teohar mihadaș

PINII de pe GOLNA

TEOHAR MIHADAŞ

PINII DE PE GOLNA

DE ACELAŞI AUTOR:

Ortodoxie păgînă, editura Cernica, Bucureşti, 1941
Ţărîna serilor, Tineretului, 1968
Reminiscenţe, E.P.L., 1969
Tărîmul izvoarelor, E.P.L., 1970
Elegii, Eminescu, 1971
Trecerea pragurilor, Cartea Românească, 1972
Pîinile punerii înainte, Junimea, 1974
Nimburi, Dacia, 1976
Frumoasa risipă, Dacia, 1980
În lumina înserării, Cartea Românească, 1982
Înstelatele oglinzi, Dacia, 1987
Înaltele acele vremi, Dacia, 1987
Pe muntele Ebal, Clusium, 1990
Steaua cîinelui, Dacia, 1991
Boţili di didindi, Cartea aromână,
Syracuse NY, USA, 1993

TEOHAR MIHADAŞ

PINII DE PE GOLNA

roman

Delta Press

ÎNTOARCEREA

Mă întorceam în pămînturile natale după vreo 35 de ani de rătăciri. Aveam la plecare 15 ani şi, mînat de sărăcie, dar şi de un impuls odiseic de a mă duce, de a cunoaşte lumea, de a mă confrunta cu ea, precum şi de o sete de provocare, cucerire şi afirmare în faţa ei şi a oamenilor, de o dorinţă amarnică de a mă reîntoarce împlinit, om învăţat şi bogat, ca să se uite atunci toate fetele cu jind la mine, şi nu ca în anii primei mele tinereţi sărmane, doar unele, foarte puţine la număr, sărace şi urîte (dar nu chiar urîte), am luat-o din loc.

Fluieram înaripat un fel de wanderlied, sfidînd chiar disperarea fără margini a mamei, care, rămasă acolo, peste piatra de la rîul Murgani, vedea şi simţea limpede că n-are să mă mai vază. Eu însă nu vedeam şi nu simţeam altceva decît drumul meu spre viitor şi elanul lansării asupra lui.

Plecare voioasă, solară, răsunătoare pe dinlăuntru ca un fel de marş triumfal... iar acum, întoarcerea se arăta sumbră, podidită de neguri, cu noduri în grumaz şi moliciuni pe la genunchi, cu zăbranic greu peste inimă. Nu înaintam, ci parcă mă tîram după mine, tîrînd în acelaşi timp tot pămîntul din care m-am zămislit cîndva, pămîntul copilăriei şi al tinereţii, al întregului lanţ de înaintaşi de pînă la mine,

cu toată stihia lor ceţoasă, cu munţii, cu apele şi toate celelalte elemente ale naturii cuprinse în graniţele Tanarei, locul în care mi-a fost dat să văd lumina soarelui.

Pînă a nu atinge limita hotarelor ei mă simţeam un fel de turist... Locurile îmi păreau oarecum familiare, dar pe măsură ce mă apropiam de pămînturile Tanarei, simţeam că se surpă în mine, rînd pe rînd, nişte ziduri, deschizînd înaintea mea perspective semiramice, tremurătoare pînă la cer din adîncurile ultime ale sufletului şi memoriei. Tremuram şi-mi venea să cînt în surdină un cîntec trist, şi deveneam, pe nesimţite, cu întreagă creatura mea, singură la acea oră, o înaltă învăluitoare litanie.

Cînd am trecut peste primul prag al hotarelor, brusc, am izbucnit într-un răsunet de orgă. Eram o catedrală, iar catedrala aceea era pămîntul meu zămislitor, cu munţii, cu apele, cerul şi toate celelalte ale sale mistere.

Mă uitam în jurul meu cu grijă, ca nu cumva să deranjez pacea celorlalţi călători din microbuz cu acele armonii ce-mi sunau numai mie.

Dar oamenii priveau înainte, închişi în rosturile lor; numai unul mărunt şi cu priviri scotocitoare-mprejur, care stătea în picioare - alături de un altul, tot în picioare, dar înalt, mai tînăr, cu barbă albastră, ochii verzi şi gropiţă de Caius Iulius în mijlocul bărbiei, superb răsucită înspre buze -, mă spiona cu atenţie, necontenit.

Mi-am revenit din înluminata aceea liturghie a reîntîlnirii cu mine însumi, cu pămînturile mumă, cînd l-am auzit spunîndu-i celuilalt: "Ăsta este Haru al lui Madara... El este, mi-l aduc bine aminte.

- Nu ştiu... Nu-l cunosc. Eu eram mic cînd a plecat. Nu mi-l aduc aminte..., a răspuns sec celălalt.

- El este. Mă duc să-l agrăiesc. Sigur el este, Haru Madara.

De unde pînă atunci inima mea era o catedrală aprinsă, inundată de răsunetele orgii, acum s-a făcut dintr-o dată mică. Nu doream să fiu recunoscut. Mă gîndeam să intru în comună ca orice călător, să trag la un hotel, să mă prefac că nu cunosc limba astecilor, să mă duc la locurile dragi inimii mele, să mă tăvălesc acolo amarnic, gol, în pustia lor îmbălsămată, sub cerul smălţuit cu albastru biblic, să plîng, să mă tînguiesc, să mă căiesc, să urlu de durerea bucuriei regăsirii şi de jalea de-a nu putea reînvia ceea ce a fost cîndva, să las să-mi cadă lacrimile peste izvorul apelor, să las să se oglindească-n ochii mei stelele nopţii, tremurător luminoase precum lacrimile mele, să apuc în gură smocuri de iarbă cu pămînt cu tot şi să le mestec mistuindu-le în mine pînă la euharistie, la voluptatea erotică; să-mi chem din moarte cîinii Semo şi Daveli, să-mi strig soţii de prin coclauri, să-mi ademenesc iubitele... , să rechem spaimele şi vedeniile singurătăţii de atunci ale copilului şi tînărului solitar prin priveliştele fabuloase ale unei lumi sălbatice, apoi să mă retrag din nou, noaptea, pe furiş, pe drumurile pe care m-am retras acum 40 de ani, dar nu fluierînd un wanderlied ca atunci, ci acoperit de doliul mulţumirii de a-mi fi atins şi împlinit o puternică, veche dorinţă: aceea de a mă revedea în empireul natal.

- Dumneata nu eşti Haru Madara ?

- ... , am ridicat eu din umeri, ca şi cum nu aş fi înţeles ce-mi spunea.

- Nu-ţi aminteşti cînd făceam steaua şi colindam prin noaptea de Crăciun ?...

- ... , ridic au şi mai apăsat din umeri.

- Nu ne spuneai tu poezii frumoase şi alte multe poveşti din cărţi, şi noi împrejurul tău te ascultam ca la biserică... , apoi te-ai dus şi te-am pierdut.

- ... , am ridicat eu din nou din umeri, ţinîndu-i aşa ridicaţi mult timp a bunăvoinţă, dar totodată invitîndu-l

amabil să-mi dea pace, căci nu "pricepeam" o iotă din tot ce-mi spunea.

Omul s-a retras veştejit la locul său, insinuînd din colţul buzelor, care fie că ar fi vrut să plîngă, fie să mă dojenească, ştiind el bine că eu sînt acela şi nimeni altul... Că nu-l înşeală mintea, dar că... eu...

Ca un cuţit a intrat în inima mea, cu tăiş rece, ultima vorbă pe care a adresat-o celui de lîngă el, după ce s-a îndepărtat de mine: "El este !". Apoi a tăcut mîc pînă ce am ajuns la destinaţie, mişcînd întruna din buze nervos, ca şi cum ar fi vrut să-şi oprească o emoţie de jignire.

Am ajuns. Pe întreg parcursul, de la intrarea în hotarele ei şi pînă ce am coborît, în centru, murmure în toate culorile spectrului solar, ca o invazie lină de feline, de ceaţă cu înfăţişări de panteră, veneau înspre mine, îmi dădeau tîrcoale, se strecurau în sufletul şi sîngele meu, iar acolo avea loc un sărut magic, euharistic, între mine şi locurile toate pe care le-am călcat cîndva.

Am coborît şi, ca orice călător străin, am tras la micul hotel din chiar la dreapta staţiei de oprire a microbuzului.

Înfiorat, timid şi fericit, am aruncat o privire de jur împrejur... Dezamăgire: locurile toate mi se arătau mult mai mici de cum le vedeau ochii mei în vîrsta copilăriei, distanţele mai scurte, munţii cei mai mari de la apus, care mi se păreau atunci cît Himalaia de înalţi, acuma nu depăşeau cota de 2500 de metri altitudine şi, de unde altă dată credeam că trebuie să mor întîi şi-apoi să-i pot urca, ori să mă prefac în vultur ca să mă pot înălţa pe vîrful Toaca, acum mi se păreau că-i pot urca uşor, fluierînd, în numai cîteva ceasuri de mers.

Tina era stăpîna micului hotel, format din trei camere, una în care locuia ea şi celelalte două pe care le închiria la trecători. Era aproape de vîrsta mea, dar apa, aerul

şi duhul pămîntului, ca şi felul firesc, liber de viaţă au păstrat-o tînără, mult mai tînără decît vîrsta ce o avea, plină fără să fie multă şi cu freamăt cald într-însa, cutremurată în surdină de un fel de neastîmpăr propriu femeilor păstrate în sihăstrie, cu obrajii albi, irizaţi uşor cu roz şi cu un întuneric aprig mişcător în adîncul ochilor mari, împresuraţi dureros de o zare surîzătoare, albă, desenată parcă de un artist a cărui mînă n-a atins niciodată trupul de femeie.

Privea aprig de sub sprîncenele dese la tine, dar această ţinere la distanţă te chema înspre ea cu şi mai multă înverşunare, iar la gîndul că ai putea s-o cuprinzi în braţele tale şi s-o săruţi, ţi se părea că începi să răsuni din toate tăriile şi ponoarele din tine înspre ea.

Ne-am privit ca într-o întîlnire ce-a avut loc după o foarte îndelungată aşteptare. Am stat unul înaintea celuilalt ca două strigăte, în două oglinzi, ca două teribile semne de mirare, două torţe gata să se stingă una-n cealaltă... dar n-am scos niciunul nici un cuvînt. Parcă de ieri nu ne văzuserăm, atît de firească ne-a fost dorinţa la amîndoi de a ne reîntîlni, dorinţă care era aievea cu aceea din clipa cînd ni s-au întîlnit pentru prima oară ochii - în urmă cu peste treizeci de ani.

Ca omul din Biblie, cel care a fugit fără să se uite înapoi dinaintea focului de pucioasă arătat în faţa porţilor, aşa am fugit eu din faţa acelei femei preschimbată-n torţă, ca alungat de o vină de neiertat.

Parcă ar fi vrut să mă blesteme. Aşa îmi spunea trupul de pe oasele mele, sîngele care îl asalta în tumult.

Am coborît treptele grăbit ca un urmărit de o vindictă, de o erinie, şi-am intrat în sala de jos, în cafenea.

Cafeneaua era plină de oameni tineri, de fum şi rumoare. Tinerii vorbeau o altă limbă decît aceea a astecilor velhi. Aceasta m-a durut şi-aş fi urlat cu jale mare la ei,

ca profetul, dacă nu m-ar fi ţinut locului un om de aceeaşi vîrstă cu mine, negricios şi balaoacheş, ce sta singur în picioare, între mese, aşteptînd parcă ceva. S-a îndreptat spre mine încet, s-a apropiat, a desfăcut cuvincios braţele, a dilatat şi mai mult ochii, ne-am îmbrăţişat, ne-am privit lung unul pe celălalt, şi el, strîngîndu-mă din nou la pieptul său, mi-a şoptit în taină: "În sfîrşit ai venit ! Dragul nostru."

Tinerii de la masă au stat în loc o scurtă vreme, amuzîndu-se cam batjocoritor la vederea străinului care se îmbrăţişa cu un ţigan, apoi şi-au reluat jocul cu table sau cărţi, sorbind cîte un picur din păhărelele de băutură tare ce stăteau înaintea lor pe mesele de joc, vorbind mult şi alandala, într-o limbă asemănătoare cu a păsărilor şi-a şerpilor, mult deosebită de cea a velhilor asteci, care de la împăraţii cei mari ai Rîmului o primiseră.

- Aşteaptă-mă numai puţin, a reluat aproape în şoaptă prietenul, că mă întorc numaidecît.

A ieşit la repezeală. Eu m-am aşezat la o masă şi am cerut cafegiului, mai mult prin semne, într-o limbă străină şi de a velhilor, dar şi de cea care se vorbea în cafenea, să-mi aducă un rachiu amar şi foarte tare.

L-am dat pe gît. Am cerut al doilea. L-am aruncat în amarul din mine şi pe acesta, spre uimirea atît a hangiului cît şi a soţiei lui, care se minuna şi se întreba în sinea ei, de după tejghea, că cine putea fi omul străin care... nu părea să fie chiar străin, ba, ştiu eu... ? mai ştii... ? , dar şi a tinerilor gîlcevitori de la mese.

Mirarea a devenit însă uimire împietrită, cînd întorcîndu-se ţiganul, cu clarinetul la subţioară, şi aşezîndu-se cu sfială pe scaunul de lîngă mine, unde n-a purces a zice din întunecatul suflător, cum niciodată pînă atunci, nici la nunţi, nici la vreo nedee, vechi şi răscolitoare cîntece care făceau să se mişte-n somnul lor şi pietrele de la Misir,

să se oprească din mersul lor blestemat apele, să lăcrimeze înfiorați munții cei cărunți, să tremure plaiurile și singurătățile toate, călcate cîndva de turmele mari de oi, albe și negre, de haiduci și de alte fantazme.

Țiganul îmi cunoștea întreaga poveste a sîngelui, de la cel mai îndepărtat străbun pînă la insul ce sta acum înaintea lui cu toate rănile deschise crepuscular spre misteriosul instrument băsnitor. Și cînta, și iarăși cînta, trecînd de la un basm la altul, de la un cîntec la altul, ba de nuntă amară, ba de moarte înaltă, ba despre haiducii cei de demult, ba de frumusețea dureroasă a femeilor din partea locului, ori despre pustia sufletului omului înstrăinat, sau despre singurătatea hotarelor Tanarei rămase, după războiul cu străinii sau cel dintre ei, pustii de oameni, turme, herghelii și alte lucrări omenești.

Iar țiganul nu mai contenea, cînta înainte, lacrimile curgîndu-i din ochii mari peste trupul întunecat al clarinetului, iar ale mele peste fața albă ca de var. Și mi-a cîntat toate cîntecele pe care tatăl său le cînta tatălui meu altă dată.

Uimirea celor din jur era cu atît mai mare cu cît acel țigan, care cerea sume enorme de parale atunci cînd era poftit să cînte la mese de ospăț, căci era cel mai vestit cîntăreț din părțile locului, acum cînta unui necunoscut degeaba, și cu cîtă anume evlavioasă patimă !

Dar vraja a fost curmată brusc. Ușa cafenelei, izbită ca de-un vînt orb, s-a deschis izbindu-se în lături, iar între ușiori a apărut o femeie de către șaptezeci de ani, voinică și spătoasă încă, dar nițel adusă de umeri, cu o față cețoasă, iar părul și ochii cenușii, cu vîlvătaie de foc în adîncul lor, a înaintat amenințător de-a dreptul spre mine, și-a încrucișat brațele peste piept, m-a fixat lung, pedepsitor, cu ochii aceia

tulburi licăritori şi m-a certat, spre şi mai marea uimire a celor din jur, pe limba velhă:

- Nu ţi-e ruşine ţie ? Eu n-am casă unde să te primesc de-a trebuit să tragi la străini ? La Hotel !? Să rîdă de mine oamenii din comună că mi-a venit nepotul şi a dormit la alţii ?! Aşa ?!... Repede, bagajele şi acasă ! Ia te uită la el, om înşcolit ce se ţine ! Repede ! Repede !

Omul acela mărunţel, care mă agita cu atîta drag în autobuz iar eu l-am refuzat, se răzbuna. Iar despre mătuşa Eftimia, oamenii din părţile locului ziceau că este măghistră.

M-am ridicat în grabă mare şi m-am supus celor poruncite de mătuşa mea, sora tatei, singura în viaţă dintre cei şapte fraţi, trei fete şi patru băieţi, cea care, în tinereţea ei, atunci cînd deretica prin casă, ori săpa la ogor, ori prăşea, ori mergea după oi, căci ştia să fie şi păcurar şi fur, cînta atîta de puternic încît vuiau şi satul şi pădurile şi adîncurile toate. Lumea spunea că nici acuma nu se lasă mai prejos, căci smulge de la pămînt cea mai grea sarcină de lemne pentru foc şi le cară acasă, după ce toată ziua a lucrat pămîntul, drum de zece leghi dinspre Bradu-Sacru, dinspre Cîrciliuri, dinspre Climări, de la Viloni, unde se află biserica Sîntă-Mărie, cea făcătoare de minuni după credinţa ei nestrămutată.

Cînd am intrat în camera de sus ca să-mi iau bagajele, la căpătîiul patului - ca la căpătîiul unui mort frumos - străjuită de lumina palidă, pîlpîitoare a lămpii cu petrol, Tina, îmbrăcată-n alb, ca pentru nuntă - cea de atîta amar de vreme dorită - cu faţa albă şi braţele de-a lungul trupului, albe şi ele, stătea nemişcată ca o statuă, ca un spectru, ca un teribil semn grafic al chemării, şi aştepta...

M-am uitat la ea. Am plecat capul cu dureroasă vinovăţie. Apoi mi se pare că am îngenunchiat şi i-am

cuprins gleznele, suind ca şarpele nopţii peste coapse, pînă sus, peste sîni, apoi am cuprins-o...

- Blestematule ! a îngăimat ea cu mare şi adînc întuneric în glas.

M-am desprins ca fulgerat şi am dat buzna afară peste trepte precum neleguitul de la locul săvîrşirii crimei. Mătuşa Eftimia aştepta neliniştită, bănuitoare afară.

M-a omenit cu tot ce avea mai de preţ în cămara ei, m-a îndemnat să mă îmbăiez, în care timp ea s-a rugat la icoana lui Sînt-Dumitru, cu licăr de candelă înainte, a aşternut albituri peste pat, m-a acoperit cu cerga făcută de mîinile ei cînd era fată aprigă, s-a aşezat pe marginea patului, a cărui lemnărie amirosea a brad, şi mi-a tot povestit pînă tîrziu după miezul nopţii, cînd au luminat la fereastră zăpezile:

- La scurt timp după ce te-ai dus, a murit maică-ta sărmana... după o suferinţă crîncenă îndelungată. Ar fi scăpat mai uşor, dar inima i-a fost duşmancă... n-a lăsat-o să moară, ci a chinuit-o. Gurile rele ziceau cu pizmă că are inimă de strigoaică şi de aceea nu moare; că are de răscumpărat păcate grele. Iar după mine, cel mai greu dintre păcatele mamei a fost frumuseţea ei rîvnită de toţi bărbaţii şi pizmuită de toate femeile. A plătit-o... A închis ochii cu gîndul la tine, închizînd acolo, ca o ultimă mîngîiere, imaginea chipului tău. Nu ştii cît de mult te-a iubit...

Îmi treceam cu mîneca peste ochi... "Ce, te supără cumva lumina lămpii... ? Iaca, am s-o sting.

La moarte, cînd s-o prohodim, n-ai putut să arunci un ban măcar pe jos, atîta amar de lume se strînsese. M-am aşezat lîngă sicriu şi i-am cîntat toate cîntecele cîte i-au fost dragi în viaţă şi pe care şi ea le cînta, toate bocetele care le-am învăţat de la mama şi de la bunica mea, i-am cîntat toate cîntecele de la nuntă ca atunci cînd ar fi soacră

mare la nunta ta, iar lumea stătea ca de stană, ca o singură lespede uriaşă, şi plîngea înlăuntrul ei cu tăcere mare.

Tatăl tău - prăpăditul de frate-meu, nici n-a venit măcar la înmormîntare, s-o vadă... , aşa cum nici la moartea celor două fete, surorile tale, n-a venit.

"Morţii cu morţii, vii cu vii", spunea în felul său diavolesc. Dar nu era un om rău la suflet. Oamenii de prin părţile locului unde lucra ca păcurar spun că umbla după oi şi tînguia mereu cu vocea sau din fluier, după frumoasa şi vrednica lui stăpînă, după cele două fete prăpădite de oftică în timpul foametei celei mari din vremea războiului.

Umbla cu mîna dreaptă legată de după gît, căci îl muşcase o năpîrcă, după ce a ars cu jar locul de unde muşcase satanaelica tîrîtoare, ca să nu ajungă veninul la inimă, dar mîna tot umflată şi vînătă se arăta, şi se scurgeau dintr-însa lent zemuri cu puroi, iar el umbla cu ea aşa umflată, şi bocea cu frumoase cîntece, de unul singur, în pustie. Cînd mulgea oile şi picurau în găleata cu lapte din zemurile acelea galbene, spunea rîzînd: "asta face bine domnilor la rînză".

Tîrziu, după ce trecuse şi războiul şi bătaia dintre fraţi, a murit şi el. Nimeni nu ştie unde. Cică simţindu-şi el moartea aproape, zice lumea, şi avînd bani strînşi şi puşi deoparte pentru această întîmplare din viaţa oamenilor, s-a retras într-un spital - care şi unde anume nimeni nu ştie - şi a sfîrşit acolo, azvîrlit într-o groapă fără nici un semn pe ea.

"Cine îmi datorează mie ceva ? Nimeni... Nimeni nu are nici un fel de îndatorire faţă de mine... Eu n-am făcut nimănui nici un bine." Aşa spunea, şi s-a ascuns să moară singur. Nici eu şi nici sora ta care trăieşte nu l-am putut vedea înainte de-a muri. - "Ce-mi datoraţi voi mie ?!" aşa ar fi zis, căci aşa gîndea. Dar nu era om rău...

Fratele meu ! fratele meu ! a pornit a se căina mătuşa Eftimia.

După moartea maică-ti, fetele, sărmanele, nu mai dormeau în casă, de frică să nu vină la ele peste noapte strigoii, ci afară, sub streaşina casei, de-a dreptul pe pămînt - căci ele ziceau că-n aşternutul casei stăruie duhuri necurate, ale morţii şi slujitorilor ei -, bătute de ploi şi vînturi cu picioarele-n noroi.

M-am dus, le-am luat şi le-am dus la mine. Iar într-o noapte, a intrat în casa pustie un om străin - dar nu tocmai străin... - împreună cu o străină - nu tocmai străină nici ea -, şi-au scos din dulapuri, cămară, chelare şi lăzi de zestre tot ce se afla de preţ acolo: straie scumpe făcute de mîna ei - cine nu cunoaşte aici măiestria mîinilor ei ! -, salbe de la bunici primite în dar, icoane, şi pînă şi sacul cu niţică făină de porumb, şi burduful cu niţică brînzică, cîtă mai era, şi biata sticlă cu undelemn pentru candelă - căci pentru gătit foloseau său topit -, bată-i mînia lui Hristos să-i bată ! Toată lumea bănuia cine anume au fost furii, străinii, căci mulţi dintre ei zăriseră lumină-n casa fetelor, dar şi-n odăile de-alături, în care locuia celălalt frate al meu, unchiu-tu... cu familia sa. "Mitre, ziceau oamenii, fratele şi cu pacostea aceea a lui tuciurie, fata lui Tufa, ţi-au smintit casa în noaptea aceea. Oricît de hain ar fi un tîlhar, el nu e în stare să facă o atare mişelie, decît doar cineva foarte apropiat... , dacă la ei era lumină..., furii văzînd acestea, n-ar fi cutezat să intre, iar dacă totuşi ar fi cutezat să intre, nu se poate crede că fratele să nu fi auzit mişcarea din camerele de-alături. El a fost. Fratele ! Cheamă-l în judecată. Îţi venim de martori... Ştii ce-a răspuns atunci prăpăditul de taică-tu ?... "Decît să mă duc în judecată cu fratele meu, mai bine îi dau şi casa. S-o ieie ! A lui să fie !" Aşa a zis.

Nu avea credinţă în Dumnezeu - de accea a şi murit singur şi părăsit - dar ura mîrşăvia cu înverşunare dumnezeiască. Bunul şi sărmanul frate, Dumnezeu să-l ierte !

- Dar... cu Tina asta... care ţine hotelul... ce-i cu ea ? N-are soţ ? Nu s-a măritat ? pare vrednică şi-i frumoasă.

- Să taci ! Să nu vorbeşti despre ea. Ştiu că ţi-a fost dragă... atunci, la vîrsta prostiei... Şi ea te-a dorit. Mai tare ca tine. Şi-acum... Zice lumea că de dorul nu ştiu cui nu s-a măritat. Că-l aşteaptă să vină, încredinţată-n mintea ei că nu se poate s-o fi uitat de tot... că sigur se va întoarce odată şi-odată la ea. Şi a aşteptat, şi tot aşteaptă.

Afară, un cocoş a plesnit din aripi de cîteva ori, apoi a săgetat tăcerea nopţii cu strigătele lui de herald.

Să nu te duci ! Auzi ?... Cînd stam la icoană şi mă rugam, mai adineauri, iar tu te spălai în cadă, am avut vizie prevestitoare de rău... Să nu te duci la ea, dragul mătuşii. Şi mătuşa şi-a scuipat de trei ori în sîn, apoi a continuat: Se făcea că stăteaţi faţă în faţă într-o înfricoşată tăcere şi dorinţă... Atunci ea s-a prefăcut, ca prin farmec, într-o apă mare care s-a revărsat peste tine în valuri tulburi şi spumoase, tu nu te-ai mai arătat la lumină, iar cînd te-ai mistuit de tot în adîncul tulbure, clocotitor, apa s-a limpezit deodată şi s-a liniştit, şi a continuat să curgă tihnită şi poditä cu stele tremurătoare în albia din adîncuri.

Deasupra acelei ape blestemate plutea ca o ielă, senină, mulţumită şi împăcată, vedenia ei. Iar tu nu te-ai mai arătat de niciunde.

Dragul mătuşii, să nu care cumva să te ducă la ea cine ştie ce ispită.

- Apoi, ce-a mai urmat, ce-a mai fost în Tanara după plecarea mea ? am schimbat eu vorba.

- Apoi a venit afurisitul acela de război, urmat de celălalt, în care s-au omorît şi s-au sfîşiat fraţii între ei.

- Nu mă duc la ea, nu mă duc, dar te rog povesteşte-mi mai departe, mătuşă Eftimia.

*

* *

În cele ce urmează vom reda, aşa cum ne vom pricepe noi, lucrurile descrise şi întîmplările povestite de mătuşa Eftimia în noaptea aceea frumos de stranie, precum şi altele, relatate de alţii.

LEGĂMÎNTUL

În ziua de 28 octombrie 1940, se auziră în Tanara, grohăind de departe, tunurile. Femeile şi-au acoperit capul cu năfrămi negre şi-au început a se tîngui.

Turmele de la Perivole şi cele din Abdela se scurgeau supuse spre iernat, lăsînd în urma lor pulberile toamnei şi zvonul tălăngilor stăruitoare ca o litanie în văzduhurile albastre pînă la margine de lume.

Au trecut prin mijlocul comunei, ca-ntr-o procesiune foarte veche, avînd în fruntea lor, în chip de leviţi împodobiţi în odăjdii, ţapii jugăniţi anume pentru acest ritual, arătînd ei în privirile lor o enigmatică tristeţe vizionară, şi s-au mistuit înspre sud.

Tălăngile şi clopotele mari atîrnate de grumazurile lor îşi trimiteau în cuprinsuri melodioasele arpegii, umplînd cerul cu miresme adînci şi melancolice chemări, încît aveai, dacă închideai ochii, în beznele dinlăuntru, vedenia că zările toate erau nişte migratoare mănăstiri purtate spre nu ştiu ce tărîmuri şi lăsînd în văzduhuri dîre lungi de fum îmbălsămat şi de înaltă cîntare. Părelnice bazilici luminate în migraţie erau cerurile toamnei aceleia.

Pe alte drumuri, coborînd alţi versanţi, alte turme ale astecilor înaintau la fel spre sud, mai către aproape de mare şi căldura soarelui.

Şi tunurile zvîcneau departe, la răstimpuri din ce în ce mai scurte, iar prin grădinile gospodarilor fumegau vreascuri şi uscături felurite.

Printre păcurarii ce mînau turmele s-a observat silueta măruntă a unui tînăr cu faţa palidă şi privirea tulbure, bănuitoare. Aproape jumătate de sat era strîns în platee pentru a urmări vechiul şi tradiţionalul acesta spectacol de exod; copiii mai ales, stăteau adunaţi buluc, înghesuindu-se unul într-altul pentru a se arăta mai în faţă, să vadă oile, murdare încă pe spinări de ţărîna roşie a muntelui, păcurarii soioşi şi spătoşi ţinînd în mîna dreaptă, în chip de semn runic, de toiag apostolic, cîrlibana, dar mai cu seamă să vadă fioroşii cîini ce călcau pe aripile turmei, miţoşi şi liniştiţi, rostogolind din cînd în cînd ochii cu adîncă filozofie spre cei mai arătoşi dintre copii care făceau pe vitejii.

- L-ai văzut ?
- Pe cine ?
- Uite-l, el e.
- Cine, mă ?
- Nuşu Caloir. Uite-l, s-a întors să abată nişte oi răzleţite, anume ca să-l observăm noi. Şi-a potrivit părul aşa fel ca să-şi ascundă fruntea, să nu fie recunoscut de...

Tocmai atunci Caloir a introdus două degete de la mîna dreaptă-n gură, fluierînd puternic asupra oilor, iar cu stînga a arătat semn care voia să le spună: aidaţi încolo, am a vă spune ceva.

Printre mulţimea de gură-cască adunată aici ca să vază trecerea turmelor, sub copitele cărora mîrîia pămîntul, se afla în ziua de-atunci - nici nu se putea să lipsească - domnul şef de post cu cei trei jandarmi alături.

Nu-l interesa atît spectacolul trecerii dintr-un anotimp într-altul al acestei lumi, nici cîinii sumbri şi

reţinuţi, nici păcurarii ce-şi urmau demni şi absenţi binecuvîntatele patrupede, cît cei trei elevi de la liceul velhesc, handralăi care bîntuiau comuna şi împrejurările ei într-o feciorească libertate, deoarece cursurile nu începuseră încă, izbucnirea războiului fiind iminentă, aşa cum dovedeau limpede acum loviturile de tun de la graniţa cu Trabania.

După ce turmele călătoare au ieşit din comună şi-au acoperit miriştile dinspre Valea-Mare, Nandu, Thanu şi Mitruş, cei trei colegi de liceu, au continuat a le urma, fără ca acest lucru să se observe, aprinzîndu-şi cîte o ţigară şi tachinîndu-se voioşi. Într-adevăr, în adîncul sufletului lor se înfiripa un fel de bucurie ce creştea cu înteţirea loviturilor de tun, făcîndu-i să se lumineze fără să înţeleagă lămurit pentru ce anume. În neaşezata lor minte tinerească se bucurau de izbucnirea războiului, aşteptînd de la el un soi de eliberare, a cărei noţiune nu avea în mintea lor decît un foarte vag înţeles.

Paşnicile turme au început a urca panta alburie cu reverberaţii sulfuroase de dincolo de Valea-Mare, către vulogile de pe Climări. Pe malul de dincolo al rîului, Nuşu Caloir s-a oprit să-i aştepte. Ceilalţi trei, după ce au ieşit din comună afară şi-au cotit după dealurile ce coboară dinspre Şipotul cel Mare, au iuţit pasul ca să-l întîlnească repede pe colegul lor de şcoală travestit în păstor.

Au trecut peste apa limpede a văii, sărind de pe o piatră pe alta, pe malul celălalt, unde-i aştepta cu braţele deschise Nuşu Caloir. S-au îmbrăţişat îndelung, prieteneşte. Îi unea la această oră a înserării o bucurie comună, nelămurită, şi o nelinişte totodată. Au început a înainta pe drumeagul ce urca panta alburie zmălţuită cu sulf, de parcă ar fi înaintat spre o altă zare a lumii, ademeniţi într-acolo de vocile neauzite, viclene ale cine ştie căror duhuri.

Caloir, după ce a cercetat din coada ochiului jur împrejur - era un gest reflex - a întrerupt tăcerea ce-i învăluise ca într-o taină, zicînd:

- O să ne agaţe pe toţi. Trebuie să fugim din calea lor.

- O să ne agaţe de..., a replicat zvîcnind Thanu Vazura, cel ager ca o năpîrcă în gesturi, vînos, clocotind ca-ntr-o lavă înlăuntrul său, cu o frunte înfricoşător de albă, părul negru lucios şi dantură de fiară.

Doară nu-s făcuţi de două mume, iar măslinara din care au ieşit nu i-a născut cu stea în frunte.

- Nu-i chiar aşa, a intervenit cu vorba sa blajină şi cumpănită Nandu, pe atîta de cumpănit şi liniştit în faptă şi vorbă, pe cît de fanatic şi de neînduplecat era tatăl său.

- Să nu stricăm de pe acuma ceea ce am putea face mai tîrziu. Bine spune fratele Caloir: este ceasul să ne ferim deocamdată din calea lor, iar după ce va suna... al nostru..., atunci să fim teferi, vii, şi-o să vedem apoi ce este de făcut anume şi cum.

- La dracu, a ţîşnit din nou Thanu, sînt numai patru, iar noi tot patru sîntem. Le stingem candela chiar în astă clipă.

- Ei au de partea lor pe cei şapte nefidomani, noi avem comuna întreagă de partea noastră, a completat intervenind Mitruş Ghiuzeli..

Chiar atunci se auziră dinspre nord mai multe lovituri de tun. O rafală de vînt rece a trecut parcă prin inimile lor, fără ca s-o simtă însă Thanu Vazura, care s-a înfierbîntat şi mai tare.

Zice:

- Nu. Nu vom sta ca muierile să ne minunăm şi să pălăvrăgim aiurea. Le vom suci grumazul chiar în astă noapte, vom lua cu noi merinde pentru puţine zile, vom

ridica şi pe alţii şi vom ieşi în sus ca să tăiem retragerea trupelor regeşti. Asta vom face.

- Nu te-aprinde, Thane. Ar trebui să ţi se spuie Athanatu, adică cel fără de moarte, şi nu Thanu, care înseamnă altceva... Ei au puterea-n mînă, fii om cu judecată, au arme, au armată care se află deasupra noastră, chiar dacă va trebui să se retragă; cu atît mai grav dacă îi întărîtăm, vor lovi mai cu turbare, răzbunîndu-şi neputinţa şi ciuda asupra noastră şi alor noştri cei cu mîinile goale. Şi-apoi, trăim laolaltă de mii de ani... Trebuie să trăim şi pe mai departe împreună, nu înţelegi ?

- Aşa este, a întărit spusele înţeleptului Caloir chibzuitul Nandu.

Între timp, fără să-şi dea seama, au atins cota căreia i se spune Golna.

- Dar, oare, ei tot aşa ar gîndi în situaţia noastră ? Nu ! Ne-ar lovi fără cruţare.

- Nu stă-n firea noastră să ucidem pe la spate, a adăugat Mitruş Ghiuzeli.

- Lupta a-nceput, trebuie să lovim necruţător, din faţă, din spate, din coastă, nu contează, numai să-i distrugem mai repede decît ar face-o ei cu noi. Iar dacă nu ne grăbim, o s-o şi facă, a fulgerat din rărunchi Thanu Vazura.

- Trebuie să rămînem oameni, chiar într-o luptă pe viaţă şi moarte, a zis Nandu Nubi.

- Dar nu cu ticăloşii, nu cu viperele, a tăiat-o aprig Thanu.

- Ticăloşia sau mîrşăvia altora nu este un motiv îndestulător pentru a deveni noi înşine, la rîndu-ne, ticăloşi. Sîntem puţini şi nu ne putem menţine, nici afirma decît comportîndu-ne pe verticală, fără pidosnicie.

- Mă faci pidosnic cînd eu cer să lovim de-a dreptul ? Griji, Nandule, să nu-ncept chiar cu tine, se cătrăni cu violenţă Thanu.

- Ia potoliţi-vă. Pînă la urmă o să ajungem de ruşinea lumii bătîndu-ne între noi, interveni zîmbindu-le cu blîndeţe Caloir, şi hai mai bine să zăbovim puţin sub aceşti patru pini care par că ne aşteaptă anume ca să ne spună ceva, atîta de prietenoşi stau în faţa noastră.

- Parcă am fi noi patru, stabili analogia Mitruş Ghiuzeli, într-o altă lume, o altă existenţă.

- Eu fac versuri, iar tu faci o adevărată poezie, Mitruş, îi adresă complimentul, cu acelaşi surîs amabil, Nuşu Caloir.

Aceste vorbe îl înmuiară în străşnicia sa pe Vazura, care din acea clipă suspină şi tăcu plumb.

- Cunoaşteţi legenda lor ? întreabă Nandu, care o auzise pesemne de la taică-su, de la şcoala de limbă velhă.

Se rezemase fiecare de trunchiul cîte unuia dintre cei patru pini, în aşa fel că păreau una şi aceeaşi arătare, şi l-au ascultat, stînd astfel, pe Nandu, care le istorisi legenda.

- "Cică au fost patru fîrtaţi care haiduciseră în vremea burcului. Cînd burcul a fost bătut şi alungat, au început a se mînca între ei nefizii, zorlinii, glavarii şi, cîţi erau aici, astecii...

Din furi, aşa cum se aflaseră pînă atunci, cei patru fîrtaţi, îndemnaţi de nu ştiu ce putere a sîngelui lor, au pornit a răzbuna pe fraţii ucişi de unii şi de alţii, încît pătrunsese spaima răspîndită de faptele lor pînă şi-n plante, în pietre, în dobitoace.

Poterimea le-a venit pînă la urmă de hac, ajutată de trădătorii nefidomani, şi chiar pe această movilă, aici, unde ne aflăm noi acuma, au fost seceraţi de plumbi, din toate părţile. N-au cutezat a-i prinde vii. Ştiau ei bine ce fac

(Vazura a tresărit strîngînd din pumni şi scrîşnind din măsele). Le-au retezat capetele pentru a le prezenta drept mărturie celor care-i tocmiseră şi, aruncîndu-le-n traistă, s-au tot dus mînaţi de peste tot de năluca fricii şi lăsînd trupurile haiducilor aici, retezate de cap, să fie hrană păsărilor şi şerpilor nopţii.

Pămîntul însă, solidar cu ei de cînd au apărut sub soare deodată, împreună fiind acelaşi trup şi-aceeaşi suflare şi unul şi alţii, de îndată ce s-au cărăbănit ucigaşii a săvîrşit minune. S-a desfăcut deodată din patru părţi, ca patru guri care se deschid încet, nişte limbi de flăcări au apărut şi-au pîlpîit cîteva secunde deasupra deschizăturilor, şi-atunci trupurile tinerilor bărbaţi au fost primite şi mistuite în pacea din adînc a ţărînei-mume.

Iar în primăvară au răsărit aceşti patru pini.

- Să facem legămînt, propune Caloir, perivoliatul: să ne întoarcem, la răstimpuri, cît vom trăi, aici la acest loc..., iar dacă unii dintre noi (ochii i se îndreptară discret spre Thanu, care n-a observat) nu vor mai fi, ceilalţi să nu uite legămîntul, să vină aici, să-şi aducă aminte şi să asculte răsuflarea pinilor foşnind şi şuierînd deasupra lor.

S-au îmbrăţişat îndelung, au sărutat trunchiurile pinilor care tăceau, şi au plecat, Caloir în urma oilor care se depărtaseră bine, ceilalţi trei pe calea-ntoarsă, către casă.

Coborau pe drumeagul care tăia panta aceea de culoare albicioasă, de parcă erau arătări din altă lume, ca nişte magi într-o ilustrată de sărbătorile Crăciunului. Pe măgurile de la Caraili, cele de pe muntele Ghion, pe vîrful Toaca şi peste spinările muntelui Vucufesc, se iveau, de dincolo de margini, stelele.

Înainte de a atinge Valea-Mare, din stînga, de pe-o cărare ce ducea pînă la izvoarele apei, din pădurea deasă, străbătută numai de năluca şarpelui şi de iezii diavolului, a apărut cu pas liniştit, aproape o vedenie, statura

uşor adusă de spate a ciudatului auş Avghera. Nimeni pe sfînta lume n-ar fi putut şti ce anume căuta acolo şi de unde venea la acea oră.

- Bună seara, moş Avghera, îl agrăiră tinerii.

- Bună să vă fie viaţa, feciori, a răspuns moşneagul. De unde veniţi la acest ceas ?

- Ia, venim şi noi de undeva, s-a grăbit a da un răspuns Nandu.

- Ştiu nu numai de unde veniţi şi ce anume gînduri vă muncesc, dar mai ştiu şi ce vă aşteaptă şi ce vi-i ursit să petreceţi... dar nu vă spun. Nu... nu e bine să ştie omul. Ştiinţa este smintire adusă tainelor mari, sub semnul cărora se află întreaga alcătuire a lumii. Este păcat a afla.

Tunurile se auziră zvîcnind înfundat dincolo de munţi.

- Ce zici, moşule, ce ne-aşteaptă pe noi toţi, care se cheamă că sîntem de-o limbă ?

- Hei... se miră moşneagul, va fi ca după alungarea burcilor. Se vor ucide neamurile între ele, fraţii între ei, iar fiii îşi vor ucide şi jefui părinţii. Vor sparge buboaiele toate din fundul iadului şi vor îneca răsuflarea vieţii. Oamenii îşi vor pierde orice lege, afară de aceea a diavolului din ei. Mai mult nu vă spun. Fugiţi din faţa urgiei, fiţi şerpi şi rîndunici. Nu vă puneţi împotriva buhaiului care varsă pe grumaz flacări şi puroaie otrăvitoare. Feriţi-vă. Păcat de floarea vieţii voastre.

Se apropiaseră de cotitura care deschidea intrarea în comună.

- Hi, hi, hi, a scîncit moşul, iată-i, şi-a trimis michiduţii în întîmpinare... Satana.

Dinaintea lor sta poţăpit şeful de post, avînd la îndemînă, în dreapta, la stînga şi în spate, cu armele îndreptate asupră-le, pe cei trei jandarmi.

Smulge dintr-o mişcare mîinile lui Nandu şi le vîră în cătuşe. Mitruş le-a întins de bună voie, dar, ca o fulgerare din pămînt, mîna lui Vazura a izbit tăios în grumazul şefului cel obez, astmatic, cu glas şi cioc de papagal, în aceeaşi clipă aproape a sărit din spatele jandarmului cu ochi albaştri-rozacei, aruncîndu-l ca pe un pietroi peste celălalt, prăvălindu-se apoi cu pumnii lui de ghioage asupra grumazurilor acestora - papagalul zăcea la pămînt cu ochii cam ieşiţi afară - în timp ce al treilea, fire feminină, durduliu şi fricos, a luat-o la sănătoasa peste gardul viu din stînga drumului. De-acolo, amintindu-şi că se găseşte în exerciţiul funcţiunii, a îndreptat arma către locul unde s-a întîmplat răfuiala. Vazura însă, tîrîndu-i după el pe ceilalţi doi, ca să-şi acopere retragerea, pînă la celălalt grad din dreapta, s-a strecurat dincolo şi s-a nălucit în noapte.

- Luaţi-mă pe mine-n locul blăstămatului acela, face propunere bătrînul Avghera, dacă din cauza lui vor avea de îndurat suferinţe ăştialalţi.

- Du-te la dracu, piele-mpuţită de bătrîn... , să nu te pupe hoaşca de-acasă rece, chiar în astă seară !

Bătrînul şi-a văzut de drum, nu însă înainte de-a arunca asupră-le o privire întunecată şi rece, iar cei doi tineri, peste cîteva minute, poposeau la sediul jandarmeriei, în beciul de la culă.

Thanu Vazura iscodea din ochii săi negri noaptea, stînd pe cine ştie ce dîmb, ori pe catapeteasma bisericii...

"SĂ-I MÎNCAŢI, BĂIEŢI"

E lăsat, de la dracu ştie cine, ca oamenii, luaţi nu numai individual, ci şi în unităţi mari, să se apuce din cînd în cînd a se omorî unii pe alţii, şi nu se lasă pînă nu-şi potolesc de-a binelea pornirile criminale.

Palasca, dictatorul de atunci al Nefidiei, prieten într-un fel cu Tilher - căci făcuse studii în Şturmia, dar tocmai de aceea prudent, din cauză că-l cunoştea -, ca să nu-şi irosească în zadar armatele, să nu le sacrifice inutil - ştia el ce ştia -, a făcut în secret o înţelegere cu un oarecare conte Cleano, ginerele duxului şi individ idiot, în sensul că trupele nefizilor să simuleze numai că se apără, lăsîndu-i pe canţoni să ocupe fără jertfe, omeneşte deci, Nefidia. Decît să calce peste pămîntul Nefidiei cizma şturmilor şi a tuetonilor, mai bine pantofii şi bocancii canţonilor, aprecia în gîndul său dînsul. Cu aceştia aranjăm noi mult mai uşor. Şi-apoi, tradiţia ne spune că au mai venit din Canţonia în Nefidia armate, chiar dacă se numeau armate auguste şi totdeauna am scos-o bine la capăt, reuşind să ieşim, şi nu de puţine ori, noi deasupra. Şturmii însă vin pentru prima dată şi vin ca tăvălugul, într-o disciplină infernală, impenetrabili la orice sentiment omenesc, afară de cel al datoriei de soldat.

Palasca acela era nu numai un şiret diplomat, dar era şi un om de afaceri destoinic. Alţii aveau alte păreri, el fiind prieten nu cu Tilher, ci agent al serviciului inteligenţei blidone.

Nu altfel stătea situaţia la Mora, unde, lăsînd la o parte statul Vetleemului, care, rămînînd în expectativă, oferea protecţie la sînul bisericii savanţilor urmăriţi cu moartea de tuetoni, mareşalul Dabolio, comandantul trupelor canţone din Trabania, bătrînul şi înţeleptul ostaş, nu era de aceeaşi părere cu Mamut-împărat, slujind mai degrabă interesele aceluiaşi serviciu de inteligenţă blidonă intitulat "Intelligence Service", decît ambiţiile de neoîmpărat august ale lui Menito.

Iată, aşadar, cum în subtextul războiului oficial dintre nefizi şi canţoni se purta un alt război, virtual, un război civil, a cărui irupţie se pregătea încet şi sigur, război ce mocnea visceral şi aştepta să se rupă zăgazul, folosind drept faţadă conflictul dintre două armate, în fond mîniile dintre fraţi aşteptînd să se asmută unele asupra celorlalte, mînia canţonului împotriva canţonilor, a nefidului împotriva Nefidiei.

Conform convenţiei secrete dintre Palasca şi Cleano, cinci divizii canţone, puşcaşi, infanterie motorizată, artilerie de munte şi călăreţi, au dat, chipurile, peste cap cele şase divizii nefide de la graniţa cu Trabania, înaintînd fără nici un fel de oprelişte peste o sută de kilometri în interiorul provinciei Penir. (Uitaseră de-a binelea, se vede, canţonii, cele două ziceri vechi despre firea nefizilor: "Nefidia fides nula fides" sau, "Timeo Nefodos et dona ferentes"*).

După ce jumătate din armata canţonă a pătruns adînc în teritoriul nefid, aproape dansînd tarantela în sunetele de jăratec ale mandolinelor, nefizii retează, tăind în două, armata canţonă, fără a-i da vreun semn şi, ştergîndu-se

*) "Încrederea în nefizi e egală cu zero" sau "Mă tem de nefizi şi cînd aduc daruri"

undeva cu hîrtiile lui Palasca şi Cleano, menind pierzaniei toate diviziile canţone izolate în Penir şi Mardonia, luînd în primire cu iureş pe celelalte, gata, gata să le azvîrle în mare şi să debarce precum odinioară Pyrus pe pămîntul latinilor, repurtează un uluitor succes.

Se spune despre soldaţii din divizia neagră, numită Iulia, că odată ruptă de rest, a fost hăituită dintr-un cotlon într-altul, rîpuită dintr-o vale într-alta, gonită dintr-o pădure-ntr-altă pădure, flămîndă şi despuiată, pînă ce au pierit de foame, frig, molime şi glonţ toţi pînă la ultimul. Mai rău decît rămăşiţele armatelor lui Pompei după înfrîngerea lui la Farsala de către Cezar.

Din ostaşii lui Pompei, care s-au aciuiat printre băştinaşi, în aşezările din munte, contopindu-se cu timpul într-aceştia, legenda spune că s-ar fi născut naţia velhofonă dintre aceste părţi ale peninsulei de la sud, Malgamia. Dacă nu în întregul ei, sigur în bună parte la plămădirea acestei seminţii astece velhofone au contribuit şi soldaţii lui Pompei.

Din bieţii pedestraşi ai Diviziei Iulia însă nu s-a născut decît o simplă poveste tristă.

Odată uriaşa forfecare-n două a frontului canţon fiind făcută, pe munţii Peristeri s-a văzut chiar în dimineaţa zilei dintîi, mare thavmă (adică minune):

Peste munţi se mişcau neguri. Treceau feline, fără nici un zgomot, precum o fără de sfîrşit şi grăbită armată a întunecimilor. Erau reci, perfide şi înaintau într-una ca mînate de-o poftă lehuză.

Din mijlocul lor, ca o întrupare a lor şi-a întunericului din care tot veneau, se desprindea teribilă arătare. Înainta prin zăpadă, cu o falcă-n cer, alta-n pămînt, ca un profet mînios ieşit din cămările adînci ale lui Moloh, ca să pedepsească, avînd toiag runic în mîna dreaptă, mult mai înalt decît e, şi cu doi şerpi încovoiaţi la capăt în semn

de cruce, cu strălucire demonică de safire-n ochi, însoţit de un grup de ofiţeri superiori, de la colonei în sus, avîndu-l în mijlocul lor pe însuşi Lapagos, ruda regelui şi comandant suprem peste oştire, călcînd toţi cu sumeţie ageră, avînd toţi monoclu, ca să pară mai daţi dracului, mai enigmatici, mai fioroşi.

Arătarea aceea era însăşi negura şi întunericul, uman personificate.

Din gura-i deschisă, în semn de oboseală, şi din nările-i dilatate izvorau alte neguri, ca acele ce ies din peşteri, ce se pierdeau topindu-se-n vălmăşagul celorlalte.

Era acoperit în negru, de sus, din capul acoperit cu păr muieresc, pînă la călcîie, iar de pe streşinile camilafului înalt atîrnau, ca două aripi moarte prin care bolborosea vîntul, două poale de zăbranic, negre.

Marele prelat s-a oprit, făcînd cu toiagul apostolic semn hieratic (pietrele scumpe de pe toartele schiptrului sfînt străluceau răspîndind frică şi cutremurare mistică), generalii s-au oprit şi ei, potrivindu-şi monoclurile, mulţime de ostaşi apărură din ceaţă înaintea arătării aceleia, iar arătarea atunci ridicînd în văzduhul ceţos mîinile albe, mîini care n-au umblat decît prin tabernacole şi potire cu trup sfinţit, fraged de albe, precum miezul cald de prescură, a ridicat în negură glasul şi-a cuvîntat... despre pămîntul sacru al Nefidiei, Nefidie dăruită de Dumnezeu din plin cu harul propriei Lui fiinţe..., despre nişte paiaţe care vor să vină şi să spurce aşezarea ei duhovnicească, pacea şi voia ei cea bună, să-i necinstească faţa, să-i ştirbească mîndria, să smintească rostul marilor ei eroi care sînt şi eroii lumii întregi, tihna sfinţilor părinţi ce odihnesc sub ea şi care sînt părinţii întregii biserici creştine drept credincioase etc. etc.

Apoi, cu glasul gîtuit de furie, rostogolit în sincope afară (afectat de aerul pîclos, rece şi lipicios al acelei ore şi la acele cote), straniul patriarhos a rostit aprig îndemn

către soldaţii care tăceau înfioraţi şi ascultau cu feţele extaziate, mulţi dintre ei făcîndu-şi semnul crucii: "Să-i mîncaţi, băieţi, să-i mîncaţi !".

În timp ce striga acest îndemn, ochii îi ieşiseră înfricoşător afară din orbite, albul lor devenise lucios, iar cu degetele prelungi de la mîna stîngă îşi scărmăna la vale barba amurgită, ce se revărsa pînă peste brîul apostolic de pe burduhan.

În final, schimbînd irmosul şi adoptînd un ton mai liniştit şi mai liturgic, şi rostogolind a implorație ochii către cer, a conchis: (aici reproducem în original textul) "Evloghitos a Theos imon panddote, nin ke ain, ke is tus eonas ton eonon, amin !" adică: Binecuvîntat este Dumnezeul nostru totdeauna, acum şi pururea şi-n vecii vecilor, amin.

Imediat după acest şoc mistic, răscoliţi de tot, soldaţi, ofiţeri şi subofiţeri (ofiţerii superiori au rămas pe tuşă) au debuşat cu dezlănţuire asupra poziţiilor inamice, dîndu-le peste cap, omorînd şi-n stînga şi-n dreapta orbeşte, înfigînd baionetele - căci s-a ajuns la luptă corp la corp, canţonii nebănuind o atare năprasnă, altminterea s-ar fi retras de bunăvoie, fără atîta măcel - în pîntece, în piept, în ochi, în gură, oriunde nimereau, de parcă nu în oameni, ci în dovleci le-ar fi fost înfipt. Bieţii canţoni n-au avut timp nici măcar să se dumirească despre ce era vorba.

Şi i-au ţinut tot aşa într-una. Canţonii nu vroiau nicidecum să se bată, iar ăştialalţi primiseră gustul luptei şi erau nervoşi, aproape bolnavi dacă se-ntîmpla să treacă o zi fără să spintece.

În zadar Menito-împărat a schimbat comanda frontului, înlocuindu-l pe Dabolio cu mai tînărul şi mai decisul Cavalero, lucrurile nu s-au schimbat deloc, ba din contră, s-au înrăutăţit.

Bucuria şi euforia aceasta însă n-avea să ţină decît trei luni pentru nefizi, pînă-n aprilie... exact cu cîteva săptămîni înainte de a-i fi putut azvîrli pe canţoni în mare.

În cursul acestui război, purtat cu vitejie de nefizi şi cu farniente de canţoni, s-au întîmplat şi nişte treburi hazlii, demne de a fi istorisite aici:

Majoritatea soldaţilor trimişi să lupte pe acest front erau nefizii din Nefidia de la Miază-zi: Lapodez, Aftica, Cobint, insule, adică inşi în care să avea deplină încredere. Minoritarii, în special astecii de limbă velhă, erau cu desăvîrşire absenţi, ei fiind trimişi pe alte fronturi, pe frontul Glavariei de pildă, de unde putea surveni - a şi survenit - un alt atac. Şi asta pentru că limba vlehă era de aceeaşi mumă cu a canţonilor, de la cari astecii aşteptau protecţie.

Lucrurile hazlii stau foarte aproape de cele foarte grave...

Aceşti soldaţi nefizi nu reuşeau să se acomodeze nicicum, nici cu războiul, dar mai ales cu muntele şi stihiile lui. Tremurau în faţa frigului - deşi statul nefid, întotdeauna mîndru de el şi de îndatoririle sale, ţinea o armată foarte bine echipată, hrănită şi tratată omeneşte -, rămîneau indiferenţi la spectacolul feeric al zăpezilor de pe aceste solitudini barbare, îi scotea din răbdări ploaia care nu mai contenea, negurile îi disperau, încît înjurau crîncen de toate cele sfinte, şi de îndată ce adormeau cădeau într-o stare de visare euforică, desfătîndu-se astfel cu vedenia locurilor natale, scufundate-n adînci miresme grele, acoperite de cîntece strălucitoare şi de azur.

Nu le pria deloc această situaţie şi erau hotărîţi s-o trişeze.

Pe război nu dădeau ei trei parale, iar pe gradaţii lor nici atîta.

Din acest punct de vedere erau foarte simpatici şi nu se deosebeau deloc de inamicii lor canţoni, chiar dacă

i-au împins pînă dincolo de jumătatea Trabaniei, gata-gata să-i asmută-n mare... Aşa s-a întîmplat să fie, mare vină nu poartă ei pentru această ispravă. Trăgeau cu armele în sus întruna, mai de frică, mai de frig, iar înjurăturile stropşeau din rînza lor otrăvuri tot atît de înverşunate cum mitralierele stropşeau moartea. Iar gîndul le stătea mereu, zi şi noapte, în spatele frontului, sau mai bine zis, acasă. De altfel, miezul paradoxal al naturii specifice nefizilor rezidă în aceste două tendinţe contradictorii: pe de o parte spiritul argonautic, iar pe de altă parte bucuria din sînul familiei. Se angajează în aventură ca să se poată reîntoarce acasă cu mai multă dragoste, adică îşi caută casa fugind de-acasă... Abandonează temporar familia pentru ca, odată înstrăinaţi de ea, să-i descopere farmecul şi temeinicia.

Războiul, deci, trebuia trişat într-un fel... singura comportare onestă în faţa acestei oribile afaceri fiind boicotarea ei... pe orice căi, chiar şi mai hazlii.

Se hotăreau între ei, - şi hotărîrea era unanimă - de pildă, nişte caratani, ca să dea un asalt asupra canţonilor pe timp de ceaţă. Omorau ei ce omorau, dar morţii de ieri şi alaltăieri erau mult mai numeroşi decît cei pe care-i omorîseră ei... acuma. Asta le şi trebuia. Aceste cadavre erau pentru ei salvarea. Poate că nici nu dăduseră ochii cu inamicii, dar făcuseră larmă şi trăseseră mai ceva ca atunci cînd se execută un atac pe viaţă şi moarte. Poate că nu uciseseră nici măcar vreo cioară, dar cadavrele preţuiau dînşii mai mult decît însăşi victoria...

Tot făcînd ei larmă - artileria îi susţinea din spate, la fel brandurile - îi dezbrăcau pe morţi de uniforma lor, se îmbrăcau la repezeală ei într-însa, vreo zece rămîneau în uniformele lor nefide, se încolonau, după ce azvîrleau în aia a mă-sii armele, şi, cu mîinile aduse la subţiori, frunţile-n pămînt, feţele spăşite, escortaţi de cei îmbrăcaţi în uniforme nefide, străbăteau frontul pînă cu mult în urma

lui - ca să-i conducă, vezi doamne, pe "prizonieri" spre cine ştie ce lagăr - şi astfel dispăreau nu ca nişte eroi, ci ca nişte oameni în toată firea, de pe front.

La urma urmei n-au ajuns ei mai repede cu cine ştie cît acasă decît cei care rămaseră să lupte. În aprilie s-au întors la vatră absolut toţi.

Altă dată s-au pomenit soldaţii nefizi cu o maşină nababă în primele linii, cu nişte oameni înăuntru foarte bine hrăniţi şi foarte elegant îmbrăcaţi. Portbagajul era tixit cu toate bunătăţile lumii: băuturi, ţigări, dintre cele mai fine, fel de fel de aparate pentru distrat... Erau, băieţii, foarte bine dispuşi, rîdeau întruna copilăreşte; aşa trebuie să rîdă toţi oamenii buni şi darnici, şi tari, cam aşa rîdeau cum rîdea şi preşedintele lor, cel care-şi ducea ideile-n cărucior, cu rîsul acela "neprihănit", voios, fluturat în orice ocazie cu multă şi candidă "bunătate", indiferent că îşi elibera pîntecele în privat sau vindea la talcioc popoarele, după ce le-a îndemnat să lupte pentru "libertate".

Nişte soldaţi nefizi, puşi pe şotii, se vede că erau nişte şmecheri de Ripeu - aceia sînt neîntrecuţi în a juca farse - s-au gîndit să-şi bată niţel joc de îmbuibaţii aştia dolofani... Şi cum ?... Simplu: făcînd pe idioţii în faţa nababilor, dîndu-le astfel prilejul să se amuze.

Cum maşina mergea cu farurile aprinse, înaintînd lent, ca-ntr-o bătătură proprie, doi fandari nefizi, pleoştindu-şi bonetele-n cap, aşa, ca să pară blegi, milogindu-se din ochi şi din mîini, aşa, ca să le inspire milă, s-au pus înaintea maşinii, cu ţigările în mînă, implorînd idioţeşte pe nababii de la volan, să le îngăduie să-şi aprindă ţigările, chipurile, de la faruri.

Nababii s-au amuzat foarte tare de starea de primitivism a nefizilor, şi, săritori, şi binevoitori, şi generoşi cum sînt din fire, le-au făcut semn cu mîinile, îmbiindu-i să poftească, să-şi aprindă ţigările.

Cei doi fandari au îngenunchiat, trăgînd cu coada ochiului unul către celălalt cu nefidească viclenie, şi-au încercat ei trudindu-se şi necăjindu-se mult să-şi aprindă blestematele de ţigări care nu vroiau nicicum să ia foc. Nababii, bine dispuşi, se distrau de mama focului, rîzînd cu lacrimi.

În ăst timp însă, alţi vreo trei fandari goleau din spate în linişte portbagajul de toate cele ce se aflau într-însul, lăsînd locul curat-lună.

Fioroşi şi setoşi de vărsare de sînge erau însă soldaţii nefizi din părţile de nord ale nefidiei: Farsalia, Mardonia, Penyr... Aceste corcituri dintre mardonienii sălbatici de odinioară şi adaosurile ulterioare, peste care s-au adăugat coloniştii de la Samsund şi Trapezund, inşi îmbrăcaţi burceşte, cîrpiţi de sus pînă jos, vorbind o nefidă grobiană, cărămizii la faţă, cu părul ţepos, setoşi de măcel ca lupii, au a da socoteală (cui ?) atît pentru atrocităţile de pe front, cît, mai ales, pentru cele de mai tîrziu, din timpul războiului civil.

Cetele acelea de dezertori fericiţi bîjbîiau pe ploaie spre casele lor, spre mamele, surorile şi bunicile lor, spre acele fiinţe care-ţi fac viaţa frumoasă, flămînzi mai mult decît se cuvine, răzbiţi de frig şi pustietate, dar mulţumiţi în inimile lor că au lichidat cu războiul din munţii aceia urgisiţi de Dumnezeu.

De la un timp ploaia se înverşunase... Ploua întruna şi din greu, încît pămîntul părea o faţă omenească peste care şiroiau lacrimile unei mari, neţărmurite dureri... Şi atunci, cum pămîntul mîrîia sub ploaie, auzeai pe cîte unul, scos din sărite, aruncînd dintr-însul vorbe ca acestea: "Curvă şi împuţită glie, să nu te-aud plîngînd... căci pentru tine ne batem".

O altă întîmplare sau faptă războinică demnă de consemnat a fost şi aceea cu porcul primarului: Vrednicii palicari au simţit de la o vreme pofta de a mînca nişte carne de porc, mai ales că se apropiau sărbătorile Crăciunului şi simţeau gîdilături, în nări, din de-ale porcului.

S-au dus deci, cîţiva, pe furiş, la primar în curte - acesta îşi petrecea în casă cu nişte ofiţeri nefizi şi cu popa satului trabanesc -, s-au strecurat binişor în coteţ, iar unul, crăcănat dar foarte îndemînatic în ale mîinii, a gîdilat pe nefericitul porc la gît, apoi, cînd acesta grohăia de plăcere, duios, l-a izbit fulgerător undeva - unde numai el ştia, al naibii - în cap, l-au scos de-acolo tiptil, l-au dus la baraca lor, l-au prăjit, l-au curăţat şi aşa mai departe.

Primăriţa însă, a avut presimţire şi, ieşind afară, a început să strige: "vai, vai, porcul meu ! săriţi oameni buni că mi l-au luat !"

Atunci primarele, cu preotul în frunte şi ofiţerii nefizi după ei, toţi furioşi, bănuind isprava mişelească din partea oştenilor, anunţînd şi pe comandantul pieţii, s-au îndreptat cu hotărîre mare spre barăci şi le-au luat cu de-a rîndul să le inspecteze şi să facă percheziţie, dovedind pe făptaşi.

Dar nici oştenii nu erau proşti. Văzînd primejdia ce venea asupra lor, repede au aşezat porcul cu picioarele în sus, ras şi prăjit, l-au acoperit cu ceraceaf - adică giulgiu - s-au aşezat în patru colţuri cîte unul, în ţinută de gală şi de doliu, cu puştile în bernă, iar alţi doi, încenunchiaţi la căpătîi, boceau de zor:"frate, frate, de ce a trebuit să mori aşa, vai, vai, sărmana maică-ta..."

Cînd ceata de urmăritori a dat buzna-n baracă, a rămas cu gurile căscate; toţi şi-au plecat capetele, cu creştinească smerenie şi au făcut, mare, semnul crucii, compătimind din inimă pe mort şi pe cei dragi lui, rămaşi singuri şi fără consolare.

Şi-au părăsit baraca, retrăgîndu-se cu faţa spre mort, în timp ce bocitorii înteţeau strigătele de jale, iar cei care stăteau de gardă păreau încremeniţi în poziţiile lor, de parcă cel puţin un general ar fi privegheat şi nu pe porcul primarului.

La ieşirea din baracă însă, ofiţerii au cîrmit discret căpăţînile înapoi şi au tras din ochi cu viclean înţeles către bieţii soldaţi.

ÎN CASA UNUI PREOT

În casa acestui fel de popă s-au strîns alte cîteva feluri de cărturari şi oameni ai legii, ca să adopte măsuri drastice, dată fiind starea de urgenţă pe care o impunea războiul, împotriva unicilor duşmani ai ţării: preotul, învăţătorii, oamenii de serviciu şi psaltul, care serveau la şcoala şi biserica de limbă velhă din comuna Tanara, locuită de asteci de cînd nimeni nu-şi aducea aminte.

În faptul serii, deci, prea-sfinţia sa stavroforul Cutica primea în casă pe fraţii lui întru cuget şi interese, îi primea stînd cu mîinile împreunate la piept, pe pragul porţii, lingîndu-se voluptos pe buze, ca fiara care adulmecă, nu la mare distanţă, prada, (nu se poate spune că nu era impunător în rasa care cădea peste trupul său zvelt şi vînos, ca peste un superb mădular de armăsar).

Învăţase de minune lecţia cuviinţei aparente, a mimărilor de smerenie, şi-i stătea de minune această mască duhovnicească, mai ales atunci cînd slujea la altar sau cînd se nimerea să şeazâ între poporeni la sfat, mască aşezată peste un facies alungit şi osos, cu barbă neagră creaţă şi ochii tot negri, năpraznic de pătrunzători în carnea femeilor frumoase, ochi de dihanie hrăpăreaţă. "Şi eu i-am simţit, cînd eram mai tînără, şi nu numai o dată" ţinea să-mi sublinieze mătuşa Eftimia.

Avea sfinţia sa tot atîta aderenţă la învăţătura lui Isus, cîtă se zice că ar avea dracul la mirosul de tămîie.

Era sfinţia sa, ca şi ortacii săi care-l vizitau la acest ceas de seară, un năimit întru cele duhovniceşti, aşa cum ceilalţi erau năimiţi întru şcolire şi dreapta împlinire a legilor.

După retragerea burcului din peninsula Malganică (o, de-ar fi dat norocul să nu se fi dus niciodată, aşa cum regreta cu amar bărînul Avghera, ştia el ce ştia), popoarele astfel eliberate s-au pus imediat pe treabă, cu înverşunare, să elibereze la rîndul lor din viaţă seminţiile minoritare, pe cea a astecilor în special, băştinaşi ai peninsulei, căci ei mai erau la-ndemînă.

Şi-a procedat fiecare după geniul şi năravul său. Unii, în virtutea unei vechi alianţe politice cu vecina lor Velhia, i-au tratat cu o toleranţă atît de indiferentă, încît le-a asigurat dispariţia lentă; alţii, mai grăbiţi şi mai drastici, au lipit la coada numelui lor un fel de exclamaţie: ah, ef, sau of, au aplicat cu nemiluita asupra lor persecuţii şi amenzi, şi astfel i-au pus cu faţa la pămînt, aşa cum stau şi pînă astăzi; iar nefizii, mai subtili şi mai democraţi decît ceilalţi (doar ei au inventat democraţia), avînd interese economice în Velhia: averi imobile, moşii şi vase pe Danara, au procedat mai fin: pe de o parte au admis să funcţioneze în satele astecilor şcoli velheşti (astecii erau fraţi de nume şi limbă cu velhii), chiar şi licee în oraşele învecinate cu regimurile locuite de aceştia, ca: Brebena, Sarona, Onina, dar pe de altă parte au pus în mişcare o acţiune de minare continuă a acestor şcoli, utilizînd drept instrumente pe nefidomani, adică pe renegaţii asteci - căci aceştia au vocaţia renegării, - convertiţi din oportunism la o cauză străină, apoi plătiţi să-şi persecute propria lor naţie.

Au împărţit astfel întregul teritoriu al Nefidiei în aşa zisele două fronturi spirituale: frontul obişnuit al Nefidiei

de la sud - Nefidia propriu-zisă - şi frontul spiritual de nord, cuprinzînd zonele corcite, în curs de corcire, sau pe cele compacte şi nealterate încă în fiinţa lor etnică: cele locuite de astecii mardoni, farsali şi peniri.

Învăţătorii, preoţii, judecătorii şi ceilalţi funcţionari de stat din Nefidia de sud duceau o viaţă mizeră, cu salarii drămuite şi indemnizaţii deloc. Umblau cu hainele ponosite, coatele roase, tocurile la încălţăminte tocite, cu familia într-o permanentă jenă pecuniară.

Nu la fel stăteau însă lucrurile cu dascălii, preoţii, judecătorii etc. de pe frontul de nord: aceştia aveau state de plată speciale, cu sporuri pe ele şi indemnizaţii de tot felul: spor de periclitate, spor de altitudine, indemnizaţie de apostolat, adaos pentru meritul cultural pannefidic, spor de supraalimentare şi alte sporiri şi sporuri, unul mai necesar decît celălalt, unul mai stimulant decît celălalt, încît nu trebuia să te mire deloc abnegaţia, elanul, fanatismul, puterea de sacrificiu de care dădeau dovadă nefidomanii în genere şi cei ce se aşezau acuma la taifas în casa preacuviosului părinte stavrofor Cutica, în special.

Iniţierea şi susţinerea acestei acţiuni "morale" excepţionale împotriva unei cauze oricum pierdută, era ridicolă.

Pentru că, oricît de frumoase şi de adevărate ar fi vorbele înţeleptului bătrîn Avghera care spunea "noi nu vom pieri niciodată atîta timp cît vom rămîne legaţi de acest pămînt, aici, una cu el, cu acest pămînt al nostru şi-al părinţilor noştri, împreună cu care deodată ne-am ivit sub soare, odată cu întreagă creaţiunea, aici nu se poate închipui că s-ar întîmpla să se vorbească altă limbă decît aceasta pe care o vorbim noi; cel care îşi închipuie că la pîine i se poate spune aici *somis*, la apă, *mero*, la muiere, *ghenis*, la creasta muntelui, *scrofis*, la brînză, *ftiri*, la pădure, *disis*, la suflet, *psihi*, la soare, *pilios* etc., se face de rîs", velhii îşi

cîntă cîntecul lebedei, soarta acestor mohicani din sud este pecetluită. Nu o să-i păstreze istoria nici măcar sub formă de mostră într-o rezervaţie specială, precum indienii din Nababia. Cine-i puternic şi cu dare de mînă îşi poate permite asemenea indulgenţe, statele sărace însă, nu. Acestea de obicei procedează perfid şi feroce. Nu pot scăpa laşităţii, acestea fiind pentru ei identică cu instinctul de conservare.

Şi tot el, bătrînul Avghera, zicea: "Am avut pînă acum doi duşmani de moarte: inteligenţa noastră gata să se adapteze prea repede la ceea ce se cheamă civilizaţie şi să adere la cultură, care ne-a mînat spre oraşe - aceste uriaşe caracatiţe în care turnul Babel se împreună cu Sodoma - loc de pierire pentru naţiile mici şi răzleţe, iar al doilea, Biserica ostrodoxă, care ne-a ademenit şi ne-a asimilat unei conştiinţe străine, smintindu-ne de la rosturile noastre şi menindu-ne unor interese străine.

Învăţaţii nefizi de la şcoala cea mare de la Antena ne-au botezat deja într-o lege: ne zic nefizi velhofoni. Tîmpenie spurcată, dar să nu ne interzică să vorbim în velhofonia noastră, să nu ne persecute şi limba părinţilor.

Pentru nimicirea cetăţii Troa, pedeapsa lui Dumnezeu a venit după aproape două mii de ani, dar a venit. Atenţie, deci."

Foarte bizară această figură, Avghera. A iubit o singură dată în viaţa sa pe o fată, pe care şi-a făcut-o soţie, dar care după trei ani de căsnicie fericită s-a prăpădit de rac, şi care, atunci cînd durerile o chinuiau mai crîncen, se uita la el mai cu drag, ca la un Dumnezeu de la care nu ceri nimic decît să te lase să i te uiţi în ochi şi să i te dărui.

După ce frumoasa lui soţie s-a prăpădit, a început a se pustii, nimeni neputînd a şti anume ce căutînd. Îţi ieşea în cale, la cine ştie ce oră, din te miri unde... Îl vedeai

arătîndu-se din întunecimea codrului exact în miez de noapte, cu un înfricoşător surîs de bucurie pe faţă... Te întîmpina, acolo unde drumul coteşte, stînd pe-o lespede, cu bărbia sprijinită-n pumni, cu acelaşi surîs enigmatic pe buzele ce fluierau lin un cîntec săgetător, numai de dînsul ştiut. Apărea, căţărîndu-se pe colţii stîncilor, din coclauri, atunci cînd se stingeau departe ultimii luminători, sau îl zăreai asfinţind prin cine ştie ce vale, pe cine ştie ce cărare, odată cu aşternerea serii, ori îl urmăreai noaptea, pe lună, cum străbate ca o nălucă prin îndepărtate locuri pustii.

Vorba lui era cumpănită şi înţeleaptă, nu lipsită în cămările ei ascunse de frumuseţea crepusculară a îndoielii şi a ironiei.

Dar să ne întoarcem la oile noastre, în blana cărora se acundeau lupii.

Aşadar, prea-cuviosul preot-lup primea în vizită, la ceas de seară, pe următorii lupi care-şi strecurau unul cîte unul, aplecîndu-se de şale, persoana în casa frumos împodobită cu cergi, velniţe, plocăzi, scoarţe şi alte îmbietoare ţesături, toate lucrate de mîna preotesei, adevărată preoteasă a acelui univers al covoarelor, ca şi de mîinile fetelor ei, trei la număr, mai cu seamă ale crîncen de frumoasei Marigol.

Teli Ţumbuc, director la şcola de limbă nefidă, cu nas de berbece, ochi mari, lăcomind întruna după trup de muieri singure, mai mult ţeapăn decît zvelt la statură, îndesat în mers, ca omul care cu fiecare pas pe care-l împlîntă-n pămînt pare că vrea să spună: "aşa vreau, şi-aşa va fi", prăsilos din cale-afară, în aşternutul familial dar şi-n altele străine, care a şi luat-o pe spinare de la unul la a cărui soţie rîvnise şi se potolise în lipsa bărbatului ei, care se afla în străinătate după cîştig de bani, şi care acuma, în timp ce se apleca înaintea amfitrionului preot-lup, trăgea

din coda ochiului, cu jind şi sfială, spre dureros de coapta în trup Marigol...

Care, avînd el părinţi înstăriţi, cu mori pe rîul Bugazi, vie şi ogoare mănoase, fiind singurul la părinţi, cu un tată uscat, rău şi satanic de harnic şi o mamă înaltă, ciolănoasă, cu hong bărbătesc, cu buza de sus despicată în două, precum copita diavolului, din născare, dar bună şi darnică la suflet, singura care vorbea velheşte în casă în ciuda fiului ei, pe care o ocăra pentru această faptă ruşinoasă şi o certa pe limba nefidă (aprins de ruşine atunci cînd ea, maică-sa, îl agrăia pe velheşte cu vocea ei dură şi sonoră, în auzul lumii, prin curte ori la locuri cu lume), a putut să se şcolească în şcolile nefide şi să se facă dascăl, căci dacă ar fi fost sărac, s-ar fi dus fără doar şi poate la şcolile velheşti, unde mergeau toţi cei săraci ca la Sfînta Maică Biserică, şi ar fi ieşit din el un fruntaş al cauzei astecilor tot atît de vrednic cum este nefidomanul de acum din el.

Care, deşi el a fost acela care a pus la cale schingiuirea şi asasinarea slujbaşilor statului velh din comuna Tanara, ca şi din cele din jur, şi-a trimis fetele să studieze-n Velhia, fie medicina, fie alte facultăţi, fiindcă nu costa atîţia bani ca-n Nefidia instruirea, statul velh acordînd burse fără prea mult discernămînt velhilor de peste hotare..., care, deşi a urzit din umbră moartea - tot prin flagelare - a tuturor acelora care au manifestat o oarecare omenie faţă de omenoşii soldaţi canţoni, şi-a trimis băieţii să studieze în Canţonia medicina şi politehnica, şi care, după ce şi-a făcut şi satisfăcut toate poftele, după ce şi-a adjudecat cum i-a plăcut pe toţi aceia care l-au incomodat în vreun fel sau care nu-i erau simpatici, s-a retras la Antena, unde a trăit pînă la adînci bătrîneţe, în deplină sănătate şi mulţumire de sine, nesimţindu-se el deranjat de niciunul din organe sale vitale, afară de unul singur, cel al perpetuării eugenicei sale stirpe, care-l mai necăjea chiar şi la şaptezeci

de ani, de stătea ore-ntregi la fereastră, uitîndu-se cu jind la fetele şi muierile de pe stradă, cu mîna pe derviş şi gîndul la acolo... şi la priapicele isprăvi de altă dată.

"Ăsta adevărat om al lui Dumnezeu, făcut după chipul şi asemănarea Lui ! Şi să mai spui că viaţa asta nu e întîmplare, că nu este pofta Satanei, că nu sîntem noi troaca plăcerilor satanaelice... şi că Dumnezeu n-ar fi altceva decît o dureroasă nostalgie, fie după ceva ce nu avem, fie după ceva spre care năzuim, fie spre ceea ce am pierdut", arunca în treacăt vorba auşul Avghera, cu adîncă întristare veselă.

Îl urma Nuli Haleu, cretinul care da dintr-un ungher într-altul ca hiena, care se făcuse nefidoman aşa, din căşunătură, deoarece nu era în stare să însălieze nici cel mai elementar, mai primar act de gîndire ca să zici că şi-a gîndit cît de cît comportarea, rozaceu la faţă şi cu privirea de un albastru tembel, scump la vorbă, nu din prudenţă sau înţelepciune, ci fiindcă nu era în stare să îngaime o propoziţiune simplă, dar poate că şi dintr-o animalică mizantropie, aşteptînd în umbră clipa cînd să atace ori să împroaşte cu murdăria din cloaca unde-i zăceau sentimentele; care tot în Velhia a venit pînă la urmă să se căpătuiască, de unde s-a reîntors în Tanara exact aşa cum a plecat, excepţie ruşinoasă pentru un astec care, oriunde s-a arătat, s-a afirmat ca un foarte iscusit negustor, om iubitor de artă şi cultură (Nuli Haleu a trăit aici aciuat pe lîngă alţi asteci, oameni atenţi şi filotimi cu acel şacal rătăcitor, poate chiar puţină rudenie, dar pînă la urmă s-a retras în vizuina lui de la mumă-sa), care n-a avut nici un merit, dar absolut nici unul - îl dispreţuiau pînă şi soţii lui nefidomani - decît acela c-a dat naştere celei mai frumoase fete din cîte se pomeniră a fi trăit în acele locuri, Haricleea, insomnie cumplită şi coşmar crîncen pentru bărbaţii toţi. Mai făcuse una, dar aceasta era tot ce putea să fie mai opus

celeilalte, cu mersul crăcănat şi legănat, privirea ciondişă, părul rar, aproape cheală, sărmana. Toate muncile grele căděau în seama ei - le şi făcea cu o stăruinţă teribilă - deoarece soră-sa, exemplar de lux, stătea întruna înaintea oglinzii, într-o mîndră şi duşmănoasă aşteptare, păstrîndu-se pentru altă lucrare.

Cînd s-a aşezat la masa joasă, cu picioarele sub dînsul ca burcii, părea că e pe cale să adoarmă, dar această adormire era ca un fel de voal magic în care-şi ascundea viclenia lui de neghiob şi din care apoi adulmeca, în tihnă şi odihnă, cînd obrajii încă rumeni ai preotesei, cînd pieptul alb, instigînd la ucidere de om, al sprîncenatei, ca şi taică-su, Marigol.

După acest Nuli Haleu venea învăţătorul din comuna de mai sus de Tanara, Amura, pe nume Gheorghe Pandosti. Era un ins la vreo patruzeci de ani, avea patru fete, una mai mîndră şi mai daiană decît alta, şi o nevastă mai presus decît toate fetele laolaltă ca mîndreţe şi-mplinirea frumuseţii femeieşti. Parcă era regina cine ştie cărui rege al unui misterios trib tracic.

Era potrivit la statură, cu un strat de grăsime fină pe el, ca femeile, avea buzele îmbietoare, trase cu condeiul, şi, în contrast cu ele şi cu aspectul general feminin, i se arcuiau peste ochii cenuşii nişte sprîncene teribil de dese şi de lungi... de arhiereu ai fi zis, negre.

În comuna Amura, de unde era şi unde slujea ca învăţător la şcoala nefidă, se vorbea o limbă paleo-velhă mai frumoasă şi mai bogată-n cuvinte romeice decît în celelalte comune învecinate, de asteci - poate pentru că era cuibărită mai adînc în munte şi nu se dedase la apucături de emancipare -, poate că tocmai de aceea era el atît de ahtiat în a apăra cauza nefizilor, întrecîndu-l în zel uneori chiar şi pe aprigul cocoşel Teli Ţumbuc.

În acea stranie comună Amura, cu oamenii laţi în spate, purtînd plete, galbene la cei mai mulţi, renumită şi prin aceea că-i prisoseau femeile frumoase ce mînuiau unealta de lucru sau de lovire tot atît de aprig ca bărbaţii, ocupîndu-se mai toţi de creşterea oilor şi lucrarea meşteşugită a lemnului, din care obţineau butoiaşe, bărbinţe, fedeleşuri, ploşti, putini şi putinioare etc., se mai păstrau în vorbire frumoase cuvinte vechi, dispărute demult în celelalte aşezări (unde pătrunseseră sinonime nefideşti, burceşti, sclavine), ca de pildă: sacru, floare, a sădi, Sărona, oamă (în loc de doamnă), mumă, vestală, mîntie, precun etc.

Cine ştie cînd şi cum şi de unde s-au adăpostit aici aceşti oameni înalţi, albi la culoare şi grei !...

Îi urma judecătorul, Kirios Kirichis, mic, negricios, părul creţ - atît cît îi mai rămăsese pe laturile craniului - uşor suferind de şale, nu se ştie din ce motive, cu un aer echivoc în privire, înclinat spre înţelegere şi bunăvoinţă, zîmbind curtenitor.

Cu toată majorarea de salariu pe care o primea ca toţi aceia care luptau pe frontul spiritual nr.1, Kirios Kirichis o ducea foarte greu, doarece dintr-un singur salariu, chiar majorat cu fel de fel de sporuri de politică naţională, era anvoie să întreţină o familie formată din şapte persoane: el, soţia şi cinci fete. E greu să-ţi menţii demnitatea şi integritatea în asemenea situaţiii, sau poate că ţi le menţii tocmai de aceea. Familia nu numai că te obligă să munceşti şi să agoniseşti neîncetat, dar în acelaşi timp te face ca în relaţiile cu oamenii să fii mai indulgent, mai corect şi mai omenos. Te face prudent, deci drept. Aşa se explică (sau se poate că şi aşa) de ce atunci cînd nefidomanii din comună ca Nuli Haleu, fraţii Tachi şi Gulicu Cutica, fiii popii, i-au cerut să-l condamne la amenzi pentru culpe imaginare pe bătrînul Nae Nubi, directorul şcolii de limbă velhă şi

căpetenia velhomanilor, nu numai că nu i-a aplicat aceste amenzi, dar l-a lăudat în plină instanţă - spre cătrănirea ălorlanţi, care rînjeau lingîndu-se pe bot toţi laolaltă, aşezaţi în banca din faţă - pentru mîndria cu care-şi declară şi-şi apără apartenenţa sa la seminţia velhă.

- Recunoşti că eşti cetăţean nefid ? i-a adresat prima întrebare din interogatoriu judecătorul.

- Da, sînt cetăţean nefid şi de naţionalitate velho-astecă, a răspuns Nae Nubi. Cînd stăpîneau aici burcii eram cetăţean burc şi de naţionalitate velho-astecă, astăzi sînt ceea ce am declarat mai înainte... Dacă nu am pierit sub burci, ar fi o ruşine să ne renegăm şi să pierim astăzi... (şi a privit cu otrăvitoare dojană spre cei aşezaţi ostentativ în banca dintîi).

- "Athòs o kategorùmenos" -, a pronunţat sentinţa onestul judecător, spre ciuda celor care erau gata să facă icter negru pe loc, adică, "inculpatul achitat".

Urma institutorul Haralambidis, subalternul, abia trăgîndu-şi sufletul, cu toate că era un om tînăr de treizeci şi ceva de ani.

Adipos şi flasc, mult şi plictisit, acest lacedemon îţi lăsa impresia, atunci cînd şedea, şi-ntotdeauna rezemat cu cap şi spate de speteaza scaunului - de peretele casei în cazul de faţă, deoarece cu toţii erau aşezaţi pe jos burceşte, în jurul unei mese foarte joase -, îţi lăsa impresia că îi este lene să şi respire... Tăcea fără să respire un timp de... după care trăgea, cu un fel de suspin, aer mult, pînă-n adîncul plămînilor. După aceea iarăşi tăcea fără să respire, flasc şi prăbuşit într-un fel de lehamite. Cred că suferea de emfizem pulmonar, sau de un t.b.c. pe care intenţiona să-l trateze cu aer şi apă din creierii munţilor acestor locuri.

Îl cam durea-n coate de frămîntările şi ambiţiile celorlalţi - cel puţin aşa lăsa impresia -, pasiunea lui fiind nevastă-sa - chiar urîtă cum era, neagră sub cerul gurii şi

jocul de cărţi, unde rar se întîmpla să-l bată vreodată cineva -, dar aşa plictisit şi indiferent cum părea, atunci cînd lovea, lovitura lui avea mai mult aplomb. O aplica fără greutate, abulic, fără s-o mai ridice de la locul unde a căzut.

Se obişnuise cu aerul de-aici, curat şi-ncărcat de mireasma muntelui, a pădurii şi-a dumbrăvilor, cu apa misterios de limpede şi-avînd gust de piatră scumpă într-însa, şi nu s-ar fi întors la locului de baştină, arid, cu aerul prăfos şi cu gust salin.

A încheiat intrarea-n casa popii, abia strecurîndu-se pe uşă, abia vorbind, obezul şi astmaticul şef de post, cu cioc şi glas de papagal, cu ochii dilataţi mereu a panică, fire gravă, rîzînd numai atunci cînd nu trebuie, luînd totul în tragic, pînă şi faptul că nevastă-sa nu-i nimerise demîncatul la gust aşa cum îi plăcea lui, s-a aşezat pe podea, peste scoarţele preotesei, din greu, hurducîndu-se, rostogolindu-se, gemînd, tare anevoie. A rămas într-o rînă... preoteasa repede a adus două perini mari, nu prea pufoase, umplute cu pănuşi fine de păpuşoi, aşezîndu-i-le drept parapete în spate.

- "Efharistò" - a dat el răspuns de mulţumire preotesei, din toate baierele, demontate parcă, ale pieptului -, adică mulţam.

- Placă, i-a răspuns, roşindu-se toată, preoteasa, din cauză că nu ştia nefideşte, şi ruşinea aceasta o resimţea nu numai preoteasa, ci mai ales prea-cuvioşia sa părintele, şi nu pentru prima dată. Ca şi mama domnului director Teli Ţumbuc, tovarăşa de viaţă a părintelui nostru nu deprinsese - şi îi era foarte greu să deprindă - şerpeasca limbă nefidească, ba uneori încerca chiar un fel de mînie, de ciudă, de îngreţoşare cînd o îndemnau fie copiii, fie părintele stavrofor s-o ciripească. Era femeie simplă, vrednică, săritoare la nevoile oamenilor şi cinstită cu sine. Îşi iubea copiii, pentru care lucra zi şi noapte, iarnă-vară, tot soiul

de ţesături şi broderii, şi-l iubea şi pe El, mai mult îl dorea, mai ales către seară, cînd el, venind de la vecernie, aducea în fiinţa sa mireasmă de odăjdii şi de biserică, şi-o răcoare care o pătrundea pînă-n măduva oaselor ei trudite. Cum să nu-l iubească ! Era soţul ei, şi era frumos ca o flamură-n care-i plăcea să se înfăşure, adînc.

Nu lipseau de la această şedinţă secretă cei doi fii ai cuvioşiei-sale, Tache şi Gulicu, amîndoi îmbrăcaţi în uniforme de falangiţi, primul avînd 26 de ani, celălalt 24. Erau nu numai caraghioşi, ci şi cam jalnici.

Aceşti falangişti întîrziaţi foarte, devotaţi şi fanatici membri ai organizaţiei fasciste de tineret numită "Falanga", aveau să colaboreze perfect cu bandele întunecate din păduri, împotriva cărora fuseseră concepuţi şi organizaţi iniţial, ca să poată ucide pe slujitorii cauzei velheşti, mintea lor neputînd a dovedi alţi duşmani pentru dînşii decît aceştia.

Cel mai mare era zvelt şi arid - figură de ofiţer nefid uscat la trup, dar nu mai puţin uscat la minte şi la inimă, mintea lui nefiind în stare să gîndească dincolo de limita propoziţiilor simple, iar în inima lui nu sălăşluia alt sentiment decît acela al îngîmfării. - "Prostul nu e prost destul, dacă nu e şi fudul", arunca vorba înspre el, căutîndu-şi de drum, bătrînul Avghera, pe care tînărul falangist de 26 de ani îl dispreţuia şi nu-i dădea bună ziua pe drum, simţindu-i prezenţa ca pe-o umbră pedepsitoare iar vorba ca pe-o foarfecă ce-i reteza aerele de ins important.

Cu toate că era destul de arătos ca bărbat, semănînd cu taică-su, fetele şi nevestele rîdeau de el şuşotind între ele... Ştiau ele ce ştiau, bănuiau ce bănuiau, şi nu greşeau, căci în ataṛi chestiuni ele au nişte antene care merg direct în taina lucrurilor, şi-i vai de tine dacă te-au prins în dispozitivul lor radar. Îţi citesc dintr-odată tot sufletul şi-ţi ghicesc toate gîndurile şi toate puterile... Ziceau, atunci

cînd venea vorba-n casă de semeţul Tache: "aaa, ăla de-şi aruncă sămînţa prin unghere ascunse, la privat. Ptiu! Asta va face mîine poimîine copiii cu degetul". Şi-şi făceau cruce şi scuipau în sînul lor de femei baldîre.

Ăl mai mic era mai scund. Semăna maică-si, era lat deja de pe-acuma-n fesele repezite în afară, mai prietenos şi răbdător la eforturi, ca un pui de catîr la tracţiune.

Avea paloarea plăcerilor solitare la faţă, observîndu-se mai clar decît la frate-su, care, din cauza tenului brun, şi-o putea ascunde.

Avea ochii spălăciţi ca maică-sa şi ca sora cea mai mică, părul gălbior, privirea uşor rătăcită şi saluta cuviincios pe toată lumea-n cale.

Este o primejdie, însă, ca unor astfel de inşi complexaţi şi cuminţi să li se dea sentimentul importanţei, că au putere şi că o pot exercita: devin bestiali, lipsiţi de orice discernămînt, cu neputinţă de-a ezita cînd sînt puşi pe cale de-a săvîrşi crima, ticăloşia.

Oaspeţii acelei ore s-au aşezat, deci, pe jos, cu picioarele sub dînşii, ca hinduşii, de jur împrejurul unei mese foarte joase şi perfect rotunde. Numai cei doi falangiţi, fraţii Cutica, stăteau în picioare, la fereastră, şi cum erau, după cum am spus, îmbrăcaţi în uniforme, păreau nişte străji însărcinate cu paza foarte vigilentă a şedinţei misteriosului conclav.

Harnica şi blînda preoteasă a aşezat pe masă o tipsie mare, cu o plăcintă aburind într-însa, atunci trasă de pe pirostrie, de sub ţest; plăcinta era rumenă şi-ţi venea să-ţi alinţi obrajii pe suprafaţa ei.

Păturii, extrem de fin întinşi - specialitate a preotesei, căci nimeni, nici femeile bătrîne nu făceau aşa păturі buni - ascundeau sub ei straturi de carne de batal măcinată foarte fin şi caş de oaie, toate îmbinate în miresme şi mirodenii pe care iarăşi numai măghistra de preoteasă le ştia potrivi,

- aşa cum potrivea pe scoarţe culorile şi figurile -, încît ai fi fost în stare să mănînci pînă la urmă, fără să-ţi dai seama, pînă şi tipsia.

A mai adus preoteasa şi o carafă mare cu vin roşu pe care cuviosul părinte stavrofor îl transforma în sîngele Domnului atunci cînd slujea-n biserică, dar mai ales îl trasforma în propriul său sînge de taur negru, vajnic, aprig prăsilos.

După ce a aşezat pe masă cele de cuviinţă, preoteasa se retrase ca o nălucă într-alte cămări, aşteptînd ea cu adîncă înfrigurare ceasul cînd va rămîne singură cu El, căci după atari sindrofii, părintele se dovedea a fi mai tandru şi mai vînjos. "Sănătate şi să trăim !" închinară între ei şi băutură cu sete.

Mîinile umblau prin foile plăcintei şi-apoi vîrau lăcvomos pe gît fişiile calde şi rumene şi aromitoare, cu atîta voluptate, încît aveau ei înşişi senzaţia că umblă nu în alcătuirea caldă a plăcintei, ci în adîncul straielor calde şi multe ale unei văduance.

- Ei, ce facem cu ei ? a întrebat popa, folfăind.

- Ceea ce ar fi făcut ei dacă erau în locul nostru, a răspuns demnul director, decisiv.

- Dau caii mei deîndată la băieţi (a arătat cu ochii către tineriii falangiţi) să fugă iute pînă-n Zapandi şi să tocmească acolo pe vreo trei zapandiţi să vie să-i cureţe, chiar în astă seară, a repezit părere Nuli Haleu.

- Înainte de a-i spulbera este necesar să-i avem la îndemînă. Trebuiesc arestaţi numaidecît. E datoria dumneavoastră să acţionaţi, şi cît mai repede, a intervenit energic domnul Teli Ţumbuc, întreptînd cu zvîcnet mîna spre şeful de post care stătea tolănit înaintea tipsiei cu plăcintă şi a carafei cu vin.

- I-am şi arestat, a dat răspuns şeful cu glasul său nazal şi subţire de papagal, şi iarăşi a vîrît pe gît, dînd capul

pe spate, o palmă plină de plăcintă smulsă din centrul tipsiei, unde trupul gustos al acesteia era mai moale şi mai uns.

- Atunci, fuga băieţi, a ordonat părintele către fiii săi falangiţi, fuga la Zapandi, ori la Bozova, ori la Zalova, ori la Libohova, ori la Lubaniţa, tocmiţi la reprezeală nişte haşoţi, (aşa se numeau oamenii care locuiau în aceste sate cu nume străin dar vorbind nefideşte, inşi pe cît de plini de petece pe ei, pe atîta de fuduli, pe cît de linguşitori şi mieroşi la ananghie, pe atît de prompţi şi de cruzi cînd erau plătiţi să treacă la fapte, cu feţe pistruiate, părul cărămiziu-ţepos, otrăviţi de invidie la adresa astecilor înstăriţi şi plini de parale şi-mbrăcaţi întotdeauna ca de sărbătoare), iată - a întind mîna rînd pe rînd la fiecare - veţi avea bani destui să le oferiţi, şi le stingem candela chiar în astă seară... Fuga !

Institutorul Haralambidis, după ce respirase adînc, băgînd aer pînă-n abdomen, cu suspinuri, ca şi cum plămînii săi n-ar fi funcţionat deloc timp de o oră, l-a pufăit afară ca dintr-un burduf spart, a gemut a uşurare, bîlbîind neinteligibil:

- Entaxi ! adică: în regulă ! şi-a turnat pe gît paharul de vin cu inhalări scurte de aer. Apoi, către şeful de post: Cred că nu ai pus mîna şi pe prietenul meu Ghirghula... Ăla nu-i de nici un fel. Nu e nici măcar cînd cu ei cînd cu noi, ci pur şi simplu nu-i nimeni decît cu el însuşi... şi cu mine. Nu de-altceva, dar cu cine naiba joc eu cărţi de mîne-ncolo... dacă-l înhăitaţi şi-l mai şi... (a scos un sunet de strangulare din pieptul său bolnav).

- Nu, fii fără grijă. Ăla stă liniştit lîngă nevastă-sa.

- Atunci mai bine era dacă-l arestai şi pe el, că-i mai plăcut să stai la zdup singur decît lîngă o muiere mai bătrînă decît tine cu douăzeci de ani... Ha, ha, ha. Tot ce face face

din oportunism. Chiar cînd are carte mare şi mă poate bate la cărţi, el se lasă bătut ca să-mi facă plăcerea.

- Ha, ha, ha, rîseră cu toţii, afară de Teli Ţumbuc care a surîs numai, ca un om grav şi serios ce era.

- Şi-acum la treabă, i-a grăbit din urmă, ajutat de Nuli Haleu care da şi el ghes nerăbdător: "să-i curăţăm, să-i curăţăm".

- Pe cine, a intervenit cu un zîmbet veninos pe buze judecătorul.

- Cum pe cine ? Pe otrepele alea... care-au şi fost arestate, ăştia care o fac aici pe velhii şi ne-ncurcă socotelile.

- Bine, dar eu reprezint aici justiţia.

- Şi ce vreţi să spuneţi cu asta, interveni băţos Ţumbuc.

- Vreau să spun că n-aveţi nici un drept să ucideţi oameni fără învoirea mea sau a unei alte instanţe... Şi care-i vina acestor inşi ?

- Cum care-i vina ? Fac propagandă printre asteci şi caută să atragă copii la şcoala velhă şi pe părinţii lor să meargă la biserica velhească, ha, ha !, a rîs batjocoritor părintele stavrofor.

- Acestea se face în baza unei convenţii între statul nefid şi cel velh.

- N-avem nevoie de nici o convenţie... Aici noi hotărîm, a reluat Ţumbuc. E război, şi deci legile...

- În problema aceasta hotărăsc numai eu, şi dacă insistaţi în a asculta de vocea răzbunării, a vrăjmăşiei, voi fi obligat să anunţ numaidecît procuratura, cu atît mai mult cu cît cred că deja cineva dintre rudele sau prietenii lor au şi anunţat Inspectoratul şcolilor şi-al bisericilor velheşti de la Sarona.

- Domnule Judecător, ştim că le-ai mai luat şi-n alte dăţi apărarea, dîndu-le cîştig de cauză împotriva noastră, care servim interesele statului nefid... şi mai ştim că aşa

numitul Nae Nubi, tartorul lor, ţi-a trimis acasă două stive de lemne şi doi saci de făină..., a sărit ca din rahat feciorul cel mare al popii, cel în vîrstă de 26 de ani şi care totuşi umbla în uniformă de şcolar falangit.

- Lemnele s-au ars, făina s-a mîncat, iar acuma am datoria să opresc săvîrşirea unor mişelii.

- Nu uitaţi că e stare de război şi..., a ameniţat Haleu.

- Starea de război cere o şi mai severă pază a legilor...

- Şi ce vreţi să faceţi ? să-i lăsăm liberi, nu ?

- Domnule şef, ai primit ordin să-i reţii ?

- Da, domnule judecător.

- Să-i împuşti ?

- Nu.

- Dar ce ?

- Să-i înaintez la centru, la judeţ.

- Asta să şi faci mîine dis-de-dimineaţă. Şi te sfătuiesc să mai ceri nişte ajutoare, nişte întăriri de la postul de jandarmi de la Kiprion. E bine să te asiguri.

- Am şi cerut, sînt pe drum, cred, spre noi.

- Domnule judecător, o să-ţi pară rău, a retezat scurt vorba Ţumbuc. Ai cinci copii şi viaţa lor, viitorul lor depinde de noi.

- Aveţi misiunea de-a fi dăscăli şi nu asasini.

- Avem îndatoriri sfinte aici... nu numai aceea de-a fi dascăli... se aprinde Teli Ţumbuc.

- Şi dumneata, Kirie, vii aici să ne pui beţe-n roate, să te dai de partea lor ?... adaugă părintele... Avem de slujit aici cauza sfîntă a Nefidiei...

- Nu astfel ! Călcîndu-i în picioare legile, călcaţi peste obrazul ei.

- Mai presus decît legile care sînt o faţadă bună, frumos împodobită, stau sentimentele noastre patriotice de dragoste şi devotament, de abnegaţie şi sacrificiu faţă de

adevăratele interese ale Patriei noastre, a sărit iarăşi din nimicnicia sa băiatul mai mare al popii.

- Sentimentele, dar nu instinctele... deşi n-ar fi trebuit să-ţi răspund deloc...

- Sînteţi în casa mea !

- Am fost chemat.

- Mîine am să-ţi fac denunţ şi mîine seară vei veni să te rogi de noi, fără să te poftească nimeni, ca să ne fii de folos.

- Sictir, la dracu, marţafoiule !, şi-a ieşit din ţîţîni nefidul.

- Afară, afară ! au strigat ca turbaţi cu toţii, în afară de Haralambidis, care înhalînd adînc aer, ca după o mare pauză, în plămîni, şi-a sorbit mai departe paharul cu vin roşu, în tihnă.

- Ce facem ? a ridicat apoi cuvînt alene...

- Îi venim noi de hac, a zis popa.

- Are să muşte pămîntul cu dinţii ăia de şoarece, a întărit Ţumbuc

- Ţiganul ! a adăugat Haleu.

- Am să-l perpelesc pe jăratic, a ameninţat, gata, gata să lovească genunchii ca pentru poziţie de drepţi, Tache Cutica.

- Dumneata ce zici, Kirie şef ? Cu matale ne înţelegem mai bine.

- Ce să zic... îi înaintez pe clienţii mei la centru, cu escortă straşnică, şi să facă ei acolo ce-or vrea. Şi vă rog să-mi îngăduiţi să plec. Kali spera, (bună seara).

- Raportul, repede, şi fuga la fudeţ înainte de-a ajunge ei mîine acolo; să-i întoarcă şi să ni-i deie pe mîna noastră. Pe judecător îl declarăm trădător, pe şeful de post unealta lui. La treabă ! Mizerabilii ! a închis discuţiile Ţumbuc.

O CĂLĂTORIE SPRE INSULA CLIOS

Cînd jandarmii au ajuns la culă - sediul postului de pază - împreună cu cele două "podoabe" încătuşate, Nandu Nubi şi Doru Chiuzeli (Thanu Vazura se făcuse nevăzut, şi cine ştie pe unde-şi strecura de-acuma umbra), le-au depozitat în beciul de rigoare, unde, spre bucuria tuturora, se mai aflau alţi cinci inşi, duşmani ai Nefidiei: bătrînul Nae Nubi, fost director al şcolii velheşti din Tanara, acum pensionar, Ion Giurgiuma, actualul director al aceleiaşi şcoli, Iani Grijoti, psalt la biserica de limbă velhă, Mitri al Ducâ, om de serviciu tot la mai sus pomenita şcoală, şi Todor Amidaş, grădinarul ei şi clopotar la biserică.

În timpul nopţii, băieţii, înmulţiţi fiind cu alţii, veniţi de la centrul de jandarmerie din Kiprion, n-au stat nici o clipă, n-au închis ochii, culegîndu-i rînd pe rînd pe toţi elevii de la liceul velh, vreo douăzeci la număr, din comună şi cătune, adăpostindu-i aici.

Pînă după miezul nopţii beciul a fost tixit. Nici unul nu părea cîtuşi de puţin trist. Cel mai bine dispus era bătrînul învăţător Nae Nubi, care umplea cu rîsul ochilor lui albaştri inimile tuturora. Mustăţile-i de rege talian aveau parcă şi ele darul de a insufla curaj şi voie bună.

Era un copil fanatic în vîrstă de peste şaizeci de ani acest Nae Nubi. În ochii lui se citeau lămurit atît copilărescul cît şi fanatismul.

Intransigenţa sa în opinii depăşea absurdul. La fermitatea isterică a lui Teli Ţumbuc el răspundea, din partea cealaltă, cu liniştea înverşunată a aceluia care, precum un copil, nu dă din mînă ceea ce ştie că e a lui. La ţîfna semeaţă a celuilalt el răspundea cu un surîs plin de dispreţ.

Şi se pricepea de minune să-i dejoace celuilalt toate uneltirile. Îi ghicea gîndurile, ştia cu precizie ce anume face la ceas de noapte, în faptul zilei, cînd merge pe drum, şi întîmpina cu riposta exactă orice acţiune venind din partea adversarului. Ei doi erau polii antagonismului dintre nefidomani şi velhomani, dintre cei renegaţi şi cei rămaşi fideli numelui ce-l purtau.

- Bine că sîntem laolaltă şi nu risipiţi pe cine ştie ce coclauri, a zis el, alintîndu-şi vîrfurile dese ale mustăţilor. Orice ni s-ar întîmpla, vom fi cel puţin împreună, ne-au legat mînile, dar şi sufletele mai laolaltă. Nu va trece mult şi vor veni, nu să dezlege aceste mîini încătuşate, ci să le sărute... N-am făcut nici un rău nimănui, ne-am apărat un drept al nostru fără să vătămăm pe ale altora, dreptatea e de partea noastră, şi chiar dacă va fi să murim, vom muri mîndri, deoarece toţi cei ce mor pentru dreptate mor cu mîndrie.

Dacă vom sfîrşi ca ei, atunci se cheamă că am dobîndit de la Cel de Sus marea cinste de-a face parte dintre cei aleşi...

Aşa vorbea, în felul său, bătrînul dascăl Nae Nubi, cel cu mersul cam încîrligat din genunchi, cu mustăţi de rege talian şi ochi albaştri, de copil.

- Ce tot spune pierdutul ăla ? a intervenit cu sarcasm Ion Giurgiuma, bărbat vînjos, cu fălci aprige şi bărbie brutal şi pătimaş răsucită înainte, lat în spate şi chel, ca un enorm gurgui.

Nu o spunea din răutate, ci pentru că aşa-i plăcea lui, să-l tachineze mereu, indiferent că se aflau la nuntă, la cafenea, acasă, la conferinţă sau aici, în beci.

- El nici măcar nu ştie din ce cauză se află aici, reluă regele cu ochii albaştri, replicînd.

- Asta-i bună. Cum naiba să nu ştiu: Am mîncat pînă acuma pîine velhească şi nu pot spune că n-a fost bună, a fost foarte bună şi dulce - acuma e cazul să şi o plătim niţel, chiar dacă vom plăti-o cu puţină viaţă. Este firesc să fie aşa. Fără vorbe mari, deci, căci astea pot însemna şi altceva... a răspuns Giurgiuma.

- Ce altceva ? a întrebat ridicînd din sprîncene Nubi.

- Ei, niţică frică, nu cine ştie cîtă...

- Să nu dea Cel de Sus să trebuiască să arătăm care dintre noi este mai curajos.

- Acum că ne aflăm aici în deplină siguranţă, păziţi ca o comoară, hai mai bine să glumim despre altceva, a intervenit în discuţie Nandu Nubi, tînărul înţelept, cumpănit ca un bătrîn, roşindu-se la faţă ca o fecioară ori de cîte ori trebuia să rostească vreo vorbă.

- Sau să tăcem, a mîrîit cu nelinişte namila de Mitri Ducâ, cel care se cătrănea amarnic în sinea sa că nu a acţionat la fel ca Thanu Vazura la locul unde s-a petrecut scurta şi straşnica încăierare dintre jandarmi şi acela. Vînjos şi puternic cum era, ar fi putut uşor să le răsucească gîtul ori mijlocul şi să fie liber la ora aceasta, şi bărbat, nu... cîrpă.

Ce să-i faci, dacă reacţionez cu încetineală şi întîrziere, a gîfîit el cu voce tare, încît s-au mirat cu toţii că despre ce anume trăncănea, la ce se gîndea.

- Lăsaţi-l..., vorbeşte cu sine însuşi, a lămurit Iani Grijoti.

- Nădăjduim să ţi se mai ofere ocazia, l-a consolat firavul, dar enigmaticul Doru Ghiuzeli.

- Skazmòs ! a repezit asupra lui vorbă străină un jandarm care apăruse-n pragul uşii, cu privirea ascunsă sub umbra cozorocului, adică: "gura", cum ar veni pe velheşte, sau "crăpaţi", mai exact.

N-a mai apucat să se umfle bine-n penele importanţei sale, căci în aceeaşi clipită a fost nevoit să se facă nevăzut, trîntind după dînsul uşa cu înfricoşată repezeală, deoarece, ca din senin, geamurile ferestrelor săriră-n stele, pietrele continuau să izbească cu nemiluita, de data aceasta peste pereţii camerelor, poarta s-a deschis cu izbire, iar ceata de păzitori, în frunte cu şeful, a zbughit-o afară, trăgînd foc de armă-n sus, unde nimereau, numai ca să îndepărteze primejdia care se abătuse năpraznic peste ei şi peste culă, ca detunată din fundul iadului.

Cei din beci au amuţit şi-au simţit că-i trec fiori... În sinea lor, fără să-şi dea seama ei, cineva zîmbea bucuros. Au tăcut chitic. Pietrele, pietroaiele vîjîiau ca şrapnelele-n aer şi izbeau ca grindina asupra culei şi înlăuntrul ei, deasupra pereţilor şi, ceea ce însemna un sacrilegiu, peste însuşi chipul regelui şi-al dictatorului aninate de pereţi.

Jandarmii au apucat spre trecătoarea dintre cele două dealuri, ce se cheamă la Cruce, trăgînd în aer necontenit, şeful cel gras şi cu cioc şi voce de papagal gîfîia şi stropşea înjurături de zor, pietrele însă veneau asupra lor de pretutindeni şi de nicăieri, din talpa iadului, îi atingeau, le şuierau pe lîngă ureche, îi pocneau în spate, în cap (chipiele zburaseră demult la naiba) încît, necăjiţii oameni au respirat uşuraţi, mulţumind lui Dumnezeu şi Maicei Preacurate, cînd au dat după dealuri, unde nu-i mai puteau ajunge proiectilele diavolului, chiar dacă doi dintre dînşii, domnul şef şi cu cel care aducea a femeie, aruncaseră armele din mînă ca să fie mai uşori şi mai nevinovaţi înaintea urgiei care-i urmărea cu pieirea.

Cine erau lotrii ?... Cînd s-au apropiat, nimeni nu le-a zărit nici măcar năluca. Unul s-a arătat de îndată-n beci, ca furtuna, cu ochii aprinşi, părul negru, des, aprins şi el şi arzînd în flăcări negre... "Neamul meu în cătuşe ??", a urlat el cu înverşunată mînie. "De cînd ??!! Ne-am repliat în văgăunile munţilor, retrăgîndu-ne din faţa nămolurilor care tot înaintau şi n-aveai ce le face, anume ca să nu devenim sclavi, iobagi, robi înlănţuiţi..., ca să rămînem liberi, cum am apucat din începuturile începutului, şi-acum să vie nişte piei de porci să ne încătuşeze ??..." Şi-au văzut atuncea cei de faţă, rămaşi cu ochii căscaţi, lucru peste fire, minune aievea înfăptuită: Thanu Vazura, - căci el era unul dintre lotri - clocotind de mînie, a apucat în oţelul mîinilor lui, în cleştele furiei dezăgăzuite, fiarele ce încleştau mîinile celor depozitaţi în beci şi, cu cîte o smucitură însoţită de cîte un scîşnet din dinţi arătaţi la lumină înfricoşător, a rupt ca pe nişte petece cătuşele, poruncind: "La casa şi rosturile voastre !" şi s-a mistuit iarăşi în noaptea din care apăruse, ca o nălucă din altă lume.

Cine era celălalt ?... Nimeni n-a putut să afle vreodată.

Atîta doar se spunea că ar fi fost fiind un fel de ins adus niţel de spate a moşneag, dar asta nu putea fi de crezut, deoarece moşneagul acela umbla cu atîta iuţeală şi agerime, azvîrlind cînd de ici, cînd de colo, cînd din altă parte cu pietre, aducînd din vale şi stivuind altele-n grămadă, la-ndemîna celuilalt, încît mai degrabă ai fi zis că era însuşi mîna lui Avizuha, nălucă de vîrcolac, decît un moşneag, aşa cum le căşuna a crede unora. Moşneag sfîrlează ? Vîj cu iuţeală de pisică şi de pasăre-n mişcări ? Aşa ceva nu se poate închipui ...

- Şi-acuma ce-i de făcut ? a întrebat cineva.

- Ce să facem... Aşteptăm pînă începe să se crape de ziuă, ne luăm boccelele şi-o pornim spre centrul de jandarmerie Kiprion, a dat sfat bătrînul Nae Nubi.

- Dar dacă angănăm căţeaua, ce-o să fie ? Adică: dacă o luăm din loc... ?

- O să fie c-o să ne hăituiască ca pe vînat, o să ne prigonească familiie, şi, la urma urmei, n-am făcut nici un rău ca să fugim din faţa oamenilor legii şi-a hotărîrilor ei. Fugind ne facem singuri vinovaţi. Ne-au ridicat de-acasă, n-au decît să ne ducă înapoi de unde ne-au luat. Noi nu i-am poftit să ne-aducă-aici. Dacă, totuşi, au făcut-o, să mergem la dînşii să ne spună ce anume au de gînd cu noi...

Aşa a vorbit bătrînul dascăl. Apoi, cînd Ursa Mică s-a ridicat deasupra pinilor de pe Climări, iar luceafărul de dimineaţă tremura scînteietor peste vîrful Ghion, dînd mai multă tărie şi mister miresmelor ce pluteau sub cerul vînăt, oamenii noştri, în linişte, au luat de pe masa camerei şefului, fiecare, pachetul cu un sfert de pîine şi-o punguţă cu zece măsline - căci a avut grijă autoritatea să nu-i puie pe drum pe oameni flămînzi şi-a stivuit pe acea masă de şef exact atîtea merticuri de hrană cîţi bandiţi se aflau arestaţi - şi-au pornit-o, cu lanţurile rupte atîrnînd de mîni, în şir cîte unul - bătrînul dascăl, urmat de Giurgiuma, în frunte - în căutarea autorităţilor şi-a ispravnicilor ei. Şi-au făcut, fireşte, toţi semnul crucii, înainte de-a porni.

Nu departe de culă au găsit nişte arme aruncate-n graba ce-i cuprinsese pe jandarmi, în dreapta şi-n stînga drumului. Le-au luat cu dînşii, de-a umeri, după ce le-au controlat să vază dacă nu-s încărcate. Arma şefului n-au găsit-o... Au găsit în schimb, tot pe masa lui, un bilet de decontare, pentru armă şi muniţia postului, confiscate de Thanu, iscălit de acesta. Unul dintre ei, însă, a dat bir cu fugiţii de-ndată - cel care pînă atunci a tăcut chitic,

wca purcelul în cucuruz, speriat şi ros de păreri de rău, popa velhesc, părintele Gheorghe Mişacă. El a zbughit-o spre casă, imediat după ce bezmeticul Vazura le-a deschis porţile libertăţii, acolo şi-a tuns pletele duhovniceşti, şi-a tăiat cu foarfeca de tuns oile barba neagră - frumuseţe de barbă ! - apoi şi-a ras-o cu briciul, arătînd o faţă albă ca de peşte fiert, ori ca de om canceros (nu era cazul la dînsul), spre întristarea jeluită a preotesei, a grăbit-o pe aceasta să se-mbrace cu tot ce avea mai scump, cu cît mai multe straie, a ascuns purcoiul cu galbeni - căci ştia de minune să agonisească, vocaţia sa fiind numai hăpsînia şi zgîrcenia şi nicidecum taina preoţească - în stufărişul rochiilor multe ale dumneaei-dînsa, a asmuţit pe umeri două-trei surtuce, un fel de basma şi-a legat-o-n cap în chip de om bolnav, şi-a tulit-o-n noapte, pe alte drumuri, cuibărindu-se un timp prin locuri foarte de taină, pînă ce a debarcat într-o bună zi pe pămîntul Hispaniei, ţară absolut neutră, unde banii şi persoana sa puteau găsi deplina siguranţă şi linişte. Acolo a şi sfîrşit, făcînd negoţ cu mărgele şi pînzeturi feştite frumos, în acelaşi an în care şi-a dat duhul în mîinile Domnului şi Caudilul.

Îl făcuseră popă fruntaşii comunităţii velheşti (Comuna Tanara era demult împărţită în două unităţi administrative: Kinotita nefidă, cea care schimbase şi denumirea comunei din Tanara în nefidescul Kraneea, şi comunitatea asteco-velhă), nu de altceva, dar el era singurul ins dintre cei vizaţi care ştia să buchisească cît de cît prin cărţile bisericeşti, şi mai abitir, era şi fiu de popă, fiul lui popa-Thanasi, care slujea-n vremea burcului la biserica velhă.

Altă calitate afară de acestea două întîmplătoare nu puteai ghici la dînsul nici să-l fi scobit cu sfredel pînă-n adîncul sufletului.

La sosirea sa în comună, după hirotonisirea ca preot de către Episcopul Dionizis de la Prebena, a avut loc, la ariile lui Giufeta, prima încăierare dintre nefidomani şi velhomani, care s-a soldat cu maxilare dizlocate, măsele împrăştiate şi curgere de sînge. Păruiala s-a iscat de la trasul clopotului cel mare de la biserica Sfîntul Pandu, clopot pe care biserica-l primise-n dar de la negustorii destoinici născuţi de la Tanara şi aflaţi acuma-n Velhia-Mare, unde făcuseră averi frumoase... Fruntaşii velhi trimiseră în turla clopotniţei pe Vasile Amidaş, fiul viteazului luptător pentru cauza astecilor velhi din acele locuri, Cristea Amidaş, ca să tragă clopotul - clopotul nostru, ziceau ei cu mîndrie ! - şi să vestească sosirea-n comună a preotului velh.

Vasile Amidaş s-a suit degrabă în clopotniţă şi-a tras cu înflăcărare mare de limba clopotului, izbind-o-n dreapta şi-n stînga, de s-a alarmat tot natul, ieşind afară din casă să afle ce s-a întîmplat. Vasile, roşu la faţă, cuprins parcă de flăcări, nu contenea: Bang-balang, bang, balang, bang-balang.

A apărut la faţa locului şi ceata nefidomanilor, care l-a somat cu străşnicie pe Vasile să înceteze şi să se dea jos din clopotniţă... Aşi ! Ţi-ai găsit omul: Vasile izbea cu mai mare înverşunare-n pereţii clopotului

Un jandarm a urcat în grabă, l-a înfăşcat de gulerul surtucului şi l-a dat jos. Aici i-a fulgerat cîteva perechi de palme, în văzul nefidomanilor care jubilau. Se aflau acolo, însă, ca adus de dracu, şi Mitri-alu Ducâ, om aprig la mînie şi cu braţe de urs, care, ridicîndu-l pe jandarm cu armă cu tot deasupra capului, l-a trimis dintr-o azvîrlitură, ca pe o mogîldeaţă de paie, de-a berbeleacul, peste dîmb la vale. Pe lîngă nebunia dintr-însul, acel Mitri-alu Ducâ avea însă şi o decoraţie pe piept, nefidească, obţinută în războiul nefido-burc din 1921, anume la Eshi-Sechir, unde datorită

curajului şi îndemînării sale în luptă, mai ales în lupta corp la corp, a scăpat de la pieire multă oaste nefidă şi mulţi, mai ales, ofiţeri. A fost făcut atunci, imediat, sergent de către însuşi generalul Condili, şi decorat cu ordinul "Harul Nefidei", ordin ce se acorda numai celor ce săvîrşeau acte de bravură ieşite din comun. Nefidomanii o zbughiră cu toţii spre marginea satului, unde erau strînşi fruntaşii velhomanilor, aşteptînd ivirea preotului călare pe asin.

Fireşte că, încet, fără să se gîndească, s-a îndepărtat spre aceeaşi ţintă şi ursul Mitri-alu Ducâ, angajat ca om de serviciu la şcoala velhă.

Venindu-şi în fire după cele întîmplate cu dînsul, poliţerul s-a îndreptat cu grabă mare şi el spre locul acela de întîlnire a celor două tabere. Taberele se încăieraseră de-a binelea. Atunci s-a dovedit cît sînt de necesare fălcile late şi zdravene ale lui Giurgiuma, ca şi pumnii lui noduroşi (ce practicaseră şi niţel box în anii petrecuţi - vreo şapte - în Nababia) şi cît de inoportun este a purta mustăţi sau barbă.

Poliţerul, venetic de prin părţile Trapezundei, dovedindu-se a fi, mai tîrziu, un scelerat de mare vocaţie, s-a cocoţat pe-un mamelon, mai de-o lături, şi trăgea de-acolo-n vînt cu arma, fie ca să-i supere pe beligeranţi în plină acţiune, fie îndemnat de propria-i spaimă.

Înaintînd alene, Mitri-alu Ducâ a văzut de la distanţă buşeala.... S-a aprins deodată-n el sîngele, a lungit picioarele lui cionturoase, a smuls în trecere un par din gardul lui Badoia şi, apropiindu-se, a început a-i croi pe nefidomani şi-a-i mătura cu parul, pe unii-n dreapta, pe alţii-n stînga, separînd astfel pe ai săi de vrăjmaşii lor, "neghina de grîu" cum lămurea auşul Avghera.

Nu cutezau a se atinge de el nici nefidomanii şi nici poliţaiul, din două motive: că era decorat şi purta grad de

sergent în armata regală a Nefidiei, şi că... (celălalt motiv nu trebuie menţionat aici, el se subînţelege).

Autorităţile nefideşti şi Administraţia şcolilor şi bisericilor velhe, cu sediul la Sarona, au aplanat pînă la urmă divergenţele între cele două cete.

Să ne întoarcem însă la oile noastre, cele care acum trecuseră de strîmtoarea ce-i zice la Cruce, trecuseră şi de drumul străjuit de sălciile care umbreau pîrîul Strigoanei (denumit astfel deoarece aici, în apele tulburi ale acestuia a prăvălit, într-o noapte, o soacră, pe noră-sa, cu iscusinţă diavolească ademenită acolo, şi care noră înecată s-a preschimbat în strigoaică ce-a urmărit-o mereu pe întunecata soacră, cu atîta stăruinţă, în somn, pînă ce aceasta şi-a pierdut minţile, de umbla pe uliţele satului, în puterea nopţii, despletită, smulgîndu-şi cu urlete părul din cap şi hainele de pe dînsa), trecuseră de rîul de sub pietrele albe, şi-acum înaintau, ca-ntr-un spaţiu nefiresc, urcînd dealul ce sfîrşeşte-n măgura carpenilor, săgetaţi din spate de ultimile raze ale luceafărului ce scînteia tot mai palid pe creasta muntelui Ghion.

După cotitură sta un şipot violent, cu jegheaburi de-o lature şi de-alta, a cărui apă se prelingea liniştită peste faţa unei rîpi.

Şi-au spălat feţele, simţind o sfîntă răcoare cum le pătrunde toată fiinţa.

Au oftat de plăcere şi-au continuat mersul, coborînd trepte de pietre şi bolnavi, apoi au întins pasul peste drumul larg, de la Salţaghini, acoperit de-o pulbere fină ca făina, peste care-şi îngropau tălpile cu voluptate şi, cînd să cotească drumul spre comuna Kiprion, au fost întîmpinaţi cu porunci aspre şi detunături de armă: "Mîinile sus ! faţa la pămînt ! nu mişcaţi că v-am mîncat ! încornoraţilor !", se auziră glasurile tagmatarhului şi-ale altor soţi de-ai lui,

care porniseră cu puteri sporite spre Tanara, ca să o pedepsească. Convoiul a făcut ceea ce i s-a poruncit, afară de bătrînul Nae Nubi şi namila de Mitri-alu Ducâ, care-au aruncat cît colo doar armele ce le duceau goale pe umăr, ei rămînînd drepţi şi indiferenţi la porunca repezită cu înverşunare de către jandarmi şi căpetenia lor.

- Ce vreţi cu noi ? a întrebat surîzînd cu candoare bătrînul. Doar veneam tocmai ca să ne supunem. E hazliu să faceţi pe vitejii în chipul acesta şi-ntr-o atare situaţie.

- Nu vă necăjiţi, nu vă necăjiţi, a vorbit cu mîinile ridicate Mitri Ducâ, iată-ne nevătămaţi..., la buna plăcere a domniei voastre.

- Desfăşuraţi-vă în trăgători şi hai, conduceţi-ne sub escortă acolo unde avem de gînd să ne prezentăm noi înşine. Nu pierdeţi timp..

- Toată lumea, drepţi ! a strigat ordin domnul tagmatarh.

Cei ce stăteau cu faţa la pămînt s-au ridicat şi şi-au zîmbit unul altuia. Apoi s-au şters de praf pe haine şi s-au încolonat pe-ndelete.

- Ce-aţi făcut ? a întrebat cu ameninţare, tot tagmatarhul...

- Am făcut pe dracu ghem, a răspuns Giurgiuma, care ştia perfect nefida.

- Îl dezghinăm noi numaidecît, a răspuns semeţul comandant. Înainte marş !

De la sediul jandarmeriei din Kiprion au pornit chiar în aceeaşi zi spre capitala de judeţ. Au stat ei cît au stat în beciurile Asfaliei (adică ale Siguranţei) şi a doua zi, pe la orele 10, bătrînul Nae Nubi, fălcosul şi chelbosul Ion Giurgiuma, Mitri-alu Ducâ şi Nandu Nubi au fost conduşi în biroul domnului prefect. Birou impunător, ca de perfect.

Soţia prefectului nu-şi mai încăpea în pene şi sta gata-gata să facă... pe dînsa de emoţie, ori de cîte ori îşi

aducea aminte în ce birou stă soţul ei şi cît de sus se simte el acolo, şi de tare. De mîndrie şi de mulţumire se îngrăşa văzînd cu ochii, încît cîntărea nici mai mult nici mai puţin cît întreagă clădirea prefecturii.

Cum oaspeţii aveau mîinile legate-ntr-alte cătuşe, noi şi mai tari decît cele ce le sfărmase ca pe-o nimica toată Thanu Vazura, şi cum fularele lungi care le atîrnau pînă peste pîntece le acopereau, domnul prefect şi-a ieşit din minţi, s-a smuls de la locul său, a venit cu pas hotărît înaintea lor, s-a oprit şi-a strigat, roşu de mînie. Era profund lezat:

- Cum vă permiteţi să nu salutaţi pe prefectul judeţului ?! Nemernicilor, că acuşi vă dinamitez cu cîte un pumn şi vă arunc la gunoaie !...

- Să ne ierte excelenţa voastră, a răspuns ca pe scena teatrului naţional domnul Giugiuma... dar nu putem să salutăm cu piciorul..., nu-l putem înălţa pînă la frunte... Nu putem decît să înclinăm capetele în faţa excelenţei voastre, ca miresele în faţa nunului mare.

Cînd şi-a dat seama de gafa pe care-o făcuse, a schimbat tonul, a înălţat capul cîrmuindu-l uşor spre dreapta, ca să poată respira cît mai multă solemnitate figura sa de prefect în acea clipă şi, făcînd cîţiva paşi cu mîinile la spate prin faţa lor, a decis să pronunţe, cu tot dinadinsul, un discurs oaspeţilor, nu înainte însă de a le adresa cîteva întrebări:

- Cine eşti dumneata ?
- Eu sînt şi mă numesc Nae Nubi.
- Dar dumneata ?
- Ion Giurgiuma.
- Dar pe tine, găligane, cum te cheamă ?
- Mă cheamă Mitri-alu Ducâ Fără-Teamă.
- Ce vrea să spună ? s-a adresat lui Giurgiuma, acest trogoldit, pe limba lui barbară ?

- Si-mînţi cîcatu, i-a răspuns, surîzîndu-i gentil, trogolditul.

- Spune că se simte foarte onorat că se află în faţa excelenţei voastre, a dat lămurire, pe nefideşte, Giurgiuma.

- Dar dumneata, dragul meu, cine eşti, s-a adresat prefectul şi lui Nandu Nubi.

- Nandu Nubi mă cheamă.

- Aşadar voi sunteţi faimoşii inamici ai cauzei nefide... Vă cunosc foarte bine, mai bine decît vă închipuiţi...

- Ne închipuim, a completat Nubi, amarnic.

Îi cunoştea, într-adevăr, nu minţea, îi cunoştea foarte bine din rapoartele ce-i soseau cu nemiluita din Tanara, redactate şi expediate cu mult sîrg de către nu tocmai tînărul falangit Tache Cutica.

- Aţi blamat istoria Nefidiei, aţi dezertat de la cauza ei măreaţă, de la cauza harismatei Nefidii, care-a dat lumină întregii planete, fără de care n-ar fi existat cultură şi civilizaţie pe glob; v-aţi renegat nobila voastră obîrşie susţinînd că sînteţi... velhi..., aţi preferat să fiţi velhi, în loc să fiţi nefizi... Oribili şi neghiobi ce sînteţi.

- Nu e vorba de nici o preferinţă, domnule prefect..., sîntem şi noi ceea ce a dat domnul să fim, ia acolo, nişte velhi. Şi nu ne-am renegat obîrşia, ci dimpotrivă, ne căznim şi noi, cum putem, să ne-o păstrăm... Era poate mai bine să ne fi născut altceva... să ne fi născut de pildă nefizi, sau frînci, sau svedezi, sau nababi... dar cum Dumnezeu a vrut să fim velhi, n-avem altceva de făcut decît să ne suportăm cu cinste şi fără ostentaţie numele ce ni s-a dat. Iertaţi-ne dacă soarta ne-a menit să fim altceva decît aţi dorit dumneavoastră.

Cam aşa a întors vorba Ion Giurgiuma.

- Dar tu, bătrîne, ce zici ?

- Nu ştiu prea bine nefideşte şi mi-e teamă să nu vă supăr... Sînt ceea ce sînt. Dacă Moira m-a făcut măr

pădureţ nu pot eu cu de la mine putere să spun că sînt eucalipt. Aţi rîde cu hohote de nechibzuinţa mea, de impostura mea, şi m-aţi detesta.

- Nefidia, a reluat el firul ideii, pe un ton mai elevat, este perla universului, este o floare ale cărei petale nu cad niciodată, este toată numai farmec şi lumină, o căprioară spre care se uită toată lumea cu admiraţie şi invidie, este izvor de fericire şi frumuseţe, este cea mai frumoasă ţară din cîte-a făcut Dumnezeu pe lume, şi voi cutezaţi s-o desconsideraţi ?

- Credeam că aveţi nevoie de cetăţeni demni şi loiali, nu de lingăi şi lichele. A fi cinstit nu înseamnă a disconsidera; a fi corect cu tine însuţi nu înseamnă a dispreţui pe alţii...

- În afară de cazul în care aceştia o merită..., a intervenit inoportun în discuţie naivul Nae Nubi.

- Eu vreau să vă fac rîndunici şi privighetori, iar voi, nemernicilor, o ţineţi morţiş că vă simţiţi mai bine ciori şi cotoarbe.

- Ne simţim bine-n pielea noastră..., a mîrîit Mitri, ca pentru sine.

- Am fost, sîntem şi vrem să rămînem velhi; asta nu înseamnă că prin simţămintele noastre aducem prejudicii statului nefid. Asta nu-nseamnă că nu putem fi cetăţeni loiali şi cinstiţi şi chiar patrioţi. Am vărsat şi noi sînge pentru cinstea şi interesele Nefidiei. Din comuna noastră au murit în războiul din Mica Anadolie, pentru visurile de mărire ale Nefidiei, douăzeci de feciori şi zece bărbaţi, frumoşi ca nişte steaguri ! Mai mulţi decît au murit în toate cele şapte comune nefideşti din vecinătatea noastră, a dat răspuns de elev înflăcărat şi instruit Nandu Nubi.

- Aceştia sînt eroii noştri... şi nu voi permite să se discute cu voi, otrepelor, despre eroii ţării mele !

- Sînt copiii şi fraţii noştri aceşti eroi, a întors vorba cu linişte înţeleaptă, bătrînul Nae Nubi.

- Nu v-am chemat aici ca să-mi întoarceţi vorba cu obrăznicie, cîini de velhi !... Să vă puneţi minţile-n cap şi să nu mă puneţi în situaţia de a...

- Mintea noastră stă foarte bine-n capetele noastre, de asemenea simţămintele noastre stau şi ele straşnic de bine-n inimile noastre.

- Măgari îndîrjiţi, cum vă permiteţi ? Ştiţi cu cine staţi în faţă ?

- Credeam că stăm cu un... dar...

- Afară, afară ! a ţipat, gata-gata să facă catalepsie, magnificul perfect, şi, în aceeaşi clipă, a cărat orbeşte mai multe picioare-n fundul împricinaţilor, izgonindu-i afară din birou... Apoi, uşurat, s-a şters pe frunte de sudori.

Cei patru au fost conduşi pînă-n beciul unde îşi aveau casa, de către nişte paznici speciali, tot cu picioare-n fund şi ocări în obraz.

Ajunşi aici, şi, mai ales, după ce s-a închis după ei uşa şi-au scrîşnit zăvoarele peste ea, cei patru au respirat uşuraţi, mai mult decît excelenţa sa domnul prefect, care continua să arunce flăcări din ficat.

Dar nu numai că s-au liniştit, ei au ridicat mîinile sus de bucurie, exclamînd: aşa da ! asta mai zicem şi noi adunare ! Apoi s-au îmbrăţişat cu alţii adunaţi de prin alte aşezări de velhi, aduşi pe alte drumuri.

Erau deci, de faţă, pe lîngă cei din Tanara, Mihail Teguiani, luptător viteaz şi liniştit pentru cauza velhilor, Constantin Ghiţea, Nicu Ghiţea, Pitu Leonida, Perdichi Gheorghe, toţi din frumoasa comună Perivole (astăzi Krianeri), Vasili Zarma, Doru Carataşu, Dimitri Dabura, sora acestuia, Victoria Dabura, toţi aceştia din Samarina, apoi Petri Varduma, Ghiorghi Cuvata, Nuşi Patona, din Avdela, fraţii Sturnara din Aminciu, Bazdechi, Pispa şi Gima din

Breaza şi Băiasa, şi alţii, din fiecare comună astecă, după hărnicia şi vrednicia nefidomanilor, cîte trei, patru, cinci şi mai mulţi.

Printre ei se afla şi tatăl zănatecului Thanu Vazura, din comuna Paltin, om uşor încovoiat din spate, potrivit la statură, cu mustăţi de haiduc, privirea neagră, pătrunzătoare, pe care, cînd o ridica din pămînt către tine parcă te electrocuta. Fire din cale afară de harnică, purta acasă la el o gospodărie model şi în acelaşi timp făcea şi meseria de frizer.

El îmbrăţişase cauza velhilor nu pentru a se căpătui, pentru a primi leafă, ci pentru că aşa-i poruncea inima, sufletul, sîngele.

Avea bani cu grămada şi putea să-l poarte pe zvăpăiatul de fiu-său la orice şcoală din Nefidia, să-l facă avocat - ăsta era la nefizi titlul cel mai de cinste - sau orice altceva - căci minte avea, netrebnicul, cu carul lui Sînt-Ilie, dar şi-a trimis feciorul la şcolile velheşti pentru c-aşa credea el că-i de datoria sa, şi pentru că aşa-i plăcea.... Şi era cu neputinţă să-l scoţi dintr-ale lui.

A doua zi au pornit spre sud, îmbarcaţi în nişte microbuze rablagite, cu cătuşe la mîini, în picioare pe tot parcursul drumului, de înjurau în gînd, sărmanii, de Cruce, Panaghie şi Hristoşi.

La Elasona şi Tîrnova au fost primiţi cu lovituri de pietre şi sudălmi încrîncenate de către nişte cete de nefidomani, care ştiind că soseşte marfă de soi în oraşul lor, au ieşit cu mic cu mare înaintea microbuzelor, strigînd şi azvîrlind... Se simţeau foarte lezaţi de comportarea nepatriotică a condiţionalilor lor. Nu s-au potolit pînă cînd unii dintre jandarmi n-au îndreptat asupra lor ţeava puştilor, amenînţînd că vor trage dacă nu se astîmpără. S-au retras, întorcînd capetele din cînd în cînd şi amenînţînd cu mînie: "trădătorilor, purdoţilor !".

Aceştia din autobuze, nici nu s-au ferit măcar, ci au privit spre ei cu liniştită, lividă indifierenţă.

Dacă aici sîntem primiţi astfel - nu şi-au dat seama că acei care aruncau în ei cu pietre să-i lapideze erau fraţi de-ai lor vînduţi - apoi cine ştie dacă nu vom fi fărămiţaţi de tot pînă ce ajungem la destinaţie, îşi ziceau în gîndul lor amărît, ostatecii.

Microbuzele şi-au continuat drumul spre Garisa, Antena, Cotint, apoi peste Cotint, în insula Clios, unde i-au descărcat absolut teferi, atîta doar că erau cam obosiţi şi flămînzi. Pe acest ultim parcurs populaţia nu numai că nu i-a huiduit şi nu i-a lovit cu pietre, dar îşi vedea liniştită de treburile ei, ba mai mult, cotintencele s-au dovedit a fi - aşa cum ne spune despre ele şi cartea sfîntă - milostive şi filotime, aducînd hrană şi îmbrăcăminte, certîndu-se cu gardienii care se opuneau: "nu vi-i ruşine, anticriştilor !", ziceau ele, "sînteţi nefizi ori păgîni ?... Nefidul este generos, omenos, darnic din fire, săritor la necazul altuia: pe voi cine v-a zămislit ? Nu din mame nefide ? De unde atunci vă vine această varvarie, această împietrire a inimilor ?" Şi uite aşa îi ocărau, certîndu-se cu gardienii, iar aceştia, în loc să se supere pe ele, le zîmbeau roşindu-se şi le lăsau să-şi facă voia sufletului lor de cotintence frumoase. Şi i-au încărcat pe velhi, cam încurcaţi în acele clipe, cu daruri de tot felul, şi i-au mîngîiat cu vorbe de îndurare şi alinare, tînguindu-i, mai ales pe cei bătrîni, cu glasuri limpezi tremurătoare ca-n tragediile de demult.

Ceea ce i-a obosit mai tare şi i-a deprimat pe velhii prinşi era aerul cald, uscat, gol de miresme, leşios, precum şi peisajul arid, aspru, ars, neospitalier, pe care-l străbăteau cu mîinile încrucişate. Parcă simţeau că li se uscă plămînii, că se opresc din lucru stomacul, ficatul, rinichii...

Transpiraseră abundent, iar apa ce li se oferea spre înlocuirea celei pierdute avea gust de praf şi de gresie.

Închideau atunci ochii ca-ntr-o visare şi-şi puneau obrajii în izvoarele imaginare ale munţilor îmbrăcaţi împărăteşte, din locurile lor, se lăsau inundaţi de răcoarea freatică, pură a acestor izvoare cu mireasmă de stele, şi chemau zăpezile peste trupurile lor, trudite şi însetate, necontenit, peste tot sufletul lor, de la obîrşii şi de la Dumnezeu dat.

*

* *

Lagărul din insula Clios era un lagăr ca toate lagărele secolului nostru, cu singurul avantaj că, nefizii, fiind oameni mai neglijenţi, fără patima organizării desăvîrşite, absolute a lucrurilor, aşa cum o dovedesc a o avea barbarii, nu impuseseră o disciplină atît de drastică, atît de civilizată asupra deţinuţilor, ci i-au lăsat mai de capul lor, mai liberi, să se mişte adică mai după voia lor şi nu după vreo sistemă ultra riguroasă, după vreo metodă savantă.

Oamenii aceştia - nefizi - care descoperiseră, cum se lăudau ei, ştiinţa şi nu o împrumutaseră de la alţii, aveau motive mai mult decît suficiente să se îndoiască de urmările aplicării ei în viaţă la modul excesiv. În locul avantajelor civilizaţiei, preferau înţeleapta neglijenţă a libertăţii, şi n-ar fi dat-o pe aceasta decît, eventual, odată cu viaţa. Civilizaţia şi ştiinţa în genere trebuie să ne lumineze, nu să ne desfiinţeze ca oameni, îmi zicea odată un profesor din Trocala. Să ne umanizeze, nu să ne abrutizeze. Să apropie, nu să alieneze. Alminteri ele nu sînt decît urgie.

Era, deci, un lagăr ca toate celelalte..., o cazarmă părăsită de soldaţii care plecaseră pe front, înconjurată-n plus cu riguroasa sîrmă ghimpată şi păzită, de pe turele aşezate la distanţă de douăzeci de metri una de alta, de soldaţi ai Asfaliei. Paza interioară o asigurau poliţerii, ajutaţi,

ca peste tot, de spioni, turnători, ciripitori sau cîntăreţi, cum vreţi să le spuneţi.

Numărul deţinuţilor se ridicase cam la vreo mie de inşi, dintre care patru sute velhi, iar restul canţoni şi glavari. În chiar primele zile, glavarii deveniseră polonicari, plantoane pe coridor şi frizeri. Bătrînul Vazura, deşi frizer de meserie, a refuzat cu teribilă tăcere să umble după tulpana gardianului, intrînd cu instrumentele şi ieşind dintr-o cameră într-alta, trebuind, mai ales, să şi informeze administraţia, după ce provoacă la discuţii pe deţinuţi, despre ce anume gîndesc ei.

N-au suferit nici de frig, nici de căldură prea mare. Şi nu dormeau, ca-n lagărele mult mai emancipate, de altundeva, cîte doi într-un pat, fără acoperămînt, nici măcar rogojină pe sub dînşii, lipsurile acestea constituind surse substanţiale de economii pentru bunăstarea poporului şi prestigiul statului, şi mijloace de educare. Aceştia, din ţara lui Repicles aveau matrazuri pe sub dînşii, pături cazone deasupra şi chiar perini umplute cu iarbă de mare sau alte feluri de ierburi.

N-au suferit nici de frig, cum spuneam, deoarece aici, în insule, iarna este un fel de primăvară pretimpurie, o primăvară umedă şi fără flori. Sufereau în schimb pentru faptul că ambianţa aceasta nu reuşea să-i introducă-n misterul alb şi geros al sărbătorilor Crăciunului... Sufereau fiindcă nostalgia nu se realiza deplin şi nu-şi găsea aura ei religioasă, nostalgia aici fiind mornă şi mohorîtă, lacrima, tulbure şi otrăvitoare, amintirile, ca nişte teritorii nisipoase, bătute de valurile montone ale mării. Şi totuşi, afară de cîteva discuţii convenţionale, cîteva schimburi de amabilităţi de circumstanţă, de vorbe şi opinii timide, viaţa lor cea adevărată se petrecea în orizonturile aducerii-aminte..., trăiau în fond din amintiri, chiar aşa, lipsite de ambianţa misterului în aceste locuri. Îşi păstraseră în schimb vraja

caldă a familiarităţilor şi aceasta era un har îndestulător. Crăciun fără zăpezi e ca şi cum ţi-ai închipui un Dumnezeu fără barbă colilie şi fără ţundră albă de berbece, un Dumnezeu frezat cuvincios, pomădat şi îmbrăcat în frac, zicea, mai demult, odată cînd nu ninsese la Tanara - ca un fel de semn prevestind năpasta - acelaşi enigmatic auş Avghera.

Femeile din insulă, îmbrăcate-ntr-un negru lejer - pentru că le vălurea vîntul vestmintele, purtîndu-le spre soare - au venit cu daruri la ei, cu daruri multe şi-ntr-o ordine rituală, îngăimînd, ca-n corurile din tragedii, nedesluşite vorbe miloase. Ochii lor negri, cînd apăreau, mari, de sub zăbranicele negre, deschideau parcă-n suflete genuni. Fetele erau sfioase, femeile severe, bătrînele delfic învăluitoare.

Nu prea duceau lipsă mare: hrană aveau destulă, odihnă istovitor de multă, iar amintirile şi reveria compensau toate celelalte lipsuri.

Pînă în februarie aşa le-a mers; paza şi administraţia se purtau cu ei omeneşte - nu supraomeneşte, nici subomeneşte -, iar femeile insulei acesteia veneau mereu cu coşuri pline de bunătăţi, de parcă la copiii, fraţii şi soţii lor ar fi mers.

Pe la mijlocul lui februarie, însă, începuse să se strecoare printre dînşii un zvon de spaimă: Cică un fel de nălucă neagră, o umbră ursuză îşi arăta, noaptea - ba uneori chiar ziua în amiază -, de după pevazul ferestei, unghiile de la mînă, alteori coada ochiului, mic şi negru; plantoanele jurau că i-au văzut urma tălpilor de la picioare pe coridor şi că ori de cîte ori intrau în closete, se auzea un fel de freamăt ca de pasăre nevăzută, care-şi lua dintr-o dată zborul, fie pe ferestruică, fie pe lîngă dînşii.

Alţii mărturiseau, cu buze tremurînde şi feţele palide, cum că într-o seară cu lună, şi-a arătat încet, întîi din profil,

puţin cîte puţin, apoi cîrmindu-se cu încetinitorul, chipul întreg, îngrozitor...

O faţă mică, pămîntie, cu ochi mici negricioşi, nasul ros parcă de vietăţile murdăriei, şi cu o guriţă rotundă, împodobită cu un fel de surîs teşit, greţos, otrăvitor. Din gura aceasta micuţă cu surîs rece, greţos, trimitea drept în inimă un fel de săgeată neagră, injecta un fel de venin puturos, fluid, după care te apucau tremurăturile, apoi fierbinţelile, apoi infernale aiureli şi, după cîteva zile de chinuri, arătarea te chema la dînsa, la sînul ei, făcîndu-ţi semn cu degetul ca de caracatiţă şi zîmbindu-ţi drăgăstos, lingîndu-se pe buzele-i mici, rotunde şi subţiri, cu un soi de limbă ca de pui de şarpe.

În timp de o lună şi ceva cît a bîntuit iazma prin lagăr, au pierit mai bine de jumătate dintre deţinuţi, din o mie cîţi erau rămăseseră doar vreo patru sute. Dintre velhi n-au pierit decît vreo zece, semn că sînt mai dedaţi cu asemenea apariţii aducătoare de moarte şi că trupurile lor, deci, au devenit spectrorezistente. "Aştia au ceva de fiare într-înşii", spunea cu ciudă doctorul Raftopol, "nu sînt oameni, ci terata" (fiare).

Atunci a murit şi frumoasa - dacă nu era frumoasă poate că nu murea - Ria Dabura, neplînsă de nimeni, deoarece, în stare de groază şi spaimă, oamenii uită să plîngă, aruncată-ntr-o groapă calcaroasă, cu părul ei negru ca iadul şi cu toţi păduchii dintr-însul întraţi în panică, urmăriţi şi ei de peste tot de duhul morţii: D.D.T-ul !... Cea mai mare descoperire, singură în folosul omului, în epoca lagărelor şi a închisorilor: D.D.T.-ul !

Apoi a sosit primăvara şi întunecată iazma a fugit dinaintea primăverii, cuprinsă de ruşine şi pizmă, ascunsă cine ştie unde, ca să urzească acolo alte acte de răzbunare împotriva Frumuseţii şi-a Luminii.

Iar insula toată devenise un cîntec înalt, alb şi albastru, cuprins de jur împrejur, pînă la limita lumii, de un alt cîntec, mai adînc şi mai amplu sunător, cu însorite zări nemişcătoare -, cîntecul mării.

ÎN CALEA OAMENILOR APAR SEMNE

În Tanara, toamna au căzut ploi grele. A mîrîit sub ele pămîntul ca o fiară bolnavă, zile şi nopţi de-a rîndul. Ierburi mărunte, fragile au năpădit poienile, prelucile, plaiurile şi măgurile toate.

Codrii despuiaţi vuiau, ca nişte orgi uriaşe, de jur împrejururi.

Ierburile de pe poenile şi plaiurile şi măgurile-acelea erau menite pustiei pămîntului şi pustiului stelelor, căci nu aveau cine le paşte; turmele băteau de-acuma coastele mării şi-ale Farsaliei.

Prin desimea plăpîndă şi moale ca velurul a ierbii, năzăreau felurite buruieni străine, înţepate şi neruşinate. Ascundeau în trupurile lor de fiinţe altcîndva, într-o altă existenţă, seve subţiri, veninoase, şi se ridicau deasupra obştei vegetale blînde, precum nişte ţipete.

Ceaţa, această caracatiţă a văzduhurilor, a văilor şi-a genunii, îşi strecura miriadele-i de tentacule subţiri peste tot în trupul anotimpului, inspirînd şi expirînd în necontenire, şi aşternînd zăbranic de suferinţă peste toate lucrurile, pînă şi peste crestele orgolioase, care luau astfel cunoştinţă despre înalta lor singurătate.

Oamenii care întîrziau, din cine ştie ce motive, pe căile pustiei, după ceva lemne de foc sau să culeagă niţel

vîsc pentru hrana acelor cîteva oi rămase acasă, vorbeau, dilatînd ochii, despre fiinţe aidoma celor omeneşti, care-şi ascundeau şi-şi arătau făpturile, precum condamnaţii la moarte ori cei urmăriţi de erinii, sub nişte mantile cenuşii, în învălmăşirile înaintînd necontenit ale negurii. Ciudat, de neînţeles: din borţile făcute-n pămînt ca şi din scorburile arborilor bătrîni, şerpi de felurite seminţii îşi arătau capul, licărind din ochi şi şuierînd prin întunecimea rece, urmărindu-i parcă a vindictă pe străinii aceia arătîndu-se nălucitor din ceaţă.

Unul se jura că-n adîncurile unei prăpastii inaccesibile şi caprelor, aceste patrupede ale diavolului, a auzit scîntece de copii şi glasuri tînguitoare de femei.

Ploile au adus după ele nu numai oştirile de ceaţă, nu numai ierbăraia, cea blajină şi cea duşmănoasă, dar au împînzit pămîntul, sufocîndu-l aproape, cu bureţii şi ciupercăria burniţei, - fantasme ale putreziciunii împreunate cu gameţii jilavi.

De-a lungul cărărilor, ivindu-se indecent, la drumul mare, te întîmpinau cele otrăvitoare, pestriţ şi strident îmbrăcate, precum cocotele, cocoţate în aşa fel încît să li se vadă pulpele pînă acolo unde se împreună, pulpe albe, moi, fragil ademenitoare, în stare să tulbure pînă şi pe un orb cu radiaţiile lor diavoleşti. Unele aveau feţe de madone făţarnice, altele arătau obrazuri de vrăjitoare genuine, altele aveau chip de năpîrci, boturi de miel, creste de cocoşi, aprinse, coifuri de luptători din vechime, iar hribii şi mînătărcile aduceau la înfăţişare cu bufniţa, cu gluga păstorului care a murit cîndva aici neştiut de nimeni, iar cele din locurile mai tăinuite şi mai de temut aveau aievea înfăţişarea locului acela femeiesc cînd iveşte-n lume viaţă omenească.

Cele veninoase, dacă te uitai mai atent la ele, se arătau a fi, mai cu seama în punctele colorate-n galben,

roşu, verde şi violet, nişte răni de cancer lucrînd adînc pînă-n inima pămîntului.

Trei fete, strivind întîmplător, din cine ştie ce îndemn, o atare creatură veninoasă între degete, s-au îmbolnăvit pe loc, iar a doua zi, toată carnaţia fragedă de pe ele a devenit albă, buretoasă, întocmai ca trupul ciupercii, a început a se răci încetul cu încetul, a prins miros de pămînt ud, iar după alte cîteva zile au pierit, destrămîndu-se de tot... Dacă te uitai bine, pieliţa ridată, cu arabescuri de năpîrcă pe ea a mînătărcilor, ascundea sub ea chipuri omeneşti felurite: de preutese, de vrăjitoare, de regine asasine, de strigoaice şi de alte arătări ale urgiei. Nu era chip să înaintezi cîţiva paşi înspre interiorul pădurii deoarece cădeai brusc într-un somn greu, lovit de masa de miasme compactă şi jilavă care zăcea aşezată ca un hotarnic între lumea aceasta şi alta străină vieţii. Dincolo de acest zid ucigător de mirosuri buretoase, se petrecea dezmăţul ielelor, al vîrcolacilor, al vîntoaselor, joimariţelor şi huriilor...

Mişota, smintitul de cap din născare, mărturisea cum că ar fi văzut în poaiana Zînelor mulţime de ciuperci felurite, avînd în frunte una mare cît o cotoarbă, cu sombreros, îmbrăcată în odăjdii ortodoxe, care făceau ocoluri sacerdotale, avînd în mîini străvezii luminii mici, colorate felurit, răspîndind adormitoare miresme de fum, iar la urmă, după terminarea tenebroasei liturghii, se înverşunau într-un dezmăţ orgiastic, culcîndu-se una peste alta.

După această orgie, dimineaţa, cînd să scoată vitele din staul la păşunat, n-avea unde călca din cauza desimii încîlcite a ciupercilor crescute în erupţii, încît bietul pămînt abia îşi mai trăgea sufletul....

Boii au călcat în lege peste trupurile acestor fragile neoplasme, dar îndată au căzut în genunchi, ochii lor apostolici s-au înceţoşat, au mugit prelung, după care s-au răsturnat într-o latură, au zăcut aşa puţină vreme şi-apoi

s-au întors, ca răsuciţi de-o mînă nevăzută, cu capetele şi copitele ţepene spre cer.

Mişota a dat bir cu fugiţii şi-a tot fugit pînă ce s-a îndepărtat de locul cu primejdia, chiar dacă acolo unde s-a oprit, istovit de puteri, a alunecat în prăpastia unui somn din care nu s-a mai trezit decît după două zile şi două nopţi, spre jalea bietelor vite. Ascultîndu-l oamenii locului au schimbat denumirea locului cela, din poiana Zînelor în ocolul Căpcăunelor.

Tot smintitul Mişota, urît, dar cu o stihie bărbătească cumplită, mai mărturisea despre o altă arătare şi mai de spaimă: Se întorcea el noaptea tîrziu de la măghistra cu care se îmbărlega la răstimpuri - deoarece nici o femeie nu-l apropia, oricît era de putinte - şi ajungînd în curtea bisericii Sfîntul Pandu, a văzut lumină înlăuntru...

Ce să fi fost ?... Cununie nu putea fi la miezul nopţii, iar în curte nici ţipenie de om. Botez, nici atîta. Şi-atunci Mişota s-a apropiat de poarta bisericii şi-a încercat s-o deschidă. Aş, de unde. Poarta era încuiată. Atunci s-a strecurat de-a buşilea şi s-a uitat pe fereastră:

Ce să vezi ! Dumnezeule mare ! în uşa altarului stătea un şarpe galben, mare cît un găligan, cu barbă lungă şi ascuţită, îmbrăcat în odăjdii albe cu însemne roşii pe ele, ţinînd în mîna prelungă o lumînare aprinsă. Acel şarpe-prelat oficia o înfricoşătoare liturghie, cu voce de contra tenor, iar din podul bisericii şi de prin strane, seminţii felurite de şerpi şi şerpoaice dădeau răspunsurile isteric, în cor, cu voci şuierate sfîşietor, iar între pauze, se întruîncolăceau, foind, oftînd, scrîşnind... La auzul acelor grozăvii, oamenii din Tanara n-au dormit săptămîni întregi.

Urgia ploilor cu invazia de ciuperci au trecut, şi s-au arătat apoi zăpezile. Ele au înaintat treptat, cucerind întîi crestele munţilor, apoi încetul cu încetul au pus stăpînire peste întreg hotarul Tanarei, pînă dincolo de el

cu mult, iar într-o dimineaţă, locuitorii acelei aşezări s-au pomenit cu ele în dreptul ferestrelor, acoperind porţile şi uşile pînă peste pragul de sus.

Zidurile au pornit a se înclina, iar oamenii, închişi în odăi, ca-n nişte alveole, se iubeau adînc şi îndelung, într-o muţenie desăvîrşită: cei singuri îşi îmbrăţişau singurătatea cu aceeaşi voluptate ca şi ceilalţi, aşteptînd sfîrşitul blestemului.

Nişte ţapi albi, cu coarnele înalte, de ceară, jucau dansuri obscene peste acoperişuri şi-n curţile celor şapte biserici, cîte avea Tanara, pînă-n ocolul gospodăriilor. În puterea nopţii, auzeai cu înfricoşare behăitul păcatului ţîşnit din gîtlejurile vedeniilor cornute.

Zăpezile au acoperit pădurile toate şi codrii cu atît de abundentă cădere, încît, privindu-le de departe, păreau talazuri de monumente funerare acoperite sub linţolii, aşteptînd, într-o tăcere de desăvîrşită încetare a scurgerii duratei, dezvelirea.

Văile nu se vedeau nici ele; rîurile aşijderea. Puteai aluneca peste cursul lor cu mii de sănii, şi chiar s-a vorbit de către altcineva cum că ar fi zărit subterane făpturi, ori din alte galaxii, cum alunecau peste ape şi peste prăpăstiile ninse, în părelnice sănii de lumini, cu stele mii drept clopoţei.

Nu era chip să ieşi afară din culcuş. Te cuprindea numaidecît în stihia lor lin foşnitoare şi te mistuiau sub dînsele, ca-ntr-o alunecare în beţia unui aşternut cu mătăsuri albe şi adînci: rece şi supremă nuntire cu neantul, cu muta contopire orfică în el.

Pustietăţile acum jubilau în deplină voluptate a solitudinii ce le umplea de ele însile într-o desăvîrşită, totală puritate.

Pe pîrtii - după ce au fost cu chiu cu vai desfundate - nu se zărea nici măcar părere de glugă a vreunui trecător, iar copiii se mişcau încolo şi încoace, larvar.

Dangătele clopotelor nu se auzeau decît înfundat, parcă ar fi sunat dintr-o îndepărtată foarte genune.

Cînd, dimineaţa, sau spre seară, sau chiar la amiază, insul deschidea uşa, dînd-o anevoie în lături, de după ea se ivea mogîldeaţa încotoşmănată a ţigăncii bătrîne care cerşea. Nu i se zăreau decît ochii din horbota ce o acoperea, şi purta de-a umeri o traistă în care depunea bucăţile de pîine ce la primea. Nu zicea nimic, nici mulţam, nici bună ziua...., doar întindea mîna de după uşă, iar după ce-şi primea milostenia, se îndepărta în aceeaşi tăcere, urmînd a se arăta de după altă poartă ori uşă, înaintea altcuiva.

La moara părăsită, moara lui Birbu cîndva, oamenii au văzut, seară de seară, lucruri hidoase. Nu cutezau să se apropie. Cum naiba să cutezi ! Dar jurau că văzuseră acolo, înlăuntru, mişcare mare, iar la ferestrele sparte ale morii licăreau fosforescent luminile ochilor acelor musafiri.

Erau fiinţe cu înfăţişare de groază şi scîrbă. Aveau cozi lungi, un singur ochi lacom sub fruntea strîmtă şi păroasă, o tăietură lătăreaţă între cele două nasuri coroiate - unul venind de sus iar celălalt de jos şi întîlnindu-se peste crăpătura-gură -, iar în partea ce se află între picioare se arătau aţîţate priapic, vîrtos de tot, mădularele păcatului vieţii.

Alergau ca apucaţi de pe-o grindă pe cealaltă, ţopăiau pe podea, peste coşurile morii, se tăvăleau de unul singur sau unul întru celălalt, lansau din ochi ţipete extatice, se îngrămădeau buluc la uşă, făceau acolo semne enigmatice, iar după ce isprăveau oficierea acelor semne, apăreau ca zămislite din însăşi esenţa ninsorilor, femei albe, goale, alai de femei cu feţe nedeşluşite, frumoase, Dumnezeule, ca o sublimă năpăstuire, se aruncau în braţele hidoşeniilor

acelora cu ochii năpădiţi de valuri sangvine şi mădulare întîrîtate foarte, lăsîndu-se cu voluptate ameţitoare unor bestiale siluiri: pe prag, pe duşumea, în coşul morii, peste grinzi, pe scocul morii, orişiunde şi orişicum.

Din arniuri (locurile unde păcurarii iernau cu turmele) veneau veşti întunecate: cum oile năşteau miei cu două capete şi că în ochii lor de ovine inocente se vedea lămurit privire feroce şi perversă de om; iar domniile lor caprele nu năşteau iezi, ci cîte o grămadă încîlcită de şerpişori.

Cum să nu dai crezare unor astfel de zvonuri şi halucinaţii, cînd chiar în mijlocul comunei - de-a văzut tot natul ei - vaca lui Şahuleva a dat naştere unui monstru de viţel cu numai picioarele dinapoi, avînd cap de fată cu părul umed, încîlcit !

Şi, în sfîrşit, la trecătoarea dintre cele două piscuri: Vasiliţa şi Culeul, trecătoare ce se cheamă Răstignirea cea Mare, ziceau nişte butinari care lucrau la gaterele din munte cum că au văzut, într-o noapte cu lună şi stele, cum vînturile pironeau, pe cruci enorme, feciori blajini, neprihăniţi, îmbrăcaţi în cămeşi albe de in, iar după aceea, începeau a urla înspre celălalt abis, al altei lumi.

Peste pustietăţile de la Piatra lui Misir săgeta necontenit, o pasăre străină acestor zodii, repezind la răstimpuri ţipăt ce te îngheţa.

Aceeaşi pasăre funestă dădea ocoluri şi peste codrii de la Avlona, ca şi peste pustiile mirişti şi păşuni de la Grămini şi măgurile de la Niramze.

Peste uriaşa piatră - zeitate colos - a lui Misir, ninsorile cădeau ca peste o zeitate din timpuri apuse demult, iar cu cele două văgăuni din fruntea ei, care au rămas neacoperite de ninsoare, privea parcă înspăimîntată spre zările de unde venise cîndva, nu se ştie cum, pe această lume. Arăta aievea cu acei coloşi-enigme din Insula Paştelui,

cărora li se spune pe limba băştinaşilor "Ochii care privesc spre cer", adică "Matachiterani".

La munţii numiţi Juguri, trei bărbaţi care veneau acasă din ierniu, ca să se apropie de soţiile lor, de păresimi, după datină, au fost prinşi de urgia zăpezilor chiar cînd trebuiau să treacă de pe versantul sudic spre cel nordic, şi odată prinşi, nu a mai fost chip nici să înainteze, nici să îndărăpteze, ci au bătut pasul pe loc în zadar, nu mult timp, deoarece ninsorile ce cădeau cu înverşunare i-au învăluit de tot, înălţîndu-se precum gorganele peste ei. Şi nu s-a ştiut nimic de sărmanii păcurari care tînjeau după trupul muierii pînă-n primăvară, cînd, odată cu topirea omăturilor s-au arătat şi ei de sub ele, încet, puţin cîte puţin: întîi creştetele căpăţînilor, apoi fruntea, ochii, faţa întreagă cu un zîmbet ciudat, adresat parcă soţiilor, apoi busturile, picioarele, pînă ce s-au ivit toţi trei drepţi, întregi şi întrebători...

- Ce să însemne toate acestea, bunule şi ciudatule moş Avghera ?...

- Înseamnă că se vor abate asupra noastră mari năpaste. Se pare că va să ne piară Dumnezeu..., că sîntem daţi pe seama Celuilalt, ca să-şi facă asupră-ne toate poftele... Căci nu numai dobitoacele nasc monştri, ci şi muierile oamenilor. Stama lui Stamuli a... fătat (ca să zic aşa, căci altfel nu pot zice) un soi de şobolan cu faţă de om, care, de îndată ce-a ieşit la lumina zilei, s-a pornit cu iuţeală drăcească să muşte din tot ce-i apăra înainte, se vîra peste tot, cocoţîndu-se apoi pe vatră şi dînd de acolo porunci fioroase "tutulor" celorlalţi.

"Toate acestea cîte se întîmplă nu-s a bună, dragii mei ... Va-si nî chiară Dumnidzălu", proorocea mai departe, cu amărăciune mare, Moş Avghera.

VIZIUNILE LUI VAZURA ŞI NIŞTE ÎNTÎMPLĂRI

Nimeni nu ştia nimic, nici să-l fi picurat cu ceară, despre ascunzătorile lui Thanu Vazura. Se crease un fel de solidaritate tacită şi absolută nu numai între oamenii pămîntului, ci chiar şi între oameni şi lucururile neînsufleţite, asupra existenţei lui. Nimeni nu avea habar, ori pe cine ai fi întrebat; ridicau din umeri, arătau în lături palmele, dar, vorba aceea, "n-am văzut, n-am auzit".

L-au căutat într-o bucată de vreme poteraşii cei frumoşi, au scormonit prin casele oamenilor, prin dependinţele lor, au scotocit pînă şi-n clopotniţe şi-n altarele bisericilor, pe sub mesele sfinte, au vîrît rîturile şi ghearele peste tot, şi unde trebuie şi unde nu trebuie, dar nici pomeneală despre Vazura.

El dispăruse din zarea acestei lumi. Altfel nu se explica. Sau s-a făcut ceva de nevăzut.

Pe la sălaşurile de pe hotar, atît ale Tanarienilor cît şi ale Păltinioţilor, sau ale Amuranilor sau Turienilor nu l-au căutat, deoarece începuseră ploile, apoi zăpezile, şi pe atari vremuri urgisite nu-i bine ca omul să rătăcească prin locuri pustii, pe drumuri neumblate; se poate întîmpla te miri ce şi mai cu seamă lucruri nu tocmai plăcute. Comuna fiind mare, era slujită de cinci mori: cea părăsită, a lui Birbu, unde se întîmplau noaptea lucruri tenebroase, a lui Gulicu

Dzolea, a lui Chiraleu, acestea toate pe cursul rîului care străbătea comuna apoi a lui Ţumbuc şi, mai sus de ea, acolo unde încep pădurile de fag şi unde rîul se-ntunecă din cauza desimii neobişnuite a arinilor ce-l însoţesc de-a lungul cursului, cea mai harnică şi mai generoasă, moara lui Stambechi, acestea două din urmă pe cursul rîului Bugazi, ce venea izvorînd din piepturile munţilor Penyrului.

Fireşte că l-au căutat şi aici - mai puţin la cea a lui Birbu, unde nu îndrăznea să pătrundă decît bătrîna preoteasă, hoaşca aceea infernală, despre care se spunea că se mulge cu vîrcolacii, despletită şi gulişană, în curtea bisericilor, pe la scocurile morilor şi în clopotniţă, sub lună.

Tot aşa de puţin l-au căutat şi la moara lui Ţumbuc, unde n-avea ce căuta, decît doar ca să facă neplăceri morarului, mai ales fiului acestuia, singurul care răspundea mai mult decît ceilalţi dintre renegaţi, de toate relele abătute asupra oamenilor care-şi revendicau şi-şi apărau nişte drepturi dintre cele mai fireşti şi mai simple în faţa vieţii, ţeapănul şi tenacele Teli, fruntaşul mercenarilor nefidomani.

Deocamdată, însă, Thanu Vazura aprecia că nu este cazul să-l cerceteze pe domnul Teli, dar asta nu însemna deloc că-l uitase... Îi venea lui rîndul, dar la o dată mai la îndemînă pentru dînsul.

Mai stăruitor l-au căutat la moara lui Goga Stambechi, şi nu fără temei, dar Vazura, cu instinctele lui de fiară a codrilor, se aştepta la aşa ceva şi se ferea la timp, fără însă a-i şi scăpa din observaţie ori de cîte ori îşi făceau acolo apariţia, însoţiţi, nu de puţine ori, de către feciorii popii, Tache şi Gulicu, falanghiţii deghizaţi în uniforme, de data aceasta de jandarmi.

Goga Stambechi ! Ce teribilă figură acest morar ! Moara lui era luminoasă, cu miros de lemn proaspăt tăiat, de parcă o ridica atunci, nouă, în fiecare dimineaţă. Era

om osos, cu piept de cărbunar al stihiilor, acoperit mereu pe trup de făină, şi pe faţă şi pe păr şi pe mustăţi, iar cînd nu avea de pus în moară la măcinat, cioplea cu fel de fel de topoare, securi şi tesle enorme, grinzi şi bîrne şi doagă şi uşi de tot felul, şi butini şi butoaie şi putini şi fedeleşuri, încît curtea morii era năpădită în aşa hal de obiecte făurite de mîna lui de uriaş, că se putea ascunde acolo şi un elefant, şi tot nu l-ar fi dibuit "cercetaşii", darmite pe zevzecul de Vazu, care-ţi scăpa din ochi ca năluca.

Pe cît era el de zdravăn - nu ştiuse niciodată-n viaţa lui ce înseamnă beteşugul - pe atît de firavă şi bolnăvicioasă era blajina lui soţie, Vasila, care purta toată gospodăria, cu toate slăbiciunile ei, iute precum o veveriţă, îngrijind de o fetiţă de doi ani şi ajutată fiind de Puşa, fata mai mare, împlinită la trup ca un pom pîrguit.

Netrebnicul de Thanu Vazura şi-a făcut apariţia în uşa morii într-o noapte oarbă, cînd ploua cu nemiluita. Namila de Stambechi l-a adăpostit numaidecît, mîngîindu-l cu vorbe părinteşti: "hai, vino-năuntru, feciorul meu". Moara tăcea, ceilalţi dormeau. "Mai degrabă te vor găsi de te-ai ascunde-n gaură de şarpe decît aici. Să te bizui pe mine."

Şi chiar în noaptea aceea de beznă, îndemînatecul tîmplar, fără să-l audă nimeni, nici Dumnezeu, - căci dăduse drumul la toate gurile morii să umble - a tras pe dinlăuntrul morii un alt perete de bîrne, lăsînd între cel vechi şi acesta un spaţiu de un metru, unde fixase un pătul aşternut cu piei de berbece şi acoperit cu cergă miţoasă.

Făcuse trei intrări şi ieşiri: una pe dinlăuntrul morii, alta din afară, iar a treia prin dedesubt, şi le potrivise în peretele de bîrne în aşa fel, cu atîta fină dibăcie, încît nici cu ocheanele cele mai mari n-ai fi observat deloc perceptibila fisură de asamblare şi încorporare una-ntr-alta. Le dăduse şi ceea ce se cheamă patină, încît nici o nuanţă

cromatică diferenţială nu se putea percepe, să fi avut tu chiar şi ochi de ciclop, între bîrnele vechi şi cele de-acuma.

Între familiile Ţumbuc şi Stambechi era duşmănie veche şi grea. Ţumbuc bătrînul, care robotea întruna, zi şi noapte, aşa ghemuit cum era, şi era ghemuit din cauza muncii peste măsură, care trăgea cu voluptatea unui blestemat cînd la moară, cînd la plug, cînd la tăiat şi cărat de lemne, cînd la vie, cînd cu asinul pe la tîrgurile de la Balabaca şi Drebena, crăpa de ciudă şi de mînie împotriva lui Goga Stambechi, deoarece acesta, deşi avea moara aşezată mult mai departe de comună, deci mult mai la neîndemîna oamenilor, totuşi, datorită faptului că era un om bun şi măriminos - nu degeaba se numea a fi tîmplar - atrăgea într-un număr covîrşitor pe clienţi la moara sa. El nu cunoştea obiceiul viclean - şi nici nu vroia să-l cunoască - pe care-l practica neabătut bătrînul Ţumbuc, şi anume să lase să i se scurgă grîul sau porumbul în mînecă adînc, cu kilogramele, atunci cînd introducea-n sac cupa prin care-şi lua tainul, căci tainul era plata pentru măcinatul boabelor. Cu o dexteritate de acrobat, umplea mînecile adînci şi anume croite pentru a face acest serviciu farmazonic, apoi, printr-un gest de o drăcească abilitate, le deşerta în lada cu uium, personală, învăluind-o la mare repezeală, zîmbind apoi iubitor şi adresînd cuvinte frumoase clientului astfel păcălit.

Stambechi, în schimb, mai degrabă lăsa de la dînsul niţel, cît de cît, - şi asta place mult oamenilor - decît să-şi fi însuşit trei boabe-n plus dintr-al altuia. Ba mai mult, de la cei săraci, cu copii acasă, cu greutăţi, nu le lua deloc rugîndu-i stăruitor ca nu cumva să nu vină la dînsul pe viitor, şi să nu se simtă umiliţi pentru o nimica toată, ia acolo un pumn de grăunţe pe care el le lăsa în folosul copiilor... Şi zîmbea omului cu toată faţa lui de uriaş şi cu tot sufletul de tîmplar nazaretean.

Din ura care măcina cele două familii - mai exact, din ura care măcina familia Ţumbuc, deoarece Stambechi nu ura, ci pur şi simplu nu lua în seamă răutatea celuilalt - era să se abată mai tîrziu, şi, bineînţeles, şi asupra casei lui Goga Stambechi, urgie mare.

Cetăţenii comunei ştiau foarte bine ce fel de om este unul şi ce fel celălalt; ştiau de asemenea trucurile de om hapsîn ale lui Ţumbuc ca şi aroganţa agresivă, răzbunătoare, neînduplecată în a-şi atinge ţinta a fiului său, Teli. Dădeau deci ceea ce se cuvenea lui Stambechi, şi lui Ţumbuc, de asemenea, ceea ce i se cuvenea: iubire unuia, prudentă politeţe celuilalt. Nu este bine să te pui rău cu cel care este născut de la mumă-sa anume ca să facă rău, cu protejatul unicului stăpîn al acestui pămînt, Avizuha, cum bine glăsuia din adîncul amărăciunii sale, bătrînul Avghera. Orice ai încerca să faci împotriva lor, ţie îţi faci împotrivă, ei fiind din oficiu biruitorii, întotdeauna şi oriunde.

Cu nasul său de căpău, Teli Ţumbuc nu putea să nu-şi dea seama că fugarul acela nemernic, care poate face rău, nu se ascunde altundeva decît la moara lui Stambechi, de aceea a iniţiat o serie de adulmecări şi de iscodiri, întinzînd şi nişte curse.

A ţinut sfat cu ceilalţi ai taberei, unde s-a căzut de acord, după discuţii amicale şi convergente, să lanseze zvon în comună cum că între preotul Papa Stere Cutica şi dascălul Teli Ţumbuc s-ar fi ivit dihonie mare şi că nu se pot vedea la ochi, asta nu din alte motive, ci pentru că cuvioşia sa nu este de acord să-şi dea fata cea mare - baldana aceea cotropitoare - de soţie pentru un nepot adoptat de Ţumbuc şi care se şcoleşte la azil de orfan... Ba, colac peste pupăză, cum se zice, dascălul Telis - aşa se alintau ei între ei, pe nefideşte - este crîncen pornit asupra lui Kir Papa-Sterios Cuticas pentru că încuvinţează pe fiul său cel mare să se gîndească la o nuntire cu fata

nespălatului de Stambechi, duşmanul său de moarte, om necredincios şi varvar.

Urmările acelei "disensiuni" s-au văzut numaidecît, dată fiind firea pătimaşă şi înverşunată a Tanarienilor; Papa Stere nu mai trimitea să macine la moara lui Ţumbuc, ca pînă atunci, ci la aceea a duşmanului său, Goga Stambechi, spre cătrănirea, chipurile, a familiei Ţumbuc.

Tache Cutica, deci, fiul cel mai mare al lui Papa Stere Cutica, mergea cu măciniş din ce în ce mai des la moara de sus, îmbrăcat cu pantaloni scurţi de falangiţi, cu chipiu dichisit mîndru şi cu stemă-n frunte, după coada măgăruşului care ducea-n spate, pe samar, sacii cu grăunţe.

Cînd ajungea la moară, el, omul demn şi mîndru de rangul său, îşi uita măreţia şi începea a vorbi pe velheneşte (!) cu oamenii casei, aşa dulce şi de uleios, încît Avghera a zis că ar fi bun de ars în candele în zilele de Paşti şi de Rusalii.

Din bîrlogul său, cineva îl auzea, şi pornea a clocoti surd în mînia sa urnită din prăpăstii.

Ba, mai al naibii, de la un timp apărea chiar preuteasa la moară, şi de una de alta, a deschis vorba-n doi peri despre o eventuală cerere-n căsătorie a frumoasei fete a morarului pentru frumosul ei fiu, Tăchiţă. Morăreasa s-a sfiit a da răspuns, omul ei a sugrumat o sudalmă-n gît, ieşind şi găsindu-şi de lucru prin curte, Puşa şi-a rîs în pumni, tocmai cînd aşeza pirostria peste jeraticul din vatră pentru a coace plăcinta de amiază, roşindu-se la obraji, iar altcineva căuta a rupe cu dinţii bîrnele, de ciudă.

Cum să nu detuni de draci, cînd într-o bună zi, împuiatul ăla cu tot felul de vanităţi, sorcova aia ţanţoşă şi-a permis chiar s-o agrăiască pe Puşa şi să-i spună (tot pe velheşte) că o vrea şi că ar lua-o de nevastă dacă şi voia ei ar fi deopotrivă cu-a lui... Se legăna din şolduri semeţ,

iar Puşa a zbughit-o la rîu, să-şi spele faţa cuprinsă de vîlvătăi.

Fiara urmărea din vizuină toate acestea, asculta vorbăria prefăcută şi mieroasă a viteazului falangit şi-i venea să rupă zăgazurile şi să se arunce sfîşiind.

Cum să nu-ţi ieşi din fire ? Numai un mascur fără coaie ar fi fost în stare să rămîie nepăsător, el însă avea, şi încă dintr-acelea zdravene şi grele. Vedea totul prin nişte vizete, extrem de ingenios meşteşugite de morarul tîmplar, atît într-o bîrnă ce da în interiorul morii, cît şi într-alta care dădea înspre afară, iscodind trecerea de pe drum. Erau acele vizete făcute întocmai ca ferestrele cetăţilor, strîmte dinlăuntru şi lărgindu-se tot mai tare în afară, ca să poată cuprinde o rază de vedere cît mai mare şi mai depărtată, şi erau astupate, chipurile, cu nişte noduri de lemn în chip de cioate în trunchiul arborelui.

Dar altceva îl scotea din fire mai rău ca toate celelalte cîte le vedea şi le auzea, ceva care l-a decis să treacă la o hotărîre:

Iscodind el drumul şi împrejurimile prin vizeta ce da în afară, ce-i zăresc într-o bună zi ochii: la scurt timp după sosirea la moară a peţitorului, s-au arătat, venind ca pe furiş, aproape tiptil, înconjurînd moara şi aşezîndu-se în trăgători, cei trei jandarmi, în frunte cu papagalul burduhănos, şeful lor. Nu i-a fost greu să înţeleagă totul, nici lui şi nici morocănosului morar. La iscodirea lor, Stambechi mîrîia întărîtat; în gîndul său zicea: "o să mîncaţi unul de-ăla mare...", iar lor: "da' ce Dumnezeu, v-aţi pierdut minţile ?... oameni în toată firea ce sînteţi şi cu şcoală... Cum vă închipuiţi că ar sta ascuns aici ?... na, căutaţi-l peste tot, întoarceţi moara cu temeliile-n sus... Este mai isteţ decît vi-l închipuiţi voi..., că dacă n-ar fi, atunci ar veni într-adevăr să se pripăşească aici... în gura lupului.

Este la mintea cocoşului să înţeleagă că aici va fi întîi căutat... din mai multe pricini..., pe care dumneavoastră - s-a uitat întunecat spre Tache Cutica - le bănuiţi... chiar pe toate."

Jandarmii plecau convinşi, dar fără a se convinge şi domnul Teli Ţumbuc că nu s-ar afla acolo, sau că nu ar avea legături cu bestia cornută de morar.

Deci, tîlharul a luat o hotărîre... Ieşea pe furiş, în taină mare, din vizuină, hălăduind aşa, într-o doară, pe coasta drumurilor, chiar pe uliţele comunei, noaptea, doar-doar i-l scoate dracu-n cale pe Tăchiţă, cum îl mădărea el pe falangit.

Şi dracul şi-a pus coada, şi l-a scos, tocmai pe drumul prin amiaza pustie şi greu stătătoare deasupra, către moara cu pricina.

În urma lui, pînă departe, unde drumeagul coteşte înspre comună, nu se vedea ţipenie de vietate venind, şi nici pe de lături pitită.

"Peţitorul" înainta cu mîinile la spate, fudul şi îngîndurat, decis ca de data aceasta să iscodească mai cu temei situaţia. Şi tocmai atunci cînd era pe punctul de a inventa o cursă foarte sensibilă, cînd era absorbit de gîndul acesta:

- Stai ! Ce faci, conaşule ? a întrebat cu o linişte înfricoşătoare Thanu, ieşindu-i drept în faţă, ca din neunde.

Luat prin surprindere, ţanţoşul pe dinafară falangit şi mereu cătrănitul de invidii şi ambiţii neputincioase pe dinlăuntru, a încremenit pentru o clipă pe loc, apoi a purces a se clătina înaintea cobrei care sta dreaptă, ridicată cu capul pînă-n dreptul frunţii lui, gata să muşte.

- Ce vrei de la mine ? a îngăimat el, cu glas frînt.

- Ce-ar fi dacă te-aş jupui de viu şi-apoi te-aş frige pe jăratec ? Ori să te aşez peste o lespede mare, pe-o piatră

de moară de pildă, şi acolo ţintuit să-ţi sfarm oasele toate, încetul cu încetul - ca să nu suferi - cu maiul ? Otreapă !! a urlat apoi cu reţinere crîncenă şi, izbindu-l cu un pumn fulgerător în fălcile-i cam prelungi, l-a grămădit cu picioarele la cer între două pietroaie.

Lovitul a holbat ochii ca-n faţa morţii !, apoi a bîiguit: Te rog fie-ţi milă de tinereţea mea. Eşti făcut de-o mamă, de-o fiinţă omenească... Nu mă omorî, nu-ţi încărca sufletul cu păcat strigător la Dumnezeu.

- Strigător în haznaua mă-ti, a răcnit scrîşnind Thanu, şi, repezindu-se asupra-i din nou ca fiara deşertului, l-a smucit de jos - acela se făcuse cît un arici - l-a scuturat ca pe-o paiaţă, din pumnii încleştaţi în piept, l-a proţăpit în picioare ca pe-un par, l-a tăiat adînc din privire, îngheţîndu-l, apoi, ezitînd o clipă, i-a vorbit scrîşnind printre dinţii albi.

- Du-te acasă şi sărută picioarele şi mîinile surorii tale... în gîndu-i: (cea gîrbovită de munci şi corvezi; nu mînzoaica aia fugoasă, ci fiinţa aceea din neamul păpădiilor, cu ochi tulburi, mereu parcă plînşi, cu părul ca fuiorul tors din lună)... Sărută-i picioarele şi mîinile, ai înţeles ?! şi iar l-a scuturat aprig... şi spune-i că nu-i adevărat că pe ea nu o iubeşte nimeni, aşa cum se amăreşte ea să creadă... Înţeles ?... L-a răsucit cu spatele spre dînsul, apoi i-a poruncit ca la oaste: " Înainte marş !" ... şi să nu uiţi ce ţi-am... Auzit ?

- Da, a îngînat răspuns celălalt, pornind cu paşi înmuiaţi spre casă.

- Şi să nu te puie dracul să te prind spionîndu-mă iarăşi pe aici, că ţi-o jur, nici buna ta soră nu te va mai scăpa din ghearele mele..., am să te rup în bucăţi, am să te disec.

Îndepărtîndu-se, Cutica a făcut brusc o criză de indignare... Se simţea dureros lezat nu atît pentru faptul

că l-a izbit şi l-a umilit, cît pentru cutezanţa de a-i vorbi de soră-sa, de a-i insinua vorbe necuvincioase...

I-au dat lacrimi de ciudă... Înainta anevoie, cu privirea înceţoşată şi nu visa decît scene în care-l pedepsea pe nemernic.

Ajuns acasă s-a aşezat pe prag, a luat o şipcă lungă, a apucat cu dreapta coada unui topor şi a început, fără nici o noimă, să taie mînios şipca cu toporul, peste prag, făcînd-o ţăndări.

Tocmai atunci a sosit de la şipotul lui Djufa, cel cu apă rece, de unde tot satul ducea apă de băut acasă, sora lui Tache, cu cofele mari de-a umeri.

- Ce faci acolo, frate ?, a întrebat ea surîzîndu-i...

- Să taci, a răcnit el din toţi rărunchii, că de nu te tai şi pe tine, cu toporul, pe pragul uşii..., m-auzi ?! Faţa lui era a unui apucat.

- Ce-ţi veni, fratele meu, zise ea, lăsîndu-se în genunchi lîngă el şi, dînd jos de pe umeri cofele de apă, a început să-l mîngîie milos.

El i-a prins atunci mîinile într-ale lui şi i le-a sărutat cu durere, acoperindu-le cu lacrimi, strîngînd-o la piept cu înfrigurare, ca să o apere, ca să nu o piardă...

Cînd zănatecul fugar a ajuns la moară, s-a strecurat în vizuină ca şarpele-n gaură - după ce, bineînţeles, a cercetat cu atenţie mare locurile viclene din jur. N-a apucat să se întindă pe spate, cum obişnuia atunci cînd era nervos, căci ceva l-a făcut să se ridice-n capul oaselor şi să asculte.

În moară era linişte deplină. Nu se auzea nici uruitul ei, nici glasul morarului, nici al soţiei acestuia..., nici al Puşăi... şi totuşi cineva, în liniştea care stăpînea peste toate, scîncea de undeva, şi scîncetele ascuţite se auzeau desluşit.

A ieşit cu mare băgare de seamă din vizuină, a ascultat cu urechile ciulite, apoi a privit cu atenţie în jur... Întuneric beznă şi tăcere grea... peste tot. Totuşi tăcerea

şi întunericul erau săgetate la răstimpuri dese de suspin şi scîncete înăbuşite.... Din odaia oamenilor, la care se ajungea urcînd nişte trepte de scînduri, se prelingea o fîşie palidă de lumină de la jăratecul de pe vatră... S-a apropiat tiptil... Înăuntru, stînd cum cuminţenia pămîntului, cu faţa ascunsă-n palme şi coatele rezemate de genunchi, Puşa plîngea şi se căina de zor.

Nu ştia ce să facă. Să-i vorbească ?... Nu-ndrăznea, ca să nu o sperie. Să-i puie lin mîna pe creştet ?... îi era frică..., aşa ca la biserică atunci cînd un gînd rău l-ar fi îndemnat să puie necuvincios mîna peste icoana domnului Isus. S-a frămîntat în singurătate mult... A ezitat dureros... Pînă la urmă şi-a luat inima-n dinţi şi-a întrebat-o stins, tremurînd aproape: De ce plîngi ? Nu mai plînge...

Ea a ridicat faţa, cuprinsă brusc şi de frică şi de bucurie. Ochii se făcuseră mult mai mari decît erau - şi erau din cale-afară de mari - iar lacrimile acum începuseră a curge în şiroaie. Se uita la el, toată numai ochi şi lacrimi, numai frică şi aşteptare. Era toată numai un strigăt, o chemare rostită astfel, în chipul acela de trup de fecioară în genunchi, înaintea lui. El a tăcut greu. S-a cumpănit ca peste o prăpastie. S-a readunat. A simţit că se preschimbă-ntr-un adînc oftat, că toată fiinţa sa era un ah! care-l cutremura, un ah! stînd gata să se prăbuşească peste strigătul acelei chemări îngenuncheată la picioarele lui.

Şi s-a întîmplat atunci să se încalce grav o lege ce opera de mii de ani în viaţa oamenilor de la Tanara: de unde pînă atunci, potrivit acelei legi, un băiat nu avea voie să vorbească cu o fată decît după ce-i cununa popa, iată acum că un fecior cuprinde-n pălmile lui sălbatice chipul fetei, îi spune: "Tu, Puşa mea", din toată fiinţa, şi-apoi, aducînd-o spre el, îi soarbe cu însetare ochii, lacrimile de pe faţă, buzele, topind-o în dorinţa lui, în singurătatea

aceasta de la miez de noapte, cînd crucea cerului se oprise deasupra acoperişului morii.

A ţinut-o cuprinsă strîns la pieptul său multă vreme. Din spate-l învăluia căldura ce venea de la jeratecul surpat în vatră, iar din faţă-l topea altă căldură, care venea din cerească pradă ce-o ţinea-n braţe.

S-a ridicat încet şi s-a depărtăt....

- Unde te-ai dus, unde te pierzi ?, a îngăimat, din inima nopţii, ea.

- Se apropie, vin.

- Cine ?... Pe tatăl meu l-au dus să-l bată la stinomie, iar maica mea, cu surioara s-au dus după el să-l caine, să se roage de ei să se-ndure şi să nu-l bată tare.

- N-o să facă una ca asta ! Ţi-o jur. Alminterelea mă voi face mai fiară decît fiarele.

Au ajuns în curte. Bucură-te. Sînt tatăl, mama şi surioara ta. Iar tu... vei fi a mea.

- Dacă tu vrei..., a dat ea răspuns, cu duioasă supunere.

- Şi să nu spui nimănui niciodată că m-ai văzut aici, c-am fost la tine.

- Dacă aşa este voia ta, aşa va fi, l-a încredinţat iarăşi fata.

Apoi curînd a dispărut în noapte, sub stele, dar asta era numai o părere, căci de fapt el sălăşluia tot şi de-adevăratelea în trupul şi fiinţa ei întreagă.

El era în ea, şi nu putea să fie şi aiurea, sub stele sau sub cine ştie ce alt acoperămînt. Asta era credinţa ei şi nu exista putere lumească, ori de altundeva, care s-o smintească din aceea ce credea şi simţea.

- Te-au zdrobit tare, lale Goga ? a întrebat Thanu.

- Cine, fiţingăii ăia ? Aş ! Vezi-ţi de treabă... Nu sînt ei vrednici să deie-n mine pe cît sînt eu în stare să-ndur.

- Lale Goga,... eşti un om minunat... cum nu se găseşte al doilea pe lume. Sînt mîndru.

- Lasă mîndria de-o parte şi treci în odaia ta, acolo-n paraclis, căci..., ia te uită-n zare..., se apropie, vin iarăşi. Uite-l şi pe pişiflinghi ăla-n pantaloni scurţi şi ciorapi treisfert, printre ei.

- De data aceasta-l rup.

- Potoleşte-te... E rupt el dinainte de a-l aduna-n pîntece mă-sa. Du-te ! degrabă ! fugi !

ÎN PIELEA BERBECILOR

În luna lui Aprilie, maşina de război a şturmilor s-a pus în mişcare, prin Glavaria; linia fortificată "Palasca" a fost dată peste cap, fărîmată de tot, iar armata Nefidiei, cu tot eroismul şi abnegaţia soldaţilor şi ofiţerilor ei - purtători ai unor vechi şi slăvite virtuţi de războinici patrioţi - a luat-o la sănătoasa, risipindu-se în vînturi. Tancurile tuetone înaintau libere peste pămîntul Nefidiei, iar Nibelungii răpăiau în marş nestăvilit, cu crengi peste căşti, ţinîndu-se strîns de braţe şi cîntînd cu voci de metal.

Cunoscînd bine firea nefizilor, temîndu-se de fanatismul lor şi de violenţa cu care-l exercită, cunoscîndu-le nestatornicia irascibilă, aprinderea vibratoare, ca să îi poată cîştiga de partea lor, au încercat să-i flateze, gîdilîndu-i la locul lor cel mai sensibil, vanitatea naţională. De altfel, nu este mai puţin adevărat că şturmii au o slăbiciune, chiar o admiraţie veche faţa de cultura Nefidiei, deci inclusiv faţă de cetăţenii ei. S-au purtat cavalereşte cu armata nefidă şi, în semn de omagiu, au permis ofiţerilor unei oştiri dezarmate să poarte asupra lor, nestingheriţi, armele albe. Dar: "Nefida fides, nulla fides"; sau, vorba lui Ivan Ducici: "Să te ferească Dumnezeu de ce-ţi face nefidul în socoteli". (Comoara împăratului Radovan).

Canţonii, în situaţia lor tristă în care se aflau pe frontul din Trabania, au căzut cu acest prilej de-a dreptul în pleaşcă... Le-a pus Dumnezeu mîna-n cap. (Vai de-o asemenea blagoslovenie şi de capul peste care a căzut). Ofiţerii şturmi au dat mîinile cu cei canţoni (dar nu tocmai cordial), soldaţii celor două armate aliate de asemenea, canţonii bucuroşi c-au fost scoşi din rahat, şturmii, pentru că s-au întîlnit cu singurii lor aliaţi de "nădejde".

Tilher şi Menito au împărţit la repezeală marea Nefidie longitudinal: (Ei detestau tratativele à la long, procedînd rapid, întrecîndu-se în a da unul celuilalt cît mai mult, ca să îşi arate iubirea ce-i unea, mai mult decît ca între nişte prieteni, dar era să-i întreacă alţii în arta împărţitului de ţări, curînd).

Partea dinspre apus a revenit Canţoniei, iar cea dinspre răsărit Şturmaniei.

Ceva îi ţinea pe Şturmi să nu se poarte cu Nefizii aşa cum se purtau cu Zorlinii, de pildă. N-au săvîrşit omoruri în masă, perfect organizate, ca-n Zorlinia, ci i-au menajat pe urmaşii lui Mityse, scontînd pe-o recunoştinţă din partea lor şi, pînă la urmă, pe-o alianţă între cele două mari şi adevărate leagăne creatoare de cultură de pe continent: Nefidia şi Şturmia, recte poporul nefid şi cel şturm, pivoţi principali ai rasei ariene în Europa, după cum cugetau ideologii.

La numai cîteva zile după ruperea frontului, armatele canţone au apărut în comunele asteco-velhe din Penyr, Mardonia şi Farsalia de apus. Soldaţii nefizi aruncau care-ncotro armele, încît de-a lungul drumurilor, la dreapta şi la stînga, prin tufişuri şi peste rîpi puteai găsi puşti, pistoale, pistoale mitraliere, grenade şi tot felul de cartuşiere pline cu plumbi, ca şi lăzi şi lădiţe-ncărcate cu muniţii. În urma retragerii lor n-a rămas decît un pustiu şi un

dezordonat arsenal. Florile primăverii îşi arătau feţele printre aceste relicve aruncate vraişte, cu şăgălnicie timidă.

Oamenii locului însă, strîngători ca tot omul, au pus mîna la repezeală pe ce-au apucat şi, după ce le-au curăţat bine cu glas-papir şi le-au lustruit cu lemn de brad şi le-au uns cu unsori vegetale ca să nu rugineascâ, le-au pus bine, prin casele lor, la loc ferit şi uscat.

Din cauza acestei nesăbuinţe, din cauza acestui exces de agoniseală, au avut de suferit pagube mari berbecii comunelor, cornuţi sau şuţi, fără deosebire; într-adevăr, piederi grele s-au produs în neamul acestor blagoslovite cornute.

Canţonii în general, fie soldaţi (mai ales), fie ofiţeri, nu s-au dedat la atrocităţi sau la aplicarea unor măsuri draconice, executate-ntr-o disciplină desăvîrşită, precum fiii Nibelungilor, din cauza omeniei lor funciare, sentimentalismului lor specific, ca şi antropo-filiei latone - dar şi din cauza că erau "democratizaţi" de-a binelea şi înţelegeau democratismul în felul devălmăşiei rasputine.

Erau, de pildă, atîta de convinşi că devălmăşismul va aduce fericirea şi dreptatea-n lume, încît deveniseră leneşi şi lacomi - refractari la orice formă de lucru sau efort, dar sărind buluc acolo unde era vorba de a-şi însuşi bunuri nemuncite.

Atîta de mult îi iubeau pe devălmaşii nefizi, care împuiaseră mai tîrziu pădurile, încît acolo unde-i dibuiau - adică-i miroseau că există - le creau posibilităţi de a acţiona chiar împotriva armatei canţone.

Atîta de mult îi îndrăgeau, încît se lăsau tăiaţi cu cuţitele, ca porcii de Ignat, decît să-i supere cumva pe sinadelfii nefizi. De pildă, grupe de soldaţi canţoni stăteau în jurul unui foc, povestind şi cîntînd, povestind despre "mama mia" şi despre "carra mia" şi despre "miei

bambini",... cîntînd despre stele şi lună şi iubire, iar la scurt timp soseau sinadelfii devălmaşi nefizi şi-i tăiau, şi le zdrobeau capetele cu pietrile şi-i rostogoleau în rîpă, lovind într-înşii cu vîrful încălţărilor.

"Saluti frateli ! Eviva-il devalmassismo !", strigau cu aprindere pîlpîitoare canţonii ...Dar devălmaşii îi rostogoleau de zor, suduindu-i în limba lor: "Panaghia ke Stavro, scatoschila" (adică, Precista şi Crucea voastră de gunoaie cîineşti).

Astfel s-a creat solidaritatea de nezdruncinat dintre poporul nefid şi canţon, prin traducerea în practică a minunatei învăţături a lui Gog şi Magog.

În urma armatelor canţone însă veneau sprijinitorii ei, îngerii păzitori, nişte namile brune, buhai grohăitori, cîntărind peste 120 de kilograme fiecare, toţi din Cicilia de obîrşie şi care se chemau a fi jandarmeria de cîmp, adică de război. Majoritatea dintre ei, adică aproape toţi, erau toţi bolnavi de-o altă boală nu mai puţin periculoasă decît cea gorgonică, dar fără a acţiona atît de radical şi de total ca sora din Anadol, în sensul că nu te dezbrăca de tot de orice libertate, nu-ţi lua chiar haina de pe tine şi lutul de sub aşternut, predicînd totodată că numai astfel se poate asigura belşugul şi fericirea omenirii, spoliind-o şi dezbrăcînd-o de tot ce are sau poate să aibă, şi reîntoarcerea ei la starea nediferenţiată, de robot.

Cînd nu ai nimic şi eşti convins că nici nu este cu putinţă să ai ceva decît prin furt, atunci nu doreşti să fii nici fericit, pentru că ai dori o inepţie, o imposibilitate... Iată cheia fericirii pe pămînt: Nefiind cu putinţă în nici un fel să doreşti a fi fericit, devii, în mod obligatoriu, fericit.

Deci să venim la berbecii noştri:

Conducerea armatelor canţone, adică jandarmeria şi miliţia de front, ştiau că oamenii au acasă arme dosite, din cele azîrlite de luptătorii nefizi în retragere. I-a somat să

le prezinte la sediul carabinierilor, politicos la început, apoi, văzînd că politeţea nu este o armă fericită, au recurs la bătăi. Şi, Doamne, ce mai bătaie ! Urile, ce mocneau în viscerele consătenilor cine ştie de cît timp şi din ce motive, îşi arătau acum forţa la lumină, şuşotind şi şoptind la urechile interesate. Începeau deci să se elibereze din temniţa interstiţiilor şi să-şi dee curs liber: ăla, ăla, ăla, cutare, cutare şi cutare... au ascuns arme şi nu vor să le predeie....., sau, ăla nu a predat toate armele cîte le ţine ascunse..., a adus numai de chipurile pe cele cîteva, dar are un depozit întreg ascuns pe undeva.

Buhaii cicilieni au intrat atunci în funcţie din plin. Se dezbrăcau de tunică, gemeau alene, apucau în mîinile lor păroase, de grinzi, funiile - nişte frînghii ca nişte otgoane de groase, - le înmuiau, liniştit şi cu treabă bună, în apa dintr-o căldare, apoi, ridicînd braţele lor groase cît nişte pulpe de halterofili şi-nvîrtind funiile-n vînt, le izbeau cu toată puterea lor de dihănii omeneşti asupra trupurilor dezbrăcate ale oamenilor.

Femeile ţipau blestemînd, copiii se dirinau în plînset, cîinii satelor lătrau de zor, ca-ntr-o mare nenorocire, vitele mari din grajduri mugeau şi ele cuprinse de nu ştiu ce stare de panică, iar bătrînii şi fetele trupeşe jupuiau de zor berbecii coborîţi în valuri de la stîni în curţile oamenilor.

După ce omul era slobozit din frînghii - fie că a mărturisit, fie că a căzut în neştire - era preluat repede de către ai săi, fie de soţie, fie de tată, fie de fiu sau fiică, era adus acasă pe sus, iar acolo era vîrît la repezeală şi gol în pielea proaspăt jupuită de pe berbece, unde sta cîteva zile şi nopţi, pînă ce se tămăduiau de toate durerile, rănile şi vătămările suferite de la eliberatori (pentru că şi aceştia ca şi ceilalţi se chemau, îşi ziceau tot eliberatori). Trupurile grase, gemînd de hormoni ale berbecilor beliţi erau predate la serviciul de aprovizionare al armatei canţone, iar acesta

le preda mai departe bucătarilor de regimente ca să prepare hrană pentu ostaşi.

Acest obicei - de a trata tumefacţiile cauzate fie de lovituri, fie de cine ştie ce zdrobitură - , îl practicau păcurarii velhi din aceste părţi ale lumii de mii de ani în urmă, şi îl deprinseseră de la străbunii lor traci, care tot aşa vindecau, de cine ştie cîte secole înainte, vătămările.

Muncile astea grele pentru carabinierii cicilieni au durat săptămîni şi chiar luni pînă ce s-au convins că toate armele care se puteau îndrepta împotriva lor într-o bună zi (şi nu se înşelau deloc) au fost aproape predate, dar de pe urma acestor eforturi - curgea, măi frate, sudoarea de pe trupurile lor brune în şiroaie, atît de mult se osteneau lovind cu funiile ude - n-a mai rămas berbece de prăsilă-n munţii Asteci, iar bietele oi, cînd le-a venit a se mîrli, văzînd ele că nu au bărbaţi care să le liniştească trupurile încinse, aruncînd în ele răcoare de sămînţă, au început a behăi peste toate plaiurile şi măgurile, de le plîngeau de milă pînă şi apele, şi pădurile, şi stelele, nu numai păstorii. Multe s-au prăpădit din cauza fierbinţelilor mari la care erau supuse de stihia firii, multe au pierit - mai cu semă cele mai tinere - refuzînd a se hrăni, tînjind necontenit, zi şi noapte, şi behăind subţire-n pustii, după berbeci.

Iată că-n baieramul acestor zile de primăvară bestială, plină de jale şi sînge, de lacrimi şi plîngere, cînd familile îşi numărau membrii şi fiecare găsea pe cîte cineva lipsă la strigare, un bătrîn mărunt, ducînd un catîr de căpăstru, străbătea singur drumul ce duce de la Amura la Tanara.

Era către seară cînd umbra aceea mărunţică, trăgînd după sine un catîr, a bătut la poarta casei lui Nae Nubi, bătrînul dascăl, care venise acasă, împreună cu ceilalţi tovarăşi de surghium, toţi teferi şi nevătămaţi nici de autoritatea lagărului din insula Clios, nici de ravagiile tifosului.

Avea dreptate doctorul Raftopol cînd zicea despre velhi: "ăştia nu sînt fiinţe omeneşti, ci terata". Era dispreţ şi invidie, dar şi niţică admiraţie în această zicere a doctorului.

Nici n-a ajuns bine acasă domul Nae, că bătrînii din comună: păstori plini de demnitate, plugari harnici şi aşezaţi butineri, chiar şi nefidomani în frunte cu impunătorul Popa Stere, Huli Haleu şi însuşi Cola Sima, - cel care umbla cu tîrlicii din atelier, de pîslă, pe stradă, şi cu un ac şi un mosor de aţă atîrnate de buzunarul hainei, ca să se vază după însemne că el este croitor, cel în casa căruia se citeau nişte broşuri, din care reieşea cum că în curînd va veni asupra lumii întregi "devălmăşizmatul" care va lua toate avuturile de la oamenii bogaţi, toţi banii acestora şi-i vor da la cei care nu au, vor topi ţevile de tun şi vor face din ele ţevi de adus apă-n case, şi pluguri de arat, că va fi după aceea în lume o fericire !!!, de n-o să ai voie să plîngi, pămîntul va fi al tuturora, fabricile, ale tuturora de asemenea; oamenii vor munci atunci cu tragere de inimă nu pentru ei, ci pentru nimeni..., după ce vor dispare toate bunurile şi toţi caburii şi ciflicarii, o să dispară şi statul, aşa încît, de-acolo-ncolo, toţi, fără deosebire de naţie (religia va dispare ca un rău de moarte pentru omenire, o înşelăciune monstruoasă), culoare ori sex, vor trăi într-un paradis al belşugului şi-al dreptăţii, şi-al egalităţii, mîncînd bine, jucînd şi petrecîndu-şi fără-ncetare între ei, ca fraţii îngrădiţi în acelaşi pîntece, toţi gemeni -, a venit pînă şi bătrînul morar Ţumbuc, tatăl lui Teli Ţumbuc, care refuzase, din mîndrie, să vie şi el, au venit să-l roage să primească a fi primarul comunei, acum cînd ea se afla în grea cumpănă, el ştiind limba canţonă, fiind om cu minte şi ştiindu-se face simpatic, în sfîrşit, el, fiind pensionar, putea să-şi consacre timpul treburilor de chivernisire a intereselor ei, şi, mai ales, avînd sentimente velheşti, iar

Velhia fiind aliata Cantoniei, va putea trata mai uşor cu armata de ocupaţie, se va putea înţelege mult mai uşor cu dînşii (ocupanţii) şi încă, mai ales (asta-i părerea naratorului), avînd în vedere că semăna la înfăţişare, cu mustaţa lui viforoasă, cu însuşi regele de-atunci al Cantoniei, Vitorio.

Binenţeles că a primit; a şi vrut să primească, aştepta această ocazie, se gîndea la ea chiar în lagăr, cu bucurie copilărească. Considera acest eveniment drept un vis al lui împlinit şi era fericit. Era într-adevăr un copil. Vedea frumos lucrurile, dar nu vedea departe-n timp şi nici n-avea o vedere tocmai reală. Se complăcea, bucurîndu-se,-n ficţiune. Avea s-o plătească scump, deşi n-a făcut la nimeni decît numai bine - în felul acesta înţelegea el să se răzbune pe duşmani - chiar şi duşmanului său cel mai înverşunat, Teli Ţumbuc, pe care l-a poftit cu mare politeţe, zîmbindu-i dezarmat, să continue să predea limba nefidă, istoria şi geografia Nefidiei la şcoala din Tanara, care devenea de-acuma una pur velhică, cu limbă de predare velhă, cu programa analitică a şcolilor din Velhia Mare, finanţată de Ministerul Educaţiei Naţionale, căci şcoala de limbă nefidă ce funcţionase pînă atunci la Tanara fusese desfinţată pe loc, iar institutorul şi cu soţia sa, veniţi de prin alte părţi aici, şi-au luat bulendrele şi s-au cărăbănit, ducîndu-i cu ei şi pe necăjitul, dar dreptul judecător Kirikis şi pe şeful de post.

Teli Ţumbuc, renegatul, însă, a refuzat propunerea, hotărît fiind să-ndure orice, ca un adevărat erou al cauzei nefide aici între velhi, şi-a continuat, în timpul cît a urmat şi-a durat administraţia cantonă, să umble, cu un măgar după dînsul, docil şi-nţelept, cînd la moară, cînd la cărat lemne din păduri, cînd la cărat snopii de grîu ori cei de porumb de holdele lui taică-su, umblînd acoperit la faţă şi cu capu-n pămînt, ca un blestemat, nevrînd a primi privirea

semenilor săi, într-atîta era de cătrănit în sinea sa şi de pornit pe întreg universul. În adîncul sufletului său rănit, însă, Teli clocea tenebros şi gîndea încrîncenat la vindictă. A lovit în plin, ca un atoatebiruitor; toate i-au mers din plin aşa cum le-a gîndit şi le-a dorit... Nu degeaba aducea, după spusa lui Avghera - leit la înfăţişare şi gîndire ca un emisar al lui Avizuha la Tanara.

Bătrînul acela călător, mărunt la statură şi cu catîrul de căpăstru, a bătut la poarta casei lui Nae Nubi, de curînd investit ca primar al comunei Tanara.

După ce s-a aplecat cu multă cuviinţă înaintea gazdelor, s-a rugat de domnul Nae să se-ndure de oamenii de la Amura şi să vină pînă acolo ca să-i scape de urgia care s-a abătut asupra lor, mai cu seamă asupra părintelui Papa-Năstase... care-l roagă îndeosebi şi stăruitor să vie, căci viaţa lui şi-a familiei lui este în mîinile domniei-sale.

Se află reţinut în beciul şcolii, iar canţonii cer de zor să le predea armele dosite. Catîrul părintelui va sta la dispoziţie, trimis chiar de sfinţia-sa ca să călăriţi spre Amura.

Cum bătrînul învăţător era în pat, suferind de o gripă înverşunată (după o perioadă de detenţie în care organismul, stînd în permanentă alarmă, ca să se apere, nu se expune la boli, oricît de sever ar fi regimul la care eşti supus, de îndată ce dai de bine, el trece într-o relaxare totală, în care situaţie bolile dau năvală şi atacă fără a întîmpina vreo rezistenţă mai demnă de luat în serios) l-a chemat pe fiul său şi l-a rugat să meargă el la Amura, să facă acolo ce trebuieşte. Dar l-a conjurat, că dacă cumva îl întîlneşte pe dascălul Pandosti, acel nefidoman care i-a adus multă obidă, trebuind să-nfrunte de nenumărate ori temniţa din cauza denunţurilor lui, temniţi din care a ieşit numai în urma intervenţiilor Ambasadei Velhe sau ale Inspectoratului Velh de la Sarona, şi dacă acest dascăl se va afla cumva cu un

picior în groapă, să-i deie brînci ca să cadă cu totul în ea, altminterea nu-l va considera fiul său.

În Nandu, fiul bătrînului învăţător, se trezise un fel de simţămînt nou, despre care auzise-n cartea de limbă galică de la liceu, cînd te aprinzi deodată de dorinţa de a răzbuna umilinţele şi obida abătute asupra tatălui tău din partea unui neom. Înţelegea acum pe deplin pe tînărul acela, Rodrigue pe nume, care a renunţat chiar la iubirea sa, purtat de către demonii răzbunării care puseseră stăpînire pe întreaga-i fiinţă.

Pînă atunci avea sentimentul că este un copil şi se comporta ca atare; de-acuma însă se simţea bărbat. Va merge şi-l va pedepsi fără milă pe Pandosti, renegatul zevzec.

Bine, tată, a zis el cu hotărîre mare, spre mîndria lăcrimată a părintelui său.

A doua zi s-a sculat cu noaptea-n cap - bătrînul cu catîrul, frate de-al părintelui Papa-Nastase din Armura, se întoarse singur acasă - l-a luat cu sine şi pe bunul său prieten Mitruş Ghiuzeli şi, iuţind pasul, nu pe drumul drept, ci peste muntele Ghion, pe la Apa-Bună, unde şi-au răcorit bine feţele şi inimile aprinse, au ajuns, cînd soarele număra trei strămurări pe cer, la şcoala din Amura.

În cele două săli mari ale şcolii erau strînşi mai toţi bătrînii satului - femeile făceau larmă pe dinafară - pentru a fi lămuriţi să prezinte armele pe care le ţineau ascunse.

Satul Amura era cuibărit între munţi, apărat de locuri prăpăstioase şi de întunecate păduri de fagi, într-o padină mare care se deschidea brusc în lumină cînd veneai pe valea umbroasă şi ceţoasă a rîului Bugazi. N-ai fi crezut că-n această văgăună puteau să trăiască oameni, şi încă ce oameni, şi cît de bine ! Eu înclin să cred - un îndemn din adîncuri şi nişte afinităţi de obîrşie comună-mi spun acestea - că aceşti oameni durează aici încă de pe timpurile

cînd a apărut omul pe planetă şi nu cum susţin istoricii, că sînt populaţia aborigenă care s-a repliat în creierii munţilor ca să se salveze înaintea irezistibilei înaintări cuceritoare a burcilor.

Semănau atît de bine unul cu altul, încît ai fi zis că fiecare nu este decît multiplicarea aceluiaşi tip comun, aceleiaşi ştime arhetipale. Erau toţi voluminoşi, greutate medie peste 80 de kilograme, laţi în spate, păroşi pe pieptul care-l purtau, fie pe căldură ori pe gerurile cumplite ale iernii tracice, descoperit, şi era o plăcere să vezi cum se arătau broboane de sudoare pe vîrful perilor galben-roşcaţi. Se urneau din greu, se hotărau anevoie să acţioneze, dar odată porniţi, se mişcau ca tăvălugul, iar lovitura ce-o dădeau, deşi lentă, avea puterea a zece alte lovituri aplicate deodată de alţii. Mişcarea lor era lentă, leneşă aproape, impecabilă, ca aceea a şarpelui boa, care cînd te-a înfăşcat nu mai ai nici o scăpare, decît numai dacă nu eşti cumva elefant. Pe popa de la Tanara, odată, l-au bărbierit cu lama toporului.

Pesemne aerul pe care-l respirau făcea ca numărul femeilor să fie mai mult mai ridicat decît al bărbaţilor, şi nu ţi-aş fi dorit, cititorule, să te întîlneşti la drum de noapte cu una din ele... Acele femei ale amuranilor erau, fără nici o îndoială, urmaşe directe şi foarte vrednice ale vestitelor Amazoane, străbunele lor îndepărtate, din aceeaşi seminţie fabuloasă a tracilor "ce se credeau nemuritori". Erau în stare să pălească cu toporul chiar şi fiara muntelui şi să se ieie la trîntă cu ursul, la nevoie, aşa albe la trup şi pietroase cum erau, cu părul pînă la genunchi şi cît o furtună, cu inima cutezătoare din cale-afară şi cu braţul ridicat neiertător asupra primejdiei. Ajunseră a fi un fel de înfricoşare din parte mamelor pentru copii neascultători: "Lasă, dragul mamii, ziceau ele, am să mor şi-are să vă

aducă tata o amurană, şi-atunci mă veţi striga din morţi să vin să vă scap de ea, dar nu am să mai răspund".

Fiind prea numeroase şi neapucînd să se mărite toate-n micul sat Amura, veneau fără să fie prea mult rugate la Tanara, de soţii la acei bărbaţi care rămăseseră văduvi şi cu copii după dînşii. O asemenea mamă vitregă era considerată, în poveştile de la Tanara, drept o urgie.

Amurarii - aceste namile, deci -, stăteau adunate grămadă-n sălile de la şcoală. Muierile lor - alte namile - murmurau afară, într-o linişte primejdioasă.

Cei doi tineri au intrat în şcoală. Ştiau amîndoi cantona la perfecţie; o învăţaseră timp de patru ani la liceul velh de la Brebena, aşa, ca de la dascăli, dar o perfecţionaseră în lagărul de la Clios, unde au stat luni de zile împreună cu cantonii, ostateci şi aceştia.

La intrare, de sub un fel de magazie aşezată sub scară, prevăzută cu un fel de vizetă fără geam, îşi arătă pieziş faţa cineva şi-i agrăi pe limba velhilor: "Tine eşti, ficiorlu alu Nae Nubi ?" (Tu eşti feciorul lui Nae Nubi ?).

- Eu sînt, a dat răspuns Nandu.

- Te rog ca pe Hristos, opreşte-te puţin şi ascultă-mi rugămintea. Ştiu că am greşit amarnic faţă de tatăl tău şi amarnic mă căiesc astăzi. Fiţi voi mai buni decît mine în faţa lui Dumnezeu, şi dacă credeţi că merit salvaţi-mi viaţa, nu pentru mine cît pentru cele patru copile ale mele...

Omul care de cînd ajunsese dascăl la şcoala nefidească nu rostise un singur cuvînt astec, nici măcar mamei sale care nu ştia boabă nefideşte, acuma vorbea într-o asteco-velhă frumoasă, perfectă, melodioasă. L-au recunoscut: nu era altul decît fanaticul renegat, un fel de Teli Ţumbuc de la Amura, învăţătorul Pandosti, care i-a învăţat nefideşte mulţi ani şi pe copiii de la Tanara, în care împrejurare l-a pîrît mereu la autorităţi pe învăţătorul velh

Nae Nubi, care trebuia din cauza aceasta să facă cunoştinţă mereu cu jandarmii şi pîrnaiele.

Acum se afla la ananghie, iar carabinierii aceia cît nişte buhai nu cunoşteau mila. Cicilienii aceştia, nefizi odinioară, dar latonizaţi cu vremea, se răzbunau, ai fi crezut, fără să-şi dea seama, pe acest element latonofon, velhii, care erau dispuşi, după toate aparenţele, să-i sprijine pe canţoni, în care vedeau nişte fraţi veniţi să-i elibereze şi să-i salveze din pînza de păianjen a Nefidiei întinsă asupra lor, în scopul de a le distruge limba şi pe urmă şi numele, deci fiinţa.

Căpitanul Ragaiani, care conducea o unitate de miliţie politică, potrivit ideilor lui Sumolini, simpatiza cu velhii din Mardonia şi avea un temperament de om cumsecade, sentimental şi hamletic. Cînd s-a văzut faţă-n faţă cu cei doi tineri care i-au vorbit într-o canţonă limpede sunătoare ca la el acasă, în aceste locuri pierdute de lume, s-a impresionat atît de tare încît i-au dat lacrimile. (Şi n-ar fi vrut deloc să dea dovadă de slăbiciune în acele momente).

Lui Pandosti, Nandu nu i-a dat nici un răspuns, detestîndu-i rugămintea şi lăsîndu-l să se perpelească mult şi bine pînă-i va veni ceasul osîndei. Aşa-i promisese tatălui său, şi-aşa luase jurămînt faţă de el însuşi.

Căpitanul Ragaiani s-a bucurat nespus de prezenţa celor doi juni şi i-a rugat să le traducă oamenilor ceea ce doreşte el să afle cu toţii.

Nandu şi Mitruş au tradus exact cele spuse de Ragiani, vorbind cu firească simpatie amurarilor; oamenii au înţeles şi-au promis sus şi tare că vor preda tot ceea ce ar putea constitui armă de foc sau de lovire şi care se află la casele lor, numai să nu-i batjocorească, aşa cum au făcut-o pînă acum bicii ăia bruni, cu funiile udate-n găleată.

După acest intermezzo, un oarecare Fufa Anton pe nume, om avut şi umblat, cu magazine aducătoare de

cîştiguri mari la Antena, i-a invitat pe cei doi tineri salvatori, împreună cu doi sergenţi canţoni, acasă la dînsul, la cină şi odihnă. Căpitanul Ragaiani a refuzat cu gentileţe invitaţia.

Nu s-au instalat bine-n scaunele acoperite cu grele şi somptuoase velniţe miţoase, colorate-n oranj voluptos, roşu împărătesc şi verde nupţial, căci s-a deschis uşa, sculptată ca o uşă de la intrarea în altarul bisericii - amurarii fiind vestiţi meşteri lucrători în lemn - şi-n uşă a apărut în toată măreţia ei de matroană a acestui pămînt, învelită-n doliu din cap pînă peste călcîie, însăşi doamna Pandosti.... A înaintat solemn, tîrînd aproape trena lungii rochii negre după dînsa, precum o vestală a morţii, s-a oprit înaintea celor doi tineri şi, înclinîndu-se din genunchi lent, cu bustul drept, s-a ghemuit la picioarele lor, implorînd milă şi ajutor pentru soţul şi copilele ei.

Băieţii au rămas cam încurcaţi... Se uitau unul la celălalt şi nu ştiau ce să facă. S-au arătat atunci în rama uşii cele patru fete ale lui Pandosti, Paraschivula, Vae, Aglae şi Sultana. Parcă ieşiseră la iveală din lumina misterioasă, din adîncul unei icoane, aşa arătau între pragurile şi cadrul uşii. Au înaintat şi-au rămas în spatele mamei lor îngenuncheată. Fără să se încline, au rămas drepte, dar într-o poziţie rugătoare, fără să rostească o vorbă măcar.

Tinerii oaspeţi şi-au dat seama repede de cursa pe care le-a întins-o iscusitul şi bogatul Fufa Anton, rudă apropiată a lui Pandosti: se aflau în casa acestuia. S-au uitat iarăşi unul la celălalt a mirare, apoi au ieşit din bîlbîiala ce-i stăpînea: Au asigurat-o pe frumoasa şi tragica doamnă Pandosti de tot sprijinul lor faţă de căpitanul canţon ca să nu i se-ntîmple nimic soţului ei. Ceea ce l-a prăvălit total pe Nandu, însă nu era atît actul de umilire a doamnei, cît prezenţa celei de-a doua dintre fete, Vae, a cărei înfăţişare funest de frumoasă, ermetic închisă-n virginitatea ei astrală, l-a destrămat într-o clipă, readucîndu-l apoi într-o nouă

fiinţă, cu altă gîndire şi alte simţăminte. Orgoliul răzbunării dispăruse brusc de parcă nu l-ar fi încercat niciodată.

Ceea ce fascina mai presus decît toate celelalte semne ale frumuseţii demonicei, tulburătoarei Vae, erau ochii, de culoarea verdelui fraged, ca frunza de fag cînd dă-n mugure. Aveau forme prelungi, drepte, ca la reginele din Egipt, păreau pe jumătate învăluiţi într-o mistică somnolenţă, iar rotundul acela de culoare verde fraged naviga tutelar peste albul cu marginile lichide ale ovalului-suveică. Pupilele erau mari, genele dese şi negre. Cînd le apleca, parcă se lăsa peste tine trupul nu ştiu căror odăjdii neîmbrăcate, iar genele îi ajungeau pînă aproape de narinele mici şi ticăloase, umbrindu-i obrajii, precum o pădure de pini, seara, umbreşte o prelucă aşternută cu toate florile păcatului.

Se aflau, e clar, în casa lui Pandosti, nefidomanul. Scena a fost excelent regizată de către vicleanul Fufa.

A doua zi, în biroul căpitanului Ragaiani, Nandu şi cu Mitruş discutau cazul deţinutului din magazia de sub scară, Pandosti, despre care oamenii relataseră-n scris şi verbal miliţiei cantone - că ar fi dosit, nu se ştie unde, un adevărat arsenal de: pistoale, arme, grenade şi mitralieră, pînă la ghiulele de tun şi bombe de aviaţie şi proiectile de brand.

"Verra uciso", "verra uciso" repeta cu mînie căpitanul de miliţie politică, Ragaiani, adică: va fi ucis. Iar Nandu, pe de altă parte, insista: "Cum vă închipuiţi ca unui om cu patru copii, cu greutăţi financiare (începuse faimoasa foamete din Nefidia de după ocupaţia şturmo-cantonă) copleşit de griji i-ar arde de asemenea nechibzuinţe?

Să fim oameni, căpitane, să fim latoni. Oamenii aceştia nu s-ar ridicat niciodată asupra voastră, ei vă consideră fraţi de-aceeaşi limbă şi obîrşie, se cred urmaşi ai marelui Pompeius şi v-au aşteptat să-i scăpaţi de

primejdia ce-i ameninţa cu dispariţia din partea statelor naţionale care s-au creat în Malgami după retragerea burcilor de-aici. Un om necăjit, cu şase guri în casă, pe timp de foamete şi fără nici un venit (salariul învăţătorilor nefizi din statele velheşti a fost sistat, deoarece însuşi şcolile de limbă nefidă au fost desfinţate, urmînd a funcţiona numai cele de limbă velhă) nu este de închipuit că s-ar aventura într-o aiureală ca aceasta. Oamenii exagerează atunci cînd spun că ar avea dosite arme. Oamenii de munte au fantezie. Va fi avînd el sentimente anticanţone, le are ca renegat şi pe cele antivelheşti, dar ar fi exagerat să-l bănuim de acţiuni subversive, organizate şi armate. Am cădea noi înşine în ridicol. Daţi-i drumul; lăsaţi-l în amarul lui şi nu vă faceţi păcat cu dînsul. Dacă va sta niţel în căldura oblăduitoare a pieii de berbece se va tămădui, desigur, şi de vînătăile pricinuite de funiile carabinierilor, dar sper, şi de fumurile nefidomane ce-i îmbîcsiră inima şi capul, ca şi de alţi gărgăuni."

În clipa aceea s-a deschis uşa biroului şi aceeaşi femeie frumoasă, impunătoare, îmbrăcată-n negru de sus pînă jos, joimariţa aceasta coborîtă parcă din prăpăstiile munţilor, a apărut înaintea celor trei implorînd sfîşieri disperate milă pentru soţul ei. Căpitanul Ragaiani, om sentimental, n-a putu să suporte - care nu era tocmai artistic executată, ci mult prea inestetic de sinceră -, a făcut semne cu amîndouă mîinile să iasă, întorcînd totodată capul pentru a nu mai vedea supărătoarea privelişte; canţonilor le place opera, dar, probabil, numai la operă, în sala de spectacol, nu şi în realitate. I-a rugat patetic pe cei doi interlocutori, să-i spună să iasă afară de-acolo... Nandu atunci, asmuţind mîinile spre femeia damnată de soartă să se jeluiască astfel, asmuţindu-le repetat spre dînsa ca şi cum ar fi îndemnat-o de zor să părăsească biroul, îi repeta pe limba velhilor: - "s-nu ti mini de-aua", adică: să nu te mişti de-aici. Femeia

a înţeles şi dintr-odată faţa ei tragică s-a înseninat ca lovită de-o rază venită din soare. Gemetele şi suspinele s-au potolit. Se auzeau doar, în surdină.

Exasperat, căpitanul le-a spus pritenilor săi - căci aproape se împrietenise cu cei doi tineri care-i vorbeau perfect limba părinţilor în aceste locuri sălbatice, barbare, cu păduri întunecate de fagi şi creste de piatră, deasupra cărora se vînzoleau întruna alte erinii - negurile -, să o asigure că nu-l va omorî pe soţul ei.

Învăţătorul Pandosti a prezentat una singură armă; doamna l-a primit în aştenuturi adînci şi calde, acoperindu-l nu numai cu cergi grele, miţoase, dar şi cu ochii ei mari, negri, închişi cu o zare roşie de jur împrejur, din cauza plînsului.

Către seară, cei doi tineri şi cu echipa de carabinieri şi miliţieni canţoni, în frunte cu omenosul căpitan Ragaiani, părăseau satul Amura, cu multă lume venind în urma lor - mai ales fetele satului în frunte cu fruntea lor, tulburătoarea Vae - să-i petreacă şi să le mulţumească.

Între Nandu şi mult frumoasa Vae s-au schimbat atuncea nişte semne foarte discrete, că nici dracul nu le-ar fi observat. El era tot numai un semn de întrebare deschis spre ea, iar Vae era la rîndul ei, toată frumuseţea ei, toată numai un da, rostit din toată fiinţa.

La scurt timp după asta, familia bătrînului învăţător velhoman Nubi primea vizita înverşunatului învăţător nefidoman Pandosti. Acesta şi-a cerut iertare pentru nesăbuita lui purtare de pînă atunci, a declarat că este fericit că s-a reîntors la matcă, la adevărata sa casă şi că şi-a regăsit sentimentele de velh. Cu acest prilej, doamna Nubi, această sărmană. fiinţă care purta-n sufletul său mari răni de nevindecat, amintirea celor patru fete ca stelele cerului, moarte toate patru de oftică, cea mai mare la numai şapte luni după cununie, a doua logodită fiind, iar celelalte două,

ca eleve, a aruncat vorba despre o... logodnă.... Ea sărmana, cunoştea sentimentele fiului său, căci acela i le mărturisise ca un fiu bun şi ascultător faţă de părinţi cum era, şi apoi, chinuită de absenţa fetelor, căuta a se mîngîia măcar c-o noră frumoasă.

Soţii Pandosti au răspuns că se simt foarte mult cinstiţi de o asemenea vorbă, iar fata lor va fi fericită să afle acest lucru. Atîta doar că nu pot face decît jumătate din logodnă, deoarece Vae are o soră mai mare decît ea şi datina cere ca sora mai mică să nu se logodească înaintea celei mai mari.

Deci, din toată povestea aceasta, Nandu, în loc să răzbune umilinţele îndurate de tatăl său şi să se-ntoarcă mîndru şi victorios acasă ca unul care şi-a făcut pînă la capăt şi cu succes datoria, s-a ales pînă la urmă doar cu o jumătate de logodnă, iar berbecii de la Amura n-au pierit chiar cu toţii.

La Tanara, datorită autorităţilor care vorbeau cursiv atît canţona cît şi şturma, n-au fost sacrificaţi decît vreo doi, trei berbeci.

Disperările frumoasei doamne Pandosti, însă, izvorau nu atît din situaţia aşa cum am relevat-o mai sus, ci dintr-un presentiment mult mai profund, şi care avea să se împlinească impecabil, deoarece cătrănitul de Teli Ţumbuc, în rătăcirile lui cu măgarul de căpăstru ori după coada măgarului, nu uita deloc de datoriile sale, de ceea ce trebuia să facă, ţinea o evidenţă întunecată a tuturor actelor ce urmau a fi pedepsite, iar pe colegul său kir Pandosti, îl aşezase nu cu cerneală, ci cu tuş negru apăsat, pe lista neagră. Timpul şi Satana, acest cavaler arogant, călărind asupra timpului, lucrau pentru el.

Poate că avea dreptate-n gîndirea lui zurbă, spulberatul de Thanu Vazura. El nu ezita şi nu cunoştea poticnirile sentimentale: Îndată după apariţia trupelor

cantone în Tanara a reapărut şi el. De ce nu-şi desfăşura activitatea în satul său de naştere, Paltin, este lesne de înţeles: Acolo nu avea teren propice pentru a acţiona, păltinioţii trăind în continuare în afara istoriei, rămînînd păstori şi herghelegii, continuînd să vorbească velheşte nestingheriţi deloc de prezenţa şcolilor nefideşti în satul lor, unde-şi trimiteau copii doar ca să deprindă niţel scrierea şi socotitul, necesare pentru a nu fi păcăliţi prin tîrguri unde-şi vindeau mieii, caii, lîna, brînzeturile şi pielăria, de către mulţii şi limbuţii negustori nefizi. Aici la Tanara, unde intrase adînc civilizaţia şi istoria, ca un flagel lent dar progresiv, unde se aflau două şcoli rivale, de două limbi diferite, două biserici cu slujire în două limbi, birouri cu hîrtii şi funcţionari, judecătorie şi notariat, trei avocăţei la care se adăugau alţii veniţi din oraşe în zilele de dezbateri, preoţi cîntăreţi de strană etc. (chiar dacă nu se găsea un singur doctor, un sanitar, o moaşă ori o soră, o infirmieră), putea acţiona la obiect, cu rost.

A şi acţionat:

După ce fruntaşii nefidomani stătuseră niţel în pielea berbecilor, ca să mediteze şi să se pocăiască, nefiind absolvit de acest deliciu nici prea-cuvioşia sa Papa-Stere, despre care răutăciosul Avghera zicea că se simţise acolo mai bine decît chiar în sînul lui Avram, din iniţiativa şi instigarea lui Vazura, intrusul, toţi aceştia, purificaţi de păcate în urma stagiului făcut în căldurosul culcuş al pieilor de berbece, au fost aduşi în faţa primăriei, aşezaţi în rînd, iar Vazura cu arma-n mînă şi privirea gheţoasă, se pregătea să-i ucidă pe toţi.

Cînd să ducă la ochi arma, pentru ochire, bătrînul primar Nae Nubi, ţinînd mîna pe amărîta sa de soţie şi pe fiul său Nandu, s-a îndreptat cu mare linişte spre grupul condamnaţilor la moarte de către Vazura, s-a rugat de ei să-i facă şi lui un loc, apoi, după ce s-a aşezat între dînşii,

a scos pieptul afară, a arborat peste faţa lui de copil alb la păr zîmbetul acela sfidător de galeş, privind către Vazura şi a aşteptat fapta acestuia..

- Domnule învăţător, nu vă daţi seama ce faceţi, a răcnit Vazura.

- Omoară-ne şi pe noi, a răspuns liniştit, învăţătorul.

- Nu. Numai pe ei.

- E tot una, pe ei ori pe noi...

- Cum adică tot una ?... s-a răzvrătit în sinea sa Vazura.

- Da. Sîntem aceeaşi plămadă. Din acelaşi sînge şi carne. Părinţii noştri au trăit împreună, copiii şi urmaşii copiilor noştri vor trăi tot împreună, aici, deci... dacă trăim împreună trebuie să şi murim împreună. Trage, aşadar, copile.

Lui Vazura i s-au înmuiat mîinile de la încheieturi. A stat puţin în cumpănă, apoi brusc a izbit arma cît colo din mîinile lui, a stropşit printre dinţii de şacal o sudalmă straşnică şi-a zburat de-acolo înspre alte rosturi. A aşezat în comuna sa natală şcoala de limbă velhă, la fel în celelalte comune vecine: Vilona, Giniradz şi Malacaş şi le-a slujit de unul singur, cum a putut, - şi cînd eşti stăpîn de-o patimă atît de puternică şi înverşunată precum cea care-l stăpînea din născare pe Thanu, poţi face şi ceea ce nu este cu putinţă oamenilor. La Tanara nu mai venea, decît doar ca s-o străbată, mînios în sine, pe drumul care ducea spre moara lui Stambechi, al doilea său tată, şi-a doua sa casă.

La Paltin, Vilona, Malacaş şi Giniradz nu au avut pe cine oblădui în piele de berbece, deoarece oamenii de acolo erau curaţi şi întregi la suflete, ca de cînd i-a făcut Dumnezeu, şi nu se infestaseră încă de idei.

Se mişcau şi trăiau la dicteul celor cîteva semne şi legi fundamentale ale vieţii şi pămîntului, frumos răstigniţi între Răsăritul, Apusul, Nordul şi Sudul anotimpurilor.

Amintim că, în ziua cînd s-a petrecut acea scenă memorabilă pe care tanarienii nu o vor uita niciodată, ci o vor transmite din tată-n fiu la generaţiile viitoare, ca o pildă strălucitoare, i-au dat lacrimi în colţul ochilor pînă şi lui Teli Ţumbuc, întunecata aceea pasăre a tăcerii şi-a împietririi haine, într-ale cărui cămări din subconştient clocoteau mocnit cazanele urii şi-ale răzbunării, iar bătrînul dacăl Nae Nubi, chiar în aceeaşi zi l-a poftit pe fiul cel mare al popii Stere la primărie, ca să fie secretar şi să-l ajute-n problemele de chivernisire a comunei.

Era un alt mijloc, după el, de curmare a duşmăniei dintre cele două tabere, un alt pas spre împăcare şi înţelegere. Era un naiv, şi naivii, se ştie, nu au ce căuta în treburile politiceşti. L-a poftit din nou şi pe Ţumbuc să facă pe dascălul de limbă nefidă la şcoală, dar acesta a refuzat sumeţindu-ne cătrănit.

Iar spulberatul de Thanu al lui Vazura, înainte de a părăsi Tanara spre rosturile lui, aşa cum numai el le înţelegea, a mai făcut o boacănă - căci nu-i pot spune altfel - de pe urma căreia, Teli Ţumbuc era să moară de inimă rea, ce zici !, de era, sărmanul, să-i crape inima şi să i se risipească-n puzdări, pe jos, ca bucăţi de sticlă sfărmată.

Iată cum a fost: Dînd el nişte tîrcoale prin plateea comunei, doar-doar va zări-o cumva pe fata popii Stere venind de la şipot cu cofele de-a umeri, otrăvit cum era că n-a putut să-i stingă pe nefidomani, dracu îl scoate-n cale pe fiul lui Ţumbuc, nu pe fata popii...

Tănăsache acela - căci aşa se chema - (tot de la Tănase îi venea numele şi lui ca şi lui Thanu, numai că diminutivele presupuneau o diferenţă tranşantă) purta uniformă de elev de la liceul nefidesc, iar deasupra cozorocului de la chipiu arborase ostentativ insigna Nefidiei, adică un fel de ţumburuş în două cercuri: unul alb şi celălalt albastru, culorile naţionale ale Nefizilor.

Atîta i-a trebuit, în starea în care se afla: S-a repezit ca un motan sălbatec drept în grumajii lui, i-a smuls insigna de la chipiu, a scuipat-o jos şi-a călcat-o sub tălpi, pleznindu-i şi un dos de palmă peste nas, fără să scoată măcar o vorbă.

Tănăsache s-a dus glonţ la taică-su, iar acela, brusc, a intrat într-o stare de delirum tremens, şi, dînd din mîini şi tropăind din picioare - precum flăcăii velhi din Ausonia - şi învîrtindu-se întruna în jurul propriei sale axe, frenetică în acele clipe, s-a năpustit pe străzi, a ajuns în platee, tot tremurînd, tot trepidînd, tot vibrînd de indignare, tot învîrtindu-se şi tot strigînd în faţa oamenilor şi-a porţilor: "Nuuu !... Nuuu !... Niciodată !... Niciodată !... Nefidia nu va pieri niciodată !... Niciodată !... Niciodată !.... Nuuuu ! Nefidia este nemuritoare !"

Oamenii l-au crezut nebun, dar nu toţi, iar Nae Nubi a surîs cu şireată compătimire.

LUPII

În toamna lui 1942, după strîngerea recoltei, culesul viilor şi după ce-au plecat oierii cu turmele la iernat, a început a umbla zvon de spaimă printre oameni, cum că pe hotarele comunei, pînă pe dealurile ce-o înconjurau, veneau, uneori, noaptea, pînă-n bătătura şi curtea gospodarului, spionînd pe tăcute din toate părţile, nişte lupi ciudaţi. Unii susţineau că aceşti lupi ar fi avînd feţe omeneşti, şi nu fără temei.

Elevii liceului velhesc au refăcut vestitul lor cor şi-au mai cîntat, pe geana din mijlocul comunei, frumoasele cîntece, dar nu prea de multe ori, deoarece nici ei nu aveau fervoarea necesară şi nici oamenii din comună nu le mai ascultau cu acelaşi dor ca mai înainte, deoarece, flămînzi cum erau şi copleşiţi de necazuri şi nelinişte, nu le ardea de cîntece. Aşa că elevii au renunţat pe îndelete la acest frumos obicei, nu au mai cîntat, şi niciodată de atunci încoace.

Lupii aceştia se strigau unii pe alţii de pe un deal pe altul, de la un capăt de drum la celălalt, de pe-o coastă pe altă coastă, din coclaur în coclaur, fie prin urlete lansate prelung sub lună, la lăsata serii, fie şuierîndu-se pustiu, de ţi se răcea sîngele-n tine.

Apoi se adunau laolaltă, în cete, în haită, se aşezau în cozi, pe cîte un grui, şi porneau a urlare împreună, în cor, de se înfiorau pietrele şi codrii cei mari şi singuri din cuprinsul hotarelor. Ridicau gîtlejurile-n sus cu fălcile căscate haotic şi începeau a îngîna la lună nişte sonuri scheunate, de parcă ai fi zis că o chemau la ei ca să se împreune cu dînsa.

Parcă scăpaseră chiar din deşerturile ei, ale lunii, şi-acum tînguiau spre ea jalea de a se fi înstrăinat, rugînd chemarea spre locul de unde au fost deprinşi. Implorau întoarcerea în pustietăţile lunei. Alteori schelălăitul lor tînguit sau urlat spre lună se preschimba într-un fel de harţag al lor, o gîlceavă sardonică, de libido aţîţat şi nepotolit. Şi tot veneau şi se adăugau alţii, tot alţii, de s-au tixit pînă la urmă pădurile de roirea lor, de nu mai puteai să scoţi capul afară din casă, că te şi întîmpina unul, doi, trei, ciucure, din pîrău, din privată, din cuptorul curţii, din cocina porcului care nu mai era, de după pomi, din magaziile cu lemne, de după zidurile toate, din biserică, din clopotniţa bisericii, din pămînt, de peste tot. Le scăpărau ochii sîngeroşi. Cînd se uitau la tine, izbeau din fălci cu scrîşnet şi vrăjmăşie asupra ta, grohăiau cîte o ameninţare însoţită de înjurătură, îndreptînd totodată ţeava puştii către tine, ca nu cumva să-ndrăzneşti să-i înfrunţi şi să-i zdrobeşti sub călcîie.

De unde atîţia lupi cu înfăţişare de oameni ? Din ce fund de iad erau stîrniţi şi cu ce pedeapsă anume asupra oamenilor ? Au fost văzuţi, iar cei care i-au văzut spuneau că erau înbrăcaţi în boarfe, cu opinci de piele de porc argăsită, înfundate cu alte boarfe drept obiele, că aveau mai multe petice pe dînşii decît haine, că pînă şi pe cap erau înfăşuraţi tot în boarfe, dintr-alea luate de pe la femei.

Umblau neraşi, iar părul îl tăiau cînd şi cînd, atunci cînd mişunau în el păduchii, cu foarfeca cea mare de tuns

oile şi caprele. Jegul de pe ei era gros şi lunecos precum o cămaşă a beznei, o za formată din straturi suprapuse de acizi şi miresme acre.

De unde veneau aceşti noctifanţi cu înfăţişare de lupi, aceşti cărpănoşi cu boturi şi umblet de lupi, cu pofte neostoite şi setoşi de vărsare de sînge ? Cine anume-i mîna din umbră ? Cine ?

La început veneau tiptil, pe furiş, ca hoţii cei fricoşi şi laşi, se strecurau în curtea omului, adulmecau cu atenţie spre uşi, porţi şi ferestre, apoi răsuceau la repezeală gîtul găinilor şi le vîrau grăbiţi în saci, peticiţi şi ăia. Tot aşa, în taină mare, duceau de funie după ei vaca omului, boul, calul, catîrul sau măgarul, fără ca să-i simtă cineva, noaptea, pe ploaie şi ceaţă de preferinţă, iar bietele dobitoace se duceau supuse după ei spre a fi sacrificate sau chinuite la cine ştie ce munci. Doar măgarii întorceau ochii spre ei, cu mirare şi dispreţ măgăresc, şi refuzau cu încăpăţînarea lor proverbială să iasă din iesle, să treacă pragul grajdului, iar dacă lupii zdrenţuroşi veneau să-i lovească din spate, măgarii îi izbeau din copitele de dinapoi cu avînt straşnic, drept în fălci, în foale sau direct între picioare. Pînă la urmă, însă, se resemnau şi ei şi acceptau noua soartă şi pe noii lor stăpîni.

Mai tîrziu, aceste fiare cărpănoase s-au emancipat, au cîştigat conştiinţa puterii de sine, cum se spune, şi au aplicat alte metode, mai eficiente şi mai spornice, în sensul că atacau organizat, după modelul şi învăţătura celui mai înaintat stadiu de civilizaţie pe care l-a cunoscut vreodată omul pe pămînt, modelul şi înalta învăţătură a celui mai luminat şi mai iubit dascăl al tuturor popoarelor din lume, împăratul filozof Irod, zis şi tenebrosul şacal.

Atunci nu mai luau pe furiş, ca borfaşii, ci făţiş, ca oamenii cinstiţi şi demni, care aveau conştiinţa menirii lor,

şi nu numai vitele omului, ci pe om însuşi cu toată familia şi tot avutul său, pe dînsul şi pe soţia sa punîndu-i să muncească la diferite locuri de muncă - căci "cine nu munceşte nu mănîncă", glăsuia cartea lor de rugăciuni - iar pe restul membrilor, băieţi, fete, nepoţi şi nurori îi instruiau şi-i pregăteau - mare cinste ! - pentru lupta cea mare, pentru cauza dreptăţii şi-a libertăţii, pentru eliberarea naţională şi socială a Nefidiei, atît de sub jugul fiarei celei încîrligate, cît şi de sub acela al marei girafe codoaşe. Pe bătrîni, dacă omul se întîmpla să aibă părinţi sau socri neputincioşi, îi lichidau cu cîte un glonţ în cap, după ceafă, de faţă cu copiii lor, ca să dovedească că ei nu se-ncurcă în sentimente creştineşti, că ei procedează logic şi dialectic, legic şi obiectiv, fără mofturi, nici înduioşări burgheze.

Aşadar, de unde şi cum, în ce împrejurări au apărut lupii bolnavi de turbă, îngerii, recruţii, mercenarii, soldaţii, finii şi nepoţii, luptătorii cei mai viteji, pentru cea mai nobilă cauză, proorocită de către cel a cărui mînă dreaptă îi era mai lungă decît cea stîngă, după cum consemnează cronicarii de la curte, să încercăm a da lămurire:

După prăbuşirea şi vînturarea aparatului de conducere a Nefidiei odată cu ocuparea ei de către şturmi - întîmplător şi de către canţoni -, odată cu deschiderea porţilor instituţiilor de stat, s-au deschis şi porţile tuturor lagărelor şi temniţelor din ţară. Puteai vedea cum ies din închisori, sărind într-un picior, hoţi de toate soiurile, pungaşi de buzunare, borfaşi, tîlhari, tembeli asasini care te ucideau pentru a-ţi smulge bucata de pîine din mînă sau din gură, detracaţi şi declasaţi, toată bolgia pestriţă de lepădături ale societăţii şi, printre aceştia, amestecaţi cu ei, ieşeau, nu sărind, ci ca hienele, cu botu-n pămînt, şi aşa-zişii paşnici, adică agenţii unei puteri străine, masă de netrebnici şi şmecheri gata să se lase cumpărată, instigată şi asmuţită asupra ţării pentru o plată de nimica: promisiunea puterii

şi-a belşugului, dreptatea şi echitatea, răcorirea invidiilor ce clocoteau în viscerele lor precum o lavă într-un subsol leneş colcăitor.

Adunăturile acestea, nepricepînd a face cît de cît ceva, incapabile de-a munci, refuzînd din principiu orice fel de muncă, în baza credinţei nestrămutate că ei sînt meniţi să preia într-o zi conducerea societăţii şi să devie şefii ei, au început a se risipi care-ncotro, şi-a şuti fiecare pe contul şi-n felul său, la nimereală. Lăsai, de pildă, tipsia cu plăcintă pe vatră, te reprezeai să aduci niţică apă rece de la şipot şi, cînd te întorceai, tipsia nu mai era.

Îţi lucrai, aplecat pe coarnele aratrului ori pe coada sapei, ogorul tău, iar de amiază, ori de ujină, cînd te retrăgeai la umbra vreunui pom ca să potoleşti foamea şi truda, băgai de seamă cu tristeţe că traista cu merinde lipsea de la locul ei, precum şi ulciorul cu apă.

Îşi spăla gospodina rufele casei şi le punea la uscat, pe sfoară. Cînd credea dînsa că s-au uscat şi mergea să le adune, constata cu strigăte de ocară şi blestem că rufele zburaseră.

Pleca fata sau băiatul cu merindea-n traistă la secerătoare sau la femeile ce prăşeau porumbul, şi ajungeau la destinaţie cu traistele goale, uneori fiind violate nu numai traistele cu merinde...

Îţi lăsai, duminica sau într-altă sărbătoare, caii şi catîrii pe tarla să pască şi să se odihnească, iar seara, la scăpătatul soarelui, cînd veneai să-i prinzi, ia caii şi catîrii de unde nu-s. Ei erau duşi pe drumuri dosnice spre Trabania (graniţa dintre Trabania şi Nefidia era deschisă) unde se vindeau la alţi geambaşi.

De turmele oierilor nu s-au atins, deoarece acolo erau întîmpinaţi de către cerberi fioroşi, cîinii miţoşi şi ursuzi, care ştiau să-i rupă nu numai de rîzele de pe dînşii, ci şi

de altundeva. Îi prindeau, fără milă, chiar şi de ceafă şi nu îi slobozea decît cînd simţeau că nu mai mişcă deloc.

Mai tîrziu însă, cînd s-au organizat în unităţi de luptă, au atacat şi turmele, le-au tăiat în două ori le-au dus cu ciobani cu tot, după ce, bineînţeles, lichidau, tot organizat, cîinii, pe care dînşii, în gîndirea lor, îi socotea inamici ai marii învăţături.

Toată această viitură de lupi, întîi cîte unul ici, colo, apoi mai mulţi, în haite, la urmă mulţime organizată, provenea mai ales din satele plasate în jos de Tanara - ultima comună de velhi pe această latitudine - precum şi din satele de mai jos, din locurile mănoase, populate de curînd de către Vizinelos, în urma unei înţelegeri dintre statul Burc şi cel Nefid, care s-a soldat cu un schimb de populaţie, cu nişte oameni într-adevăr cu înfăţişare de lupi, îmbrăcaţi în şalvari rupţi şi peticiţi, gîngavi la vorbă şi avînd ochi cenuşii cu vinişoare roz, oameni care se chemau buidoşi. Ei veniseră aici de la Masmud şi Rapazum, la nord de Burcia, la graniţa cu Enossia cea mare, adînc contaminaţi de gorgonită. Nu este de mirare că mai toată conducerea gorgonismului era alcătuită din buidoşi din ăia. Nefidul adevărat face pe gorgonistul dintr-un fel de instinct sportiv, un fel de exercitare liberă a virtuţilor civice ale cetăţeanului, dar, ca şi galul ori italul, ţine cu dinţii de ce este al său şi ferească Dumnezeu să te atingi de bunul ce-i aparţine, de un fir de păr din capul său...

Aceşti buidoşi sau viituri, cum îi numeau nefizii băştinaşi, au fost aşezaţi în satele ocupate înainte de populaţia burcă din Mardonia, ca un fel de centură de siguranţă împotriva elementului aborigen velh, compact instalat şi din timpuri imemorabile în reginea muntoasă a aceleiaşi provincii.

Li se dăduseră pămînturi mănoase, dar ei, în loc să-l muncească, tăndăleau toată ziua la soare ori prin tîrguri

puchinoase, iar acuma se angajaseră ca luptători pentru cauza dreptății.

Erau murdari, femeile lor fumau ca gorobețele, erau de religie arimană și vorbeau un fel de limbă nefidă nu siflantă, ci nazală și amestecată cu burcisme multe. Erau neprietenoși, bănuitori și se uitau cu pizmă ascunsă, dar feroce la avutul altora; se uitau, mai ales, cu gelozie ulcerată la velhii îmbrăcați frumos, cînd veneau la pazar, călări pe cai mîndri, podobiți.

S-au dovedit, după ce lupii s-au organizat, asasini de vocație, omorînd cu răceală și promptitudine, rînjind binevoitori.

Ceilalți aliați ai lor se trăgeau, după cum am spus, din comunele imediat următoare, din sud de Tanara. Vorbeau nefideşte - o nefidească săracă și stridentă - dar numele ce-l purtau satele lor erau toate de coloratură gorgonă: Zalova, Bozova, Zapandi, Labaniţa, Zagora, Libohova etc. Se numeau copaciari sau haşoți. Despre copaciari se povestea cum că mai demult ar fi fost velhi, dar că s-au nefidizat cu vremea, datorită faptului că trebuiră - obligați de solul mai productiv și deluros, nu muntos, pe care-l ocupau - să renunțe la păstorit și să se apuce de alte munci înstrăinătoare de neam.

Haşoții, cu părul aspru roșcat, cu pistrui pe fața rozacee, cam lătăreți și osoși în obrazuri, corpolenți și cu nasuri borcănoase, păreau a fi scurși pînă aici, la poalele Mardoniei, din stepele cele mari din nord, și nefidizați pînă la urmă.

Era în orice caz o populație corcită, din care cauză nu prea te puteai bizui pe caracterul lor. În Libohova și-n Zăgori se vorbea velheşte, semn că altădată numărul velhilor era aici atît de mare, încît a fost în stare să asimileze pe o parte din cei noi veniți.

Purtau ură mare şi pizmă mocnită împotriva astecilor velhi cumpătaţi şi avuţi, de la nord, din munţi, asta şi din cauza instigărilor ce veneau din partea autorităţii administrative, mai ales ecleziastice, şi la fel din partea învăţătorilor.

Domnul Teli Ţumbuc avea să se folosească de ei din plin, după bunul său plac şi fără să-l coste cine ştie ce: ia acolo, ceva de mîncare, un rachiu şi nişte vin, nişte vorbe sunătoare, veninoase, cîteva promisiuni şi pazarul era gata făcut.

A luat legătura cu ei prin mijlocirea nepotului său adoptat ca fiu, şi aflător la o şcoală de orfani, Licu Ţaţu, ca şi prin croitorul Cola Simu, cel care purta însemnele meseriei aninate de buzunarul hainei - un ac şi un mosor - şi care mai purta asupră-i şi niscaiva broşuri, pe care, citindu-le şi recitindu-le, Cola Simu s-a descoperit dintr-o dată pe sine ca fiind mare înţelept şi că deţine cheia rezolvării tuturor problemelor cîte muncesc omenirea, chiar şi problema pietrei filozofale a lumii, absolut toate, de la Alfa la Omega. Om mai plin de sine şi mai sigur de ceea ce ştia decît el nu se putea afla altul pe pămînt. Acest înţelept peste înţelepţi avea legături cu apostolii noii învăţături, care mişunau prin păduri, trăind pe apucate - mai pe urmă din pachetele aruncate de către aviaţia blidonababă - comunica prin intermediul broşurilor cu ei şi contribuia copios la organizarea şi dreapta îndrumare a lor pe drumul măreţ al gorgonismului.

(Pînă la urmă acest modest croitor, victimă a broşurilor, om de bună credinţă în sine-i, dar infestat cu idei şi cuvinte mari şi devenit, ca orice monodoct, paranoic absolutist, optimist pînă la neruşine şi pînă la ultima formă a cretinismului, a fost prins, a stat în închisori vreo 10 ani, acolo s-a dumirit el cum e cu viaţa şi fericirea, a ieşit din închisoare cu părul neprihănit de bătrîneţe - între timp

feciorii săi au terminat cîte două facultăţi, unul chiar teologia (dar, din motivul că avea glas sonor şi nu din altele), s-a pocăit de toate ororile săvîrşite şi, întorcîndu-se la acel fond cinstit din conştiinţa sa - buna credinţă -, s-a aşezat din nou la masa de lucru, de croitor, devenind unul dintre cei mai buni şi mai omenoşi şi mai săritori dintre croitori).

Mai avea Teli Ţumbuc alţi doi agenţi de legătură cu lupii care pîndeau din văgăuni, pe foarte harnicii în această treabă şi foarte zeloşii Tache şi Gulicu Cutica, fiii popii Stere, falangiţii.

Ca şerpii umblau aceştia, cînd încolo cînd încoace, de la casa lui Teli, unde aveau întîlniri de-acuma nefidomanii, la vizuina liputahţilor. Mai ales pe cel mai mare, pe Tăchiţu, în pantaloni, de data aceasta obişnuiţi, îl puteai vedea strecurîndu-se cînd pe văile dinspre muntele Ghion, cînd prin alunişul de la Brîscă sub Piatra cea Mare, de unde porneau torenţi de pietrişuri, cînd printre sălciile de la Maţangani, cînd pe cărările ce se desprindeau la dreapta şi la stînga de pe drumul cel lat al grohotişurilor albe, cînd spre Şipotul cel Mare, ori înspre Avlona, unde, din cauza desişului de pădure tînără, deoarece era păscută necontenit de turmele de capre, nu puteai răzbi decît foarte anevoie, dînd de multe ori peste foire de şerpi, sau către Bugazi, dincolo de moara lui Stambechi, sau şi mai departe, către misterioasa piatră a lui Misiri.

De multe ori îşi strecurau ei înşişi, adică tîlharii, umbra în casele lui Ţumbuc, sau Popa Stere, sau Nuli Haleu, unde hotărau soarta altora, după o vîrtoasă ghiftuială.

Se ştia de-acuma foarte bine ce i se cuvenea fiecăruia şi fiecare ştia precis ce are de făcut. Lista era făcută, şi chiar ordinea în care urma să fie adusă la îndeplinire era stabilită. Urma să se treacă la fapte.

De la primărie, unde făcea pe secretarul, pripăşit din complezenţa naivă a lui Nae Nubi, Tache Cutica informa

conclavul nefidomanilor de orice mişcare a slabelor unităţi militare canţone, ca şi de alte treburi care-i interesau. În Tanara nu existau decît un sergent canţon şi trei soldaţi, care nu făceau altceva decît să dirijeze caravanele cu cherestea ce plecau de la Valea Mare spre Brebena şi de acolo mai departe în Canţonia.

Într-o zi, un cărăuş, nefiind mulţumit de pontaj se vede treaba, s-a răzvrătit şi-n răzvrătirea lui a invocat gorgonismul care va veni să facă dreptate. Un altul l-a pîrît la sergentul canţon, iar acesta, după ce i-a zîmbit complice cărăuşului burzuluit, i-a mai adăugat cîteva norme pe foaie de pontaj, nu atît ca să-l facă să tacă, ori de frică, ci ca să-i dovedească în felul acesta că şi el este dintr-ăia... gorgon, adică mocunist.

LUPII ATACĂ

Întîi au lichidat, jucîndu-se aproape, făcînd chiar glume, pe cei patru soldaţi canţoni, în frunte cu sergentul care simpatiza cu lupii şi se bucura de prezenţa lor acolo. Au venit înspre dînşii, acolo la Valea-Mare, unde era depozitată cheresteaua adusă de la gaterele din munte, zîmbind şi făcînd semne de-ale lor, ridicînd pumnul în sus. Canţonii au răspuns cu chiote de bucurie, ridicînd şi ei frenetic amîndoi pumnii-n aer şi strigînd cu exaltare mare: "Eviva il gorgonismo ! Eviva la liberta ! Prego, frateli, prego !" (Adică: Poftiţi, fraţilor, poftiţi !) Aceştia au poftit numaidecît: "Libertatea şi pregoslavia voastră de otrepe", au răspuns ei cu amabilitate fraţilor canţoni, şi de îndată, scoţînd nişte satîre din curelele împuţite cu care erau încinşi la mijloc, au început a-i înjunghia de sus în jos şi de jos în sus, sau de la dreapta la stînga şi de la stînga la dreapta, rîzînd şi făcînd mare haz, ca pe nişte saci de cîrpe vii.

Comandamentul canţon de la Brebena n-a ripostat nicicum la acest schimb de amabilităţi între soldaţii canţoni gorgonişti şi între gorgoniştii nefizi din pădure. Au renunţat în schimb definitiv la teritoriile acelea blestemate, lăsîndu-i pe vagabonzii mocunişti să-şi facă de cap. Nu mai puteau fi stăviliţi, într-atîta de mult se înmulţiseră şi se înarmaseră. Ba chiar se şi îmbrăcaseră, datorită generoasei

filantropii nababe şi-a crucii roşii internaţionale, elegant şi mîndru.

Cum să laşi în neajunsuri şi părăsire pe nişte sărmani oameni fără adăpost, fugăriţi de soartă, luptători pentru cauza păcii şi-a iubirii între oameni, pentru dreptatea socială şi bunăstare ?

Ca să se înmulţească şi mai mult, trebuia să adune şi să ducă cu dînşii toată populaţia satelor şi-a comunelor, dar oamenii refuzau, din motive învechite, generoasa ofertă. Prin această agitaţie şi mobilizare a satelor dovedeau totodată în faţa lumii întregi cît de convinşi erau oamenii de frumosul ideal pe care-l propagau ei, cum săreau cu toţii, dînd năvală, dînd tot ce aveau, dîndu-şi chiar viaţa de dragul gorgonismului invincibil şi a-toate-triumfător. Convertirea satelor la cauza şi lupta lor trebuia gîndită bine şi efectuată cu mare destoinicie. Trebuia să fie aranjată în aşa fel încît să creadă-n plauzibilitatea ei pînă şi orbii, să nu poată crîcni nimeni, să n-aibă ce zice, să le astupe gura la toţi indiferenţii şi la toate elementele defetiste.

După ce au ţinut şedinţe secrete, lungi, şefii, şi, mai ales, organul de gîndire şi iniţiativă de dincolo de şefi, corpul de consilieri aulici de pe lîngă noul cler şi armată, au venit cu un plan de-o rară frumuseţe şi ingeniozitate. Au primit uniforme tuetone, aruncate cu paraşutele, s-au îmbrăcat în ele, au format cîteva compănii de "şturmi" şi i-au pus să vină asupra comunei, izbind cu mînie pămîntul, tăcînd infernal sub căştile lor mari, sumbre. Alte unităţi, acestea îmbrăcate-n rîzele lor de haşoţi, copaciari şi prosfinghes, au intrat îngrijoraţi în casele oamenilor, alarmîndu-i şi îndemnîndu-i să părăsească imediat casa, sub protecţia lor, deoarece vin şturmii (şi nimeni nu putea spunea că nu veneau) şi vor da foc caselor şi-i vor ucide pe toţi. Aidaţi repede... Iată, noi am venit să vă ajutăm. Grăbiţi-vă!

Şi-i mînau astfel pe oameni din casele lor afară, la lupta cea mare, înspre pădure, iar pe partea cealaltă a comunei intrau "şturmii" fioroşi, care dădeau foc la case, cruţîndu-le ca din întîmplare pe ale lui Ţumbuc, Papa Stere, Nuli Haleu, Cola Simu, şcoala, aşa încît, în cîteva ore Tanara nu era altceva decît o mare de vîlvătăi ce năzuiau spre cer.

Ca să fie convinşi pe deplin oamenii că lupii i-au strîns ca să-i pună la adăpost, din grijă şi dragoste, de deasupra comunei, orbeţii înarmaţi au început a trage cu armele, chiar cu brandurile, chipurile, asupra tîlharilor de "şturmi", spre mîngîierea oamenilor care nu se simţeau părăsiţi, fără nici un sprijin, în aceste clipe de grea cumpănă.

A doua zi, rîndurile luptătorilor pentru dreptate se îngroşau, căci toţi bărbaţii apţi pentru a purta armă erau înarmaţi, inclusiv femeile apte pentru a fi luptătoare pentru aceeaşi cauză, iar pe cei inapţi - bolnavii, bătrînii, schilozii îi încolonau şi-i porneau să-i ducă la azil, avînd acolo de toate... Azilul se afla nu departe, într-un ochi de pădure, în care vrednicii căpcăuni săpaseră din timp o groapă nu tocmai mică, dar călduroasă, veşnică.

Să spună cineva că nu purtau ei de grijă oamenilor.

Dar nici şturmii adevăraţi n-au întîrziat să sosească. Ba au venit, şi încă hotărîţi să facă rînduială, nu precum canţonii... Au venit ca să-i mături radical, aşa cum le plăcea lor să procedeze, potrivit firii lor nibelunge, faustice.

Şturmii, însă, cu toată straşnica lor hotărîre, nedînd peste nici un gorobete, oricît de mult şi de insistent au controbăit prin văgăunile muntelui, ba, din contra, umblînd uneori ei înşişi găuriţi de glonţ, pe la spate, din neunde, văzînd că satele sînt pustii, au tras concluzia că oamenii satelor, în cazul de faţă oamenii din Tanara, s-au retras în munţi anume ca să lupte împotriva lor, să-i ucidă mişeleşte pe la spate, drept care au aruncat cu foc şi au ars a doua

oară frumoasa comună, care de luni de zile fumega întruna, precum un imens cîmp de gunoaie aprinse.

Nu poţi tăia toată pădurea, toţi codrii, toate tufele şi tufişurile, nu poţi înfunda pînă sus toate văile şi văgăunile şi prăpastiile cu pămînt, răsturnînd peste ele crestele munţilor, nu poţi arunca-n aer toate stîncile şi toţi meteorii cu stranii labirinturi într-înşii, aşa că, pînă la urmă, şturmii au dat dreptate canţonilor, părăsind şi ei definitiv această regiune blestemată, lăsîndu-i pe oamenii aceştia în seama lupilor lui Irod. Gorobeţimea a strîns la sînul său populaţia velhă, pentru că se temea de sentimentele ei filo-canţone, se temea de o eventuală şi posibilă colaborare a ei cu caftiştii, mai ales că aceşti caftişti şturmo-canţoni erau aliaţi într-un război criminal împotriva paşnicei şi luminoasei Enosii pandeavalmice. Şi le-au ars comuna, adăpostul, ca să nu aibă unde să-şi adune oasele şi familia.

Şturmii au crezut că aceşti velhi sălbatici au pactizat cu partizanii Marii Enosii, din care cauză şi ei, ca şi duşmanii lor, au dat foc comunei, ca să nu rămîie mai prejos decît ceilalţi. Însă aceştia, făţiş, fără... trucuri, fără înscenări.

Peste cîntecele de altă dată de pe geana lui Vaeni, peste colinzile ce făceau să răsune zăpezile sub cerul îngheţat în noaptea de Crăciun, peste orgia orfică a clarinetelor ce se dezmăţau la nunţi şi la alte petreceri, peste aşternuturile albe ale nuntirilor îmbelşugate de altă dată, acum se aşezase cenuşa, iar peste cerul de deasupra lor se risipea fumul pustiei.

Înainte însă de a da foc comunei pentru a pune pe oameni la adăpost de primejdie, la adăpost de adăposturile lor, mercenarii văgăunilor au lichidat cu promptitudine pe duşmanii de moarte ai măreţei lor cauze: libertatea totală, dreptatea totală, bunăstarea şi fericirea, totale şi ele, a omenirii întregi, aceştia nefiind alţii decît: învăţătorul pensionar astec Nae Nubi, celălalt învăţător, Ion Giurgiuma

(preotul astec a şters putina la timp), Iani Grijoti, psaltul de la biserica velhă, Mitri-al Ducâ, omul de serviciu de la şcoala de limbă velhă, bătrînul morar Gogu Stambechi, namila de pe rîul Bugazi, bătrînul piuar Vangheli Carapuiu de pe apa Vucufesculuí şi tînărul Mitruş Ghiuzeli, singurul dintre elevii de la Liceul velh din Brebena care n-a apucat, sau n-a vrut, să părăsească vatra lui de naştere, şi n-au scăpat acestui ecarisaj nici Pandosti, nici bătrînul Vazura. Pe alţii i-au schingiuit numai, puţin.

Trebuiau lichidaţi urgent nişte duşmani realmente primejdioşi şi mai la-ndemînă, nu pe chiaburul Ţumbuc, nici pe fiu-su, îmburghezitul intelectual Teli Ţumbuc, caftist prin vocaţie, nici pe preotul Cutica, care trăia huzurind şi cerşind sacerdotal avutul bieţilor credincioşi, nici pe fiii acestuia, amîndoi membri activi şi fanatici ai organizaţiei de tineret caftistă "Falanga sacră", nici pe hiena aceea ahtiată după pleaşcă şi ticăloşie, insolent, placid, imbecil, Nuli Haleu, nici chiar pe jandarmii care ipso-facto se făceau vinovaţi de "crimă de activitate intensă împotriva clasei hotărîtoare"... Nu, de nici unul dintre aceştia nu s-au atins, ba, mai mult, au ucis şi schingiuit (căci schingiuirea făcea parte esenţială din ansamblul arsenalului terapeutic utilizat de ei pentru instaurarea fericirii totale pe pămînt), la sugestia, îndemnul şi recomandarea chiaburilor, burghezilor şi caftiştilor cu care colaborau strîns zi şi noapte, mai ales noaptea. Era, se pare, o primă fază a unei planificări mai complexe, mai vaste, pe etape, ştiinţific concepută şi dialectic pusă în mişcare.

De Crăciunul lui 1942, Nandu a fost pentru ultima dată acasă. Tot pentru ultima dată era să-şi vază fata promisă lui, adică acea jumătate de logodnică, după datina pămîntului.

A insistat pe lîngă taică-su mult să plece din comună, să se retragă la Sarona şi de-acolo împreună cu toţii să se refugieze în Velhia Mare.

- Tată, or să te omoare ca pe un miel. Se înmulţesc mereu, iar canţonii nu vor să le facă faţă... Uite-i, se retrag discret de-aici şi nu-i interesează altceva decît ceea ce pot să care de la noi: cheresteaua şi alte bunuri numite despăgubiri de război... Ciudat: ei atacă, ei păţesc ruşinea luînd-o pe coajă, ei apleacă faţa jenaţi atunci cînd populaţia Nefidiei îi aclamă în batjocură: "ura ! uraa !", şi tot ei sînt cei care reclamă despăgubiri de război. N-are nici un rost, tată. Eşti bătrîn, te iubesc şi n-aş vrea să mori ucis de mîna acestor flenduri. Hai să plecăm. Să mergem în ţară. O voi duce şi pe Vae a mea, voi studia acolo medicina, ea va studia farmacia, tu îţi vei primi pensia ta de la statul velh pe care l-ai slujit cu abnegaţie de apostol timp de treizeci şi cinci de ani, şi să terminăm odată cu acest provizorat trist. Sîntem puţini şi departe de cei care ne-ar putea da un ajutor real. Şi mi se pare că soarta noastră aici, pe aceste vetre, nu este alta decît a incaşilor din Nababia. Peste nu mult timp, după ce va dispare şi generaţia mea, mi-ra-m-aş dacă vom însemna mai mult decît un nume, dacă vom fi altceva decît sînt incaşii acolo pe pămîntul lor dat de la Dumnezeu. Nu, tată, nimic mai mult ca atîta. Ascultă-mă. Vino să mergem. Aici nu mai este de stat. Aici sîntem meniţi pieirii.

- Dragul tatii, a purces a da răspuns bătrînul învăţător, eu unul nu mă duc de-aici, să ştiu că mă taie, nu ca pe-un miel cum ai zis tu, ci să mă omoare cu bîtele şi pietrele ca pe-un cîine. Aici mi-am îngropat fetele, aici vreau să mă odihnesc, bine, rău, şi eu, lîngă ele. Aici am slujit, din dragoste mare, o cauză dreaptă, timp de cincizeci de ani, ce contează că va trebui să-ndur chinurile schingiuirii cinci minute, sau chiar cinci ceasuri ? Şi aceasta poate fi

o răsplată, într-o altă gîndire, străină acestei lumi. Dacă Dumnezeu a înţeles să-mi ieie ceea ce am avut mai scump pe lume, fetele mele, stelele inimii mele, de ce să pun eu acum la adăpost de moarte stîrvul acesta al meu, de ce să fug dinaintea ei ? Ştii bine că laş n-am fost niciodată. Am fost poate că absurd, răutăcios din nerăbdare, invidios şi cu gînd de răzbunare, dar laş - de asta te poate încredinţa chiar şi Teli Ţumbuc, - nu.

Chiar dacă aş şti că ajung ca Iov, pe movila de gunoaie a comunei, năpădit de bube (numai că eu nu sînt vrednic de aşa ceva), lins pe picioarele în descompunere de cîinii nimănui, necercetat nici de un prieten, nici de milostiva tuşă Maria, cea care şi-a pierdut toţi cei cinci copii în bătaia de la '21, implorînd din ochi zadarnic vreo îndurare de undeva, ridicîndu-i în van spre pustiul liniştit al cerului, şi nici atunci nu m-aş mişca de-aici. Sfîrşitul meu trebuie să fie aici, unde este şi începutul. Este un cerc din care nu pot ieşi. Tu, însă, du-te... căci n-aş vrea să te pierd şi pe tine. Nu am dreptul... şi Dumnezeu să te aibă-n paza Lui altfel decît pe surorile tale, fiul meu !

A te ucide cineva, nevinovat fiind tu, ăsta este un fel de har, un fel de favoare, pentru că mori zîmbind a mirare copilărească, ...mori zîmbind atît de ingenuu ucigaşului încît moartea pare atunci a fi un fel de bucurie, un fel de biruire a ei prin supunere candidă, feciorelnică. Mori crezînd că se face o joacă. Dimpotrivă, cei ce sînt omorîţi ca vinovaţi, se zbat crîncen, trec prin convulsii teribile, pentru că nu atît moartea este cea care-i ucide, ci fărădelegea lor îi ucide şi-i torturează. Vinovatul fuge dinaintea morţii, căci fuge dinaintea propriei sale feţe; eu n-am din faţa cui pleca, faţa mea-i curată şi n-au decît s-o flageleze pînă ce-mi dau suflarea. Ştii zîmbetul meu... Îl voi păstra la fel, acelaşi, chiar şi-n faţa lor. Nu mă sminti din rosturile mele.

Se cuvine să mori în iubirea ta sau lîngă ea măcar..., în legea ei, şi-n pămîntul ei.

Bătrîna doamnă învăţătoare, cu rochia lungă de culoarea cenuşie peste dînsa, uşor descumpănită după pierderea celor patru fete una după alta, îl asculta cum vorbeşte şi nu se mira deloc... Îşi cunoştea omul, acest copil, cu mustăţi viforoase, de rege talian, cărunt.

Nandu a renunţat - nu fără o anumită amărăciune - să-l convingă pe tatăl său să-şi părăsească casa şi credinţa.

Cu logodnica s-a înţeles mai uşor: ea-l va aştepta pînă ce se termină zavera, el se va reîntoarce, o va lua cu dînsul, după ce vor face nunta vor merge să termine studiile în Velhia Mare, iar apoi se vor întoarce în Tanara, unde se va pune-n slujba acestor oameni părăsiţi, ca medic. Pe ea o va face asistenta lui. Îi vor iubi oamenii, vor avea copii cuminţi cum este el, Nandu, frumoşi cum este ea, şi voinici cum sînt de cînd se cunosc şi vor fi fericiţi, şi ei şi părinţii lor.

Apoi au lăcrimat, iar Nandu a sărutat-o pe Vae pe ochii înmărgelaţi de lacrimi şi pe obrajii peste care şiroiau aceleaşi lacrimi.

O mare nelinişte, ceva ca o mînă neagră, cu degetele răşchirate înfipte-n ea, o oprea, cu putere îndîrjită să se deslipească de el.

Simţea cum între el şi ea se cască o fără de capăt prăpastie neagră. Îi venea să strige, să urle... Cineva într-însa urla, chemînd-o.

Femeile au un simţ al premoniţiei pe care bărbaţii cu sensibilitatea lor mai boantă nu-l înţeleg.

Nandu a mîngîiat-o, în felul său blînd, pe păr, i-a spus cuvinte de încurajare, a încredinţat-o că nu-l va despărţi de ea decît moartea (la acest cuvînt, Vae a izbucnit în hohote de plîns şi gemete, răpită deodată de vîrtejul unui presentiment), că-i va fi credincios, şi că o vrea din ca-

le-afară de mult. La auzul acestor cuvinte de la urmă ea s-a luminat brusc, a ridicat ochii mari cu verdele acela liturgic în cercul lor plutind în lacrimi, ca o zare însorită, arătată printre două piscuri, după furtună.

Tînărul Nandu nu a mai venit în vacanţa de Paşti acasă, dar nici după aceea vreodată...

Tatăl său a fost ucis, aşa cum se aşteptau amîndoi, unul cu nelinişte, celălalt cu resemnare înciudat plăcută, imediat după sărbătorile Paştilor, odată cu fostul său duşman şi actualul jumătate cuscru, învăţătorul Pandosti, tatăl frumoasei Vae.

L-au ridicat într-o noapte de-acasă, din pat, izbind într-însul cu patul puştii şi cu picioarele în care purtau de-acuma bocanci de import, l-au tîrît afară în strigătele şi blestemele bătrînei despletite, cu mîinile ridicate spre cer ameninţător, şi l-au dus cu ei.

Două zile şi două nopţi - nimeni nu ştie de ce şi nici n-ar ghici vreodată - l-au purtat pe fel de fel de drumuri: de la Tanara la Perivole, de acolo la Amura, de la Amura la Amintiu, de la Amintiu la Avlona, flămînd şi bătut la răstimpuri crîncen. Apoi l-au readus la Tanara, a stat o noapte - să se odihnească - în beciurile jandarmeriei ocupate deja de către căpcăunii lui Irod, hrăniţi bine, echipaţi şi înarmaţi ca nişte aliaţi de nădejde ce le erau, iar a doua zi, prins cu un juvăţ de gît, urcat pe un măgar, cu faţa spre coadă, şi mînat, în văzul lumii, de la spate cu o curea care tot se abătea peste spinarea bătrînului dascăl, cu lăutarii în faţă (care nu-şi vedeau instrumentele din cauza plînsului, căci mult bine au aflat de la acel om, aşa sentimentali cum îi ştim că sînt ţiganii, cîntînd strident un denaturat "Deşteaptă-te velhiene") şi, ajunşi la zidul ce-nconjoară cimitirul de la biserica Sfîntul Nicolae, i-au scuipat în ceafă cîteva gloanţe (aveau acum căcălău, primite de la tumuri, dar şi de la nababi) şi s-a ghemuit omul sub zidurile bisericii,

aşa, într-o poziţie asemănătoare cu cea în care stă pruncul în pîntecele mamei. El a zîmbit întruna cu acea seninătate stranie pe faţă, peste care însă se aşternea vizibil pînza transparentă a unei imense amărăciuni singuratice.

L-au lăsat acolo pradă cîinilor şi corbilor... Lumea îl ocolea cu frică. Soţia lui sta acasă închisă, mută ca într-un cavou, neputînd nici măcar să plîngă de atîta împietrire. Nu s-a dus după dînsul, ca să nu-i vază mizeria. Numai către seară, după scăpătat, două femei bătrîne, venind de la Climări, cu cîte o sarcină de surcele-n spate fiecare, zărind mogîldeaţa de sub zidul bisericii, s-au apropiat, curioase, să vază ce poate fi acolo. Cînd s-au dumirit că acolo se afla mort, cu sînge pe faţă şi pe corp, bătrînul dascăl de la şcoala velhească, au lăsat deoparte încărcăturile de surcele şi-au pornit a-l boci: "Lai Niculachi, laiu ! ţi-agiumsiş tini, ţi-agiumsişi ! Dulţi ţ-fu moartea ?, dulţi ş-ţî hibă, dulţi..."

După trei zile, nişte ţigani l-au dus şi l-au îngropat pe dîmbul de la Zineli şi nu în cimitirul comunei. Aşa era datina: omul pierit de moarte năpraznică: înec, ucidere, sinucidere, lovire de trăznet şi alte asemenea, nu se înmormînta în acelaşi loc cu ceilalţi morţi, terminaţi de moarte bună, ci într-un loc izolat cît mai departe de cimitir şi de aşezarea omenească, deoarece, dacă se îngropa laolaltă cu ceilalţi, prezenţa lui printre semeni provoca o preschimbare-n lanţ a răposaţilor în fel de fel de strigoi şi vîrcolaci, şi iazme şi duhuri necurate, care se porneau a bîntui nu numai casele oamenilor vii, ci şi ogoarele şi vitele, chemînd fie o secetă şi grindină, tăciune sau neghină asupra lanurilor, fie molimi felurite asupra necuvîntătoarelor dobitoace.

Soţia lui, după ce şi-a revenit din starea de împietrire, a pornit să alerge, despletită şi fără să vadă ori să audă pe cineva, ca o erinie din adîncul iadului, de la locul unde

fusese îngropat soţul ei, la acela unde erau înmormîntate cele patru fete. Stătea ce stătea, ca o uriaşă pasăre neagră, acoperind cu aripile ţărîna mormîntului, ţipa şi se sfîşia, scîncea şi se tînguia pe un glas străin de lumea aceasta, care te făcea să-ngheţi, apoi ridica-n văzduh aripile mari, negre, şi, lovind aerul cu ele şi răcnind, se ducea să se aşeze peste celelalte morminte, unde iarăşi se sfîşia, strigînd şi scîncind subţire, prelung, că devenise manejul acesta, al doamnei învăţător de la mormîntul lui Nae la al fetelor, un fel de coşmar de groază, că închideau oamenii porţile şi uşile caselor din vreme, ca nu cumva să se pomenească înăuntru cu vedenia păsării aceleia mari, negre.

Aşa au prins-o zăpezile cele mari, stînd cu mormîntul soţului între aripi, ca-ntre braţe, şi-au acoperit-o de tot, de-au schimbat-o din pasăre neagră în mumie albă, ţinînd ceva anume-n braţe.

*

* *

Pe Iani Grijoti l-au prins şi l-au lichidat pe măgurile de la Ferigă, unde omul se afla cu calul, ca să taie nişte lemne de fag uscate, foarte bune acestea pentru foc, iarna. "Dau jar mult, cotropitor, iradiază căldură mare şi curată ca venind din aştri, iar la o asemenea căldură, cînd afară ninge sau e ger, este nespus de plăcut, este o fericire pe lumea aceasta parşiv înşelătoare, să stai tolănit în pat, să priveşti afară zăpezile şi să-ţi îmbrăţişezi soţia, care tace sub săruturile tale, mai adînc fericită decît tine", zicea prietenilor, cînd se luau la vorbă şi glumă, sărmanul Iani.

El singur ştia unde se află lemnele cele mai bune de ars, şi această taină a lui era să-i aducă moartea într-o singurătate de alt veac, foarte departe de lume. Mai avea un obicei: niciodată nu-i lăsa pe cei mai tineri, mai necopţi, să se căznească să-şi taie singuri lemnele, mai ales

cele uscate, care, după cum se ştie, sînt foarte greu de tăiat, ci, după ce le povestea felurite poveşti hazlii şi altele ciudate de prin Nababia, unde fusese el în tinereţe, unde deprinsese niţel box, şi de unde şi-a adus bani buni cu care şi-a zidit casă frumoasă, fără de care nu l-ar fi urmat la biserică să se cunune cu dînsul nespus de dulcea lui soţie, cea cu gîtul alb, lung, şi cu trup de smirnă, de miez de pîine albă..., din cîteva repeziri de secure, însoţite de ziceri în limba blidonă, ca să-i amuze, tăia şi partea lor de lemne, îi ajuta la încărcat acestea pe samarele cailor şi-a catîrilor, şi, vesel tare pentru faptul că se întorcea la soţia sa, o pornea în grup cu băieţii, veseli şi ei, spre casă.

Pionierii marii misiuni au scos capetele de după nişte buşteni mari, putrezi, şi dintre ferigile mari crescute alandala şi, cu ţeava puştilor îndreptate-mpotriva lui, l-au poftit să ridice mîinile sus. Vorbeau în şoaptă, înfricoşaţi probabil de inimiciţia locului acela străin de sîngele lor, sau din îndemnul propriei lor laşităţi.

- Ce vreţi cu mine, a întrebat cu derîdere, Iani Grijoti.

- Sus mîinile, că te-am mîncat, cornutule !

- Mi-aţi mîncat... alea... Aidaţi încoace dacă sînteţi bărbaţi, că pe dinafară văd, totuşi, că sînteţi, şi chiar vreo patru, gorobeţilor. Aidaţi numa'ncoa.

- Nu te mişca !

- Nu, nu; aidaţi numa'ncoa... şi nu-mi staţi acolo tupilaţi, ca orbeţii.

- Crucea şi Hristosul tău, las' că-ţi arătăm noi, caftist astec şi bandit ce eşti, şi criminal !

- Ce bine-ar fi să fiu acuma criminalul vostru şi ce rău că n-am fost pînă-acum.

Tiptil, cu foarte mare grijă, au înaintat spre Iani, cu ţevile puştilor înainte. Vezi bine că nu intenţionau să-l ucidă numai, ci să-l pregătească întîi, aşa fel ca să simtă că moare. Să se joace niţel, căci aşa erau haşoţii aceştia, cu picioare-

le-nvelite-n boarfe, jucăuşi de felul lor, iar această înclinaţie spre joacă era de-acuma şi fundamentată filozofic. Aveau în mîinile lor un mare exploatator, pe psaltul de la biserica de limbă velhă şi nu-l puteau trimite pe lumea cealaltă oricum.

Cînd gurile ţevilor de la puşti au ajuns în dreptul pieptului scos afară niţel ostentativ - mai de frică, mai pentru că aceasta era firea lui Iani Grijoti - al psaltului, acesta, dintr-o zbucnire drăcească a şi mutat niţel de la locul lor fălcile lătăreţe a doi dintre agresori, răsturnîndu-i cu labele-nfăşurate-n rîze, înspre cer. Surprins foarte plăcut de această neprevăzută ispravă, Iani a început să vorbească tare, bucuros de el, poftindu-i să se ridice, în batjocură, cam la fel cum face un boxer atunci cînd îşi domină un adversar.

Cînd să-i abţiguie şi pe ceilalţi, gata-gata, două detunături au trecut prin el, picioarele i s-au înmuiat din genunchi, a mai apucat să rostească: "vai, buna şi vruta mea soţie..." şi-a căzut la pămînt, cu un fel de zîmbet straniu pe faţă, ca a unui învingător. Ei au stropşit din rînză nişte înjurături, scuipînd şi izbind cu picioarele-n mort, cătrăniţi din cale-afară, sărmanii, că n-au putut face cu el ceea ce-şi puseseră-n gînd să-i facă şi ceea ce ar fi meritat, ba, mai al naibii, că trebuie să-şi şi lege fălcile deranjate de la locul lor. "Ai văzut, tu-l în Dumnezeu pe mă-sa ?... Nu degeaba a stat el acolo-n ţara celor mai mari exploatatori din lume, Nababia. Ştia fo-box, nababul !"

Calul lui Iani Grijoti, auzind detunăturile, şi-a ridicat a mirare din iarbă botul, cu gura plină de ierburi înflorate, a început a rîncheza alarmat, şi, bătînd pămîntul în trap, s-a apropiat de stăpînul mort, lîngă care a tot izbit în pămînt, ca să-l trezească, cu piciorul, a rînchezat aşa ca şi cum i-ar fi spus ceva pe limba cailor, la ureche, apoi alte două detunături l-au culcat şi pe dînsul alături de Iani, într-o rînă şi cu capul taman peste umărul stăpînului. Cît de tandră

poate fi uneori moartea ! Ucigaşii, satisfăcuţi ca după o evacuare totală a intestinelor după baeram, şi-au aprins cîte o ţigară, făcîndu-se nevăzuţi, tîrîndu-se ca şerpii printre stejerişul chircit şi mărunt de la Coasta Albă.

"N-aţi avea parte niciodată de casa voastră, nemernicilor"... a gemut din inimă blestem, atunci cînd a aflat, Sultana, soţia ca miezul pîinii albe a lui Iani Grijoti.

*

* *

Pe elevul de la Liceul velh din Grebena, Mitruş Ghiuzeli, l-au favorizat. Nu l-au chinuit, nu l-au batjocorit, nu l-au schingiuit după cum le cerea catehismul religiei pe care dînşii o slujeau. "Te iertăm, nenorocitule, pentru că tu ai fost singurul care n-ai părăsit comuna, aşa cum au făcut-o ceilalţi fîrtaţi ai tăi de-o şcoală... deşi s-ar fi cuvenit să te pedepsim şi pentru ei. Nu te speria... o să terminăm repede".

Cei patru cloţani scoaseră capetele afară din closetul de la culă, al fostei jandarmerii, - în prezent reşedinţă pentru ei - iute, iute, ca cloţanii au venit asupra lui - el se plimba trist şi gîndind cine ştie unde, la rostul său lipsit de rost de-acuma, la viitorul fără viitor al unui ins care nu era nici om învăţat, nici meseriaş, nici pămîntul nu-l ştia munci, atîta de netrebnic, încît cine ştie dacă l-ar fi luat de soţ cea mai oropsită dintre fetele comunei, părăsit de colegii şi prietenii de altădată... care acuma stau la adăpost pe la Sarona şi de-acolo vor pleca în ţară... dar nu-i nimica, fiecare cu soarta lui... să aşteptăm, să vedem ce-o mai fi... n-oi fi eu cel mai lipsit de noroc..., şi-a dat, comprimînd un fel de suspin, să-şi aprindă o ţigară..., cînd cloţanii, ajunşi lîngă el, repede i s-au suit pe corp pînă la gît, acolo şi-au înfipt dinţii de şobolani în gîtul lui Mitruş, şi ghearele de la

picioruşe, şi-au tot ros din gîtul lui şi-au tot strîns pînă ce firavul şi inofensivul Mitruş n-a mai suflat deloc.

Cînd l-au lăsat din gheare şi din măsele şi-a căzut el la pămînt, cu faţa înspre ei, aceşti neînfricaţi au tresărit cu spaimă: Faţa lui Mitruş parcă nu era faţa unui băiat, ci aceea a unei fecioare care se-ntinde spre prima sărutare unui mire nevăzut.

Sictir, gunoiaş de velh, a zis unul, care se vede că era mai filozof şi şef peste ceilalţi, şi s-au dus să se ascundă-n closetul culei de la marginea comunei Tanara, acolo de unde se iviseră, dibuind de-acolo altceva...

Mai mult ca pe oricare dintre ceilalţi l-au căinat şi l-au bocit femeile toate din comună pe Mitruş, noaptea mai ales, în taină desăvîrşită, iar fetele au plîns amarnic, refuzînd hrana părinţilor timp de trei zile şi trei nopţi, şi la alte răstimpuri, după aceea, multă vreme.

*

* *

Nu tot aşa de simplu şi de uşor le-a mers însă cu prinderea şi pedepsirea celuilalt mare caftist şi exploatator, Mitri-al Ducâ, om de serviciu la şcoala velhească, iar în vacanţa de vară, pîndar peste ogoare, atît peste cele de la Tanara cît şi peste acelea ale bozovenilor. Căci era om vrednic din cale-afară, de pînă şi vecinii duşmănoşi se rugau de el să se angajeze şi la dînşii ca paznic de ogoare.

Era om zdravăn şi de nădejde. Avea doar atîta: o căsuţă făcută din mîinile lui, cu materialul tot pregătit, cărat şi aşezat tot de aceleaşi mîini, două mîini nu de om, ci de o altfel de fiinţă, venită din alte cruguri ale cerului, căci atunci cînd apuca cu ele, parcă te prindea în menghină.

Oamenii comunei vorbeau cum că nu ar fi fost născut de mamă-sa, ci de-o strigoaie din munte care s-a împreunat cu ursul cel mare de pe vulogile Bălţilor.

Avea deci, Mitri-al Ducâ, exploatatorul, caftistul şi duşmanul libertăţii şi-al Nefidiei, o casă, două mîini de fier şi o droaie de copii. De-atîtea naşteri şi de-atîtea alte cele, soţia sa, femeie aprigă şi daiană altă dată, acum arăta gîrbovită, ştirbă şi dezarticulată. Îngrijea de copii ca o cloşcă şi nu ştia nici ea pe cine anume iubeşte mai tare, pe copii ori pe Dînsul. În orice caz, nestăvălita ei bucurie adevărată era atunci cînd îl vedea apărînd în poartă, în curte, sau în casă, în uşă, pe El, stăpînul ei.

Era om mîndru şi necruţător, aprig la muncă, dar şi la dreptate atunci cînd aceasta era vătămată. Bun din cale-afară cu cei mici, cu tot ceea ce era lipsit de apărare, dar trebuia să dispari numaidecît dinaintea sa atunci cînd se mînia. Lovea ca un trăznet. Nu degeaba-i purtau pizmă şi ură gorobeţii... De cîte ori nu i-a prins furînd - atunci cînd era pîndar - fie din viile bozovenilor, fie dintr-ale tanarenilor, şi i-a scuturat de ceafă, şi i-a pişcat de urechi, ba i-a adus ca pe gloabe, uneori, la primărie, spre ruşinea lumii.

Bine, dar aceşti foşti tembeli, hoţi de struguri din viile altora, hoţi de găini şi de cai, hoţi de lemne din perimetrul interzis, hoţi de saci cu grîu sau porumb de la moară, acuma erau luptători pentru o cauză... Acum aveau dezlegare, cu poruncă, nu numai să fure, dar şi să ucidă, deci să-şi facă plăcerile toate, pînă la capăt. Se hrăneau chiar cu conserve din Nababia... Ce zici de asta ! Mai era chip să te pui împotriva lor ? Hrăniţi cu idei tumore şi conserve nababe, ei constituiau un monolit inexpugnabil şi-o entitate aleasă. Erau instruiţi de gorgoni şi echipaţi şi hrăniţi de nababi.

Nu îndrăzneau să se apropie de el, de Mitri, nici măcar pe-ascuns, tiptil.

Cu fiecare pas care-l făceau înspre el parcă li se vîra în inimă un vîrf de satîr. Mitri stătea liniştit, cu chipiul acela de pîndar peste ochi, peste ochii aceia mari, negri, adumbriţi de sprîncene dese, întunecate, răvăşite-n sus, cu faţa-i pămîntie şi gura cam lătăreaţă şi buzată (din care cauză elevii de la liceul velhesc, care cunoşteau istoria velhilor, ziceau că ar semăna leit la corp şi înfăţişare cu unul Vlad-Strămurare), acolo, sub pinii de pe Golna. Stătea ca o fantomă, o namilă crescută din pămînt. Au pîndit, au aşteptat pitiţi la zece metri de el, dar spre şi mai marea lor înfricoşare, Mitri n-a înţeles să facă nici cea mai vagă, mai neînsemnată mişcare. Erau acolo asupra lui, îl aveau la îndemînă, dar ceva îi oprea, îi trăgea înapoi de la orice gînd de-a-l ataca şi-a-l prinde.

Atunci au ţinut sfat ca să hotărească ce-i de făcut într-o situaţie atît de încîlcită şi grea. Tragem în picioare, îl doborîm, şi-apoi sărim asupra lui şi-i dăm ce merită, a hotărît unul, şi hotărîrea a fost adoptată cu umanimitate de păreri.

- Dar cine trage ? E nevoie să se tragă cu multă dibăcie, să nu moară repede cumva şi-atunci să ratăm totul... Trage tu bătrîne... c-ai mai tras şi altădată, şi tragi bine.

Le cam tremurau mîinile la toţi. El, Mitri-al Ducâ, continua să rămîie nemişcat, crucificat peste cine ştie ce gînduri ale sale, acolo sub pinii nefoşnitori la această oră, de pe cota Golna.

Sau, cine ştie, poate că era plecat pe jumătate dincolo, iar cealaltă jumătate, cea care sta nemişcată sub pinii aceia, acum, aştepta înfiorată trecerea într-acolo după cealaltă jumătate, trecută deja.

- Hai, trage odată, nu ne mai ţine încordaţi, a poruncit şeful.

Mitri s-a chircit, dar lent, aşa ca şi cum s-a destinde după o osteneală mare, la umbra răcoroasă a unor pini. S-a aşezat într-o rînă. Lupii au scos capetele la vedere, cu gurile căscate hulpav, din care se arătau nişte dinţi în şiruri albe şi rare ca la crocodili, să vază ce s-a întîmplat.

Mitri a continuat să tacă şi-n această poziţie. Ce-i de făcut ? Dacă ne apropiem, ăsta aruncă braţul asupra noastră şi ne zdrobeşte cît ai zice peşte... Trebuie să mai ţinem un sfat:

- Uitaţi-vă acolo, la bolovanii aceia. Îi vedeţi ? Mergem să-i rostogolim încet peste el, peste mîini, ca să i le imobilizăm prin strivire, că dacă nu, greu şi cu primejdie o vom scoate-o la capăt, chiar aşa mort pe jumătate cum se află. Repede şi cu grijă mare, băieţi.

Dar dacă se preface c-a fost lovit, se ridică apoi şi vine asupra noastră ? a avertizat unul mai prudent. Ca o undă de răcoare a trecut fulgerător prin trupul fiecăruia... Mitri continua să steie rezemat de data aceasta-ntr-un cot. Mîhnirea care-i căzuse peste suflet dădea feţei lui o înfăţişare teribilă. Să vezi cum forţa fizică şi morală a unei alcătuiri omeneşti neobişnuite se resemnează întreagă, deodată, este într-adevăr ceva teribil, o enormă tristeţe.

La iuţeală mare s-au repezit cu toţii spre cei doi bolovani erodaţi de ploi şi vînturi, aflători acolo de cine ştie cînd - poate că de cînd nu era timp - şi opintindu-se cu mîinile şi piepturile-n ei i-au urnit de la locul lor anevoie spre Mitri-al Ducî... Mitri se uita-n pămînt cu o adîncă linişte. A ridicat pentru o clipită genele-i grele ca nişte brazde, dar le-a aplecat din nou, cuprins de-o diluviantă întunecime.

Troglodiţii, mai roşii la faţă decît erau în inimile lor, s-au apropiat tot împingînd bolovanii. Iată-i la cîţiva

centimetri de el. Cînd să-i prăvălească asupră-i, cu un ultim efort de uriaş Mitri s-a ridicat în capul oaselor, a repezit în lături braţul, a apucat fulgerător în menghină căpăţîna unuia dintre truditori şi, strîngînd-o bine într-însa, a izbit-o scurt peste stînca colţată, turtind-o ca pe-o pogace. N-a zis nimic. Totul s-a petrecut într-o tăcere cumplită. Doar ţeasta strivită a scîncit strigăt scurt: "ah, manula-mu", adică; "vai, măicuţa mea".

Ceilalţi, cuprinşi de spaima morţii şi-au înteţit brusc puterile şi l-au prins pe Mitri sub bolovanii cei mari. Mitri continua să tacă. Au trecut cu nespusă grijă nişte frînghii pe după mîinile lui aproape rupte şi, după ce l-au legat zdravăn, asigurîndu-se că nu se mai poate întîmpla nici o primejdie, aşa legat de mîinile rupte şi de picioarele deja sparte de gloanţe, au început a se trudi din răsputeri ca să-l spînzure.

Şi pentru ca să nu moară repede, din cauza pierderii de sînge, i-au înfăşurat cu grijă mare picioarele la locul pe unde pătrunseseră şi ieşiseră plumbii, ca să nu piarză dintr-o dată sîngele şi să se sfîrşească repede cumva.

- Să-l facem să trăiască cît de mult..., a zis unul mai luminat la minte.

A fost o osteneală, nu glumă pe bieţii oameni pînă să-l atîrne de creanga groasă şi uscată a pinului, cu capul în jos. O gravă nebăgare de seamă s-a produs din partea unuia însă, care, izbit pe neaşteptate, scurt şi puternic în mutră, cu capul, a rămas desfigurat, fără nas, fără buze (acestea-i atîrnau rupte precum creasta curcanului, la vale), cu arcadele strivite şi rispite asupra ochilor ce arătau acuma ca nişte cîrtiţe speriate.

- Ei, acuma eşti cuminte. Acuma te iubim. Aşa da.

Au vîrît pe rînd sau deodată custurile-ntr-însul, apoi i-au crestat pielea de pe burtă, revărsîndu-i pîntecele pînă peste ochi.

Mitri n-a scos o vorbă, un scîncet măcar. Se scufunda foarte încet în mîzga deasă, puturoasă a amărăciunii.

Apoi s-au dus, uşuraţi, cu cel mutilat după ei, iar pe celălalt l-au lăsat zălog acolo la picioarele stîncii de care fusese izbit.

Mitri-al Ducâ a stat aşa acolo pînă a doua zi în zori, cînd şi-a dat ultima suflare. Un om cu inimă ca a lui nu putea să moară cu una cu două. Nu oricînd e bine să ai o inimă de leu al prăpăstiilor, aşa cum o avea Mitri.

- Să mergem la casa lui şi să-i tăiem şi copiii, a dat sfătuire unul cu ochi albaştri mici, şi cu vinişoare roşii pe albul lor, arătînd pe faţă un rîs de vulpe lehuză.

- Pentru asta trebuie să cerem încuviinţare de la comandantul apostolic, i-a retezat răspuns altul, cu ochi bulbucaţi şi fără bărbie deloc aproape.

- Aşa al tlebui, aşa al tlebui, a molfăit cuvinte din hăul acela ce se deschidea haotic spre înlăuntrul său, cel izbit în mutră.

- Avem alte sarcini deocamdată, sinàdefte (tovarăşe). Întîi să terminăm cu vîrfurile duşmanilor şi după aceea ne ocupăm şi de copii. Ei nu fug; îi avem oricînd la îndemînă. Bine că ce-a fost mai greu a trecut. Pe cel mai oribil dintre ei l-am lichidat. De-acum încolo ne va fi mai uşor.

- Nu cred, a intervenit în discuţie cel cu nasul mic şi moale ca un sfîrc de ţîţă, cu fruntea acoperită de păr, gura trasă dintr-o linie şi fălcile cumplit de pătrate şi mîncăcioase. Nu uitaţi că mai avem pe vînturatul acela de Vazura, care apare din neunde, loveşte la ţintă fulgerător şi dispare ca năluca din lumea aceasta. Pe acela unul, dacă ne cade-n mîini, v-aş ruga să-l lăsaţi în seama mea... Ah, manula-mu, ce-aş face cu el... Întîi i-aş reteza din vîrful custurii, puţin cîte puţin, coiţele, apoi i-aş despica, tot cu treabă bună, ailantă, pe urmă l-aş fîrtica bucăţică cu bucăţică, aşa ca pentru tocană cînd tai carnea de pe berbece.

La urmă i-aş sfredeli, tot cu vîrful ascuţit al custurii, ţeasta lui de astec varvar, de i-aş face-o dîrmon.

Lasă-l acum pe zănatecul ăla, îi vine lui rîndul, să mergem să-l aranjăm pe celălalt dascăl velh, că Kir Ţumbucos este nerăbdător să afle că l-am isprăvit şi p-ăla, dar, mai ales, este el nerăbdător şi pofticios să afle că l-am petrecut pe lumea cealaltă, cu alai, pe fiara aia bătrînă, uriaşul acela care-i face insomnii, morarul Stambechis, la care sigur se ascunde cealaltă fiară, care vrea să-i fie ginere şi care umblă ca argintul viu dintr-o zare-ntr-alta.

De ce va fi văzînd Kir Ţumbucos un inamic atît de primejdios pentru Nefidia în persoana acelui dobitoc de namilă morar, nu pricep, a întrebat cel cu ochii albaştri. Nu cumva pentru că şi tatăl său are moară ?

Are el socotelile lui, nu trebuie să ştim noi totul... Poate că este şi ăsta caftist... Şi-apoi este chiaburos; nu ştiţi, nu aţi văzut cu ochii voştri, nu v-a spus-o şi kir Ţumbucos de-atîtea ori că la dînsul merg oamenii la măcinat cu duiumul ?... Ce semn mai lămurit vreţi cum că este exploatator ? a corectat discuţia care ameninţa să alunece pe pante greşite, cel fără bărbie.

*

* *

Ion Giurgiuma, directorul nou al şcolii velheşti din Tanara, ieşise din casă, către seară, ca să aducă nişte lemne pentru pus în sobă, din magazia care se afla la capătul curţii, deasupra pîrîului care tăia-n două comuna, pîrîu cu apele infestate, tulburi şi cu leşii-ntr-însele, pentru că în capătul de sus al comunei erau aşezate cazane-n care femeile făceau leşie ca să spele haine şi rufe de tot felul, de bumbac, de olandă, de lînă..., tulpane de copii, straie demonizate sau cămăşi zoioase, cioareci şi ciorapi nămoloşi...

Ei au apărut din aceste ape otrăvite, au scormonit malul făcîndu-şi drum peste el, pe brînci, au înaintat tîrîş prin grădina acoperită de-ntunericul vag al înserării, au băgat capetele-n uşa magaziei - domnul Ion Giurgiuma sta aplecat şi stivuia pe braţul stîng cu dreapta lemnele crăpate -, au încrucişat ochii întrebător, s-au înţeles tacit între dînşii, apoi au sărit în spatele omului, l-au grămădit sub ei, i-au vîrît căluş în gură ca să nu strige - consemnul era să nu se audă zgomot, să se facă totul în tăcere desăvîrşită, nu atît că le-ar fi plăcut să lucreze-n taină, dar se gîndeau ca nu cumva să sară asupră-le vecinii şi să li se-ntîmple, doamne fereşte, vreun rău, căci acum operau nu pe cîmp, ci-n mijlocul aşezării omeneşti...

Şi-au dat, şi-au izbit, şi-au lovit înghesuindu-se ca porcii la arpacaş, l-au ghemuit de tot în lovituri, date cu picioarele ori cu patul armei, ori cu pumnii, fără nici măcar să icnească de plăcere, dacă nu de osteneală.

De la un timp simţeau ceva ca şi cum ar fi dat într-un corp ţeapăn. Totuşi au mai dat în continuare, căci erau încă setoşi de-a da, neogoiţi încă pînă la capăt.

Gata, a oprit munca şeful, ştergîndu-se pe fruntea păroasă de sudorile care-i şiroiau pînă peste creasta nasului, cu mîneca. Erau învăpăiaţi la faţă şi radioşi, aşa cum este şi firesc după o victorie atît de mare.

Apoi, tot tîrîş, ca nişte şerpi ţestoşi, purtînd cocoaşă pe trupul lor tîrîitor, au alunecat prin grădină-n apa murdară, amestecată cu leşii şi urină de tot neamul, şi-au înaintat pe cursul ei în sus pînă ce s-au mistuit în coasta pietroasă, zisă la Alunii-Lunii.

Doamna Ioana, soţia domnului Ion Giurgiuma, văzînd că soţul ei întîrzie să vie cu lemnele, grăbită ca orice gospodină harnică, a ieşit strigînd la dînsul să mişte mai repede.

Domnul Ion Giurgiuma însă nu mişca deloc. Cînd a intrat în magazie, doamna Ioana a scos strigăt de înfricoşare: "Săriţi, oameni buni, mi l-au ucis, mi l-au ucis !"

Primul care a sărit din casă şi s-a înfăţişat să deie ajutor a fost bătrînul Guli Bamiha, tîmplar destoinic ca meseriaş şi beutor de rachiu ca om.

Ştia multe acest tîmplar, rămas singur în viaţă, fără soţie, fără copii. În armată fusese chiar sanitar. Oamenii îl mai chemau la necazuri să facă injecţii, pentru care treabă se mulţumea să tragă de cîteva ori din ploscuţa cu rachiu fiert şi îndulcit, pe care fiecare gospodar din Tanara o ţinea în firida vetrii. Trăgea de două-trei ori, dar cam cît ar fi tras altcineva de zece ori, cu sete îndelungă, puternic absorbitoare.

L-au adus, aşa ghemotoc cum era, în casă, pe domnul Ion. Muierea, doamna învăţătoare Ioana, care făcuse şcoală în Velhia cea Mare, la Călăraşi, dimpreună cu soră-sa, Gala, nu pridideau cu ţipetele, sfîşierile şi blestemele.

Lala Bamiha, însă, după ce a aşezat oglinda în dreptul nasului celui mort, a ridicat degetul în semn de pace şi de mare descoperire:

- Sssît, a şoptit ei. Trăieşte. Faceţi-i uşor frecţie cu ştergar muiat în apă de şipot rece, pînă ce vin eu... Mă întorc îndată. S-a dus. Avea acasă-n magazia de lemne un berbece, ca omul prevăzător. L-a sacrificat la iuţeală, l-a jupuit, a venit în grabă cu pielea tămăduitoare la subţioară, l-a vîrît pe domnul Ion într-însa, aşa ca un eschimos cînd se culcă, apoi a sorbit din ploscă obosit foarte.

Şi tot el a făcut din nişte scînduri un sicriu frumos, au aşezat acolo cu mişcări grabite un fel de om mort făcut din saci umpluţi cu paie, i-au pus în picioarele mortului pantofii de lac, aduşi din Nababia de domnul Ion, - căci

şi acesta a fost în Nababia în tinereţe - l-au îmbrăcat în hainele de duminică, i-au aşezat şi pălăria alături de faţa lui palidă, de ceară, ca la orice mort, şi alături de chelia, tot de ceară şi aceasta.

Cu tîng mare l-au dus a doua zi şi l-au îngropat pe dîmbul dintre Sfîntul Gheorghe şi Sfîntul Atanasie, deasupra vîltorilor de la rîul Maţangani, fără preot, deoarece în asemenea împrejurări popii refuză să oficieze, zicînd că ei nu înmormîntează om ucis de demoni, şi, în situaţia de faţă, popa velhesc era dispărut, iar cel nefidesc nu avea dreptul să facă o asemenea nelegiuire... L-ar fi caterisit episcopul, fără milă. (Nu degeaba, atunci cînd venea în vizitaţii canonice sau la hramuri, el îşi începea predica duhovnicească prin aceste cuvinte apostolice: "Iubiţii mei cristiani..., şi voi asteci, de-o parte"...)

Celălalt Ion Giurgiuma, după două zile, trei, a scos capul din pielea berbecului, puţin cîte puţin, ca puiul cînd îşi arată căpşorul la lumină din învelişul oului, a stat ascuns în mare taină într-un chelar, între baloturi de cergi şi velinţe, a fost hrănit bine ca să se întremeze, iar cînd a fost apt de drum, s-a îmbrăcat în straie muiereşti, de babă nenorocită, cu broboadă groasă, neagră, de nu i se vedeau decît zările ochilor, doamna Ioana s-a îmbrăcat în haine zdrenţuroase de păstor oropsit, bătrîn şi, încet-încet, copăcel, copăcel, ducînd de căpăstru asinul care purta-n spinare pe domnul Ion înviatul din morţi, a străbătut, precum Iosif cînd fuge din Egipt, drumul întortocheat şi viclean, cînd prin loc luminos, cînd prin păduri fioroase ori văi întunecoase, tot gemînd amîndoi, şi el şi ea de bătrîneţe şi necazuri, pînă ce-au trecut de rîul Murgani, peste podul acela arcuit ca peste două lumi, aparţinînd fiecare altei galaxii, şi-au ajuns în tîrg la Brebena unde mai stăpîneau armatele de ocupaţie, de-acolo s-au dus la Sarona, unde erau şi-n mai

mare siguranţă, dar aici, aşteptînd ei semn sau ocrotire de la statul velh pe care-l slujiseră timp de douăzeci de ani, dar neprimind nici un fel de răspuns - de pensie nici nu putea fi vorba - ne aflăm deja după 1944 - şi înţelegînd ei că nici nu vor primi cîndva, după ce au mai stat niţel spre refacere într-un alt lagăr - de data asta în insula Lungăreaţa - înfiinţată de către noul guvern democrat instaurat în Nefidia după lichidarea zaverei civile şi-a ocupaţiei şturmo-canţone, s-au refugiat în Nababia, unde au trăit liniştiţi şi mistuiţi în tăcere de dorul locurilor dureroase de la Tanara, pînă la moartea cea adevărată.

În casa domnului Ion Giurgiuma - casă mare şi frumos alcătuită, cu scări interioare şi ferestre din cristaluri colorate ca la bisericile de la oraş, s-a instalat mai tîrziu, unde funcţionează şi astăzi, jandarmeria nefidă, sporită şi altfel dotată şi instruită decît pe vremuri, colaborînd într-o armonie perfectă cu biserica şi şcoala în acţiunea sfîntă de aducere a astecilor pe drumul cel bun şi drept, la sînul Nefidiei.

Domnul Teli Ţumbuc se arătă foarte bucuros de toate cele cîte s-au săvîrşit pînă atunci. Sta, în odaia lui cea mare, avînd în faţă un grup de gorobeţi pestriţi. Băgîndu-şi mutra pe uşă, soţia sa, cu un dos rotund şi foarte înfipt în sus, s-a strîmbat la dînsul, vrînd să-i dea a-nţelege că nu-i place cum îi calcă scoarţele nespălaţii ăia. El a încuviinţat discret, din cap, că aşa este, dar că în situaţia de faţă trebuie să fie mai indulgentă, mai îngăduitoare. Se găseşte în faţa unor probleme mult prea grave, foarte serioase.

Într-adevăr, fraţii - pentru că aşa li se adresa domnul Teli - erau din cale-afară de murdari: pe încălţări şi peste aşa-zişii pantaloni peticiţi de pe ei zăceau noroaiele neşterse de la începutul luptei, al cărei semnal l-a dat prin cinci

lovituri de armă, - cîte colţuri are steaua libertăţii şi-a dreptăţii - de pe muntele Elimpos, mai marele peste ei toţi, unul oarecare Dulceaţă pe nume, avîndu-l alături pe celălalt mare, căruia i se zice Moarcă.

Amîndoi fuseseră înainte de asta precupeţi de tutun, de deşeuri şi de rîze, prin cele mai crepusculare lupanare ale Stambului. Dar cine are noroc, are !

Acolo unde pune Tumorul mîna pune Dumnezeu mila şi slava.

Jegul de pe dînşii - de pe cei care se aflau în faţa lui Ţumbuc - înaintase de pe trup pînă sus, năpădind obrazul, incomodînd creşterea părului din barbă. Se vedeau pete limpezi de jeg pe feţele lor, pe pomeţi, pe nasuri, pe urechi, iar gîtul era şi el tot strîns într-o coleretă de jeg, ca-ntr-un fular de muşama. Aşa arată adevăraţii revoluţionari.

Domnul Teli i-a gratulat, plimbîndu-se mîndru şi solemn pe dinaintea lor, cu degetele palicare vîrîte-n buzunăraşele de la jiletca albă. Aplecînd capul pentru numai cîteva secunde - ca să se reculeagă şi să se inspire - spre pămînt, cu care ocazie şi-a admirat chipul oglindit în pielea de lac a pantofilor, a cuvîntat cu faţa trimisă-n sus, spre tavan, în transă:

- Bravo, băieţi ! Fapta voastră va fi înscrisă cu litere de aur în paginile istoriei moderne a Nefidiei. Binemeritaţi din partea ei. Ceea ce-aţi făcut pentru cinstea şi prestigiul ei, a fost făcut pentru numele harizmat, pentru gloria ei eternă, neîntrecută pînă astăzi de nici o altă ţară; pentru chipul ei luminos, pentru cerul ei cu desăvîrşire albastru.

Prin mine, reprezentantul ei fidel, Nefidia vă îmbrăţişează şi vă sărută (I-a îmbrăţişat, într-adevăr, şi i-a sărutat pe feţele jegoase, gest, înafară de orice îndoială, patetic şi sublim). A lăcrimat..., şi aşa, cu sufletul înecat în lacrimi de fericire a continuat: Dar... cred că nu veţi întrista faţa sfîntă a Nefidiei, arătînd osteneală sau şovăire

faţă de ceilalţi inamici ai ei...: trădătorul acela, cîinele acela, Pandosti *acela* (apăsa cu tragism pe cuvîntul acela, cu patimă patriotică), pe monstrul şi bruta aceia de morar, chiaburul lacom şi hărăpăreţ, pe nespălatul de Vangheli Carapuiu, piuarul acela căpăţînos, care o ţin întruna într-a lor cu păstrarea numelui şi-a limbii velheşti. Iar dacă-i veniţi cumva de hac şi zurlosului acela de Athanasios Vazuras - domnul Teli nefidiza numele tuturora, punînd de la dînsul fie *is*, fie *os*, fie *as*, fie *us* la finele lor -, atunci, pe cinstea mea, aveţi cuvîntul meu de onoare, dat aici în propria-mi casă, veţi primi de la mine cîte zece galbeni turceşti din aceia mari, fiecare.

- Bizuiţi-vă pe noi, au răspuns cu tărie mare fraţii. Apoi au plecat în întîmpinarea lui Pandosti.

*

* *

Bîntuia foamea şi lipsurile a toate. Cămările şi credenţele erau pustii.

Învăţătorul nefid - astec de sorginte - Pandosti, care şi-a regăsit conştiinţa de velh cu prilejul scăpării de la moarte datorită intervenţiei celor doi elevi pe lîngă căpitanul canţon Ragaiani, şi care a promis-o de logodnică pe frumoasa Vae lui Nandu, venea dinspre Tanina, ducînd în spate un sac de grăunţe, legat bine în funii, pe la subţiori. Venea anevoie, abia înaintînd sub greutatea încărcăturii. Aplecat cum venea din spinare, sudorile care curgeau mereu, lăsau în urma sa o dîră umedă, ca de şarpe care-l urmărea pas cu pas. Omul lua cu dînsul din lada de zestre a frumoasei sale amurane cîteva flurii de aur, mergea la Tanina, ba chiar mai departe-n teritoriul Trabaniei, de unde cumpăra şi aducea acasă la cele cinci guri, de-ale mîncării. Strecura el înlăuntrul grăunţelor şi cîte un obiect

de drăgălăşenie, ca orice soţ şi orice părinte, ba, uneori, în ciuda greutăţii, vîra în sacul cu grîu ori porumb şi cîte un ditamai harbuz, ori caun (pepene galben).

Cînd ajungea acasă şi-i săreau de gît toate cele patru fete, mai apoi, cu tandreţe demnă, reţinută, şi impunătoarea lui doamnă, îi trecea ca prin farmec toată oboseala drumului, îndelung parcurs. Cea mai mică zbura la şipot şi aducea-n ulcior apă din cea rece şi strălucitor de limpede.

De data aceasta nu era să mai ajungă acasă. Ca niciodată, avea înaintea ochilor vedenii; fără să aibă fierbinţeli. Vedea fetele sărind bucuroase din cale-afară în calea lui, cuprinzîndu-i gîtul cu mîinile lor albe, calde, erau parcă îmbrăcate-n negru, iar mai deoparte, o femeie străină, îmbrăcată-n alb toată, le cînta dintr-un instrument straniu, îndemnîndu-le să joace obscen. Ea, femeia străină, nu dansa, numai stătea deoparte şi cînta, apoi tăcea brusc şi-l privea drept în ochi pe el.

Scutura capul ca să alunge vedenia. Apoi iarăşi apărea altă vedenie: Frumoasa lui soţie, îmbrăcată-n cămaşa de noapte, cămaşa aceea-n care se acoperea ori de cîte ori simţea că el o doreşte, înflorată cu galben, în chenare îmbietoare, să arăta în faţa ochilor, despletită de bucurie, dîndu-şi întruna părul cînd înainte, cînd pe spate, aruncînd picioarele ei albe, ucigătoare-n sus, pînă a se vedea acolo !!! şi rîzînd cu chicoteli întărîtate, prelungite-ntr-o stare de delir al aşteptării, îl chema la dînsa... Uite-aşa i se arăta, şi pe măsură ce el încerca să strige, îngrozit, spre ea, ea se îndepărta, ca să reapară. L-au trecut sudori reci, şi s-a aşezat pe-o piatră ca să-şi revie.

S-a frecat la ochi, pe frunte. Ce păcat că se afla prea departe de izvor. Lîngă dînsul însă, fără ca el să vază, se afla un izvor, cu apa rece, geroasă aproape, care curgea fără să curgă, umbla fără să umble, susura fără sunet.

Ei suiau, tot de-a buşila, hoţeşte, tîrîş, trăgînd după dînşii puştile şi picioarele boţite şi nelegiuirea.

- Aici te-am mîncat, piele-nvechită de trădător şi de velh, au aruncat ei vorbă asupra lui ca şi cum ai arunca flegme sîngerînde. Stavrosul şi Cristosul tău şi-alor tăi, scato-velhe (velh din gunoi) şi-au tăbărît asupra lui cu cuţitele, făcîndu-l ferfeniţă.

- Fie-vă milă, oameni, de fetele mele, bateţi-mă cît vreţi, pînă ce aruncaţi din voi de plăcere, dar nu mă omorîţi, căci am patru fete. Implor mila voastră de părinţi şi de creştini..., se tînguia şi se ruga de lupii dezlănţuiţi, neîncetat, dar din ce în ce mai stins, dascălul Pandosti.

- Creştin eşti tu şi Dumnezeul mă-ti, nu noi. Hai şi nu te mai văita atîta, ca o muiere; o să terminăm repede, nu te speria. Ar trebui să ne mulţumeşti că te-am aranjat la repezeală şi cu treabă bună. Apoi, dintr-odată, nici cel mai iscusit psiholog n-ar putea explica, au început a da în el scurt şi-ndesat cu o poftă demult zăcută.

Şi după aceea s-au dus, fluierînd un cîntec răscolitor: "Trăiască cutare, şi cutare, şi cutare..."

Acestea s-au petrecut la locul ce se cheamă "Bradu Sacru", pe padinile cu păşuni de aur, de sus, la jumătatea drumului dintre Amindiu şi Amura.

Doamna Pandosti s-a îmbrăcat pentru totdeauna în negru, s-au îmbrăcat în negru şi toate patru fetele ei, şi-au plecat pe cărări ferite, flămînde şi plîngînd în şoaptă neîncetat, pînă ce au ajuns la Tanina. Acolo, fata cea mare s-a măritat cu un cofetar, om bun şi de inimă, care le-a pripăşit şi pe celelalte - afară de Vae - pe lîngă prăvălia sa, făcînd fie pe vînzătoarele, fie ajungînd la laborator ori la treburile gospodăriei.

Frumoasa Vae s-a angajat ca fată-n casă la un ins bogat, un industriaş iscusit, care a tratat-o omeneşte, dar

în casa căruia avea nespus de mult de lucru, cu atît mai mult cu cît mîndria Vaei nu admitea să strîmbe nimeni din nas la adresa ei şi-a felului cum îşi făcea datoria.

De la un timp a început să tuşească, iar stăpînul înţelegînd că această tuse ar putea să fie o primejdie pentru familia sa, i-a plătit Vaei pe două luni înainte solda şi-a sfătuit-o să se interneze într-un spital de boli de piept. Vae nu s-a internat, deoarece nu existau asemenea spitale-n Nefidia pe timpul acela, şi-n vreme de război, iar dacă existau, costa internarea enorm de mult, ci a rătăcit aşa de una singură, vizitîndu-şi surorile dar neadmiţînd să se apropie de ele sau să le sărute, vizitîndu-le numai aşa, de la distanţă, tuşind cu gura ei superbă apăsată în batistă, pînă ce a murit rezemată de-un zid, în plină stradă, căci bîntuia foametea în Nefidia, şi oamenii care mor de foame nu mor niciodată-n casă - excepţie făcînd deţinuţii - ci ies afară, pe stradă, mînaţi de speranţa că vor găsi cît de cît ceva, vreo coajă de pîine, ori cine ştie ce... Aşa a sfîrşit frumoasa Vae, pe stradă, în speranţa că va găsi o coajă de pîine, sau... pe cine ştie cine.

*

* *

Aprinderea casei şi masacrul asupra familiei Stambechi a fost cu niţel cîntec. Tînărul Thanu Vazura, venind dinspre Paltin, a atins dealul de mai sus de Sînt-Ilie, de unde se vedea limpede, în vale, moara lui Goga Stambechi.

Ori de cîte ori ajungea pe această cotă, se bucura să privească-n jos, spre moara aceea dintre arini. De data aceasta, însă, a tresărit îndată, pălit de spaimă. Moara era numai vîlvătăi năzuind spre văzduhuri. Ardea nu numai trupul ei, ci şi toată curtea, cu toate cîte se aflau într-însa.

Din om, Thanu s-a preschimbat într-un fel de strigăt de mînie, iar strigătul acela ţîşnit în aer s-a făcut pasăre aprigă şi-a ajuns în numai cîteva clipe la moara care ardea cuprinsă de flăcări. Iarăşi s-a întors în omul din el, a rămas locului, a iscodit să vază ce se petrece, şi iată că vede ieşind din foc umbra neagră a uriaşului morar, ducînd la subţiori trupul fiicei sale, Puşa. N-a scăpat bine din vîrtejul flăcărilor, ieşind la lumină, căci dintr-o tufă de sălcii, patru ţevi de puşcă s-au îndreptat spre el şi, din cîteva detunături, omul s-a prăbuşit la pămînt cu fată cu tot, răcnind atît de tare încît parcă îngheţaseră pentru o clipită chiar şi flăcările ce mistuiau moara.

Soţia morarului a ars, stînd asupra leagănului, ca să o apere pe cea mică; a ars cu ea şi cu leagăn cu tot.

Thanu, cînd a văzut înfricoşata privelişte, iarăşi s-a preschimbat brusc din om într-un fel de pasăre din alte eonuri, cu patru perechi de aripi şi patru perechi de gheare, şi-un cap cu patru clonţuri tăioase, s-a asmuţit zburînd asupra ucigaşilor de sub tufa de sălcii şi, apucîndu-i în gheare, a zburat cu ei pînă-ntr-un loc foarte ferit, un fel de fund de rîpă, le-a aşezat acolo tidvele pe cîte un pietroi colţos, şi cu alt pietroi în gheare le-a strivit la toţi patru capetele, de-a făcut din toate patru o masă crudă de terci amestecat cu oase sfărîmate. Apoi a zburat din nou, tăind văzduhurile nopţii cu strigătul său nepămîntesc, şi peste cîteva minute da năvală pe fereastră, cu vuiet înfricoşător, drept în casa protosinghelului Papa-Stere. S-au ridicat de la masă cu toţii, drept în picioare, ca la porţile deschise ale iadului, şi-au tăcut cu mîinile la piept. Thanu a repezit mîna - ca o ghioagă cu gheare - drept în ţeasta lui Tache Cutica, urzitorul alături de Teli Ţumbuc, din umbră, a crimelor din Tanara, şi zmucindu-l cu putere, scurt, l-a prăvălit la picioarele sale, adunat ghem. A ridicat cu mînie

mare piciorul ca să-i strivească şi acestuia căpăţîna, dar, în aceeaşi clipă, fata aceea cu ochii mari cenuşii, cu părul gălbior, cea care ostenea întruna la treburi de tot felul, care ducea pe umeri ulcioarele cu apă de la şipot, fata mai mică a popii, s-a aruncat înainte la picioarele lui Thanu, i le-a cuprins încolăcindu-şi mîinile şi braţele în jurul lor ca-ntr-o iubire imploratoare, rugîndu-se adînc, cu gemete înăbuşite: "Nuu-l omorî, nuu-l omorî !" Acest "nu-l omorî, nu-l omorî", suna ca o chemare din tenebre, mai mult decît o rugăminte, ... ca un: "ia-mă, ia-mă !"

- Desprinde-te de pe mine, descolăceşte-te de pe piciorul meu, şarpe..., i-a zis el cu scrîşnet.

Fata atunci a ridicat spre el ochii, ca două faruri mari, magice, înviforate, luminînd din bezne, i-a aruncat asupra lui - era atîta deznădejde pedepsitoare-n ei ! - şi, din ultimele încăperi ale inimii şi singurătăţi, şi ale jignirii, l-a chemat spre ea: "omoară-mă pe mine ! Omoară-mă ! Ucigaşule ! al meu... ! pe mine !"

S-a aplecat şi-a desfăcuit aspida, cu grijă, de pe piciorul său. S-a simţit inundat ca de-o năvală de lumini calde, încărcate de mireasma adîncurilor nemişcătoare... ale înfloririi.

A bătut din aripi atît de tare că s-a golit casa popii de aer, le-a izbit de două ori deasupra, apoi, preschimbîndu-se iarăşi din om în strigăt, a zburat mistuindu-se-n noaptea ploioasă.

Şi, bătîndu-l ploaia la răscrucea de la Icoană, stătea sub ea, supus cu plăcere mare, ca să se răcorească, şi nu ştia dacă plouă într-adevăr din cerul plumburiu, sau plouă din adîncurile lui cu tristeţe mare asupră-i.

Apoi a dat tîrcoale - nu prea hotărît, deoarece încă nu scăpase de sub starea aceea de vrajă - casei lui domnul Teli. Dar casa lui Teli era păzită straşnic, iar stăpînul ei şedea ascuns înlăuntrul ei ca-ntr-o cazemată un general.

I-a scăpat. Se afla, nu mă-ndoiesc, sub paza unor puteri supranaturale acel măreţ şi atoateiscusit Teli Ţumbuc. Era dreapta lui Avizuha, urzitorul vieţilor şi stăpînul lumii acesteia.

Replica răpciugoşilor a fost atît de cumplită încît nici nu-ndrăznesc a o povesti de teamă să nu mă acuze cititorul de exagerări dementiale.

O consemnez telegrafic: O haită alcătuită din cinci lupi năpîrliţi a gonit din răsputeri, străbătînd hotarul Tanarei, cu fălcile căscate şi băloase, cu limbile atîrnînd aprinse, răsuflînd din greu, scîncind la răstimpuri, zburlindu-şi spinările, aruncînd din ochi flăcări otrăvitoare, şi-a ajuns, şi-a tăbărît în casa lui Costa Vazura, tatăl haiducului.

L-au legat cobză, i-au scos afară uneltele bărbăteşti şi, întrebîndu-l: "Cu asta l-ai zămislit pe nemernic, cu asta ?", i le-au smuls de la locul lor crestîndu-le cu bricegele. Te-ai dat cu velhii, ai ? L-ai dat la şcoala velhească, acolo a învăţat să fie bandit !

Costa Vazura a închis ochii şi-a tăcut crîncen. La fel au făcut soţia şi fiică-sa. Ruşinea era mai mare ca durerea; ruşinea biruia durerea în acea clipă.

Dar incoruptibilii luptători s-au apropiat de femeie şi, scrîşnind din dinţii plini cu deşeuri alimentare zăcînde acolo, au spintecat-o de jos, de la născătoare, pînă la grumaz, dîndu-i afară plodul zămislit în pîntece după întoarcerea lui Costa, soţul ei, din lagărul de la insula Clios.

După ce au spintecat-o şi pe fată, au înfipt după bunul plac cuţitele-n trupul lui Costa Vazura şi, spînzurîndu-l de o grindă a tinzii, s-au întors biruitori la ascunzători, fiind decoraţi a doua zi de către şeful lor cel mare cu ordinul "Steaua biruinţei" pentru răsunătoarea bravură săvîrşită asupra fiorosului duşman Costa Vazura, frizerul şi plugarul din satul Paltin.

Lui Thanu Vazura de-acuma nu-i rămînea altceva de făcut decît să ucidă orbeşte, ori să se pustiască-n scîrbă şi greaţă de lume.

Le-a făcut pe-amîndouă, sau una prin cealaltă.

*

* *

Pe bătrînul piuar Vangheli Carapuiu l-au lichidat în doi timpi şi trei mişcări, pentru motivul că-l primea, cînd se ducea la el în zilele de vacanţă, şi-l trata cu păstrăvi prăjiţi în unt (singurul peşte care se poate găti şi-n unt, după părerea sa) pe bătrînul dascăl Nae Nubi, iar după aceea povesteau între ei, stînd pe marginea apei, felurite lucruri despre lume şi viaţă, şi oameni.

În gîndirea tovarăşilor, acest lucru era de neiertat, afectînd în mod foarte grav principiile de bază ale ecleziei pe care o slujeau, singura adevărată dintre toate cîte le-a creat mintea omenească pînă atunci. Nu se poate - le-a spus şeful responsabil cu lămuririle - ca în discuţiile pe care le-au purtat împreună de-atîtea ori să nu-i fi strecurat dobitocului de piuar ceva din ideile şi sentimentele lui, acel dascăl velh - împuţit şi înrăit. Nu degeaba bătrînul piuar o ţinea-ntr-una p-a lui: că el este velh şi că limba pe care o vorbeşte este cea mai frumoasă din cîte există, pentru că este a lui şi că o iubeşte aşa cum îşi iubeşte mama care l-a născut. Şi mai spunea, animalul, că pămîntul acesta de-aici este al lor de cînd a făcut Dumnezeu lumea şi că - auziţi voi blasfemie ! - aici n-a călcat niciodată picior de nefid, acestora plăcîndu-le marea şi coastele mării şi că acolo este patria lor, aşa cum a noastră este aici, în munţii aceştia iubitori de Dumnezeu şi-n locurile acestea înconjurate nu de apa mărilor, ci de marea pădurilor. "Nefizii, dacă

se-ntîmplă să-ntîrzie pe-aici, o fac mai mult ca să tremure decît ca să trăiască".

"Să mi-l sfîrtecaţi ! Să-i astupaţi gura pe veci ! să nu mai mănînce scată. De mîine să nu-i mai umble gura aidoma cum îi umblă piua şi gaterele. Să-l mîncaţi, băieţi ! îi înflăcărase Ţumbuc.

Băieţii au zburat imediat la datorie şi după ce au dat în el cu toţii, ca să nu fie supărare, cu pumnii şi picioarele, l-au aruncat de viu în scocul gaterului, de l-a prins roata cea mare şi l-a învîrtit de cîteva ori, pînă ce din bietul piuar bătrîn Vamgheli Carapuiu, n-au mai rămas decît nişte ciozvîrte zdrobite. Făptaşii acestei isprăvi stăteau deasupra scocului şi se amuzau grozav, rîzînd cu atîta poftă că trebuiau să se ţină de burtă cu mîinile, ca să nu crape cumva.

Pe Tuduruş Cundunina, acel Abel al păşunilor de la Tanara, care se întrista amarnic şi se ruşina atunci cînd cineva înjura sau rostea cuvinte de măscări, care, atunci cînd îi cădea din mînă, din greşeală, muşcătura de pîine, o ridica cu sfială mare de jos, o săruta ca pe un lucru viu şi-abia după aceea o punea în gură ca s-o mănînce, care-şi făcea crucea mulţumind lui Dumnezeu de fiecare dată cînd se aşeza fie la muls oile, fie la masă - adică într-un genunchi în faţa blidului de lemn şi-a merindarului cu pîinea - fie sub ţundră ca să doarmă, care dădea de la el totul, rîzînd cu lacrimi de bucurie, care credea că fiecare clipă din viaţa lui este un dar de la Dumnezeu şi se bucura din plin de acest dar fără preţ, l-au tăiat cu bricegile din nici un alt motiv decît că-n ziua aceea n-au avut pe nimeni altul de omorît, din plictiseală, ca să-şi facă de lucru, pentru că dacă nu ucideau nu erau întregi şi n-aveau mulţămire, nici pace.

De fapt, aceşti pionieri ai fericirii aveau ceva în firea şi apucăturile lor, din firea şi apucăturile stăpîniţilor de vicii

sau a doctorilor chirurgi, care, în ziua cînd nu au de operat, sînt nervoşi, inabordabili; aşa erau şi aceştia, gata-gata să turbe şi să facă crime de dragul crimei cînd n-aveau sarcini de-a ucide. Neavînd de tăiat, devin mai monstruoşi decît atunci cînd aveau ce tăia. Erau zeloşi din cale-afară şi, din cauza zelului excesiv, deveneau neastîmpăraţi şi furioşi, şi fugoşi.

Sau, cine poate să ştie, poate că l-au tăiat tocmai pentru că era un om aşa cum era... blînd, credincios, sfielnic, bun, naiv precum cei săraci cu duhul, trăsături care iarăşi contrazic în mod brutal concepţia lor despre om şi omenire. A fi aşa cum era Tuduruş Cundunina, acest Abel redivivus de la Tanara, constituia o jignire la adresa omului de tip nou, luminat, integru şi neşovăielnic..., măreţ.

La locul care se cheamă "Capra-Şută", acolo l-au omorît, unde se afla cu cioporul de oi... Oile le-au dus cu dînşii. Pe cei doi cîini i-au tot alungat cu pietre şi cu gloanţe detunate asupra lor, pînă hăt departe, de-au început a se tîngui bieţii de ei de ţi se rupea inima.

Dar nici judecătorul Kiricos, nici jandarmul de la Tanara - amîndoi nefizi - n-au scăpat judecăţii, primul pentru motivul că a cerut - la sfătuirea de la Popa Stere din noaptea aceea, despre care am pomenit la începutul povestirii - să fie judecaţi şi după aceea, în cazul că vor fi găsiţi vinovaţi după lege, să fie pedepsiţi tot după lege, şi nu după bunul plac al unuia şi-al altuia, iar jandarmul, pentru că s-a arătat indulgent şi pentru că juca în cărţi la cafenea cu învăţătorul velh, deci că-i putea fi prieten.

Pe judecător l-au căutat acasă, cu mare iscusinţă, dar, negăsindu-l, plictisiţi şi enervaţi, au ridicat atunci pe soţia lui şi pe cele două fete - una de 17 ani, cealaltă de 15, le-au scos afară din comună şi le-au spînzurat, după ce le-au siluit pe rînd, toţi, tineri şi bătrîni, rîzînd şi înjurînd, iar pe mama lor, în timp ce unii siluiau fetele, alţii o

biciuiau, dezbrăcată şi legată de pomul pe care apoi au atîrnat-o. De neînchipuit, dar aşa a fost.

Cei tineri din banda justiţiarilor erau foşti elevi de-ai doamnei Kiricos, iar acuma o pedepseau pentru că, atunci cînd elevi fiind, doamna dascăl i-a mai tras de urechi sau i-a pus să steie în genunchi, dacă i-a prins c-au minţit, au furat sau n-au învăţat lecţia, ori s-au bătut în clasă.

Aşa i-a trebuit. Căci după ce ei vor prelua puterea, nu elevii se vor mai teme de învăţători, ci aceştia de elevi, nici soldatul de ofiţer, ci ofiţerul de soldat, şi nici hoţul ori ucigaşul de poliţie, ci acesta de ceilalţi.

Pe jandarm l-a omorît chiar frate-su. El se refugiase în locurile sale din Farsalia, la părinţi, şi era acuma agricultor. Fratele său, mult mai tînăr, se înhăitase cu lupii. Într-o noapte a sosit, în taină mare, acasă. Mama l-a spălat, bucuroasă din cale-afară, a gătit cină din cele mai alese bucate pentru copiii ei, iar după ce s-au ospătat, ca-n casa părinţilor, lîngă mama şi tatăl lor, cei doi fraţi s-au retras în dormitor ca să doarmă. Au povestit cîte ceva şi au adormit..., adică numai fostul jandarm, căci celălalt, lupul, stătea la pîndă. S-a ridicat, deci, a tras satîrul de la brîu şi l-a înfipt de trei ori în pieptul fratelui său, apoi s-a strecurat pe fereastră afară, făcîndu-se nevăzut în pădure.

În chiar ziua următoare, comandantul lor apostolic, mai mare peste toţi, Hara pe nume - după numele aceluia care trecea peste Styx sufletele muritorilor -, l-a decorat cu medalia "Virtutea de foc" şi l-a lăudat pentru abnegaţia şi curajul de care a dat dovadă, deoarece "una este să omori pe un oarecare, şi cu totul alta pe fratele tău". L-a şi ridicat în rang, dîndu-i răspunderi mai serioase în cadrul apostolilor noii religii, vicariatul epistemologic.

Acel Haron, mai marele peste apostoli şi misionari, omora cu surîsul luminător pe buze, era înalt, frumos, purta cizme tuetone, birghere-n picioarele-i lungi şi osoase, avea

un dar deosebit în a converti pe tineri la noua credinţă şi în a-i asmuţi la cele mai rafinate acte de bestialitate apostolică, şi mai era, Dumnezeul meu !, şi velh de origine. După ce te gratula cu vorbe alese, drăgăstoase, trăgea zîmbindu-ţi frăţeşte, sau părinteşte, din tureacul cizmelor birghere cuţitul cu două tăişuri şi ţi-l trecea prin grumaz, lin de tot, binişor. Apoi, ca după un act de nuntire, pleca mai departe, la altă mireasă, la altă nuntă, la alt grumaz.

După ce zavera s-a terminat, bineînţeles că nu i s-a întîmplat nimic. A trecut graniţa în marea ţară a tumurilor, în luminoasa Enosie, unde trăieşte şi astăzi dacă n-a murit, şi unde ocupă post de mitropolit, căci, aşa înalt, osos şi plin de har cum era - numele îl arată - nu putea să-i şadă mai bine pe alt scaun decît pe unul tot apostolic.

"Şi să mai spui că Dumnezeu n-a făcut pe om după chipul şi asemănarea sa", arunca vorba şi trecea mai departe bătrînul Avghera, lăsîndu-i pe ascultători în mare şi înfricoşată descumpănire.

L-a atras în tenebroasele sale mreje şi pe Puiu Cuduiani, copilul acela curat la inimă ca o fecioară, alb la suflet ca floarea, şi-a făcut din el, numai în cîteva zile, o fiară, un vîrcolac asasin dintre cei mai destoinici.

Era orfan şi păştea nişte oi ale nu ştiu cărui gospodar, undeva prin cîmpia Mardoniei, împreună cu un unchi al său, Mitri Dalabec, sub ocrotirea acestuia încă, deoarece era sub 17 ani.

- Unchiule, a zis într-o bună zi, eu mă duc.
- Unde ?
- În păduri, cu ceilalţi.
- Şezi, măi copile, în curu-ţi.
- Eh, ce ştii tu, unchiule.
- Şezi, mă, cînd îţi spun, la locul tău.
- Ba nu şed..., şi s-a dus.

După numai două săptămîni a reapărut ducînd de căpăstru doi cai care nu fuseseră ai săi, dar erau acuma, încărcaţi cu velinţe, plocăzi, haine scumpe şi-un purcoi cu galbeni, lănţişoare, brăţări şi cerceri...

A predat caii cu prada de pe ei toată unui alt unchi, să-i ducă acasă, în Tanara, spre înfricoşarea şi jalea lui Mitri Dalabec, care nu pomenise a se fi aflat că din familia sa de păcurari s-ar fi născut vreodată un atare ins şi o atare ruşine. Bătrînul Mitri a plîns atunci pentru prima dată, el, care n-a plîns nici la moartea soţiei, nici la cea a celor două fete care s-au prăpădit la doar 16 ani.

Puiu însă, înainta din ispravă în ispravă, din vrednicie în vrednicie, din rang în alt rang, şi toate acestea din cauză că avea o metodă a sa proprie în a-şi lichida victimele, adică clienţii: îi lega de un pom şi apoi le jupuia pielea de pe dînşii şi-i lăsa aşa atîrnaţi de vii şi cu pielea trasă în jos, iar a doua zi, trecătorii observau cu groază cum trunchiul pomului, la nivelul gurii victimei, era ros, mîncat pe jumătate. Vinovatul, în chinurile durerii şi-ale morţii care întîrzia, şi-ale muşcăturilor de tot felul de gîngănii, muşca şi el din trunchiul copacului ca să şi le aline.

Era un fel de poştaş, un factor de legătură între diferite centre de mavro-scufi - aşa se mai numeau lupii, din cauza unor băşti negre pe care le purtau.

Şi l-au prins într-o zi nefastă cei din armata regească. L-au chinuit, dar nu atîta cît el pe alţii - era cu neputinţă aşa ceva - l-au dus apoi în pădure şi i-au tras un glonţ în ceafă.

Dimineaţa, un soldat a mers în pădure să aducă nişte surcele pentru fierberea ceaiului. Soldatul s-a înfricoşat. O mogîldeaţă neagră tot sărea precum o enormă broască, încoace şi încolo... S-a întors şi a raportat superiorului că în pădure este ceva ciudat. Să nu fie cumva vreo iscoa-

dă !... Tot se ridică şi iarăşi se apleacă... E o iscoadă, un spion mavro-scuf.

Superiorul, cu încă vreo zece după dînsul, toţi cu armele-n mîini şi degetul pe trăgaci, s-au dus acolo să vază ce, cine naiba poate fi.

Era Puiu Cuduianu, cel căruia îi găuriseră ţeasta cu glontele seara şi care nu murise, ci, uite-aşa, a tot sărit toată noaptea, încoace şi-ncolo.

- Mai trageţi-i unul, a poruncit sublocotenentul. Şi i-au tras. Şi astfel, Puiu a murit. Fireşte, în toată acea noapte a săriturilor din viaţă-n moarte şi de-acolo iar în viaţă, a avut prilejul să vadă, de fiecare salt, faţa sau vedenia tuturor acelora pe care-i spînzurase şi-i jupuise de vii.

Avea ochi albaştri ca peruzeaua şi mîini pufoase, fără păr, ca domnişoarele şi n-a pomenit de lucruri sfinte niciodată în scurta lui viaţă de numai 17 ani, darămite să înjure. Avea pleoape îndoliate, cu gene lungi, uşor răsucite-n sus, şi vorbea cu mare sfială şi săgetătoare cuviinţă...

Dar şi cei din armata regească erau afurisiţi. Nu iertau, nu înţelegeau. Mulţi tineri ridicaţi cu de-a sila de-acasă şi botezaţi apoi în legea lupilor, se furişau afară din perimetrul controlat de aceştia şi mergeau să se predeie oştirii regeşti. Cei din oştirea regească însă, după ce-i schingiuiau în fel şi chip, amuzîndu-se şi aceştia, îi sfîrtecau în bucăţi, sau, în cel mai fericit caz, îi găureau cu glonţ.

Şturmii procedau mai simplist: dacă, de pildă, se trăgea din tufiş asupra unui soldat şturm, ei înconjurau satul, aşezarea, mînau în turmă vreo cincizeci de inşi luaţi la întîmplare, îi scoteau afară din sat şi-i mitraliau, după ce, bineînţeles, îi sileau să-şi sape groapa comună. Astfel au sfîrşit unchiul şi vărul Atanasie şi Oreste Amidaş, acolo, dincolo de culă, la crucea lui Pateli.

Ce puteau să-ţi vază ochii într-o zi de duminică... să nu-ţi spun: În piaţa oraşului Cricala, atîrnau peste

cincizeci de capete, bărboase toate, de căpetenii ale lupilor. Mai ceva ca la căsăpirea capetelor de viţei, porci şi berbeci.

Blidonii şi cu nababii, după ce pînă mai ieri îi ajutaseră cu arme şi de-ale mîncării, şi haine, acuma plăteau cu bani grei, din cei mai buni, de-ai lor, capul de luptător din pădure. La preţ mai ridicat sau mai scăzut, după grad şi isprăvnicie...

UNDE-A DISPĂRUT MOŞ AVGHERA ?

Din zilele cînd au apărut lupii pe hotarul comunei şi-n bătăturile oamenilor, moş Avghera s-a făcut nevăzut. Era covîrşit de greaţă pentru tot ceea ce vedea, ceea ce se punea la cale din întuneric şi pentru ceea ce vedea că are să se întîmple în viitor, căci Avghera, în felul său de-a fi hîtru, avea vizii.

Amărăciunea din care gusta neîncetat şi singur de cînd i-a murit soţia, era sporită de-o alta mai amară, mai greu de îndurat, care suia-ntr-însul mereu, înghiţindu-l, precum o mîzgă.

Privelişte a la care se arăta omenirea era una din faţa căreia trebuia neapărat să fugă, să dispară. Şi moş Avghera a dispărut. A fugit de la casa unde trăia cu amintirea, ducînd cu sine capra şi-un sac de-a umerea, în care a pus puţină făină, niţică sare, o lingură şi-un ceaunaş. Atîta tot.

Lumea bănuia c-a luat parte, împreună cu tînărul păltiniot Vazura, la golirea de jandarmi a culei, în noaptea aceea de pomină, şi la fel credeau şi lupii care-l căutau cu sîrg prin toate coclaurile şi vizuinile unde-şi închipuiau că se putea cuibări. S-a pus chiar preţ pe capul lui, cinci mii de drahme. Nu pot să ştiu de ce, dar le stătea-n inimă, ca un cui ruginit, tuturora: şi lupilor, şi sfetnicilor acestora. Gîndeau că el ar fi mentorul tenebros al descreieratului

acela fugar, că el îl îndemna la rele şi că, dîndu-i nişte fierturi din buruieni tenebroase, pe care numai el le cunoştea, insufla bezmeticului acela atîta curaj şi-atîta putere trupească. Deoarece, fără-ndoială, puterile de care făcea dovadă mucosul erau de fiară sau de om venit de pe alte astre. Nu era de glumit şi nici de crezut: apuca piatra-n pumn şi-o făcea fărîmituri dintr-o singură strînsoare. Dacă se-ntîmpla să fie-nconjurat de zece deodată, se învifora mai iute ca trăznetul printre ei, îi risipea cît colo ca pe nişte licurici, se făcea nevăzut, şi după numai cîteva clipite îşi arăta năluca departe, pe cine ştie ce creastă de deal.

Numai bozgoanele întunecatului bătrîn şi fierturile pe care el ştia să le pregătească îi dădea aceste puteri afară din fire. Nu încape nici o îndoială în privinţa aceasta.

Nimeni, niciodată, nicăieri să nu-i întrezărească bătrînului, măcar ca-ntr-o nălucire, umbra strecurîndu-se-n cine ştie ce singurătate, acesta este un lucru mai mult de cît a mirare, mai mult decît ceea ce se cheamă o enigmă. Să-i fi găsit, în cazul c-ar fi pierit, măcar vreo rămăşiţă cît de cît din ceea ce-a fost el în viaţă, scheletul, ori vreun os răzleţ, ori hainele de pe dînsul lăsate pe cărarea pustiei, precum îşi lasă şarpele cămaşa, dar nici vorbă de aşa ceva. Un smoc din părul de pe cap, agăţat în vreun jneapăn, aşa cum vezi agăţate smocuri din părul oilor sau al cîinilor... cu desăvîrşire nimic.

Peste bîrlogul urşilor poţi nimeri, aşijderea şi peste culcuşul căprioarei, peste vizuina lupului şi-a vulpii, chiar peste vulogile din genune ale zînelor, peste coarnele lepădate ale cerbului, peste borţile şarpelui, adăpostul de sub frunze multe ale ariciului, peste furca mumei pădurii aruncată cu mînie deoparte atunci cînd ceva nu i s-a împlinit, în sfîrşit, peste armele lui Făt-Frumos din basme, sub stejarul din poiana de dincolo de timp uitate, numai

despre moş Avghera nu s-a putut afla, nici ca din întîmplare, nimic.

Tot ce se spunea despre existenţa lui nu era decît născocire a unei fantezii muncită de fiori: ba că au auzit din fundul unei prăpăstii, în care nimeni n-a coborît vreodată, glas ascuţit de capră, cocoţată pe-un colţ de stîncă ieşită îndrăzneţ peste genune, şi că această capră, pe care nimeni n-a văzut-o cum arată vreodată, nu era alta decît capra lui moş Avghera, şi că el ar fi sălăşluind dincolo de capătul acelei prăpăstii, de unde începe alta, tocmai peste cumpăna lor, ... ba că-şi schimbă înfăţişarea după legile vrăjitoriei, cînd în pasăre, în inorog sau în tîrîtoare cu păr pe dînsa şi glugă-n cap, că se preschimba, la nevoie, chiar în pom, în unealtă de lucru, sau chiar în icoană.

Nătîngul de Mişu Mişaca se jura c-a văzut, într-o zi de ianuar, cînd alunecase dincolo de marginea timpului şi-a locului de-aici, peste măgurile de la Ciumă, în căutare de vîsc pentru cele două oi jigărite pe care le ţinea-n staul, zicea c-a văzut un fel de mînz stînd nemişcat pe coama măgurei, în toiul zăpezii, în singurătatea desăvîrşită a iernii, nechezînd la răstimpuri, cu nările adulmecînd gerul văzduhurilor, singur acolo unde nici ţipenie de vieţuitoare nu se năzărea la acel ceas îngheţat, nici nu se auzea, şi că mînzul acela alb nu era altcineva decît duhul lui Avghera arătat astfel.

Acest Mişu Mişaca era un prost mare, dar avea uneori un fel de-a-ţi rîde-n nas atîta de săgetător, încît îţi punea în cumpănă pînă şi siguranţa de tine, făcînd-o să se clatine chiar a celor mai deştepţi şi mai treji, dintre oameni, la minte.

Îl pricepeau în schimb, de minune, copiii. Cu aceştia se înţelegea, fără să rostească cuvînt, numai prin zîmbet. Nu-i de crezut, dar uite că surîsul şi zîmbirea pot comunica gînduri şi înţelesuri adînci, faţă de care vorbirea adevărată

rămîne mută. Surîsul şi zîmbetul discret sînt căile de acces în zona esenţelor, langajul nostru liturgic, paradisiac, hieratic.

Asta este doar o paranteză întîmplătoare, fără să vreau să vă conving cumva că ceea ce spunea c-ar fi văzut Mişaca, prostul, ar fi fost adevărat.

Oamenii normali, adică cei care gîndesc omeneşte, sprijinind gîndirea pe date empirice, aşadar, cei cu gîndirea pozitivă, bazată pe fapte concrete şi pe evidenţe - adevăruri ce se impun de la sine, fără a fi nevoie să le demonstrezi cît de cît - afirmau expeditiv cum că vicleanul bătrîn, care în mod sigur avea ascunşi în cine ştie ce gaură a diavolului bani serioşi, a fugit peste graniţă, în Trabania, şi de-acolo-n Velhia, pe căile mării, ţara pe care el o îndrăgise de cînd era copil. Că acolo s-a căsătorit, că a uitat, ca tot omul, sau că îşi aduce aminte tot mai rar, de fosta lui soţie, şi că-i merge bine, avînd de toate. Că este aşa nu-ncape nici o îndoială pentru oamenii cu bun simţ şi cu puţină judecată. Iată ceea ce se cheamă o evidenţă. Restul sînt basme şi eresuri.

Bătrîna mamă a fraţilor Zumbili, cea care stătea lîngă firidă, asupra vetrei, nemişcată zile şi nopţi întregi, precum un menhir, un totem al cine ştie căror credinţe de demult dispărute, un lar al temeliilor casei, spunea, bolborosind ca o Pithie, că omul acela trăieşte şi nu trăieşte, şi că el prevesteşte, prin felul în care s-a făcut dispărut, felul însuşi în care va să dispară, nu prea tîrziu, seminţia toată a velhilor din aceste locuri. Întîi, îngăima dînsa, o să-şi lepede portul, o să se-mbrace precum coconii cei palizi la faţă de la oraş, apoi o să se lepede de ei înşişi, lepădîndu-se de cea mai scumpă a lor moştenire, păstoritul, mergînd a muncire-n făbricile celea mari ale străinilor, o să deprindă limba care nu a fost să fie a lor, şi din toată fala lor de altădată, cînd stăpîneau munţii ca nişte regi veniţi din stele, n-o să rămînă

decît un nume de derîdere, într-o jalnică, fără-ntoarcere rătăcire. Pe fiicele lor - bătrîna devenea acuma înspăimîntătoare ! - le vedea purtînd măştile putreziciunii pe faţă, stînd picior peste picior şi aruncînd din buzele prihănite, veştede, dîre de fum în sus, arătîndu-şi carnea trupului în vederea pehlivanului, rîzînd cu un fel de rîs al stricăciunii pe chipul descompus, iar pe femeile lor, în loc să steie acasă şi să-i aştepte cu masa plină, casa curată şi trupul gătit pentru îmbrăţişare, le vedea dînd porunci fioroase bărbaţilor, acuzînd şi judecînd de pe scaunul judecăţii pe proprii lor fii, căutîndu-şi bărbatul într-o altă femeie, iar soţii lor căutîndu-şi femeia într-un alt bărbat...

Faptul că vă urîţi într-atîta unii pe alţii şi vă daţi în ascuns pe mîna celui străin de sîngele vostru, ca să vă ucidă, să vă sfarme sub călcîie şi pe voi şi pe copiii voştri, este semn mai mult decît grăitor despre ceea ce ne aşteaptă. Şi nimeni nu se va-ndura de noi. Cînd fratele tău te va striga pe tine, pre limba ta: "frate !", ai să-ntorci faţa de la el, spunîndu-i pe limba străină că nu-l cunoşti, într-atîta de înfricoşătoare va fi ruşinea şi frica de tine însuţi şi de ce-i al tău.

Nu căutaţi, deci, răspuns la-ntrebarea: unde e, ce s-a ales de omul acela ?, căci el a dispărut aşa cum veţi dispare toţi, din tot neamul nostru, şi nu o să se pomenească amintirea despre voi decît în cîntecele devenite vechi, şi-n basmele cele întunecate.

Avghera este întocmai ceea ce veţi fi în curînd şi voi toţi: o amintire tot mai îndepărtată şi-o legendă tot mai veche.

- Deschide fereastra şi ascultă: (bătrîna zgripţuroaică sta cu spatele la fereastră şi, deşi era de mult surdă, auzea limpede semnele de-afară, mai limpede şi mai lămurit decît noi ceilalţi) auzi cîntecul cucului ? Îl auzi cum cîntă ?...

Cu adevărat, peste plaiurile Cornului, cocoţat pe cine ştie ce cracă a vreunui pin stingher la ceea oră, cucul îşi trimitea chemările haiduceşti în împărăţia soarelui care inunda anotimpul. Hi, hi, hi, îl auzi ? da ? Îl auziţi, nu ? Iată-l ! Acela este el. Acela este glasul lui care cheamă-n pustiu. Acela este Avghera.

Şi este şi glasul celuilalt, care tot pe urmele bătrînului calcă, împins ca de-o umbră, de sub voia căreia nu va scăpa nici el, cum n-a scăpat nici celălalt. Ciuliţi-vă bine urechea... Auziţi-i... Auziţi-vă, auziţi-l ! Este el, cel ce se cheamă pe sine din neunde. Se strigă pe nume, îi răspunde ecoul de altundeva, se ridică şi zboară-nspre acolo unde crede că se află el însuşi, dar nu se află acolo, şi iarăşi se cheamă, şi iarăşi i se răspunde din neunde, şi-aşa mereu, pînă cine ştie cînd şi cine ştie la care margine.

- Veniţi-vă-n fire, oameni buni, a zis iarăşi cineva care avea mintea-ntreagă, şi nu ascultaţi sminteli ca acestea... Nu vă lăsaţi pradă eresului.

Bătrînul poznaş va fi trăind undeva-n linişte şi pace, precum schimnicii de odinioară, departe de zgomotul acestei lumi deşarte, şi de obrazul ei pestriţ, oribil.

- Cum să trăiască singur, şi unde anume ? Noi ştim cu toţii foarte bine că astăzi sînt luate-ntr-o evidenţă strictă, într-o supraveghere straşnică toate peşterile, toate buturugile, toate văile şi cărările, şi toate pădurile, pom cu pom... Toate tufele şi toate stînile părăsite. Unde naiba se poate strecura neobservat, unde-şi poate găsi culcuş ferit, cînd totul stă într-o lumină deplină şi continuă, şi totul este al tuturora ?

- Pînă una alta, pînă ce nu va apare o nouă lumină, mai mare şi mai puternică şi mai departe pătrunzătoare, ca să putem vedea şi-n glasul păsărilor, şi-n şoapta vîntului, şi-n mişcarea ierbii, şi-n tăcerea grăitoare a pietrelor mari,

eu unul cred în cele bîlbîite de bătrîna măghistră, a închis vorba şi s-a tot dus în treabă-i cîrmitul din gît, Chita Şahulevâ.

CARE-NCOTRO

În toamna lui 1943, Liceul de limbă velhă din Brebena era evacuat şi strămutat, sub supravegherea şi grija comandamentului militar aliat şturmo-canţon, la Sarona, iar de-acolo, în primăvara anului care a urmat, elevii s-au risipit care-ncotro, după cum i-a tăiat capul şi i-a îndemnat inspiraţia de moment. Cei mai mulţi au venit în Velhia, cîţiva s-au aciuat prin oraşele mari ale Nefidiei, găsind de lucru temporar; un grup cu conştiinţa neclară, format din elemente care făcuseră şi cîteva clase şcolare la liceele nefide - pepiniere de gorgonism pe-acea vreme - s-au alipit grupurilor de buidoşi, iar Thanu Vazura, prins în vîrtejul răzbunării, după ce i-au fost ucişi părinţii şi surorile aşa după cum ştim, s-a înrolat în formaţiile de şoc tuetone ca să poată lupta împotriva ucigaşilor, să se răzbune.

Ucigaşii se înmulţiseră înspăimîntător peste tot şi-acuma, după ce "reacţiunea criminală" a slujitorilor şcolilor şi-a bisericilor velheşti din Mardonia, ca şi a tuturor acelora care susţineau, într-un fel sau altul, cauza velheasică, fusese exterminată, acuma stăpîneau în voie deplină peste toate aşezările, o bună parte din ele ale velhilor asteci, stătătoare la graniţa cu Trabania, Galvaria şi Zorlinia. Aceşti huhurezi erau îndopaţi (dopaţi) cu ură de către tumuri, iar nababii îi hrăneau cu şocolată şi-i înarmau cu mijloace de

luptă moderne. (Nu-i vorbă, tot ei era să-i belească mai tîrziu, asmuţind asupra lor armata naţională a Nefidiei, înarmată pînă-n dinţi, cu utilaje de distrugere ultra evoluate, aruncînd după ei nu numai gloanţe cu nemiluita, ca grindina, de peste tot, fără a face prizonieri, dar şi cu napalm şi cu alte distracţii de felul acesta.)

De fapt, rătăciţii aceia foarte temeinic împătimiţi, nu constituiau altceva decît avangarda adevăratului imperialism. Era o armată de năimiţi ai Scîrbovei, de mercenari, pe care, în loc să-i plătească cu parale, Scîrbova îi plătea cu promisiuni. În loc să le dea bani, le dădea sfaturi; în loc să le umple pumnii cu arginţi, ei li-i umplea cu mînie împotriva bogaţilor, a celor vrednici şi...

În loc să le deie gustul pentru cîştig de averi, le-a inspirat gustul pentru putere; în loc să le cumpere mintea, ea le-a cumpărat instinctele; în loc să le folosească judecata minţii, Scîrbova le-a folosit puterea instinctelor dezlănţuite, beţia pitecantropică de-a distruge şi voluptatea invidiei zăcute şi-acum, în fine, răcorită, satisfăcută, deşertată, sfîrşită, preschimbată-n dogmă.

Şturmii n-au fost în stare să-i strivească, aşa cum o doreau din răsputeri, cu atît mai puţin canţonii, care de-abia apucau să fugă din faţa năimiţilor, nu să-i înfrunte. (Sau care abia aşteptau să fraternizeze..., şi noi am văzut într-un alt capitol în cel fel ei fraternizau).

Nuşu Caloir, poetul firav, elevul deghizat în păcurar, pe care-l descoperiseră ceilalţi colegi ai săi cînd trecea cu turmele la iernat prin Tanara, dar care a fost prins şi adăpostit în lagăr alături de dînşii, la scurt timp după destrămarea şcolilor şi-a comunităţilor velheşti din Mardonia, şi-a procurat paşaport şi-a-ntins-o în Nababia, unde, scriind el literatură pe seama evenimentelor petrecute-n Malgami cu ocazia războiului şi-a frămîntărilor de după război, a făcut faimă mare, dar mai ales a făcut bani mulţi.

În comuna Tanara, ca-n mai toate comunele părăsite de autorităţile de ocupaţie, s-au format comitete de conducere şi consilii sobornicesti, sindicate şi gărzi de apărare a libertăţilor cucerite, s-au constituit secţii de femei, de fete, de ciobani şi butinari, în sediul şcolii velheşti s-a instalat conducerea cultural-artistică precum şi conducerea propagării dogmei, de asemenea s-a instalat, tot acolo, şi comitetul comisiei organizatorice, şi-a celeilalte comisii, cea filozofică, s-au format orchestre prin devălmăşirea ţiganilor cîntăreţi, pînă atunci de capul lor, s-au alcătuit coruri, chiar dacă nu era cine să le dirijeze, deoarece însuşi domnul Teli, mentorul lor pînă atunci şi călăuza vrednică în depistarea, divulgarea şi lichidarea duşmanilor fundamentali, a şters putina, instalîndu-se la Antena; s-au alcătuit, deci, şi coruri, şi să nu mă-ntrebi cum cîntau: (se adunau coriştii fie la şcoala cea mare, fie pe geana lui Vaeni, acolo unde cînta altădată corul elevilor velhi, care nu era să mai cînte în veci, şi unde n-o porneau, frate, a rage şi-a miauna, şi-a lătra şi-a cotcodăci, şi-a necheza, şi-a grohăi pe toate vocile cîte erau prezente acolo, într-o hărmălaie cu adevărat sobornicească, zicînd ceva despre beatitudine şi încheind invariabil cu: Trăiască cutare, şi cutare, şi cutare şi mai nu ştiu cine... Îţi venea şi să rîzi în pumni, dar şi să plîngi şi să scuipi şi să vomiţi cînd auzeai cum se ridică deasupra tuturora, ca o sabie a lui Atila sau Ghinghis-Han, sfîşietoare şi tremurătoare, vocea unuia mai răsărit, iar în urma ei, cu alai, ca apele-n pustiu, ca turmele mînate din umbră de cine ştie ce frică, veneau, ţinînd isonul, cu un behăit unanim, omogen şi neted, celelalte voci, fără nici un hat sau altă deosebire între ele... Şi, doamne, sinistru sunau în acest cadru montan, unde fiecare lucru sau obiect: apă, deal, pisc, rîpă ori dumbravă, fir de iarbă, floare, jneapăn, pin, stejar sau brad, îşi are personalitatea sa distinctă, detaşată. S-au numit vreo patru, cinci primari, şapte secretari, alţi

para, peste, vice, activi, pasivi (de fapt toţi erau pasivi funciarmente), preşedinţi de instituţii, întreprinderi, gospodării, raioane, comune, sate şi cătune, organizaţii de femei, de pionieri, de tineri căsătoriţi şi de bătrîni, de văduvi şi văduve, încît n-a mai rămas un singur om care să-şi vadă de treburi ca pînă atunci, lipsurile şi foametea şi sărăcia instalîndu-se liniştit şi cîntător, nederanjate de nimeni şi de nimic, dimpotrivă, încurajate şi stimulate prin măsuri, decrete, îndrumări, indicaţii, enciclice, decizii, ordonanţe, ca şi printr-o straşnică şi ascuţită vigilenţă, ca nu cumva cineva, vreo mînă criminală, să smintească de la loc noua rînduială întemeiată pe bunăstare vertiginioasă, progres necurmat şi pace eternă.

Restul de oameni care au mai rămas nefolosiţi în acele unităţi de conducere, de organizare, de îndrumare etc., bruma de suflare omenească ce-a mai rămas de-o parte, a fost folosită în alte servicii, la fel de importante pentru fericirea societăţii. S-a reorganizat din temelii poliţia, căreia i s-a spus, mai democratic, priveghiul. De unde pînă atunci asigurau la Tanara ordinea şi respectul legii trei jandarmi şi cu un şef peste dînşii, acuma, ehei ! acuma funcţionau în cadrul miliţiei şase ramuri de activitate, una mai necesară decît alta: Priveghiul era compus din două corpuri mari, compacte şi masive: corpul în uniformă (ambalaţi, cum le spuneau golanii) şi corpul în civil (vărsaţii). La rîndul său corpul în uniformă era împărţit în două secţiuni: una, îmbrăcată-n uniformă kaki, de tip tumuresc, avea drept scop apărarea conducerii duhovniceşti, iar cealaltă, îmbrăcată-n uniformă vînătă, tot de acelaşi tip, avea drept ideal apărarea conducerii epitropeşti.

Cîte subsecţii şi parasecţii aveau fiecare dintre corpuri este greu a vă spune, deoarece m-aş pierde-ntr-un labirint din care n-aş mai ieşi niciodată. Amintesc doar atîta că păzitorii şi băgătorii de seamă îmbrăcaţi în civil erau atîta

de mulţi, încît nu exagerez dacă vă spun că întreceau cifra din evidenţa existentă la starea civilă a primăriei despre sufletele cîte trăiau în Tanara.

Şi apoi mai opera un corp de pază, acesta supranatural, asupra tuturor celorlalţi din întreaga priveghie, aşa încît, din patru jandarmi cîţi hrănea comuna înainte, acuma trebuia să ţină nu mai puţin decît de două ori numărul de locuitori ai săi.

Se nivelase totul, se neteziseră munţii şi se preschimbaseră-n cîmpii mănoase, căderile de ape s-au prefăcut în rîuri leneşe, coclite, turmele de oi nu mai aparţineau lui Nicu, Iorga, Buludina, Sturnara, Cuvata, Scupra, Dalabecu, Vuloaga, Cucuti, Muciana, Chiraleu şi alţii, ci aparţineau tuturora, adică aveau parte de ele toţi cetăţenii, într-atît de mult încît n-a mai rămas pînă-n primăvara cealaltă nici una măcar, nici de sămînţă, neavînd cine le paşte, pentru că păstorii şi gospodarii de pînă atunci deveniseră acum... slujbaşi, muncitori şi îndrumători.

S-a luat totul, de la toţi, ca să-l deie tuturora; au lăsat pe fiecare ins sărac lipit pămîntului pentru ca în felul acesta să fie toţi ceilalţi bogaţi; fiecare om a ajuns să umble-n pielea goală ca să aibe ce îmbrăca toţi oamenii; au luat ogoarele şi fîneţele de la plugari ca să aibă ce da de lucru neplugarilor; au ridicat toate uneltele de lucru din curtea gospodarului, de la fiecare gospodar, ca să se numească a fi bunuri ale orişicui; au luat casele de la oameni ca să le dea statului spre a fi mai bine îngrijite şi mai echitabil folosite de către toţi grămadă; în sfîrşit, n-au lăsat individului absolut nimic, pentru că, ziceau ei, cei ce formau comitetele gînditoare, că atunci cînd are cît de cît ceva, omul nu mai lucrează, n-are motive să lucreze, iar cînd n-are deloc, nimic, atunci, logic este să lucreze ca să aibă; dar ca să nu se puie cumva din nou pe tînjală, dat fiind faptul că are ceva, atunci iei toate măsurile ca munca să nu fie plătită deloc decît

doar aşa, de formă, ca un fel de poezie, sau pentru poezia muncii.

Toată lumea avea serviciu, dar nimeni nu avea de lucru; bărbaţii hălăduiau încoace şi-ncolo, femeile hălăduiau încolo şi-ncoace; copiii, în sfîrşit, îşi cîştigaseră libertatea deplină faţă de tirania părinţilor, umblînd toată ziua dintr-o piaţă-ntr-alta ca să aclame şi să ovaţioneze pe orator, aveau chiar dreptul, conform unui decret special, să-şi bată părinţii..., încît soţia nu ştia dacă are sau nu un soţ, soţul uitase demult, şi nici nu-i părea rău, de soţie, elevii şi elevele recomandau şi impuneau profesorilor ce şi cum anume să predeie de la catedră, iar prin odăile şi cămările omului îşi făceau aşezămînt temeinic păianjenii, năpădind tavanul şi ungherele, iar şoarecii umblau chiţăind de foame prin toată casa fericit de pustie a omului.

De multe ori dascălul intra-n clasă şi găsea clasa goală. Interesîndu-se să afle unde sînt elevii şi elevele, i se răspundea dojenitor: "cum, nu ştii ?... La bal, la balul sobornicesc dintre truditori şi eleve şi dintre truditoare şi elevi. Acolo, elevii dansează cu profesoarele, profesorii cu elevele, iar tu, ca unul rămas de căruţă, întrebi unde sînt şcolarii ?! Eşti cu gîndirea neorientată, sau, ceea ce este şi mai primejdios, nu vrei să-ţi formezi o nouă conştiinţă, o refuzi, te opui, eşti un opozant..."

Lumea toată stătea copleşită din ce în ce mai greu sub un fel de construcţie enormă şi monstruoasă de cuvinte, care creştea catastrofic zi de zi, adăugînd noi aripi, noi pavilioane, noi etaje, noi complexuri de tot felul, toate absolut verbale; cărămizile erau vorbe, temelia era aşezată pe vorbe grele şi goale care se numesc principii; grinzile erau vorbe legate-n propoziţii, ferestrele erau făcute tot din vorbe, iar lumina spre care se deschideau era şi ea tot o vorbă; maltărul era un fel de vorbire riguros sofisticată, acoperişul era tocmit, cu jgheaburile de scurgere cu tot, din

vorbe puse una sub alta, sau una peste alta, legate atît de solid şi de legic între ele, că nu pătrundea înlăuntrul casei nici o picătură de ploaie, nici o rază de lumină.

Lumea toată stătea adunată disciplinat sub această ctitorie de vorbe, lumea era de fapt nimic altceva - nici nu putea fi - decît acest monstruos edificiu de vorbe, care creştea infernal, într-un progres irezistibil, iar lumea cealaltă, cea reală, adevărată, vie, propriu-zisă, se sufoca lent, respira din ce în ce mai anevoie, agonic, pînă ce intra-n comă, după care trecea scurt în ocolul fericirii desăvîrşite.

Fiecare truditor căpăta de trei ori pe zi cîte ceva de mîncare - nu şi cei care le purtau de grijă, bineînţeles, aceştia primind acasă totul, chiar şi ceea ce era imposibil de găsit - şi o dată pe an haine şi încălţăminte. Un întreg iad de funcţionari şi birouri nu făceau altceva decît să calculeze şi să ţină evidenţa statistică a tot ceea ce omul consumă, pe hîrtie şi, - excesiv de secret, - ce consumă de fapt. Instalaseră în casele oamenilor nişte aparate mai subtile şi mai diavoleşti decît ale niponilor, care aveau misiunea de a înregistra de cîte ori te-ai apropiat de soţie într-o zi. Totul era riguros planificat. Birourile unde se făcea planificarea constituia alt iad de funcţionari şi maşini electronice lucrînd în vid. Tinerii căsătoriţi aveau dreptul să se culce împreună o dată pe săptămînă. Adulţii, o dată pe lună, iar cei trecuţi de 40 de ani, niciodată. Aparatul înregistra cu precizie monstruoasă. Dacă cineva depăşea norma stabilită prin lege, tot el, aparatul stabilea automat cîtă energie ai acumulat prin cele trei polonice de terci, cafea neagră, arpacaş sau varză murată ce le primeai de la comitet sau consiliu, şi cît ai consumat în actul apropierii şi împreunării cu soţia.

Dacă, de pildă, hrana era egală cu 1300 de calorii, să zicem, iar consumul în actul de rut era, în medie, de 5000 calorii, la citirea contorului - că se citea lunar, ca şi

cel de apă ori lumină - se calcula diferenţa, iar pentru plusul de calorii consumat trebuia să dai socoteală a doua zi, mărturisind de unde ai procurat alimentele-supliment, şi zău, nu era uşor. Mărturisirea se făcea fără vreo constrîngere, în camera de tortură a beciului privegherii economice, de către experţii în materie.

Un sfetnic dintre cei foarte departe-văzători a propus ca să se reducă numărul apropierilor, indiferent de vîrstă, la una singură pe an, pentru ca în felul acesta să crească randamentul în muncă, în producţie, energiile trebuind să fie canalizate în acest scop major şi nu în acela al coitului.

"Femeia, susţinea el, naşte o dată pe an, deci concepe o dată-ntr-un an. De ce să irosim sămînţa bărbaţilor fără noimă ? Aşadar, propun apropierea bărbatului de femeia sa o dată la an, iar cel care nu se va conforma acestei hotărîri să fie pedepsit cu un spor de ore de muncă grea pe zi, ca să nu-i mai arză de îmbăierat." Propunerea a fost luată-n proiectul de propuneri de legi ce urma să fie aprobate în acea săptămînă (căci în fiecare săptămînă se votau sute şi chiar mii de legi), iar cel care a propus-o a fost propus la rîndul său pentru ordinul "Meritul cultural clasa a I-a", care l-a şi primit de ziua aniversării Marelui Şaman.

A venit însă nenorocirea pe capul oamenilor. Situaţia aceasta arăta a minune şi, ca orice minune, ea n-a durat decît cîteva luni numai. A venit armata naţională ajutată şi susţinută puternic de nababi - Nefidia toată făcînd parte legală din moşia lor, conform tîrgului de popoare de la Balta -, i-a luat în primire pe băieţi, şi i-a tot hăituit, i-a tot împuşcat, i-a tot alungat din toate părţile, aruncînd asupra lor grindină de gloanţe şi foc de napalm, încît i-au aruncat pe toţi peste graniţă, în Galvaria, Zorlinia, Trabania, fără a fi făcut nici măcar un singur prizonier dintre ei.

Uitasem să reţin, în textul de mai sus, două amănunte, chiar dacă nu tocmai importante; le amintesc aici de dragul particularităţii prin care ele se impun atenţiei.

Odată prinşi în cercul fericirii, al unei societăţi organizate perfect, fără nici cea mai mică fisură, nicăieri, umblînd în jurul propiei axe mai exact decît cel mai fin ceas elveţian, oamenii s-au gîndit, şi nu puţini, cum naiba să facă pentru a scăpa de sub strînsoarea fericirii. S-ar fi tot dus care-ncotro chiar şi acolo unde şi-a-nţărcat dracul plozii, unde poţi fi chiar liber, lipsit de grija ce ţi-o poartă continuu eclezia, dar limitele cercului nu se puteau trece sub nici o formă. Au încercat vreo cîţiva mai îndrăzneţi - îndrăzneala, această veche virtute omenească, ajunsese de-acum să fie considerată laşitate şi act de trădare faţă de interesele colective, în orice caz, nesăbuinţă - dar şi-au pierdut viaţa în camerele de tortură din subsolul serviciilor de taină, unde acţionau, în apărarea integrităţii şi prestigiului noii rînduieli, tehnicieni străluciţi. Adică, cercul acesta magic, trasat cu străşnicie de jur împrejurul conştiinţei vieţii oamenilor, era aşa de aspru păzit, că nu putea trece peste el nici musca, nici pasărea, darămite ideea sau gîndul, cu atît mai puţin omul. Au pus să steie om lîngă om, un rînd în gropi, altul deasupra gropilor şi toţi înarmaţi pînă-n dinţi, cu aparate care se tot învîrteau de jur împrejur, răspîndind lumina orbitoare zi şi noapte peste perimetrul cercului fericirii şi deasupra lui, în văzduhuri. Treci dacă poţi şi dacă ţi s-a urît cu binele şi viaţa.

Celălalt amănunt omis de la locul consemnării lui:

Era în Tanara o femeie bătrînă căreia îi muriseră amîndoi băieţii cu soţii cu tot - nu se ştia cum - şi de la care luaseră tot ce brumă de avere avea, inclusiv ultima cofă cu grăunţe şi făină. Pe capul bătrînei rămăseseră cinci nepoţi, orfani, doi de la primul băiat, iar trei de la celălalt, pe care trebuia să-i îmbrace şi să-i hrănească. Ce să facă

femeia ? S-a dus să se roage de Cola Sima, cel care umbla altădată, cu broşuri în buzunar şi cu însemnele meseriei agăţate de marginea buzunarului, ca să facă ceva cu ea şi cu nepoţii ei. Cola Sima, om cu scaun la cap, a sfătuit-o să se prezinte la stăpînul mai mare peste stăpîni - stăpînul lupilor ajuns stăpînul stînei - să-l roage frumos şi înduioşător ca să o ajute cumva. Între timp, a asigurat-o fratele Cola, va vorbi, luînd el însuşi legătura cu mai marele lor, ca să se îndure s-o ajute.

A doua zi, femeia, după ce a pus în blid la copii niţel terci din făină de grîu, jalnic de subţire, s-a îmbrăcat cu hainele de duminică, acelea cu care se înfăţişa la biserică înaintea icoanelor, şi-a înfăşurat capul şi faţa cu o broboadă mare, pe care-o ţinea-n lada ei de zestre şi pe care nu o scotea de-acolo decît în ziua de Paşti, broboadă primită de la un frate de-al dînsei, din Velhia, ca un dar, aşa cum se obişnuieşte, şi s-a arătat dinaintea arheului peste lupi, supusă şi plecată, ca să-i ceară să-i deie ceva de lucru undeva, indiferent unde, la privatele colective, oriunde, pentru că-i mor nepoţii de foame şi n-are ce să le pună-n blide. De faţă stătea în chip de sfetnic şi Cola Sima, binevoitorul, misitul acestei audienţe.

Arheul, care se zicea că ar fi un fel de general, răsucindu-se alene din bucă, pentru a se descotorosi de nişte presiuni fiziologice jenante (generalul dejunase copios în acea dimineaţă, ca şi-n toate celelalte de altfel, amestecînd la modul exhaustiv cărnăriile, brînzeturile, trufandalele, produsele de import şi cele lansate de nababi cu avioanele, în sfîrşit, iaurturile, cafelele şi fructele, toate absolut, într-o bolgie cu adevărat dialectică şi istorică) a întrebat-o pe teta (mătuşa) Stama: "Ce doreşti, bătrîno ?"

- Iaca, am venit să mă rog de domnia voastră..., şi bătrîna îşi zice tot necazul, implorînd un loc de muncă,

indiferent unde, ca să poată primi niscaiva bani cu ce să..., şi-aşa mai departe.

Lupul lupilor a măsurat-o pieziş, cu mare luare-aminte..., apoi a zis: "Dacă ai avut timp să te găteşti atîta, şi dacă mai ai încă haine de sărbătoare, şi broboadă mare,... atunci se înţelege că ai şi ce mînca, şi ce să dai la nepoţi de mîncare... Du-te către casă, bunico, şi cînd nu vei avea absolut nimic, nici broboadă de jale-n cap, atunci să vii să-ţi dau de lucru... Du-te către casă..." Apoi, după ce femeia a ieşit, zicînd ceva foarte tainic în gîndul ei, a privit lung, semnificativ către consilierul-jigodie din dreapta uşii şi i-a zis: "Sinadelfe, nu ai conştiinţă..." Acela şi-a făcut pe loc autocritica, luîndu-şi angajament solemn că nu va mai face greşeli, sprijinind, ca pînă acum, pe duşmanu...

Om cu adevărat fericit însă, în acele zile fericite, era, fără doar şi poate, inexistentul Avghera.

De-atîta bine şi de-atîta belşug, femeilor începuse să le crească mustăţi, iar bărbaţii năpîrleau pe cap şi li se făcea din ce în ce mai soprană vocea. Fetele de 13 ani, în schimb, cunoşteau toate secretele plăcerii femeieşti, mai bine şi mai multe decît cele mai frumoase curtezane sau putane din istoria vieţii. Fetele din Tanara, care, înainte vreme, singura bucurie pe care o simţeau atunci cînd furau cu privirea, de la distanţă, un bărbat era senzaţia de înroşire a obrazului... acum...

"Va-s chiară Dumnidzălu"... aruncau vorba cu amărăciune grea, bătrînii. Anticriştii benchetuiesc şi joacă peste faţa omenirii."

Peste munţii şi hotarele toate ale Tanarei căzuseră tăcerea şi pustietatea, precum o stătătoare negură de plumb. Cînd ochiul soarelui se arăta la răstimpuri scurte, auzeai cum se ridică de pretutindeni ceva ca un nesfîrşit suspin. Era cîntecul abia murmurat al deznădejdii şi-al pieirii.

ÎN CELULA NR. 5

În celula nr. 5, de la închisoarea "Jelna", în care se odihnea de un an şi ceva şi Thanu Vazura, închisoare construită pe locul unei vechi mănăstiri, din care se mai puteau zări doar zidurile tixite de vrăbii acuma, a fost depus, la data de 15 octombrie 1950, un lot nou de condamnaţi, toţi de naţionalitate nefidă. În total erau vreo şaizeci, dar aici, în celula-n care zăcea Vazura împreună cu patru zorlini, au fost repartizaţi trei: Anghelachis, Sidiridis şi Listacas. Nici unul nu trecuse de 30-32 de ani, iar ultimul, adică Listacas, nu avea decît vreo patru ani mai mult decît Vazura; cel puţin aşa lăsa impresia.

Cum au ajuns aici: velhul Vazura, zorlinii şi nefizii, colegii lui de penitenţă ? Simplu de tot, dacă te pricepi cît de cît la niţică politică: După război, Zorlinia lui Nito se umpluse de tot felul de briganzi: tîlhari de drumul mare, asasini feluriţi, pungaşi şi borfaşi care nu făceau nimic altceva decît să ridice în mod gălăgios pretenţii în numele religiei şi, mai apăsat, în numele lui Bralin, adică Satalin. Regimul Mito i-a cules cu grijă, i-a condamnat tot cu grijă, şi i-a pus fie-n păstrare la închisori, fie în lagăre de munci grele, forţate. După aceasta, însă, la un anumit timp, li se promitea eliberarea dacă acceptă să treacă-n Velhia şi să aducă de-acolo diverse informaţii. De acord ? întreba

trimisul guvernului... Era ca şi cum ai întreba calul dacă manîncă ovăz.

Erau, aşadar - eliberaţi şi azvîrliţi peste graniţă în Velhia - gubernie a Enosiei pe acea vreme. Zorlinii aceştia, cum ajungeau pe teritoriul velh, azvîrleau de bucurie şepcile-n aer chiuind de bucurie, exultînd fericirea de-a fi ajuns într-o ţară cu un trai politic aşa cum îl doreau şi-l visau ei. Mito însă asta o dorea mai mult decît eliberaţii: Decît să-i hrănească şi să-i păzească, şi să aibă în continuare de furcă cu dînşii, mai bine-i arunca-n Velhia... ca să le poarte velhii de grijă, iar printre fugarii satalinişti, bucuroşi foarte c-au găsit ce căutau, strecura Mito, discret, şi pe adevăraţii lui spioni.

Bucuria lor însă nu dura nici trei minute, deoarece grănicerii velhi îi somau - spre hazul nemaipomenit al grănicerilor zorlini - îi încadrau, frumos încolonaţi, îi prezentau comandantului, acesta îi înainta priveghiei din Mimişoara. Priveghia din Mimişoara îi preda mai departe, cu pedepsele gata fixate, după ce-i ancheta, Tribunalului Militar, iar acesta la rîndu-i, după ce pronunţa sentinţa şoptită la ureche de consilierii canonici, care puteau fi chiar tumuri, îi depozitau la închisoare. Închisoarea din Jelna era închisoare anume amenajată pentru străini, cu un regim ceva mai omenos, nu ca pentru oropsiţii de velhi, obişnuiţi cu obida şi dispreţul din partea stăpînilor de-o istorie întreagă.

Bine, bine, asta am înţeles-o, va zice pe bună dreptate cititorul, dar ce căutau şi cum au ajuns nefizii în închisorile din Enosia velhă ?... pentru că am înţeles bine că nu erau nici foşti negustori - deci exploatatori - nefizi, nici foşti armatori, nici chiar foşti demnitari velhi, nefizi la origine, ci pur şi simplu nefizi devălmaşi, ostaşii lui Satalin în lupta de eliberare a Nefidiei de nefizi.

Păi au ajuns aici, în temniţele enosite (unificate) din Velhia, tot datorită bunăvoinţei lui Mito, ca şi dorinţei lor arzătoare de a se pripăşi într-o ţară cu regim dreptcredincios - adică cu adevărat devălmaş, bralinist, satanilist.

După ce armata naţională a guvernului nefid format după retragerea trupelor de ocupaţie şturmo-canţone de pe teritoriul Nefidiei, înzestrată şi susţinută de Nababia, i-a risipit pe emirii lui Satalin peste graniţă, foarte mulţi au poposit în Zorlinia.

Guvernul frate zorlin i-a primit cu multă căldură şi s-a îngrijit de soarta lor, dîndu-le locuinţe şi loc de muncă în diverse întreprinderi din Mardonia, aproape de Nefidia, ca să nu-i ducă dorul. Băieţii însă - lupi de temut cîndva, nu demult - s-au organizat şi-aici, aşa cum le era obiceiul şi, după ce au dezbătut pînă-n pînzele albe problema alandalismului devălmaş -, de muncit le venea foarte greu să muncească, era şi firesc, nu munciseră nimic niciodată, iar cînd erau întrebaţi ce meserie au răspundeau cu un aer de fată: devălmaşi - au conclus că-n Zorlinia s-a deviat de la linia adevărată a gorgonismului, alunecîndu-se spre un fel de trotehism mic burghez şi că Mito s-a vîndut ciflicarilor blido-nababi.

Au trecut deci la traducerea în practică a concluziilor teoretice, dînd neîncetat sfaturi zorlinilor, pe toate căile, despre ceea ce înseamnă cu adevărat gorgonismul şi ce trebuie să facă ei, ca să-l construiască. În loc să steie-n banca lor, aşa cum îi stă bine unui musafir, şi încă nepoftit, ei îi învăţau de zor pe zorlini politică, despre ce-nseamnă adevăratul stat devălmaş.

Băieţii dădeau lecţii întruna, şi pe stradă, şi la cafenea şi chiar la locul de muncă.

Mito atunci a purces a traduce-n practică, şi el, nişte concluzii teoretice personale: I-a luat frumos din Mardonia şi i-a dus de i-a plasat la graniţa cu Enosia Velhă, în Manat.

Era o mare favoare ! Le-a dat şi-aici de lucru, dar nu le-a prea dat de mîncare. Le-a dat şi pază, dar nu le-a luat şi dreptul de a evada peste graniţă în cazul că nu le convine, grănicerii avînd consemn să-i păzească, dar cu ochii închişi, ca să nu-i vadă deloc atunci cînd ei trec dincolo, la velhi.

Şi tînjind ei mereu după fericirea din raiul lui Satanlin, cum vedeau că grănicerii zorlini picoteau, de somn chipurile, repede-repede se strecurau dincolo, dar aici nu apucau bine să se bucure, căci grănicerii velhi îi somau, îi prindeau, îi încolonau, îi prezentau la comandant, acesta la priveghia din Mimişoara, priveghia din Mimişoara, după ce-i declara vinovaţi, ca şi pe zorlini, de trecere frauduloasă de frontieră, le fixa la fiecare pedeapsa cuvenită şi-i înainta Tribunalului Militar ca să judece cazul - aşa cer normele juridice - şi să pronunţe pedeapsa, iar după pronunţare veneau să se odihnească şi ei aici, la închisoarea din Jelna.

Dar ce naiba căuta aici pasărea aceea răzleaţă de Vazura ? Cum a ajuns el în Enosia Velhă, iar apoi în puşcărie... Ce Dumnezeu a mai făcut ?...

Am spus că după ce i-au măcelărit familia, şi pe Puşa, fata morarului, cu morar, cu mamă şi cu sora mai mică cu tot, Thanu, cuprins de vertigiul răzbunării s-a angajat ca luptător împotriva asasinilor, în nişte formaţii de şoc tuetone.

Păstrînd legături cu elevii de la liceele velheşti, coleg cu ei pînă mai acum doi ani, Thanu a auzit că aceştia, în iminenta retragere a trupelor şturmo-canţone din Nefidia, dată fiind destrămarea frontului lor de luptă de către aliaţi, peste tot - o ultimă zvîcnire a marelui şarpe tueton a fost ofensiva lui Bunsted din Ardeni, cînd era gata gata să-i plonjeze pe aliaţi în mare -, se vor refugia în ţară, şi-atunci, la data cînd transportarea lor trebuia să se facă, el s-a amestecat la rîndu-i printre refugiaţi şi a ajuns astfel în Velhia, patrie mumă pentru dînsul.

S-a hotărît împreună cu Nandu, Pispa, Tegu şi Ghileca, foştii lui prieteni, să continue şcoala, lucru care l-au şi făcut. După doi ani însă au fost cu toţii arestaţi, condamnaţi la diverse pedepse, aşa încît acum se aflau, ca nişte indivizi născuţi în altă ţară - deci cetăţeni străini - aici, în închisoarea rezervată străinilor, la Jelna.

Toate drumurile duc la Roma, spune o veche zicală, dar nu-i chiar aşa, căci, după o altă realitate, aparţinînd unei alte gîndiri, toate aceste drumuri pot duce, foarte bine, şi-n temniţă.

Aşa se face că duşmani de moarte cu opt ani în urmă s-au întîlnit în aceeaşi celulă, înaintea aceluiaşi ciubăr, cu ochii în acelaşi polonic-stas de mîncare, şi-n aceeaşi gamelă, cu acelaşi acoperămînt şi-aceleaşi nostalgii şi doruri.

Toţi aceşti foşti elevi ai liceelor velheşti din Mardonia, actualmente deţinuţi politici, fuseseră osîndiţi pentru "crimă de uneltire împotriva marei mame a popoarelor", iar Thanu Vazura nu numai pentru atîta, ci şi pentru "crimă de război împotriva paşnicului popor nefid", drept care avea în cîrcă o pedeapsă mai mare, de 15 ani temniţă grea.

Se împăcase cu situaţia... răbduriu cum era din fire, dar nu se putea împăca nicicum cu statul pe loc, în nemişcare, el care călca, într-o noapte numai, şapte hotare, el care clocotea de vitalitate, care, dacă înghiţea numai cinci boabe de arpacaş, extrăgea dintr-însele tone-ntregi de energie.

Era singurul lucru lipsă de care suferea cumplit, ca într-un supliciu: nemişcarea.

Pe un meseriaş, un funcţionar, un om de tejghea, chiar pe plugar poţi să-i închizi într-o celulă fără să aibă greutăţi extraordinare de-a o suporta, între închisoare şi felul lor de viaţă existînd afinităţi mai mult sau mai puţin remarcabile, dar ca să imobilizezi într-o astfel de cutie,

făcută din ziduri, pe un ins care în viaţa lui - şi-a tuturor înaintaşilor săi, de la începutul lumii pînă la el - a alergat necontenit, fie ca păstor după oi, fie ca haiduc după himeră, este chinul cel mai crîncen din cîte se pot închipui.

De fapt, în celulă era prezent cu toată persoana sa doar de cinci ori pe zi cîte o secundă: cînd se deschidea uşa pentru a li se servi terciul, dimineaţa, fiertura de varză ori arpacaş, la prînz, cocleala de arpacaş sau varză, seara, cînd se făcea numărătoarea de dimineaţă şi cea de seară a bandiţilor, şi, eventual, cînd îl striga cineva pe nume pentru te miri ce. În restul timpului, numai umbra sa pămîntească sta întinsă-n pat, precum scheletul unui om mort demult, căci el însuşi se afla rispit peste tot, în locurile dragi unde-a copilărit, lîngă fiinţele pe care le-a iubit, în vîrtejul idealurilor pe care şi le-a făurit cîndva, în zilele însorite sau nopţile cu farmec de odinioară. Cîteodată parcă nu era nimic decît cîntec şi cîntece, şoptire de apă cîntată, cutremurare uşoară de frunze ca-ntr-un suspin fără margine, îmbătare mistică de miresme înalte, era numai un imens imn de lumini, o tăcere orfică desfăşurată spectral în nimburi din ce în ce mai largi, pînă se contopea în ultima zare, ca-ntr-o biruitoare nimicnicie.

Cînd au intrat în celulă cei trei nefizi, simţindu-i, lui Vazura a început a i se întuneca sîngele şi-a-i clocoti, cum clocoteşte cerul înainte de dezlănţuirea furtunii. Cînd privirea lui neagră s-a încrucişat cu-a celuia dintre nefizi care avea ochi azurii mici, cu vinişoare roşietice împînzite peste albul cam tulbure, amîndoi au pălit, un fulger fierbinte străbătînd prin trupul lui Thanu, pînă dincolo de trup, în genunea cea mare, şi unul rece în celălalt. Parcă se cunoşteau de cînd lumea, nu se puteau nicicum ascunde unul de altul, deşi nu se văzuseră vreodată şi nici nu ştiau măcar cum se numesc pe nume.

Cei trei deţinuţi nefizi, andarţi de-ai lui Macos, copii de suflet ai lui Satalin, au ocupat locurile evacuate cu o oră-nainte de trei zorlini, care au fost mutaţi în altă parte, deoarece aici, ei fiind drajişti, iar ceilalţi patru, satalinişti, se băteau întruna, apucîndu-se din nimica toată, dînd unii într-alţii cu pumnii, cu picioarele, cu capacul de la tineta de murdării, apucîndu-se cu dinţii de unde nimereau, scrîşnind şi răcnind ca-ntr-un fel de turbare. Ca să nu se omoare şi să trebuiască să răspundă conducerea închisorii de viaţa lor, să nu cadă năpasta peste dînsa cum că ea i-ar fi omorît, a luat hotărîrea să-i presare printre ceilalţi deţinuţi, căci laolaltă în nici un caz nu puteau trăi, nu se puteau tolera, orice le-ai fi făcut. Împrăştiaţi printre alţii, aflîndu-se în minoritate absolută - unul singur între opt sau nouă şturmi, canţoni, guguri sau velhi - deveneau supuşi, docili şi chiar linguşitori.

Dar nici de-acum încolo celula nr. 5 nu avea să se bucure de linişte şi pace; o ură infernală a început a se naşte şi-a dospi lent între satalinştii zorlini şi cei nefizi, care, într-o bună zi a explodat într-o încăierare sîngeroasă.

Thanu, care de felul său era foarte prietenos, de data aceasta, din dispreţ şi înţelepciune, cu surîs ironic, a stat de-o parte.

Nefizii fiind în minoritate, doi contra patru (deoarece al treilea nefid, cel cu ochii azurii, mici şi cu vinişoare roşii în albul tulbure, era rău bolnav, uscîndu-se ca lemnul în vînt, chinuit de dureri crîncene), fuseseră ghemuiţi într-un colţ şi-acuma încasau de la fraţii lor zorlini cu nemiluita... Nu mai puteau face altceva decît să strige ajutor şi să înjure, perpelindu-se de ciudă şi acoperindu-şi faţa, capul...

Bolnavul, gemînd ceva, a apucat gamela de sub pat şi-a dat cu ea peste cei care-i maltratau compatrioţii. A deschis nişte ochi sălbatici, de-o nemaipomenită atrocitate, aşa bolnav cum era, a ridicat pumnii şi mîinile în chip de

cioate, amenințînd fioros și înjurînd cu purulență. A dat și cu galenții după agresori. Agresorii însă s-au întors prăvălindu-se asupra lui, lovindu-l dur și suduindu-l. Thanu a stat pînă atunci molcom, la locul său, dar văzînd cum dădeau în omul bolnav, s-a schimbat la față și la trup brusc, a devenit pasărea năpraznică de altădată, a izbit din aripi de două ori, le-a rotit scurt deasupra, și, asmuțindu-se peste atacanți, în cîteva secunde i-a așezat frumos la locurile lor, blînzi și cuminți ca niște mieluței.

A venit gardianul Nuțu și-a întrebat în felul lui glumeț autoritar: "Ce-i mă, ce naiba aveți ? Sînteți vii ? Cîți au dat ortul popii ? Ei, fire-ați ai dracului de luptători..." A zîmbit către Thanu, care de la-nceput, cînd a venit și-a dat fața cu el, psiholog fără greș cum era Nuțu, i-a căzut cu drag.

Ce să fie... Treburi obișnuite, a răspuns, zîmbind cu amărăciunea aceea a lui frumoasă, Thanu.

"Dai afară de-aici la el, dai afară pe caftist criminal", au sărit dintr-o dată din ungherele lor zorlinii sataliniști. "Dacă nu dai afară, picica materina, cere vrei raport la politiciki ofițir".

"Dai, dai, imediat afară", a răspuns Nuțu, înghițind în scîrbă o altă-njurătură, pe limba sa, și privindu-l piezîș, complice aproape, pe Thanu.

A izbit ușa după dînsul, a făcut să scrîșnească cheile și zăvoarele peste ea și s-a dus.

Zorlinii au ciulit urechi de lupi și-au holbat ochi de huhurezi, nedumeriți. Erau iarăși pe mîna "criminalului caftist". A apărut însă, spre bucuria lor, Nuțu, însoțit de ofițerul de serviciu și i-a poftit pe toți patru să se mute-ntr-alte celule, unde "se dau suplimente multe și este mai cald" după cum zicea Nuțu, gardianul.

În celula nr. 5, în locul celor patru plecați, împrăștiați între alții, s-au arătat alți patru pinguini (așa se numeau

deţinuţii, din cauză că atunci cînd luau păturile peste cap şi stăteau roată la curăţat cartofi etc., aduceau leit cu nişte pinguini) printre cari, spre fericita stupefacţie a lui Thanu, cine crezi că se aflau ?... Nimeni alţii decît cei doi prieteni ai săi din copilăriie şi din şcoală mai apoi, Nandu, cel cu zîmbetul de fecioară, blînd şi bucuros să se împrietenească cu oricine, şi micuţul, dar îndesatul, vînjosul Pispa, cel măsliniu la faţă, cu ochi căprui, bărbia violent răsucită-n faţă şi marcată de-o gropiţă chiar la mijloc, avînd un fel de-a zîmbi care voia să spună: să nu faci cumva greşeala de-a mă compătimi ori de-a mă lua peste picior pentru că sînt scund, căci s-ar putea să te căieşti amarnic...

S-au îmbrăţişat, s-au îndepărtat ca să se uite mai bine unul la altul, să se convingă că nu-i vedenie, iar s-au îmbrăţişat, iar lui Nandu i-au dat lacrimile în ochii aceia senini, albaştri.

- Vă prezint nişte fraţi... de-ai noştri, nişte compatrioţi, zice Vazura, cutare, cutare şi aşa mai departe...

Cînd Nandu a înţeles că celelalte trei gazde erau nefizi, s-a bucurat ca un copil zicînd: aşadar între noi, în familie... Ce bine-are să fie...

Pispa, mult mai rezervat şi mai rece din fire, a dat numai mîna, însoţind gestul cu acel zîmbet al lui straniu, incert, în timp ce Nandu, într-o efuziune sentimentală i-a sărutat pe toţi trei cu dragoste adevărată.

Ceilalţi doi erau: un şturm mărunţel pe nume Ewald şi un burc, pe nume Ali Mustafa. Şturmul mărunţel se comporta ca unul care respectă, cu sfinţenie discretă, legile camaraderiei. Mînca foarte puţin şi ceea ce-i prisosea dădea pe rînd la fiecare, cu mare atenţie ca să nu jignească cumva, să nu lezeze sensibilitatea amorului propriu de care oamenii sufereau chiar şi-n această situaţie.

În celelalte celule avea clienţi, adică amatori să primească prinosul, mulţi, aici însă, spre supărarea lui, nimeni nu primea un astfel de dar, din mîndrie.

Burcul Ali-Mustafa era un om pîinea lui Dumnezeu, atent mereu ca nu cumva să se facă vinovat, să deranjeze pe ceilalţi. Zîmbea către toţi, deschis ca şi cum ar fi vrut să le spună: ce bine că sînt cu voi, primiţi-mă de prieten, iertaţi-mă dacă sînt burc de felul meu. Era atît de liniştit încît parcă nici nu era-n celulă. Nici şturmul mititel nu prea-l simţeai că ar fi fiind acolo.

Nefizii mai angajau între ei discuţii, chiar aprinse uneori, dar nimeni nu le zicea nimic... Burcului şi şturmului le părea bine că nu le cunosc limba şi că nu înţeleg pricina harţagului. Ali părea chiar să fie trist din cauză că nefizii se certau, zîmbetul îi dispărea de pe faţă şi-i lua locul un fel de mîhnire. Cînd, în sfîrşit, discuţia se termina şi spiritele se potoleau, Ali se arăta, de sub pătură, foarte fericit, începea chiar să fluiere un cîntec, o maneă, zîmbind către toţi.

Şturmul ştia velheşte perfect, nefizii o pritoceau în felul lor, iar burcul aşa şi aşa, într-un mod atîta de hazliu, că se amuzau pînă şi nefizii, chiar şi cel bolnav, chinuit de dureri crîncene, de felul cum o zicea.

De la un timp s-a aşezat o stare de familiaritate atît de naturală între ei, încît, la gîndul c-ar putea într-o bună zi să-i mute şi să-i împrăştie, îşi simţeau inima veştejindu-se. Ajunseseră să se tachineze fără să se supere, ba mai mult, atunci cînd se purtau foarte serios unul faţă de celălalt aveau impresia că s-a instalat între dînşii suspiciunea, distanţa.

Îi întrista însă mult suferinţa celui cu ochii mici azurii şi cu vinişoare roşietice, asupra căruia durerile se asmuţeau din ce în ce mai înverşunate. Se zvîrcolea uneori în pat ca şarpele, pînă ce cădea pe ciment, acolo continua să se zbată gemînd, scrîşnind, dilatînd ochii a disperare către

ceilalţi - îndeosebi către Thanu - rugîndu-i să-l omoare cumva, că nu mai poate. Cînd vedea că ceilalţi nu-l pot ajuta cu nimic, cobora glasul şi-ncepea să-şi cheme mama: "manu-mu, manula-mu, de ce m-ai adus pe lume?" (mamă, măicuţa mea...). Cei doi compatrioţi şi colegi de luptă cîndva, unul mărunţel şi foarte bărbos, cu nişte ochi mari, ageri, scăpărînd lumini ciudate uneori dintr-înşii, iar celălalt mai rotund la corp şi mai viclean la faţă, cînd batjocoritor, cînd efervescent, stăteau necontenit lîngă el, dar bolnavul se simţea cumva uşurat numai cînd se aşeza alături întunecatul Thanu sau blîndul şi feciorelnicul Nandu. Ori de cîte ori îi întîlnea privirea, deşi nu era o privire care să inspire căldură sau duioşie, bolnavul Listacas, care suferea de un cancer la intestine, să agăţa de ea ca de un liman al mîntuirii, ca de-o icoană, şi tăcea concentrat vreme îndelungată, vrînd parcă să-i vorbească, implorînd parcă ceva care nu se poate cere prin cuvinte, deci numai aşa, dilatînd cu disperare ochii, aruncîndu-i asupra lui şi aşteptînd... un semn pe care numai el bănuia cum anume trebuie să se arate.

Thanu nu-l mîngîia, aşa cum făceau ceilalţi, atunci cînd se zvîrcolea sub dureri. El stătea la picioarele lui, pe marginea patului, se uita afară sau jos, iar din cînd în cînd, îşi arunca privirea şi asupra feţei bolnavului.

Bolnavul înceta brusc a se mai văiata, îl fixa rugător şi tăcea aşteptînd.

Au cerut de nenumărate ori de la ofiţerul politic, de la comandant, de la ofiţerii de serviciu să-i deie morfină... "Altceva ce mai doriţi ?...", au răspuns, cu cinismul lor, toţi.

Să intrăm în grevă, a propus Pispa, în greva foamei, nu se poate să nu-i intereseze, să nu-i pună pe gînduri.

Nu, nuuu, a ridicat mîna în aer mişcînd-o a negaţie categorică şi strigînd bolnavul. O să ne mute de-aici, o să ne risipească şi-atunci ce mă voi face fără voi.

- Tu te ai bine cu Nuţu, a propus Nandu lui Thanu, o să te facem şef de celulă, şi astfel, în această calitate ai să-l rogi şi are să-ţi dea ascultare. El e om bun la inimă.

- În puşcărie, Nandule, nu poate fi şef decît ori licheaua ori unul bun la suflet. Eu nu sînt nici bun şi nici lichea, a dat răspuns scurt, Thanu.

- Tu eşti cel mai bun dintre noi toţi, tu să fii şeful celulei şi tu să te rogi de ei să-i deie medicamente. Eu nu ştiu să cer, nu ştiu să mă rog, nu ştiu să insist în rugăminţi.

- Eu rugat fiecare zi, soare cînd răsare, Alah, să dai Alah la ei minte, să dai morfin la cafadar, nu chinuieşti atîta, fucarà, a zis turcul.

În urma repetatelor rugăminţi adresate gardianului Nuţu de către Nandu, şi cu complicitatea tacită la aceste solicitări ale lui Thanu - slabiciunea lui Nuţu -, bolnavul Listacas a primit nişte pastile pentru calmarea durerilor. Mînca însă din ce în ce mai puţin şi vedeau cum se usucă, cum se preface din om într-un fel de scîndură. I se subţiau nasul şi urechile, în schimb primeau dimensiuni înfricoşătoare ochii, mai ales atunci cînd îi oprea asupra lui Thanu.

Despre politică nu mai vorbeau decît ca să se amărască. Începea să le fie un fel de greaţă. Şi-apoi, se simţeau atît de bine aici în această societate devălmaşă - se pare că forma perfectă, ideală a societăţii devălmaşe se aseamănă perfect cu viaţa dintr-o celulă ca aceasta -, încît nu înţelegeau să se jignească în vreun fel unul pe celălalt.

Seara, după ce se făcea închiderea, începeau să cînte încet, în surdină, cîntece nefide, velheşti şi tuetone, iar burcul Ali zicea de unul singur cîte-o maneà, care dura atît de mult încît aveai impresia că nu se va mai termina pînă a doua zi, era un fel de cîntec perpetuu, şi-atunci Ewald îl întrerupea zgîlţîindu-l de umeri: "Termină, mă, Ali, odată, că acuşi se face, bre, ziuă. Tu nu mai termini pînă la eliberare..."

Burcul rîdea mut şi înceta.

Învăţaseră unii de la ceilalţi cîntecele şi-acuma le cîntau în cor, încet. Învăţaseră şi unul burcesc:

"Izmirim cavaclarîm,
Du ghiuliurghiu paclarîm;
Ba nada giagî giderleri,
Iarifeta buinum,
Yaca rîm cunaclarîm..."

De la nefizi au deprins cîntece despre nişte păsări care erau chemate să cînte şi să-şi spună astfel frumosul lor rost pe lume, despre amintirea unui migdal înflorit, despre jalea înstrăinatului... De la şturmul Ewald au ascultat şi au memorizat nişte lieduri cu zăpezi şi tristeţi mistuitoare, albe, despre nişte păduri seculare, fiinţînd de pe vremea legendelor, ca şi despre un trandafir care-a răsărit singur într-o stranie poiană.

Tot de la Ewald au învăţat şi un cîntec talian: "Mama son tanto felice, Per che ritorne d-a te"... şi unul galichesc: "Cavaleri ai mesei rotunde, Să bem, să bem, dacă vinu-i bun..."

Velhii au zis cîntecele cele mai ciudate, în care se trecea firesc, ori brusc, de la gravitatea sălbatică la duioşia tandră; de la jalea adîncă, stătătoare undeva, la irupţia ei într-un chiot teluric; de la dragoste la singurătate şi dor de haiducie, şi toate aveau nişte sonuri care nu erau nici burceşti, nici uropeene, nici mediteraniene, nici glave, nici orientale, ci veneau parcă dintr-o lume ceţoasă, al cărei creator a fost cîndva muntele şi Orfeu-cîntăreţul. De la sentimente de jale şi mîhnire metafizică se trecea pe nesimţite la o explozie de ritmuri zburătoare la cer.

De la Nandu au mai învăţat să cînte şi un cîntec spaniol: "Cunoaşteţi voi, acolo jos, frumoasa Spanie, Cu toreadori şi mîndre castelane... ?"

Mai cîntau ei, către sfîrşitul concertului dat în surdină acolo-n celula nr. 5, şi trei cîntece de leagăn, de-o nespus de săgetătoare frumuseţe..., unul tueton, unul celtic şi altul velhesc.

Burcul Ali era supărat că la burci nu se află asemenea cîntări.

- Ce să vă fac, a intervenit Ewald din nou, dacă în loc să căutaţi tihna şi cîntecul, voi aţi căutat mereu pricină de ceartă popoarelor; aur şi cadîn, bre !

- Aşa început să face şi voi acum, bre pezevenchi Ewald, a răspuns rîzînd victorios Ali.

Nefizii şi velhii s-au amuzat. Pînă şi bietul Listacas a rîs şi el.

O bucurie mare pentru ei, chiar şi pentru cel care era jumătate mort, era clipa cînd se schimbau gardienii şi intra de serviciu Nuţu. Mare şmecher acest Nuţu, şi "rău" din cale-afară ! Striga la ei ca un apucat, de parcă ar fi făcut cine ştie ce rău... Şi striga mai abitir la ei, cei din celula nr. 5, aşa de pornit, cu gura cît o şură, încît celelalte celule erau convinse că are ce are cu caftiştii din celula nr. 5. Bine le face !... Într-adevăr, Nuţu avea ce-avea cu cei din această celulă nenorocită. Exact atunci cînd urla mai tare, le strecura-năuntru un ciubăraş cu supliment, adus de la cei de drept comun, unde mîncarea era cu mult mai consistentă şi mai bună. Tocmai cînd credeai că dă-n ei să-i omoare (atîta de înverşunat răcnea) el aprindea două, trei ţigări una după alta, şi se făcea că-i cad jos... de unde le ridica rîzînd recunoscător fie burcul, fie Nandu, fie oricare altul.

Cînd îi scotea la plimbare - adică la manej - se făcea că nu vede atunci cînd hoţii şi ţiganii de la drept comun care măturau - chiar atunci - prin curte, le aruncau pacheţele cu zahăr şi ţigări şi, stînd el pe turela de pază, făcînd pe

obositul, ca unul care-şi pierduse noaptea cine ştie la ce ibovnică, uita de ceas şi-i lăsa să se plimbe mai mult decît timpul regulamentar de zece minute fiecare celulă. Cînd revenea la trezie din starea de somnolenţă, iarăşi se pornea să urle şi să ocărească de credeai că s-a aprins lumea.

Ce vroia să demonstreze acel Nuţu, gardianul, prin purtarea sa ?... Ori aşa era el din firea pe care maică-sa i-a dat-o ?... Vroia probabil să dovedească, în felul său, că omenia, chiar şi-ntr-un container devălmaş, cum era acesta de-aici, din celula nr. 5, nu dispare, nu moare.

Binecuvîntată fie seminţia lui, în veci.

Într-o zi ploioasă, cînd nu le ardea de cîntat şi cînd pe bolnav l-au lăsat durerile pentru un timp, zice unul: Hai să spunem fiecare cîte ceva; fiecare dintre noi să mărturisească cel mai extraordinar fapt din viaţa sa, momentul şi lucrul cel mai interesant...

- Pe mine, vă rog foarte mult să mă scoateţi din program, a intervenit Thanu, în viaţa mea de pînă acum nu s-a petrecut nimic important... ori nu mi-aduc aminte. Mi-aţi face însă plăcere dacă v-aţi încumeta să mă lăsaţi să vă ascult pe voi.

- Cine-ncepe ? a întrebat Nandu.

- Burcul, sare de-acolo Aghelakis.

- Ba nu burca, pentru ca burca la urma, burcam plăteşte, bre, pezevenchi, nu ştie asta proverb ?

- Să-nceapă cel mai mic.

- Adică eu, nu ? a ripostat Ewald, pentru că eu sînt cel mai mic; n-am nici 1,60 statura.

- Şturm mai mic la statură ca un nefid, cine naiba a mai pomenit ? interveni în discuţie şi Pispa, taciturnul.

- Cînd e vorba de comerţ şi de femei frumoase, şturmul se dovedeşte a fi mai mic decît nefidul, a ridicat glas şi nefidul cel cu barbă rară şi moale, cu faţă mai bucălată.

- Lăsaţi-mă să-ncep eu, a îngăimat stins aproape, ca din adîncul unui mormînt, bolnavul, răsucind cu greu ochii azurii înspre Thanu... căci cine ştie dacă voi mai fi viu pînă ce terminaţi de povestit voi ceilalţi.

- Nu se poate, n-ai voie să faci nici un fel de efort... La urmă de tot, vedem noi..., a dat sfat Nandu, mîngîindu-l uşor pe frunte.

Atunci începem eu, bre, a închis controversa Ali... Eu aduc aminte cel mai frumos clipa din viaţa la mine cînd am iubit pe Sanda, asta la Constantza fost, aducem eu la Sanda mult bigi-bigi, aduc şi amulet furmoz de la Burchia pentru ca mult iubem la ea, fost cadîn giugiuc mult, ah, ah, şi vorbit eu la ea de la zuflet, spus tot ce avut inimă, ca burcam prost ce este eu, şi, pezevenghi Sanda, anaina mî, putan fost cu mine, dus vandut la polis şi acum Ali stat aici, loc stat la copii lui, lîngă Sarha. Asta tot fost cel mai straordinar muabet din viaţa lui Ali. Gatam.

- Mă, da straşnic mai vorbeşti velheşte, l-a lăudat micul şturm. Aferim !

- Pare rîu foarte la mîne nu suntem Stambul; acolo eram, facem la tine, şturm, mare peşcheş, pentru asta giugiuc compliment făcut. Acuma vine rîndul la tine.

- La mine, a preluat recomandarea şturmul cel mic, momentul cel mai important din viaţa mea a fost cînd am dezertat din lagărul de la Micşani. Nici acuma nu-mi vine să cred c-am scăpat cu adevărat de-acolo. Ploua, era beznă, santinelele îşi fluierau semnalele din două-n două minute, iar eu, ca un şoricel, m-am strecurat - şi cu inima cît un purice - printre sîrmele ghimpate şi printre semnalele santinelelor, pînă ce m-am văzut singur pe-un cîmp părăsit, acolo m-am dezmeticit, aş fi chiuit de bucurie, dar m-am potolit numaidecît, apoi am luat-o de unul singur pe drumuri felurite, pe cărări ascunse, pe la stîni şi prin casele izolate-n cîmp ale oamenilor, pînă ce am ajuns la Craşov,

trecînd singur peste munţi, fără nici-o călăuză decît piaza cea bună, cum zic velhii.

Cu această ocazie am aflat că cei mai buni şi mai simpatici oameni din lume sînt ciobanii velhi. Am şi-acuma la magazie balotul cu haine groase, suman şi cioareci şi obiele, pe care mi le-au dat ei. Am acolo - şi mi-ar părea foarte rău să se fi pierdut - şi un urs de mămăligă, mare, şi unul de brînză.

De-aici încolo - adică din clipa-n care-am ajuns la Craşov - (Craşovul fiind pentru mine exact ceea ce a însemnat pentru Ali Constantza) povestea se aseamănă perfect cu a burcului, cu deosebire că pe mine nu m-a vîndut Sanda, ci Ane-Liese, o saxă de-a mea din acel oraş, supărată pe mine că am preferat-o în locul ei pe Erjibet, fata bucuiului.

M-au umflat deci într-o noapte, cu cioareci cu tot, inclusiv ursul de mămăligă şi boţul de brînză, şi m-au priponit, după toată arta lor juridică, aici.

Doamne, îţi mulţumesc că nu m-au predat tumurilor, căci, atunci, burcule, n-aveai pe cine plictisi astăzi aici. Se vede că acel de care depindea soarta mea era frate cu pezevenchiul de Nuţu, almintrelea cunoştea Ewi raiul din minele tumure. M-au declarat spion caftist şi gata... Altul la rînd.

Pentru mine, a început a mărturisi nefidul Aghelakis, cel mărunţel, dar cu barbă deasă, aspră, neagră, momentul din viaţa mea de care mi-aduc cu cea mai urîtă strîngere de inimă aminte a fost acela cînd i-am pus tatălui meu pistolul în piept, somîndu-l să dea tot ce are ascuns ca bănet şi tot ce ţine-n baniţe, prin pod sau chelare, ca provizii.

- Nu ţi-e ruşine, smintitule, a strigat tremurînd de mînie tatăl meu, şi sfidînd balalaica ce-i sta proptită-n piept, mi-a repezit nişte pălmi... că şi-acum mă furnică pe obraz din cauza lor.

- Dă numaidecît totul, chiaburule, am amenințat eu cu convingere straşnică, altfel te sărută rece maică-mea.

Atunci tatăl meu a tăbărît cu pumnii şi picioarele peste mine, împroşcînd mînie şi otrăvuri: "nemernicule, mai bine te scuipam într-o privată decît să te fi adus pe lume; nu pentru voi am strîns, ca să aveţi şi să nu fiţi de ruşinea lumii ? Nu pentru binele vostru mi-am tras de la gură şi-am umblat rupt şi cîrpit ? Nu pentru tine şi sora ta ?!"... Şi, de mînie turbată, a dat orbeşte-n mine, ca un apucat şi, nu ştiu nici acuma de ce, plîngea.

Eu însă aveam ordin, aveam sarcină, misiune... şi-am descărcat pistolul-balalaică asupra sa. Îndoindu-se din genunchi, a holbat ochii a mare blestem asupra mea, iar ultimul gest pe care l-a făcut înainte de a-şi da suflarea, a fost o flegmă înmulţită cu sînge pe care mi-a zvîrlit-o drept în ochi. Nici nu-mi vine să duc mîna la ochi; parcă-i tot acolo... şi-acuma.

Celălalt nefid, mai bucălat şi cu ochii mari, piezişi, mai vicleni, a oftat alene şi-a zis:

- Eu voi aminti de un moment mai luminos, mai optimist decît cele rostite aici pînă-acum.

A fost ca o iluminare !... Ca o naştere a doua oară..., ca un fel de deutero-botez al fiinţei mele, de data aceasta într-adevăr făcut cu duh sfînt.

Văzînd eu fapte mai oribile decît cele spuse de simpatriotul meu Ghelachis aici, care, faţă de altele nu sînt decît nişte sărmane idile, avui următoarea revelaţie ! Se făcea că mă plămădesc din nou în pîntecele mamei, că trec prin nişte probe de purificare, apoi că mă ivesc la lumină din nou, alt om, mult mai frumos în felul de-a vedea lumea şi lucrurile.

M-am desluşit lent dintr-un fel de vîrtejuri ceţoase, cu fel de fel de arătări hidoase la răstimpuri într-însele, şi încetul cu încetul, aşa cum apare un astru dintre negurile

de după furtună, dintre nourii care fug înfricoşaţi parcă pe cer încoace şi-ncolo, m-am renăscut.

În momentul acela am hotărît, orice s-ar întîmpla cu mine, să-mi creez singur fericirea, aşa cum pot şi cum m-ajută tihè, şi să nu accept să mi-o impună altul, sau alţii... Nu-mi voi da viaţa şi liniştea sau amărăciunile vieţii mele pe mîna nimănui niciodată.

Cînd voi ieşi din închisoare, dacă voi ieşi (fără să-şi deie seama s-a uitat spre bolnavul ce începuse să geamă înteţit), am să lucrez acolo unde-mi va fi dat, iar în timpul care-mi va rămîne liber, deci al meu, îmi voi crea lumea, o lume aşa cum mi-o doresc, în care să mă simt bine, liber. Şi-mi voi apăra dreptul la aceste două rosturi ale vieţii mele, munca şi libertatea mea, luptîndu-mă cu dinţii cînd nu voi mai avea braţe. Nu mă va interesa ce-i în blidul celuilalt, am să-i respect şi blidul, şi conţinutul, şi lingura de care se foloseşte, dar să ferească Dumnezeu pe cineva să-mi drămuiască mie viaţa născută din munca mea cinstită, sau bucuria pe care eu am să i-o dau, după gustul şi plăcerea mea şi nu după cum porunceşte nu mai spun cine...

Am să mă bucur de ceea ce am, adică de ceea ce am dobîndit pe munca mea cea dreaptă şi nu după cum o să mă-nveţe ce să fac cu ceea ce am cel care nu-i în stare să facă nimic altceva decît să deie sfaturi altora despre fericire. Şi pentru ca fericirea mea - adică ceea ce se poate numi cît de cît fericire pe lumea aceasta - să fie sigură, adevărată, curată, o să mă străduiesc din răsputeri să nu o sprijin pe nenorocirea nimănui. Iată singura religie şi unicul rost căruia am să mă-nchin din clipa aceea. (Nu redăm felul propriu de vorbire al nefizilor, ca la burc.)

- Opreşte aici dizertaţia, a îngînat bolnavul, ca nu cumva să cazi în acelaşi păcat însuţi tu; să nu pari că-ncepi şi tu să dai sfaturi...

După asta toţi au tăcut timp de vreo zece minute, pironiţi în starea aceasta de gemetele şi zvîrcolirile colegului lor suferind. Parcă se zvîrcolau în măruntaiele lui şerpii iadului, muşcînd dintr-însul cu orbire. În timp ce se zvîrcolea astfel, se suduia din răsputeri pe sine însuşi şi-o dojenea amarnic pe maică-sa că l-a adus pe lume.

- Lasă, lasă, o să treacă şi-o să fie bine, îl tot ogoia Nandu. Ceilalţi se uitau compătimitor şi neputincioşi la bolnav. Thanu se aşezase la picioarele patului şi privea cînd spre bolnav (care deschidea ochii spre el ca-nspre-o salvare, agăţîndu-se cu deznădejde şi-un fel de bucurie stranie de ochii aceia întunecaţi, ai lui Thanu, vrînd parcă să spună ceva...), cînd spre zidul năpădit din faţa ferestrei. Apoi îi apleca-n podea şi-i ţinea acolo fixaţi în ciment, timp îndelungat. Nandu i-a făcut masaj uşor pe pîntecele chinuit de vîrcolacii-şerpi întărîtaţi, i-a dat să-nghită o pastilă, bolnavul s-a liniştit puţin cîte puţin, apoi a îngăimat, ca din adîncul unei răni: "Hristè !"

- Şi-acum, spune tu, bunule Nandu, care-a fost clipa din viaţa ta care a însemnat ceva mai mult decît toate celelalte... A rotit ochii tragic de rugători înspre Thanu, care tăcea privind în podea ca o umbră aplecată peste cine ştie ce morminte, ca o umbră blestemată.

- Păi, a început şovăielnic Nandu, care alta să fi fost decît aceea care mi-a scos-o-n cale pe nespus de frumoasa Vae, fata promisă mie de jumătate şi pe care am pierdu-t-o pentru totdeauna... Apoi l-a podidit plînsul şi-a tăcut şi s-a retras jenat în patul său cu aşternut de rogojină, s-a cotropit sub pătură, şi-a stat aşa sub pătură, ţinînd în braţele sale durute amintiri.

Bolnavul a întins mîna spre patul lui Nandu: "du-ce-ţi-mă la el, a şoptit stins, cu ochii lui azurii, mici, licărind de lacrimi..., vreau să stau şi eu la căpătîiul lui..."

Ceilalţi i-au dat să-nţeleagă, ridicînd degetele vertical pe buze, în aşa fel că se arăta o cruce din întîlnirea buzelor şi-a degetului arătător, că nu e cazul să-l tulbure şi mai mult în tulburarea lui.

Nu-i spun nimic, a completat bolnavul, ci doar vreau să stau lîngă el, la căpătîiul durerii lui.

Atunci s-a deschis brusc, cu zgomot uşa, Nuţu a apărut în uşă şi i-a poftit, cu gălăgie mare, aşa cum obişnuia, la plimbare.

- Tocmai acuma, bre, cînd urma rîndul lui Thanu ? a vorbit cu supărare Ali. Poate catadixi la pînă urma să spună şi el ceva...

- Da, a replicat prompt Thanu, pregătindu-se să iasă afară pentru plimbare, clipa cea mai importantă din viaţa mea a fost aceea-n care l-am cunoscut pe domnul Nuţu.

Au rîs cu toţii... Nuţu n-a priceput nimic... ori s-a prefăcut,... mai ştii ? Mintea sa era mult mai ageră decît a celor care-i porunceau şi-l urmăreau pas cu pas să vadă cum anume-şi face datoria faţă de legile noi ale ţării.

Cînd să treacă pe lîngă bolnav, Thanu a simţit că se agaţă de ceva. S-a întors ca să vază ce este... Era că altcineva se agăţase de el, şi cu mîinile, şi cu ochii, ochii aceia stăruitor de rugători.

Nici nu era nevoie să-i spună din gură: rămîi, te rog, cu mine, nu te du astăzi la plimbare, căci se înţelegea aceasta limpede din privirea sa, care implora grăitor exact acelaşi lucru.

- Hai, mişcă, mişcă, dădea zor Nuţu, strigînd tare, cu vocea lui de mînaci de herghelii, cîndva, cine ştie în ce strămoş de pe cîmpiile getice.

- Iertaţi-mă, domnu Nuţu, l-a rugat simplu Thanu, eu stau aici.

- Îhî, a răspuns Nuţu, care se pare că înţelesese totul, bine mă, bine, rămîi.

Uşa s-a închis, zăvoarele şi cheile s-au tras şi învîrtit cu scrîşnire, cei doi s-au pomenit singuri, unul cu ochii în ochii celuilalt, în celula nr. 5. Este aproape normal să vezi o celulă cu nu ştiu cîte paturi, toate ocupate de locatarii lor în haine vărgate. Dar este ceva sinistru, de spaimă să vezi doi inşi stînd, unul pe spate, altul la picioarele acestuia în capul oaselor, cu mîinile împreunate pe genunchi, numai doi într-o încăpere - adică celulă patru pe doi aproape - cu încă şapte paturi pustii, goale, deasupra şi-mprejurul lor. Un pat cu doi inşi şi alte şapte goale !

(În celulă erau două rînduri de paturi a cîte două, suprapuse. Erai obligat să stai necontenit pe loc fără să te poţi mişca, decît doar strecurîndu-te.)

S-au privit în linişte cîtva timp. Thanu tăcea întunecat, dar nu indiferent. Listacas tăcea şi el, dar de pe faţa lui se detaşa încet, încet un fel de surîs... Surîsul acela creştea, îi acoperea ca un giulgiu toată fiinţa, şi devenea din ce în ce mai trist, mai dureros. Pe măsură ce devenea trist şi dureros prindea contur de nimb parcă. Surîsul acela imens de trist arăta ca o aureolă.

Şi în surîsul acela de-o dureroasă seninătate, întruchipare a implorării, a început să vorbească; glasul era al unei fiinţe care murise de mult şi acuma chema de departe propriul său nume. Se aflau faţă-n faţă doi inşi: unul dincoace, pe pămînt, celălalt dincolo, pe versantul morţii.

Închipuiţi-vă doi oameni care-şi dau mîna de despărţire la cumpăna cea mai înaltă dintre viaţă şi moarte.

- Ştiu că n-ai... să mă ierţi. Dar ştiu, tot atît de tare cum tu ştii că nu poţi să mă ierţi, că trebuie să-ţi spun, a rostit cuvîntul omul-nimb.

Privirile s-au oprit una înaintea celeilalte, ca două oglinzi imense puse faţă-n faţă, ca două prăpăstii.

- Ştii foarte bine că nu cred în Dumnezeu, ba mai mult, c-am urît de moarte această idee idioată, dar trebuie

să cer iertare... şi nu de la Dumnezeu, ci de la tine, numai de la tine. Nu pentru că tu ai fi cumva vreun fel de Dumnezeu, ci pentru că eu nu pot putrezi pînă ce nu-ţi cer să mă ierţi, chiar dacă ştiu cu siguranţă că n-ai s-o faci. Nu mă interesează ce vei face tu, mă interesează ceea ce nu pot să nu fac; îmi este cu neputinţă. Tot ce-a mai rămas din mine este numai această imensă dorinţă de a-ţi cere să mă ierţi, acest cumplit strigăt al fiinţei mele, acest ţipăt care singurul e în stare să rupă porţile morţii şi să intru odată-n ea.

Pînă nu-l mărturisesc nu pot muri.

Ajută-mă...

- Cum ?

- Să mă suporţi să-ţi spun.

- Am înţeles totul fără să-mi spui nimic.

- Dar, dar nu ceea ce ai priceput tu contează mai mult, ci altceva... Felul cum s-a întîmplat totul, cum am procedat.

Thanu s-a întunecat de tot, şi-aşa aplecat cum stătea, cu capul în jos, ca ultimul vîrcolac mestecînd cu un trident peste ultimul cazan din talpa iadului, a întrebat:

- Cum ?

- Am să-ţi spun, fireşte, de aceea te-am oprit, dar te rog să-mi faci două hatîruri.

- Depinde ce, a răspuns Thanu.

- Lucruri care se pot face, fără probleme.

- Bine.

- Du-mă, te rog, pînă la tinetă...

- Te duc, desigur. Poftim prinde-te de umerii mei; sau să te iau în braţe ?

- Nu, de umerii tăi.

L-a dus la tinetă... Bolnavul a scos din buzunarul zebrei pastilele cîte le mai avea şi le-a aruncat înăuntru... Îţi mulţumesc, a spus. Asta a fost.

Te rog foarte mult, şi-am să-i rog şi pe ceilalţi, să nu mai cereţi altele. Aşa vreau eu. Asta mi-i dorinţa înainte de a muri.

Al doilea hatîr pe care te rog să mi-l faci: să nu mă omori... nu pentru că mi-ar fi frică de moarte, oricum, tot voi muri curînd, - deşi cei care se tem mai tare de moarte sînt ucigaşii de rînd cum am fost şi eu -, sau c-aş ţine să trăiesc oricum, ci... ca să mă mai chinuiesc, să mă chinuiesc, mai mult decît pînă acum, să mă chinuiesc, şi nimeni să nu vie să stea lîngă mine, nimeni să nu se uite la mine, nici ca la un gunoi de tîrfă... Poate că aşa mă voi ierta eu însumi cît de cît, pentru că tu nu trebuie, şi nici să n-o faci... Dar eu trebuie să spun.

- Şi... cum...?

În momentul acesta nişte junghiuri au trecut prin măruntaiele lui ca nişte săbii de flăcări otrăvitoare.

A dat să geamă, dar geamătul lui s-a transformat într-un: "aşa, cîine, aşaa! Cîinilor turbaţi dinlăuntrul iadului meu, rupeţi fără-ndurare din stîrvul, din umbra fiarei din mine ! Rupeţi ne-ncetat ! Sfîşiaţi cu-nverşunare ! Aşaa ! Şi încă... ! Aşaa ! Scorpie născută din hazna... ! Aşaa... ! Am înfipt custura-n pîntecele ei... şi-am despicat pîntecele de jos în sus, de la locul acela pînă-n grumaz".

Thanu a ridicat ochii asupra lui... În adîncul ochilor învolburaţi, un vultur negru parcă dădea tîrcoale, roată-mprejur, răcnind... "Aşaa, ura şi scîrba lumii ! Aşaa... ! Am împotmolit tăişul în locul unde te-ai (a fixat ochii asupra lui Thanu) zămislit tu, în văzul tatălui tău legat, şi-a surorii tale, luminoasa aceea fiinţă care-mproşca asupra mea din priviri numai dispreţ şi ură, binecuvîntată fie ca ea în vecii vecilor, am ucis-o şi pe ea, cea care-a murit cu gheare-le-n fălcile mele şi-a scuipat în lături de scîrbă, nu peste faţa mea, ci alături, într-o balegă de vacă, lucru sfînt faţă de aşa-zisă faţa mea.

Tatălui tău - coborîse mult glasul, şi acum privea într-o parte, în perete - care n-a scos un cuvînt, nici măcar nu s-a uitat la mine, iar de ruşine mare, nici unul nu s-a uitat la celălalt, nici tatăl la soţie sau fată, nici fata şi soţia la el cînd i-am scos afară... (ar fi urlat de durere, dar a strivit setea de-a urla în iadul dintr-însul...) da, i le-am scos afară, scormonind ca un porc, acolo, şi i le-am crestat rîzîndu-i în nas, şi rîzînd triumfător, că cine-s eu, către tovarăşii mei de luptă. Apoi l-am spînzurat şi-am dispărut de la locul acela, cum dispare prelingîndu-se-n gaură, şarpele."

Thanu a îndreptat mîna spre grumazul care rostea aceste cuvinte... Gestul pornit din instinct s-a oprit la jumătatea drumului. A adus mîna la loc.

..."Şi nu-i adevărat, a reluat el, c-aş fi fiind din părţile Rumeliei, am minţit toţi trei, din ruşine, ca să nu stricăm buna înţelegere din oaza aceasta, celula nr. 5. Iată, şi-n această privinţă, adevărul:

Eu sînt din Bozova, satul de haşoţi din jos de Tanara, la poalele Golnei. Tatăl meu a cinstit, desigur, un pahar de vin cu tatăl tău atunci cînd se-ntîlneau la pazarurile din Balabaca sau Brebena, cînd tatăl tău cumpăra de la taică-miu - nu s-ar mai fi zămislit niciodată - grîu şi alte grăunţe, iar el la rîndu-i cumpăra de la taică-tu, brînză, cergi şi lînă dintr-aia fină.

Iar ceilalţi doi mincinoşi sînt din satul de copaciari, Zapandi, la două ceasuri de drum de la voi pînă acolo, prin locurile ce le numiţi voi astecii Scamnili şi Căldăruşa.

N-au fost mai buni decît mine, nici mai miloşi, te-asigur. Ei l-au omorît pe acel om brav, care a murit ca şi cum s-ar juca de-a moartea, Iani Grijoti... Dar fiecare cu-ale sale. Dacă ţi-aş spune mai multe, aş părea drept un pîrîtor josnic şi m-ai dispreţui şi mai mult."

Apoi bolnavul a tăcut... Stătea cu ochii ţintă asupra peretelui. Nu i-a mai întors niciodată către Thanu... Cînd Thanu, în fine, a răsucit capul cu greu mare către bolnav, ochii bolnavului nu mai priveau nicăieri. Se rostogoliseră-n marea linişte.

Cînd Nuţu i-a adus pe ceilalţi de la plimbare, în celulă, Thanu l-a întîmpinat: "Ăsta s-a dus."

- Cine s-a dus, mă ? s-a răstit la dînsul Nuţu.

- Uitaţi-vă la el... E dus.

- Nu-i nimic, aducem altul, a închis discuţia Nuţu. Mai ţineţi-l niţel aici, a vorbit mai departe cu tîlc, ca să vă dau şi porţia lui de pîine şi fasole..., căci astăzi aveţi fasole, bandiţilor.

EXTRĂDAREA

După instaurarea în Velhia-Mare a orînduirii edenice, numită şi autocîrmuirea sobornicească, nefizii din această ţară, şi nu erau puţini, ageri şi precauţi din fire cum sînt, afară de cei cîţiva care s-au vîrît în eclezie ca să facă isprăvi politice, sau spionaj, aproape toţi s-au repatriat, ducînd cu dînşii prin valiza diplomatică bijuteriile şi aurul, şi lăsînd în voia noilor vechili toate averile celelalte de care dispuneau, averi imobile, şi nu dintre cele neimportante. Nu tîrziu era, însă, să le ieie locul alţi nefizi, în urma eşecului suferit în încăierarea familială din Nefidia.

Şcolile velheşti din Mardonia administrată de nefizi au dispărut imediat după război, în virtutea unei controverse diplomatice pe tema democraţiei: Nefizii, credincioşi principiilor de democraţie - idee pe care o descoperiseră tocmai ei, chiar dacă alţii au fost aceia care-au aplicat-o-n practica social-politică de-adevăratelea -, nu se opuneau - teoretic vorbind - ca acele şcoli să funcţioneze în continuare, dar cu o condiţie: predarea lecţiilor să se facă după o programă de învăţămînt democratică, aceeaşi cu a şcolilor nefide, deoarece ei nu erau deloc dispuşi să facă din acele şcoli velheşti focare şi pepiniere de gorgonism.

Guvernul devălmaş din Velhia, pe de altă parte: "Programa noastră este singura democratică şi nu înţelegem

nici în ruptul capului să o înlocuim cu alta... deoarece nici noi nu sîntem dispuşi, nici proşti, ca să alocăm sume de bani serioase pentru a face-n aceste şcoli, finanţate de noi, educaţie burgheză, antisobornicească."

Rezultatul tratativelor a fost, evident, desfiinţarea acestor şcoli. În fond, şi unii şi alţii doreau acelaşi lucru, numai că trebuia să se vorbească altfel, pentru ca să pară cinstiţi, binevoitori, şi în spiritul legilor fiecărei părţi.

Astfel au dispărut şcolile velheşti din Mardonia, şcoli pe care burcii le-au aprobat să fiinţeze şi le-au protejat.

Ziarul oficios al devălmaşilor din Nefidia anunţa a doua zi cu litere de-o şchioapă, festiv, pe prima pagină: "În sfîrşit, am lichidat şi cu şcolile velheşti din Mardonia !" Ziarul acela faimos prin conduita sa devălmaşă, nu degeaba se numea: "Smulgerea din rădăcină". Spiritul gîndirii sobornicesti îşi dădea, în modul acesta arogant, arama pe faţă.

Aşadar cu şcolile s-a terminat; bineînţeles şi cu bisericile şi comunităţile. Bucuroşi de acest succes - bucurie pe care o împărtăşea şi guvernul de la Mumureci în felul său -, nefizii au atacat o altă problemă: cereau insistent despăgubiri în valută forte pentru averile acelor nefizi care s-au repatriat, rămase-n ţară, în folosul "velhilor". Şi nu numai că cereau stăruitor, dar ameninţau cu Tribunalul Internaţional de la Vaga, unde ar fi cîştigat sigur cauza, ceea ce ar fi însemnat o lovitură costisitoare pentru guvernul velh, care abia avea ce să deie de mîncare poporului; tumurii, în numele dreptăţii desăvîrşite, cărînd din Velhia totul, cu desăvîrşire, velhii nu puteau da nici o leţcaie, nimic, nici măcar pe ei înşişi, sub sechestru la acea oră.

Atunci - velhul totdeauna la ananghie este inspirat - un consilier aulic a strigat: "Evrika ! Am găsit, am găsit soluţia !" Şi cum dregătorii velhi de atunci erau renumiţi în a face propuneri şi în a fabrica zilnic legi şi hotărîri,

guvernul devălmaş de la Mumureci a propus nefizilor următoarea soluţie: "În locul averilor nefide rămase-n ţară, noi cedăm guvernului nefid averile şcolilor şi-ale bisericilor velheşti din Mardonia".

Nefizilor le-a convenit de minune propunerea, pentru că-n felul acesta velhii renunţau oficial la aceste şcoli şi biserici, care-i incomodau în opera de nefidizare a populaţiilor din Mardonia. Velhilor de asemenea le convenea, pentru că în felul acesta făceau dovadă unor oameni care luptă neabătut pentru pace, progres şi devălmăşie, şi că de dragul bunei înţelegeri sînt în stare să-şi dea şi carnea de pe dînşii, nu numai... fraţii.

Nefizii iarăşi au fost de acord, dar din nou cu o condiţie: pe lîngă averile bisericilor şi ale şcolilor velheşti, să le predeie şi nişte tîlhari dintre aceia care-au săvîrşit crime şi-au adus pagube Nefidiei, şi care acum se aflau găzduiţi în Velhia.

- Bine, dar, au replicat cu mare-ngrijorare velhii, aceştia se bucură de protecţia legilor internaţionale, ca refugiaţi politici.

- Noi asta cerem, au stăruit nefizii, iar dacă nu sînteţi de acord, atunci stricăm calimera.

- Cu această propunere nu putem fi de acord, au răspuns fermi pe poziţie, velhii, şi nu vom accepta-o nici dacă ne-ar sfătui marii noştri prieteni, bastionii dreptăţii în lume, tumurii. Noi respectăm drepturile şi libertăţile omului, respectăm normele dreptului internaţional şi nu ne abatem de la această linie, care de altfel coincide perfect cu proverbiala noastră ospitalitate. Nu vi-i predăm pe nefizii care au cerut azil politic în ţara noastră ospitalieră şi hotărîtă să respecte convenţiile internaţionale, neabătut. Cereţi altceva: grîu, lemn, petrol, carne, fructe, vinuri, cereţi-ne să stăm noi în închisori, dar nu ne cereţi să fim trădători ai cauzei... omenirii.

- Dacă nu chiar pe toţi cîţi i-am dori, măcar pe cîţiva ca să dovedim poporului nostru c-am avut în aceste tratative cu dumneavoastră şi un cîştig moral cît de cît. Căci nu numai bastionii respectă un fel de morală... a lor, ci şi, închipuiţi-vă, noi, purghezii. Trebuie să facem şi noi, ca şi voi, nişte procese demonstrative, chiar dacă vom condamna la moarte nişte nevinovaţi. Nu contează decît forma, împlinirea scripturii..., căci avem şi noi o scriptură.

- Daţi-ne răgaz două ore, să consultăm pe mai marii noştri, căci nu avem mandat să discutăm o astfel de problemă delicată, au răspuns delegaţii velhi la aceste tratative, în frunte cu ministra afacerilor din afară.

- Vă atragem atenţia la modul cel mai reverenţios cu putinţă, că dacă nu cădeţi la învoială, mîine înaintăm plîngere la Tribunalul Internaţional din Vaga, şi nu ştim de unde veţi procura valută ca să ne plătiţi, şi ne cuprinde de pe-acum mila de voi, sărmană ţară foarte bogată, au încheiat pentru moment discuţiile înduioşător nefizii.

- Măi, da nu degeaba se spune că: să te ferească dumnezeu de ce-ţi face nefidul în socoteli, a glumit unul dintre emisarii velhi.

Consultînd pe şeful guvernului, iar acesta consultînd, la rîndul său, pe şeful Ecleziei, iar acesta, ştiind pe de rost ce trebuia să facă, cunoscînd ca un fachir toate gîndurile, gusturile şi plăcerile stăpînului său - dacă cumva dovedea nişte lapsusuri, consulta pe consilierii care stăteau în preajma sa precum stau la ţară în jurul casei ăia încolăciţi şi un moţ -, că nu degeaba a fost pus pe cel mai înalt jilţ, ca să conducă cu înţelepciune poporul velh, delegaţia velhă a găsit soluţia, care n-a fost nici greu de găsit, nici costisitoare...

Au propus deci: să predeie nefizilor pe toţi velhii cîţi s-au refugiat în ţară după închiderea şcolilor şi bisericilor din Nefidia, în majoritatea lor elevi ai acelor foste şcoli.

Primul care figura pe lista prezentată de ambasadorii velhi la această conferinţă a fost Athanasie Vazura, urmat apoi de toţi ceilalţi colegi ai lui de şcoală şi gintă. Lipseau de pe această listă, bineînţeles, aceia dintre elevii liceului din Brebena sau Sarona, sau Geanina, care veniseră-n ţară amestecaţi cu fugiţii răzmeriţei, şi care, după cum s-a arătat cu prisosinţă mai sus, se bucurau de protecţia legilor internaţionale.

Citind lista, nefizii au cam strîmbat din nas, zicînd în gîndul lor: "Ce dracu să facem noi cu toţi ăştia ? Să zicem efharisto (mulţumesc) c-am scăpat de ei ! Vom reţine de pe acest tabel nominal numai pe cei pasibili de pedeapsa cu moartea, pe ceilalţi, neavînd nici un rost să-i aducem în ţara noastră ca să amintească velhilor asteci mereu că au fost cîndva şcoli velheşti în Nefidia, şi să regrete spunînd cu nostalgie: "ehei, cînd erau la noi şcoli velheşti se mai ridica şi dintre-ai noştri cîte cineva: doctor, dascăl, om învăţat, dar acum, nimic, ne omoară cum vor, omorîndu-se întîi şi-ntîi limba părinţilor", îi lăsăm peşcheş fraţilor lor velhi, să cunoască ei cît le sînt de fraţi..."

Şi scoţînd stiloul, şeful delegaţiei nefide i-a tăiat aproape pe toţi, lăsînd teferi acolo pe listă doar pe Vazura şi pe încă vreo cinci, ce urmau a fi judecaţi în Nefidia şi apoi ucişi.

De pe vremea cînd s-au purtat acele celebre tratative între guvernul nefid şi cel de la Mamureci datează, credem noi, zicala care spune: "Ce-am ajuns şi noi velhii, mai rău decît ţiganii". Ori de cîte ori se strîng laolaltă nişte velhi din Mardonia, Penir şi Farsalia, şi-i cuprinde necazul de propria lor soartă, oftează rostind această zicală

*

* *

În dimineaţa zilei de trei aprilie, gardianul Nuţu a intrat brusc în celula nr. 5 cu o gură cît o şură şi-a strigat (se vedea că-l stăpîneşte o mare bucurie) "Vazurlescule, afară numaidecît. Hai repede, ia-ţi catrafusele şi-afară, n-auzi ? Mişcă mai repede ! N-ai ieşit ? Afară de-aici ! Voi, ceilalţi, staţi pe loc !"

A închis la loc celula, l-a luat de braţ pe Thanu, l-a întrebat că ce-a visat azi noapte, i-a zîmbit cu subînţeles şi l-a băgat la izolare. Acolo, înainte de a-i închide uşa, s-a făcut că-i scapă din mînă ţigara atunci aprinsă şi, dacă a văzut că Thanu nu se apleacă s-o ridice, a ridicat-o el şi i-a pus-o-n gură zicîndu-i încet: Hai, că acum nu mai eşti al nostru, pot s-o fac şi fără să greşesc. O să-ţi aduci aminte, cine ştie cînd, de ţigara pe care ţi-a dat-o cu mîna lui, de la inimă, nebunul de Nuţu. Aşa să ştii."

- Cîte zile faci de-aici pînă la ai tăi, acasă ? a mai întrebat cu duioşie Nuţu.

- Cît o veşnicie, iubite prieten, a răspuns sec Thanu.

- Ai mă, ce dracu de mă iei pe mine-aşa, a răspuns Nuţu. Peste cîteva zile vei fi acasă. Ţi-o spun eu. Îţi fac formele la grefă, jur pe ce am mai sfînt.

- Nu chiar peste cîteva zile, a răspuns Thanu, dar sigur peste ceva mai multe zile voi fi nu acasă la mine, ci la ai mei. Şi-mi pare nespus de rău că n-am să-ţi pot scrie carte de-acolo.

- Vorbeşti în dodii. Te-ai smintit de cap aici în puşcărie de la Jelna. Mă duc.

"Domnule Nuţu, prietene şi omul bun, Nuţule, ce ştiu dacă mai putem grăi împreună... Iartă-mă, dă-mi voie...", şi-a întins braţele spre gardian ca să-l sărute. Nuţu l-a cuprins repede-n braţele lui de urs, şi era foarte ciudat

de frumos lucru cum doi urşi se strîngeau în braţe să se zdrobească.

Nuţu s-a desprins şi-a plecat ştergîndu-se pe ochi cu mîneca uniformei. Thanu i-a mai făcut un semn înainte de-a porni duba-n care-l îmbarcaseră, iar Nuţu nu se poate şti din ce cauză, după ce a mărit ochii înspre el în semn de răspuns, s-a-ntors repede, s-a îndreptat cu paşi apăsaţi înspre un grup de deţinuţi de drept comun care "o frecau" cum se spune-n langajul de rigoare al lagărelor de muncă, şi unde n-a pornit a răcni şi-a sudui de mama focului, că-şi rîdeau în barbă pînă şi hoţii de el. El însă nu s-a potolit pînă ce nu s-a uşurat de urîtul care-l apăsa pe sufletul lui de gardian guraliv şi bun.

Funcţionarul de la Ambasada Nefidiei care-a venit să preia marfa s-a arătat foarte politicos cu cei din dubă. Thanu a privit cu-ntunecare rece spre el, drept care, domnul diplomat a pălit şi l-a luat niţel cu răcoare.

I-a displăcut lui Thanu, mascul-capodoperă-a-naturii, faţa imberbă şi dolofană a diplomatului, şi fundul rotund şi poponel pe care şi-l purta cu multă graţie, mîndrie şi siguranţă de sine, printre gardienii prezenţi.

Îl dispreţuia nu pentru că era nefid sau funcţionar diplomat, ci pur şi simplu pentru că în felul în care se înfăţişa părea să fie o gravă abatere de la legile firii. O dezgustătoare aberaţie.

A telefonat la Ambasadă, şi nu ştiu ce i-a spus ambasadorului la telefon durduliul diplomat, că-n cîteva minute s-a pomenit cu el în faţa dubei.

După ce l-a studiat pe sub coada ochiului pe Thanu, această superbă fiară care tăcea indiferent, ca o stîncă de granit înlăuntrul căreia mocneşte, zvîcnindu-şi spinările din cînd în cînd, lava tenebrei, ambasadorul a zis ca pentru sine: "Păcat să piară un asemenea exemplar omenesc, crimă să ucizi pe-acest fecior". Apoi a iscălit nişte hîrtii, în silă.

Cînd a povestit, la o recepţie dată-n cinstea reginei, de ziua ei, în incinta ambasadei, invitaţilor, despre tînărul acela, un muntean de toată frumuseţea, exemplar de lux, de muzeu de eugenie antropologică, perfecţiune a virilităţii, a tuturor virtuţilor bărbăteşti însumate la necunoscuta maximă, un ziarist gal a dat următorul răspuns (îl reproducem întocmai): "Nu degeaba, excelenţă, a băut apă şi-a respirat aer din pămîntul aparţinînd aceloraşi zodii care-au zămislit pe Spartacus şi pe Alexandru". Răspunsul acesta i-a plăcut şi nu prea excelenţei sale.

Tezaurul nu ştiu cărui rege fabulos să fi transportat şi nu l-ar fi păzit cu atîta străşnicie. Avea lanţuri grele la glezne, aşa de aproape legate încît nu putea păşi mai mult decît 20 pînă la 30 de centimetri. La mîini avea dublă legătură de cătuşe: una nababică şi alta tumurică, una din oţel fin şi în aşa fel concepută încît, deşi părea simplă şi fragilă, nu o puteai desface sau rupe în nici un fel, cealaltă, foarte grosolan făcută, dar grea şi cu cuietori zdravene, de putea ţine-n loc şi-un elefant furios, nu un om, chiar şi ca acest tînăr păltiniot.

Cînd trenul care ducea-ntr-un compartiment special amenajat preţiosul vînat s-a oprit undeva, tînărul Thanu, care adormise adînc între timp, s-a trezit brusc, ca strigat de departe de-o adîncă chemare... Nu-l strigaseră nici paznicii, nu îl treziseră nici glasurile santinelor de la graniţa dintre Galvaria şi Nefidia, nici zgomotul pe care l-au făcut roţile trenului la oprire. Era altceva. L-au dat jos. Escorta stătea cu ţeava puştilor îndreptată asupra lui.

Evzonii nefizi, foarte mîndri în uniforma lor, cu fustanelă, încălţări cu fundă de mătase şi scufiţă-n cap roşie cu o coadă de mătasă atîrnînd greu pînă peste umăr, neagră, l-au privit ca nişte ulii. Nu ştia nici el cum naiba se făcea, dar o anume mîndrie, la fel cu aceea a evzonilor, l-a străbătut parcă şi pe el. Nu i-ar fi stat deloc rău în acea uniformă...

Dar o altă stare, mult mai straşnică şi mai stăruitoare-l stăpînea. Începuse-ntîi, încă din somn, ca un fel de cîntec spus din corn, din frunză, sau de-o voce de fecioară, dulce şi stinsă ca-ntr-un vis, apoi, cîntecul începu să sporească, să cîştige volum, să cucerească sonor alte zări şi-alte înălţimi ale simţirii şi memoriei, cîntecul acela s-a pierdut apoi în iureşul unei cîntări orchestrată covîrşitor, din toate instrumentele cîte există laolaltă îngemănate, apoi oceanul acela de sunete şi cerul acela adînc sunător s-au revărsat deodată într-un alt ocean, cu alt cer deasupra: corul fremătător al vocilor ridicate brusc din toate elementele pămînturilor natale, din ape, din zăpezi, din pietre, din toate pădurile şi codrii toţi, din ierburi, din morminte şi din florile toate, din taina ascunsă-n toate fiinţele vii cîte ţin de aceste pămînturi şi văzduhuri ale obîrşiei sîngelui şi durerii !

În inima lui s-a deschis cerul unor luminiscenţe mistice, venind de unde n-ajunge mintea, nici simţirea omului, luminile acelea s-au desfăşurat rotund în inima lui, dar inima lui atunci, ca şi cum ar fi atins-o cu mîna însuşi Dumnezeul lumii, s-a prefăcut brusc într-o imensă şi superbă floare albă, luminînd blînd în miezul acelei neţărmuite văluiri orfice care-i sărbătorea de jur împrejur întreaga fiinţă.

Această mai presus decît lumea cîntare, ţîşnea în trombe din adîncuri nemărginite şi năpădea sus cerurile, desfăcîndu-se-n mirifice evantaiuri de toate culorile şi luminile, fiecare evantai preschimbîndu-se încetul cu încetul în nimburi, corole şi aureole negrăitor cîntătoare. Înainta, fără să calce, ca o pasăre numai, sub aceste bolţi şi cupole himice, ca-ntr-o mistică nuntire a soarelui cu pămîntul şi apele, a imperiilor azurului cu împărăţia nopţii.

De sus, de dincolo de limita aştrilor, veneau săgeţi purtătoare de har, care, de îndată ce atingeau pămîntul, explodau în havuzuri sonore, deschizînd spre vastele cupole,

ca-ntr-o mirifică mulţumire, mîini şi urne aruncătoare de miresme şi flăcări, care nu erau flăcări, ci voci, care nu erau miresme, ci surîsuri dragi, de cine ştie cînd pierite-n moarte.

Cerurile au detunat, s-a făcut tăcere de-neeput, şi-un glas înfricoşător, ca o vîlvătaie uriaşă, purtată din loc în loc şi din zare-n zare, a străbătut prin toată această cîntare, oprind-o la cea mai înaltă împlinire a ei, dincolo de orice trecere. Fericire mai mare şi mai deplină nu putea avea. Îşi spunea în gînd, zîmbindu-şi copilăreşte: L-am văzut pe Dumnezeu ! l-am văzut pe Dumnezeu ! El este miezul eteric fosforescent dinlăuntrul acestei muzici, şi de dincolo de ea. L-am auzit !

- Mişcă-n-luntru, şi nu rîde ca prostul, i-a zis îmbrîncindu-l în celulă - alta decît celula nr. 5 - un alt gardian, nu gardianul Nuţu.

Altădată s-ar fi lăsat cuprins de mînie, s-ar fi transformat pe loc din om în pasăre ori în vîrtej nimicitor... acuma însă a privit compătimitor înspre gardianul care l-a agrăit, şi, zîmbind, a intrat înăuntru, în celulă.

Odată cu intrarea lui în celulă a năvălit după el şi muzica aceea pe care o auzise cum se ridică de peste tot, cum creşte şi se roteşte crescînd în cercuri din ce în ce mai adînci şi mai vaste, îmbrăţişînd toate marginile lumii şi ale nelumii, revărsîndu-se peste infinit, precum nişte cataracte ale ultimei tristeţi, preschimbată ca prin farmec într-o infinită apoteoză.

Celula se preschimbase şi ea într-o cupă mare de aur sonor, în care curgea, din mii de guri nevăzute, duhul nevăzutelor, dînd peste buze prinosul, precum o şampanie vărsată la nunta-mpărătească din poveste.

Toată alcătuirea aceea muzicală, corul elementelor şi orchestraţia văzduhurilor văzute şi nevăzute se comprimaseră în această minusculă cutie de rezonanţă, celula, precum stă concentrată pădurea toată-ntr-o ghindă, vuietul mării-ntr-o

scoică, cum o istorie întreagă-ntr-o aducere-aminte, precum primăvara într-o mireasmă de floarea mătrăgunei, precum oglindirea bolții și-a soarelui într-o lacrimă de rouă.

Cît de fericit se simțea că putea fi singur ! Numai el și muzica-aceea, el care nu era altceva decît muzica aceea, muzica unei lumi care nu era alta decît propriul său eu, risipit în propria-i ființă, pulverizată-n chip de muzică ce se bolteşte luminiscent, vărsîndu-se apoi în genunea fără margini a uitării.

Şi dacă l-ar fi legat la ochi, dacă nimeni nu l-ar fi înştiințat că a ajuns pe pămînturile natale, el ar fi ghicit fără greş: după blîndeţea iubitoare a pămîntului peste care calcă, după timbrul aparte al trilurilor de păsări, chiar dacă aceleaşi ca pretutindeni, după cîntecul ciocîrliilor care suiau mult mai sus în cer, tot mai bete de azur, şi-al căror glas avea o vibraţie aparte, mai limpede săgetătoare, cu mai dulce şi mai lămurit venin, după mireasma florilor şi-a ierburilor care, hotărît lucru, ai fi zis că răsar nu din pămînt, ci din trupul unei imense pîini liturghice, pîine pentru nuntă, imens colac de moarte.

Pădurile foşneau ca-ntr-o nocturnă litanie verde, năpădind văzduhurile precum miresmele de mirt, ambră, smirnă şi tămîi împînzesc bolţile albastre ale unui uriaş templu din depărtate vechimi.

Pădurea de brazi parcă era oştirea lui Alexandru, care, înmulţită prin moarte, tăcea tremurător ca-ntr-o înviere, încinsă-n veşmintele morţii, înfiorată de o lună care aducea la faţă cu o bocitoare plîngînd peste mormîntul lui Orfeu, strecurînd vrajă şoptită în tăcerea lui. Şi emanau brazii un duh nu de răşină, ci de trupuri transpirate de războinici şi haiduci.

Nu se putea înşela. Dacă ar fi putut pune mîna pe-o piatră ar fi strigat în inima sa: aceasta este piatră din pămînturile patriei, e trup din trupul meu, os din oasele

părinţilor ! Dacă ar fi putut rupe o floare ar fi ţipat de fericire-n gînd: iată duh din duhul meu, iată floarea crescută din inima mea, din inimile, atîtea ! ale mele...

Dacă, însetat fiind, i-ar fi dat să beie, tot cu ochii legaţi şi fără să ştie unde se află, ar fi ghicit numaidecît, după gust şi răcoare, după cum o primeşte de lacom trupul, ca pe-o iubire aşteptată timp îndelungat, şi ţi-ar fi spus fără greş, este apă de la Şipotul cel Mare, de la Babuna, de la Izvorul Tudorei, de la vîrful Mandragora, de la şipotul Turcului, fîntîna de la Caraili; de la Gura-di-Apă, de la izvorul care abia plîngea din stînca de sub muntele Ghion, de la şipotul de la Icoană, de la izvoarele copăilor din muntele Jugul, cele de la Nirandză, de la Leurdă, de la Vlotupă, şi-atîtea altele cîte atîrnă ca-ntr-o biserică candelabrele şi sfeşnicele, peste pămîntul hărăzit de Dumnezeu părinţilor mei.

Spre deosebire de celula nr. 5 în care vieţuiau opt inşi, cu un cubaj nu destul nici pentru doi, aici, în această celulă, ceva mai mare, locuia numai el. Era rău fără prieteni, dar era şi mai bine. Era mai aproape de tot ceea ce a avut sau are, de tot ceea ce era al lui, şi-a rămas al lui.

Zdrang ! uşa:

- Athanasios Vazuras, l-a strigat gardianul.

- Da, a răspuns.

- Avocatul care te apără mîine doreşte să steie de vorbă cu tine.

- Să steie cu cine vrea, cu mine, nu. N-am ce să-i spun şi nici el ce anume întrebări să-mi puie.

- Cum ? Refuzi ?

- Mai mult chiar: nici nu vreau s-aud.

- E-n regulă. Uite-ţi aici tainul pentru astă-seară.

Zdrang ! uşa, la loc.

Thanu a adormit numaidecît, în colţul celulei, cu capul pe-o boccea, ca atunci cînd, copil fiind, după o dojană aspră, adormea cu capul în poala bunicii.

JUDECĂTORII

"Procedura completă. Acuzarea are cuvîntul", a torăit din gură mecanic domnul preşedinte al tribunalului. Parcă atunci se sculase de la masă şi mirosea a mujdei. Ochii parcă degajau şi ei un fel de miros usturător, de ordori fermentate-n timpul somnului mult îngreunat de-o digestie dificilă după o cină copioasă, grasă şi variată. Avea un nume rostogolit de-a dura: Varlanitis. Terminaţia numelui, adică sufixul, aducea a pisică, dar şi el însuşi semăna leit cu o pisică atunci cînd se pregăteşte să atace, cabrat din şira spinării cum era şi cu privirea din dedesubt strecurată, de sub sprîncenele arcuite sub o frunte cabrată şi ea, gata de-mpuns.

Preşedintele avea ghebă. Gît n-avea deloc. Gheba făcea brusc o curbare şi din curba aceasta se irija dintr-odată, fără parte intermediară, un fel de cap. Trupul lui era format din trei dîmburi, tălăzuite lămurit: dîmbul fundocului, gheba propriu-zisă şi din panta ghebei se arcuia ultimul dîmb, căpăţîna... Nici un fir de păr pe ţeastă. Pe ghebă şi pe fund însă cred că avea, pentru că acolo unde-i era gulerul, cică, se putea vedea ivindu-se de sub acesta fire lungi de păr negru amestecate cu fire argintii.

Pentru că se auzeau nişte murmure-n sala plină - era un proces-lecţie, cu scop educativ -, preşedintele a agitat

clopoţelul dintr-o mînă, ca să semene cu o cloşcă cotcodăcitoare cînd îşi cheamă puii la ordine, şi-a făcut semn, ridicînd din mutra îmbulzită-n ghebă, procurorului să înceapă.

Văzîndu-l numai, îţi puneai dintr-o dată întrebarea, speriat: Cum poate să facă dreptate oamenilor un duşman al oamenilor, deoarece, pentru un estropiat ca acesta, a face dreptate nu însemna altceva decît a-şi lua revanşa, a se răzbuna pe oameni pentru motivul că el nu este un om normal, nu este sănătos, nu este frumos.

Era în stare să buchisească, zi şi noapte, toate legile cîte există şi-ar putea exista, pentru a găsi pe ce anume să-şi sprijine sentinţa care nu era în fond altceva - oricît de subtil camuflată (şi la subtilităţi se pricep de minune neîmpliniţii, însemnaţii de Dumnezeu, cum bine spune poporul) - decît un act de sadism foarte ingenios ambalat în tot felul de paragrafe şi de citate din toate limbile vechi şi noi ale pămîntului. Se vedea limpede, pe aşa-zisa lui faţă, că unica sursă de satisfacţii pentru dînsul era să facă rău celor aduşi înaintea lui, iar atunci cînd se ivea ocazia să abţiguie, cît de drastic, chiar cu pedeapsa capitală pe vreun nenorocit frumos la chip şi sănătos la trup, îşi rîdea dinlăuntru cu nespusă voluptate, întîmplîndu-se chiar să şi ejaculeze uneori, în izmene, de plăcere.

Oricît de distrat ai fi fost, era cu neputinţă să nu observi că expresia feţei lui, atunci cînd stătea pe scaunul prezidenţial şi conducea dezbaterea, era aceea a unui ins chinuit de senzaţia defecării, pe care totuşi nu reuşeşte s-o efectueze. Sta omul gata să facă... dar nu făcea nimica.

Aşadar, procurorul, care părea o sperietoare de ciori în roba lui neagră cu umerii ei bufanţi şi camilaful cocoţat pe un cap de pasăre-n stare de veghe, după ce a dat la o parte, printr-un gest asemănător cu acela al preoţilor cînd

îşi înlătură de-o parte aripile odăjdiilor, tulpanul de pe dînsul, a început a da citire actului de acuzare.

Figură mai terifiantă decît aceasta a procurorului, uscat, întins parcă pe crăcane, cu capul împins în sus, mic şi ţuguiat, încît bărbia ţepoasă făcea linie dreaptă cu creştetul capului moţat, nici cei mai mari maeştri ai literaturii fantastice, nici Poe, nici Hoffman n-ar fi putut închipui.

Te cutremura această ciuhă deşirată, chemată să apere legea, să supravegheze dreapta ei aplicare-n viaţa oamenilor.

Vorbea cu glas sec, rece, neutru, impersonal, de credeai că nu este om, ci un fel de maşină vie care gîndeşte şi redactează în acelaşi timp. Un duh se ascundea-ntr-însul, altfel nu ţi-ar fi inspirat frica de-ndată ce-l observai. Un duh plin de inventivitate servilă.

- Inculpatul, înalţă el capul, se face vinovat de crime săvîrşite noaptea, la drumul mare, chiar în casa oamenilor, în care pătrundea prin fereastră, ca o pasăre plutonică.

- Regret amarnic că nu sînt criminal, căci dac-aş fi fost mi-ar fi făcut o nespusă plăcere să te omor întîi şi-ntîi pe tine, crăcană, a ridicat glasul din boxă, inculpatul.

- Nu ţi-am dat cuvîntul, intervine arţăgos preşedintele.

- Nici nu m-am gîndit să ţi-l cer. Eu vorbesc atunci cînd am într-adevăr ceva de spus şi nicidecum atunci cînd mă-ntrebi sau îmi îngăduie un popîndău ca tine.

- Bagă de seamă cum vorbeşti, că-ţi agravezi situaţia.

- N-am vorbit, ci-am izbit cu scuipat în vorbirea voastră.

- Taci ! a holbat glasul şi ochii îmbulzeala aceea omenească, preşedintele.

- Ar trebui să tacă idiotul de-acolo - arată către procuror - şi după aceea totul ar fi în regulă.

Vicepreşedinţii completului, care stăteau la dreapta şi la stînga preşedintelui, unul mai burdihan, celălalt un fel de aşchie de om, au pus dosarele în faţă aşa fel să nu se audă sau să se ghicească ce anume-şi şoptesc, s-au ascuns toţi trei după dosare, îngrămădiţi bot în bot, şi-au zis nu ştiu ce, după care şi-au descoperit din nou feţele, iar preşedintele s-a făcut că-l ignoră pe agresivul şi sfruntătorul scelerat, făcînd semn procurorului să continue.

- Avem, în faţa noastră...

- Care faţă, mă ?... întreabă vag Thanu.

- ... un tîlhar de bandă, un asasin tipic, uitaţi-vă, vă rog, la mutra lui: întreaga înfăţişare îl arată: ochii negri, fruntea anormal de lată şi de viguroasă totodată, nasul încleştat în oase, bărbia... mai ales bărbia, semn evident de brută lombroziană, gît vînjos, gata să crape, cu toate privaţiunile îndurate-n închisori; avem în faţa onoratului tribunal sceleratul sceleraţilor, exemplarul cel mai tipic al criminalului..., nu mai trebuiesc administrate alte probe... Avem de faţă însăşi evidenţa faptelor sale, iat-o (arată spre el).

... A atacat din umbră, ca un laş...

- Du-te-n cloaca mă-tii..., a mîrîit plictisit inculpatul.

- ... pe oamenii legii şi-ai ordinei publice i-a măcelărit la modul sadic, sfidînd, dispreţuind faptul că aceşti oameni purtau asupra lor însemnele puterii administrative şi de supraveghere a ordinei publice.

- Am ucis pe ucigaşi, baraglàdino. Mare ghinion pentru mine că n-ai fost printre ei. Mi-ar fi făcut o nespusă bucurie să te fac oscioare.

- ... S-a înrolat în rîndurile unei armate străine, luptînd împotriva armatei naţionale...

- Armata naţională nu exista atunci cînd eu m-am înrolat acolo unde spui, imbecilule, decît numai dacă nu confunzi armata cu nişte hoarde de lepădături...

- ... cauzînd grave pagube şi aducînd grave prejudicii statului nostru ...

- Stat care nu exista, cretinule, la ora aceea.

... - A jefuit, a terorizat, a dat foc şi-a răspîndit idei subversive, foarte periculoase pentru securitatea ţării pe care a ofensat-o, cultivînd alte sentimente decît cele care-i convin ei, a lezat-o, spunînd că este altceva decît nefid, a jignit-o, declarînd şi susţinînd că vrea să vorbească şi să citească în limba părinţilor săi.

- Bun ai fi de pus la păstrare înt-un borcan cu spirt, cloţane !

- Pentru toate acestea constatate şi dovedite de noi, după cum aţi auzit, cer, domnule preşedinte, ca în numele legii...

- Ai sictir, făcutule cu degetul !...

- ... al ţării, şi-al poporului nostru ...

- Şi-al lui mă-ta care te-a execrat, crăcănitule, în mijlocul drumului !

... - Cer pedeapsa capitală, prin spînzurătoare, iar pentru ultragiile repetat asmuţite împotriva mea personal şi-a onoratei instanţe, cer ca înainte de-a fi spînzurat să i se sfărîme oasele de la mîini şi de la picioare, cu un ciocănaş, şi să i se rupă gura-n aşchiuţe.

- Procuror, nu glumă ! Pagube suferă ţara pentru că plăteşte cu bani grei un marţafug ca tine, iar cea mai evidentă lezare şi ofensă pentru ea nu poate fi nimeni altul decît tu, cîrpă plină de mucozităţi uscate.

- Are cuvîntul apărarea, a intervenit preşedintele.

- Domnule Preşedinte, onorat tribunal, clientul nostru...

- Care client, şi pe cine aperi dumneata, maestre ?...

- Ei, cum pe cine, pe tine, a zîmbit politicos avocatul.

- Te-am angajat, te-am rugat, te-am plătit eu ca să-mi faci acest serviciu ?

- Sînt avocat din oficiu, domnule, te rog să mă laşi în pace să-mi ţin pledoaria... (în gîndul lui: cînd crezi c-o să mai am ocazia să apăr pe un condamnat la moarte ? Am lucrat la pledoarie toată noaptea, au venit şi soţia şi soacră-mea ca să mă asculte. Am să fiu magnific !)

Apoi către preşedinte: Domnule Prezident, rog să atrageţi atenţia clientului meu să nu mă deranjeze.

- Tinere, îl admonestează prezidentul, cu dojană flască, nu prea ştii unde te găseşti...

- Ştiu, prezidentule, şi era nespus de bine dacă de la închisoare mă duceaţi direct la spînzurătoare, chiar dacă înainte de asta mă biciuiaţi şi mă sfărîmaţi cu (priveşte-n scîrbă spre procuror) ciocănaşul domnului procuror, decît să fiu obiectul acestei abjecţii.

- Te rog să taci ! şi a agitat, borşit, clopoţelul a mare ameninţare. Într-adevăr, sunetele stridente, perverse ale clopoţelului, auzite aici şi nu la şcoală, parcă ieşeau dintr-un lucru diabolic... Parcă le agita Scaraoţchi însuşi, de-a joaca, din ungherul său, acolo-n talpa iadului: tinghi, linghi, linghi, ling... Ca un fior rece au trecut acele sunete prin trupul celor din sală.

- Nu se poate, este cu neputinţă să-ţi verse cineva-n stomac murdărie ca aceasta a voastră şi să nu vomiţi cînd eşti un om sănătos. Nu fac altceva decît dau afară closetul ce mi-l băgaţi în suflet cu atîta prestanţă profesională, mesire prezident şi superbă instanţă.

- Taci, s-a zborşit de data aceasta ca un Ducă-se pe Pustii, preşedintele, şi din nou a zvîrcolit în mînă clopoţelul, şi iarăşi a trecut ca un fior prin toată şira spinării audienţei din sală sunetul acela...

Către avocat: "Daţi-i drumul..."

- Domnule Preşedinte, onorat tribunal: vă rugăm nespus de respectuos să ne permiteţi a învedera aici *că care*

sînt, *că cînd* le-a săvîrşit şi *că cît* de grave sînt faptele acuzatului, *că ca*tegorumenul caterisit...

- Mult ca, ca mai îndoapă ăsta...

- Taci, neruşinatule ! strigă preşedintele...

- ... că clientul nostru a făcut crime, că a comis jafuri la drumul mare, a schingiuit, a terorizat, a lucrat împotriva statului, a adus calomnii la adresa patriei noastre, preferînd o altă patrie, aşa cum a demonstrat cu irefutabilă competenţă apărătorul legii, este perfect adevărat. Dar ceea ce este impardonabil, ceea ce este mai monstruos, mai abominabil, mai extraordinar, mai piramidal (cuvintele în *al, bil,* şi *os* îi dădeau un sentiment al valorii de sine foarte mare) este, domnule preşedinte şi onorat tribunal, că a iubit ! Da, domnilor, să nu vi se pară paradoxal, tînărul acesta pe care-l aveţi în faţă a cutezat să iubească, a iubit fete... tinere şi frumoase... Dar tocmai aici stă monstruozitatea mai mare, primejdia ce paşte ginta omenească, că a încercat să-şi perpetueze spiţa, pîngărind, otrăvind, smintind, răscolind vasul sacru lăsat de la Dumnezeu pentru plămădirea vieţii, cu sămînţa sa blasfemiată. Ori viaţa refuză asemenea magmă spermatică. Nu vrea să nască monştri.

- Ea preferă, probabil, a intervenit Thanu, exemplarele de prăsilă, emisari ai marii eugenii, aşa ca domnul Prezident şi ca asociatul său la această afacere, procurorul... Apoi, către avocat: şi nu care cumva, lătrăule gunoier, să pomeneşti... să te puie dracul să pomeneşti aici vreun nume, că m-am şi aruncat de-aici, aşa legat cum sînt, ca o torpilă-n mutra-ţi de şacal.

- Să taci ! s-a zborşit din nou Prezidele.

- Aşadar, după cum vă spuneam, s-a făcut vinovat de crime umane, crime naţionale, crime împotriva candorii şi-a vieţii, crime împotriva legilor eugenice, crime morale, domnilor, crime morale, care apasă mai mult peste răspunderea noastră decît cele fizico-diho-tomice, sau

endometaxinoringocefalogramafonotecarcticefacilice-paramiologoreemiceramicoduplexoftalmicerbice.

Întrucît însă este tînăr şi aplecat atavic spre crime din naştere, întrucît şi pentru că a săvîrşit aceste acte oribilissime ca simplu instrument al unor filogenii ereditar-viscerale (soţia şi, mai ales, soacra făceau pe ele de emoţie pentru superba gură a soţului şi-a lui ginerică), rugăm respectuos onorata instanţă să acorde circumstanţe atenuante, aplicîndu-i o pedeapsă exemplară, cu cheltuieli de judecată pentru noi, patru sute de franci, conform chitanţelor şi actelor depuse la dosar (aproape şoptind la urechea preşedintelui): banii urmează a fi viraţi din fondul statului, în contul nostru.

Preşedintele către procuror: Mai aveţi vreo intervenţie ?

- Nu. Sînt de perfect acord cu cele expuse aici de distinsul avocat. Nu completează, e drept, ceea ce am susţinut noi, dar perfecţionează, subliniază, adjudecă magistral cauza şi fondul ei.

- Acuzat, se adresează prezidentul către Thanu, legea ne cere ca să te întrebăm şi pe tine... Poftim, ai ceva de spus, de adăugat la cele ce s-au dovedit aici ?

- Păi ce să spun: a fost minunat, a fost o feerie. Binemeritaţi din partea patriei. Eu personal însă, ca un fel de omagiu suprem faţă de persoana voastră..., a domniei-voastre, precum şi faţă de înalta funcţie pe care o îndepliniţi aici cu toţii, v-aş tăvăli - o dac-aş putea ! - într-un terci, din toate ordorile făcut, v-aş arunca aşa, tăvăliţi în terciul propriei voastre inteligenţe şi competenţe, într-o troacă şi-aş da drumul la o droaie de purcei flămînzi să vă ciugulească mărunt, mărunt cu dinţişorii... Straşnic de bucuroşi ar fi purceii...

- Taci, nemernicule, taci şi nu ne zăhăi de la treburile noastre. Avem de îndeplinit un act de justiţie, să dăm

satisfacţie pînă la capăt unei proceduri, să operăm o mulţime de forme, să trecem judecata noastră prin conştiinţă...

- Conştiinţa voastră se află-n curul pe care staţi...

- Potoleşte-te odată şi-nţelege, eşti doară om trecut prin şcoli...

- Sînt agramat, pentru că voi aţi desfiinţat acele şcoli şi, odată cu ele, şi ceea ce am învăţat. Din moment ce nu le-aţi considerat şcoli, atunci nici cunoştinţele mele cîştigate acolo nu sînt valabile.

- Eşti isteţ la minte... Dacă nu o dădeai pe zurbă, puteai să fii astăzi chiar avocat... Astîmpără-te, căci avem de aplicat aici legile statului şi voinţa majestăţii sale şi-a poporului. Te rugăm, încetează odată. E un moment delicat. Ei, hai, ce-ai de spus, ai de exprimat vreo dorinţă ? Spune-o. Noi te ascultăm. De-aia sîntem puşi aici. S-auzim. Fără frică, fără ruşine... Ai toată încrederea-n noi.

- Cum aţi zis ?... Fără frică, fără ruşine ?

- Fireşte că da, a răspuns preşedintele, crezînd că l-a adus pe calea cea bună pe descreieratul acuzat.

- Atunci, a reluat Thanu Vazura cu un aer prestant, vă rog, domnule preşedinte şi onorată instanţă - dacă e vorba că să nu-mi fie ruşine - să încetaţi de-a mai mînca closet pe seama mea, şi închideţi odată această, amuzantă de altfel, dezbatere, şi pupaţi-mă-n ...

- Bine, dar trebuie să scriem aici cum că ţi-am dat şi ţie cuvîntul - nu înţelegi, omule - să consemnăm în procesul verbal, altfel nu-i procedura completă, înţelege odată. Te rugăm, nu ne face de ruşine, nu ne crea dificultăţi, nu ne pune-ntr-o situaţie gingaşă... Spune ceva, cît de cît, şi-apoi terminăm. Şi trebuie să şi iscăleşti aici, sub cele declarate.

- Păi de ce nu scrieţi - adică, de ce nu consemnaţi ceea ce credeţi că v-ar conveni să spun, şi-apoi să iscăliţi oricare dintre voi. Într-altă parte a lumii, acolo unde

democraţia şi respectul pentru om, deci, au atins culmi ameţitoare, aşa se procedează. Este şi mai simplu şi mai comod, şi mai dialectic, şi mai eficient, şi mai în concordanţă cu principiile eticii şi echităţii...

- A, nu, a răspuns preşedintele, noi nu renunţăm la tradiţie, nu revoluţionăm în aşa hal practica judiciară încît să-şi pierdă subtilitatea. Oricît de grosolan ar fi modul de procedură la ţările cele mai avansate la care te referi, noi nu-l vom adopta niciodată. Noi trebuie să dăm socoteală opiniei publice de tot ceea ce facem şi, prin urmare, sîntem obligaţi să recurgem la o artă şi mai ingenioasă, de aceea şi avem salarii mai bune decît magistraţii de... acolo. Noi nu tăiem capul cu toporul, ci, fără să se observe, cu briciul Solingher. Nu cu bîta lui Ivan, ci cu sabia lui Selim.

- Hai, te rog frumos, spune, te rugăm, ceva, cît de cît... Nu ne crea dificultăţi. Către grefier, care sta cu ochelarii pe nas, cocoţat ca un popîndău pe scaun şi curbat din gît într-o rînă asupra hîrtiei din maşina de scris: Consemnaţi tot absolut. Pofteşte.

- Dacă mă pofteşte atîta de stăruitor, hai să nu fiu neom şi să vă îndeplinesc pofta... Aşadar:

Ilustrisime prezident, foarte mult şi foarte înaltă onorată instanţă, analizînd în profunzime şi... detalienat, cu toată ablativitatea şi distanţa de rigoare, cauza cuprinsă-n dosarul nr. 304, aici şi astăzi adus înaintea strălucitelor dumneavoastră feţe (eronat, dar mult mai aproape de adevăr, se poate citi fese), spre dreapta, piramidală judecată; respectuos vă rugăm să binevoiţi - şi numai dacă veţi binevoi a vrea - a constata asertoric şi aulic preponderenţa elementelor propedeutice juristprudenţiale, chiar providenţiale, derivînd aprioric din structura hermeneutică a axiomaticii postulatelor axio-onto-epistemice, a căror funcţionalitate fenomenologică operînd legic şi logistic în subtextul dialecticii nu se poate recesiona în aşa măsură încît să nu

acordăm circumcizii atenuante tînărului inculpat, care, deşi nebărberit şi pletos nu poate fi luat drept un mare odihnit, ceea ce ne stimulează a vă ruga din nou să binevoiţi a-i acorda circumciziile legale, întrucît clientul a mai fost condamnat într-o ţară nouă foarte prietenă şi de inestimabil folos, dovadă stînd faptul că ne-a extrădat pe toţi cei răzvrătiţi faţă de legile noastre, ca să-l judecăm noi, deci în fond şi-n concluzie finală: să acordaţi o pedeapsă dreaptă, exemplară am spune, socotită şi altisimă. Fără cheltuieli de judecată. Metroragia developărilor probante la diapazon catagrafic... (acuzatul vorbea stînd pe scaun, într-o rînă, cu mîinile-i încătuşate atîrnînd printre picioarele-i în lanţuri) şi la un volum exhaustiv, sublim în pestilenţiozitatea lui solemnă erijată şi profund vîrîtă, m-a sinestetizat cu introspecţia psihedelică apriorică şi finalistă, entelehică vreau să spun...

Vă mulţumim cu mare şi fericită aplecare în faţă, paranghelmiotios ! Să trăiţi întru nenumăraţi ani !, (Toţi ascultau cu extraordinară uimire, cu urechile ciulite de admiraţie şi gurile căscate de extază, mai ales cei din plen, cărora nu le convenea să-şi exteriorizeze încîntarea invidioasă, ca să nu-şi piardă din prestanţă, cu atît mai vîrtos cu cît din sală se puteau auzi desluşit, chiar dacă-n şoaptă: "Asta da, zic şi eu vorbire ! Aşa da ! Le-a rupt gura ! I-a dat gata pe domnii ! I-a turtit de tot... Formidabil ! Bravo ! Asta putea să ajungă chiar ministru al justiţiei. Ce ministru ! răspundea un altul: tenor la opera cea mare, patriarh la Constantinopol ! Nu-l auzi ? Parcă psalmodiază, parcă zice o arie, nu parcă-ar vorbi. Parcă nu vorbeşte, ci parcă ar cînta Cari pre Heruvimi !... Uite-l cît de mic s-a făcut la locul său lătrăul de avocăţel... De mîine are să umble dispreţuit de către soacră-sa, şi de către consoartă-sa; ia-n priveşte cu cîtă admiraţie privesc amîndouă la bandit....) ...iar vorbirea mea nu poate fi luată ca o

ganfalonerie puerperală sindromico juristprudenţial şi abisal peremiotică, deoarece, sic tranzit gloria mundi, sau cave canem, sau molon lavè, nihil sine Deo, et ţetera, ceterum cenzio...,

"Doamne Dumnezeule, cît de frumos vorbeşte ! Dumnezeieşte !", a exclamat şi şi-a făcut crucea o femeie din sală.

- Destul, foarte mulţumim, a intervenit cu schepsis prezidentul.

Iar Thanu, prins în vîrtejul acelei inspiraţii: "cumpănă anabazică între Alfa şi Omega, crucificare între ape şi pustiuri, tu-vă... !"

- Gata, gata, mulţumim, mulţumim, am înţeles totul, treci şi iscăleşte.

- Numai dacă îmi aduceţi aici, la domiciliul meu, hîrtiile, dumneavoastră personal sau domnul procuror, sau măcar grefierul, altmintrelea nu iscălesc, nu vin acolo.

Preşedinţii şi-au ascuns din nou feţele sub dosare şi şi-au şoptit ceva în secret. Apoi, grefierul, după ce al doilea preşedinte i-a clipocit ceva la ureche, tot de sub scuteala dosarului, s-a ridicat cu hîrtiile-n mînă, a pus un suport sub ele, a venit la acuzat, i-a pus în mîna încătuşată tocul, iar inculpatul a iscălit, tîrînd mereu mîna stîngă după cea dreaptă.

Ridicîndu-se-n picioare (după el şi ceilalţi) preşedintele prim a spus: Instanţa se retrage pentru a gîndi.

- Ce-ai înţeles ?, a întrebat unul din sală pe un altul.

- N-am înţeles nimic, dar a grăit foarte frumos, a răspuns celălalt.

În timp ce onorata instanţă gîndea, acuzatul, rămas singur, scăpat, cum s-ar spune, de sub supravegherea legii, s-a lăsat încetul cu încetul pradă unui mister. Desigur că-n sală, printre curioşi, se afla încă cineva. El a simţit, fără să se uite într-acolo, acea prezenţă, din prima clipă cînd

a intrat în sala de judecată. Simţea ochii ei cum îi forfotesc prin tot trupul şi-n ceaţa aminitirii, ca nişte mari fluturi albaştri. Ochii aceia mari, cenuşii, umbriţi de gene lungi, dese, de culoarea rezelor lunii. Simţea cum părul ei lung, mătăsos, de-o culoare nefirească, asemeni coajei de mesteacăn cînd o bate luna-n miez de noapte, îi cade peste faţă, alintîndu-l, înfiorîndu-l, blînd învrăjbindu-l cu el însuşi... Faţa ei, cu luciu bolnav de smirnă, simţea cum se topeşte într-a lui, luminîndu-l crepuscular, ca-ntr-o biserică în ziua de Florii, cînd se aprinde într-însa, din toate ungherele, şi flori galbene, şi candele, ca-n depărtările cerului.

Era prins în mreaja razelor ei ca-ntr-o vrajă. Îi simţea respiraţia atît de aproape încît ar fi crezut-o floare nevăzută aproape de obrazul lui. Se risipise toată-n el ca o mireasmă şi acum era fericit de bolnav de această stare.

O simţea ca pe-un cîntec şi, pentru prima dată în viaţa lui, trăia-n starea pe care ţi-o dă rugăciunea, căci o simţea ca pe-o rugăciune care-i pătrunde întreagă fiinţă, şi-ar fi vrut atunci să plîngă.

Tăcea acoperit ca de-o înserare în mireasma aceea, tăcea ascultînd numai el cîntecul acela, se mistuia luminos în acea rugăciune care era ea, în clipa cînd s-a deschis uşiţa aceea din spatele somptuoasei mese la care luau loc judecătorii, şi completul de judecată a reapărut, cu prezidentul în frunte, precum o ceată de ciocli, unită-ntr-un singur gînd şi-o singură faptă.

Au rămas în picioare... Sala s-a ridicat şi ea-n picioare. (Condamnatul a rămas la locul lui, pe scaun, ascultînd în continuare muzica aceea care se auzea venind de departe şi totuşi aşa de aproape, şi îmbătîndu-se în continuare de mireasma care-l învăluia precum învăluie pîclele, venind necontenit din neunde, din nişte piscuri de piatră).

"În baza", a început, pe ton înalt şi cu un timbru de ied, ghebosul, (parcă avea nişte copite mici în loc de pantofi în picioare) "articolului 11, din codul penal, paragraful 5, aliniatul 204, coroborat cu decizia Curţii Supreme din 6 aprilie 1944, precum şi cu decizia 37658 a onor ministrului, fraza patru, propoziţiunea-ntîia, aprofundînd exhaustiv în această temă întreaga juristprudenţă de pînă astăzi a ţării, de la Licurg şi Solon la Justinian şi Napoleon, tribunalul, în numele Majestăţii-Sale şi-al poporului, în numele constituţiunii pe care o păzeşte cu măreaţa sa autoritate, pronunţă următoarea sentinţă:

Condamnă pe numitul Vazuras Athanazios, dovedit vinovat de crimă de trădare, crimă de uneltire, crimă de omor, crimă de război, crimă de genocid, crimă de lezare a autorităţii noastre, jafuri şi teroare... , la moarte prin spînzurătoare." (Sala a muţit. Cineva a tuşit şi-a scuipat, iar de undeva s-a auzit un scîncet smuls din rărunchi, apoi plîns surd, cu suspin).

Preşedintele, iuţind de zor ritmul, precipitînd vorbele, a mai zis: "dată şi citită azi, 1 Mai, anul atîta şi-atîta... Cu drept de recurs 21 de zile de la pronunţare", şi s-a strecurat, cu toată ceata de ciocli după dînsul, pe aceeaşi uşiţă secretă prin care intraseră, precum şobolanii în bortă.

Thanu a respirat uşurat că s-a terminat tărăşenia. O amărăciune imensă lua însă locul muzicii de mai înainte, şi-n locul acelei miresme minunate se aşternea lent acum peste el o răcoare de brume care otrăvesc.

Lumea se scurgea afară din sală, Thanu simţea acest lucru şi se afla tot mai gol, tot mai singur.

Fata aceea cu sufletul despletit, care gemuse şi se căinase pentru el, continua să suspine şi să plîngă de zor, zvîcnind din inimă gemete. Părăsea şi ea sala de judecată,

de-abia tîrîtă de către sărmanul ei tată, preotul lotru de altă dată, acum stavrofor venerabil, cu barba discret argintată, lungă şi deasă, care o proteja la subţioara lui, precum şi de către fratele său, vizibil emoţionat la faţă, falangitul în pantaloni scurţi şi cu insigna pe dînsul, de altă dată.

Veniseră să asiste la proces. Erau curioşi, dar mai mult rugaţi de fiinţa aceea suferindă, care acum, după ce totul s-a terminat, de-abia se lăsa dusă afară, cu faţa întoarsă stăruitor înspre scaunul acela pe care stătea el, nemişcat, ne-ndurător, ca o stană blestemată. Aştepta măcar o privire de la dînsul, chiar şi pedepsitoare, dar tîlharul n-a miluit-o nici cu-atîta. A rămas ca un muvor, acolo, pironit parcă pe scaunul acela.

Ca să-i atragă atenţia, să ştie că este acolo, alături de el, (poate că nu o zărise) înainte de a ieşi, de-a trece pragul, a lăsat să se rupă dintr-însa, din adîncul fiinţei şi-a trupului vorba aceasta, aşa, ca peste un mormînt înainte de-a se rostogoli pămîntul asupra mortului: *"Tîlharul meu ! Tîlharul meu !* (apoi mai stins) *Tîl...hărul meu !"*

O astfel de ruşine nu se pomenise de cînd e lumea prin acele locuri, ca o fată să se sfîşie atîta după un băiat, în văzul şi în auzul lumii.

Gardienii i-au dat ghes condamnatului să se ridice, ca să plece... El i-a rugat să-l mai lase, pînă ce se duce tot poporul de pe coridor, mai ales...

Gardienii s-au uitat unul la altul, au dat aprobativ din cap unul faţă de celălalt şi i-au ascultat rugămintea. Ba unul, jenat cumva, a scos tabachera şi l-a rugat, cerîndu-şi iertare, să servească o ţigară. Thanu s-a uitat lung la dînsul... şi-a lăcrimat: "Domnule sergent, nu cumva eşti fratele lui Nuţu, gardianul de la Jelna ? Nu te cheamă cumva Nuţu ?"...

SCRISOARE DE LA UN NEPOT

Nandu Nubi, după ce a scăpat de extrădare ca prin minune şi după ce a ieşit din închisoare, s-a însurat cu o fată harnică, bună şi bolnăvicioasă, şi-acum avea copii şi necazuri.

Se afla la Mumureci atunci cînd l-a căutat Cola Simu acasă, la Mumureci, unde umbla, asigurat în buzunare cu nişte plicuri miraculoase, să-şi interneze soţia care făcuse nu ştiu ce anume tumoră la sîn. Lui Cola Simu i-a părut nespus de rău că nu l-a găsit acasă; dorea foarte mult să-l vadă, să-i mărturisească părerea de rău după moartea domnului învăţător, la care într-un fel participase şi el, şi că de-acuma să rămîie prieteni, că uite-aşa e viaţa. Venise să-şi vadă o rudenie care se afla în Velhia, să vadă şi cum trăiesc oamenii într-o ţară devălmăşită, el, devălmaşul de altădat, cînd umbla cu broşuri în buzunar şi cu însemnele meseriei la piept: un ac înfipt într-un mosor.

A lăcrimat Cola Simu cînd s-a aflat în curtea casei lui Nandu, şi-a rugat cu lacrimile-n ochi pe un vecin, tătar, căci se afla la Seltia minor, să-i spună lui Nandu că l-a căutat... I-a lăsat şi adresa, cu rugămintea caldă să-i scrie.

Mult timp Nandu a ezitat să-i scrie lui Cola, nu se poate şti cu precizie din ce anume motive... Poate delicateţea lui timidă, poate anume sensibilitate şovăielnică,

poate că altceva..., între timp, Cola, care îi era un fel de văr, murise, şi-atunci Nandu s-a simţit obligat - în faţa morţii eşti alt ins, mai om parcă - şi i-a scris scrisoare fiului acestuia, prin care-i adresa condoleanţe şi-l ruga printre altele să-i răspundă şi să-i spună ce mai ştie de Tanara, ce s-a ales de oamenii şi locurile de-acolo, dacă mai ştie ceva despre familia Pandosti din Amura, dacă a aflat cumva care-a fost sfîrşitul lui Thanu, prietenul său, şi altele..., pentru că, mărturisea fără reţinere Nandu, care era un sentimental, e mistuit noapte de noapte de vedenia locurilor natale şi de oamenii aceia de-acolo.

Cum în ţara Velhească pe-acea vreme era strict interzis să se vorbească, ce zic, să se pomenească măcar despre velhii aflaţi dincolo de graniţele oficiale, mai ales despre cei din Mardonia, şi cum secretul corespondenţei era cu stricteţe controlat, în special al scrisorilor cu destinaţia-n străinătate, Nandu a încredinţat scrisoarea unui nefid filotim, care pleca să-şi vadă fraţii în Nefidia - mult a trebuit să alerge şi mult a trebuit să-mpingă pînă ce a izbutit să primească paşaport şi viză, - rugîndu-l să o treacă, cum va putea, dincolo, iar acolo s-o puie într-o cutie poştală oarecare.

- Lasă, patrioti, lasă, a răspuns nefidul cu agerime, mă cunoşti de azi, de ieri pe mine ? Ţe diavolul, niţi atîta să nu fiu în stare să fac ? Lasă pe mine şi tu grizeste de soţia. Ià-su, ke, harà-su ! (adică: sănătate şi bucurie !).

Acelaşi nefid i-a adus şi scrisoare cu răspuns de la fiul său Cola Simu, nepotul Stamati. Iată conţinutul scrisorii, scrisă pedant, cu mare acurateţă, de parcă nici n-ar fi atins cu mîna coala de hîrtie, cu litere de tipar aproape. Moştenise, se vede, copilul acesta, - acum funcţionar de bancă la Antena - ceva din meticulozitatea de croitor de mare fineţe a lui taică-său.

"Iubiţii noştri prieteni, mătuşa Aurelia şi Ferdinand. Noi sîntem sănătoşi şi, fireşte, aceeaşi sănătate v-o dorim şi vouă. Am primit scrisoarea, cu multă tristeţe, tristeţe pe care ar trebui s-o resimtă lumea-ntreagă, că n-a putut fi trimisă prin poştă, decît numai pe căi ascunse. Bine că tata nu mai trăieşte, că tare s-ar fi amărît, sărmanul.

Sîntem neînchipuit de îngrijoraţi de sănătatea mătuşii Aurelia. Aveţi din partea noastră, din toată inima, cuvintele cele mai bune şi toată simpatia şi, în paralel, ne rugăm lui Dumnezeu cu toată credinţa să treacă toate repede, să se însănătoşească mătuşa Aurelia şi să se reîntoarcă la cei dragi ai săi oblăduitorul ei surîs care vă este atît de trebuincios.

Am dori mult să aflăm cum merge de-acum sănătatea mătuşii Aurelia, dacă s-a operat, cît timp aţi stat la Mumureci şi ce v-au spus doctorii... Rămînem, aşadar, cu speranţa că vom avea curînd o scrisoare de la voi cu amănunte pe tema mătuşii Aurelia.

Fireşte, vă scriem că Paştile le-am sărbătorit la Tanara, acum Kranea, şi-n anul acesta, ca-n fiecare an, cu toate că de-aici, de la Antena şi pînă acolo sînt peste 500 de km dus şi alţi atîţia întors, dar, este adevărat că o săptămînă cît am stat aici ne-am odihnit din plin, fugind de vacarmul Antenei, de îngrozitoarele ei stresuri, de singurătatea marelui oraş. Ne-am spălat aici mintea şi sufletul cu apa şi aerul de la Tanara, ne-am dus să rătăcim pe măgurile de la Climări, am ascultat şuieratul pinilor de la vîrful Golna, nu ne-am săturat privind munţii aşezaţi ca-ntr-un uriaş amfiteatru de jur împrejurul comunei noastre natale, am rugat-o pe sora mea să ne scoale de dimineaţă, şi-am ascultat cum cîntă privighetoarea în sălciile din jos de casa lui Ion Giurgiuma, ne-am bucurat de căldura dragostei familiale stînd laolaltă cu rudele, fraţii şi nepoţii, v-am avut în mijlocul nostru şi pe voi, căci rudele noastre

de sînge sînteţi, fiindcă noi toţi sîntem din acelaşi pămînt şi din el ni se trag şi slăbiciunile, dar şi puterile noastre...

Mă întrebi, iubite unchi don Ferdo, dacă ştiu ce s-a ales de familia dascălului Pandosti din Amura... Am aflat că după omorîrea lui, apriga amurană şi-a luat fetele şi-a dispărut. Rămăseseră singure şi cămările toate goale, iar prin credenţ umblau flămînzi şoarecii. Una din fete s-a măritat bine cu un negustor din Gianina, numai Vae, despre a cărei frumuseţe se vorbeşte şi astăzi prin partea locului, a murit de oftică şi foame, pe stradă, sprijinită de-un perete.

Mă mai întrebi dacă ştiu care şi cum a fost sfîrşitul prietenului tău Thanu. Desigur că ştiu. Toată lumea vorbeşte despre el, şi nu numai aici la Tanara, ci-n tot ţinutul de velhi, ca despre un haiduc fără seamăn.

Iată ce se spune: Înainte să-l aducă la locul de execuţie, a intrat în celulă un preot şi-un judecător, preotul ca să-l spovedească şi să-l cuminece, iar omul legii să-l întrebe care-i este ultima dorinţă.

Preotului i-a răspuns, rămînînd cu capu-n pămînt, că nu are nevoie de misiţi care să-i facă împăciuirea cu Dumnezeu, că el se va-mpărtăşi chiar astăzi, peste cîteva clipe, din trupul viu a lui Hristos, atunci cînd îl vor urca pe spînzurătoare şi-l vor atîrna de-o crăcană.

A ridicat însă ochii către omul legii, l-a privit lung, fără să clipească, apoi i-a răspuns: Da. În cazul că există puţină omenie-n voi, mă adresez ei cerînd să fiu spînzurat de pinii de pe Golna, iar după aceia trupul meu să fie ars şi cenuşa risipită peste măgurile de la Paltin.

Ai comis două erori, tinere, a replicat omul legii. Întîi, eu te-am rugat să-ţi declari dacă ai o singură dorinţă şi nu două. A doua eroare este că ceri ceva ce noi n-avem competenţa de-a face..., chestia cu cenuşa... Nu este posibil o cerere care vine de la un mort, ci numai una care vine de la un om viu, de la dumneata, acum cît trăieşti... Arderea

este cererea unui mort şi a-i da ascultare înseamnă a comite un nonsens.

De pildă, poate că doreşti să laşi vorbă către cineva, de părere de rău pentru ce-ai făcut, poate că vrei să bei un pahar de vin, sau doreşti să mănînci ceva...

- Afară ! a urlat ca balaurul Thanu, scrîşnind înfricoşate înjurături. Şi oamenii au ieşit.

Discutînd într-o şedinţă specială fapta aceasta, domnii judecători au considerat că nu este rău să-i satisfacă prima dorinţă. Vor asista oamenii din partea locului, se va auzi, se va răspîndi vestea şi va intra frica-n ei, lucru extrem de important pentru securitatea şi bunul mers al treburilor statului. (Toate acestea mi le-a relatat un ziarist care-a fost de faţă şi la discuţie şi la spînzurătoare.)

La locul executării sentinţei, unde se adunase toată comuna, în faţă de tot stînd preotul Popa Stere şi cu cei doi fii şi fata cea mai mică, unde veniseră (îi adunaseră) oameni şi din Paltin, satul de naştere al prietenului vostru, s-a întîmplat, spre uimirea mare a tuturora, un neprevăzut. Cică fata părintelui Stere Cutica nu-l slăbea din ochi pe condamnat. Se uita stăruitor la el, cerşindu-i o privire măcar. El se uita-n pămînt, iar din cînd în cînd îşi ridica ochii, rotindu-i, cu o tristeţe sălbatică, peste munţii cei mari de departe. La ea însă nu s-a uitat. Iar ea suferea.

În sfîrşit, s-a ridicat singur pe scaun, refuzînd să-l lege la ochi, un oarecare a citit sentinţa, şi-a făcut gest discret să i se agaţe de gît streangul. N-a apucat săracul gîde să se înalţe să înnoade laţul, căci, cu o clipă mai devreme, o detunătură de armă, pornită din neunde, a trecut direct prin inima lui Thanu, care, de pe scaun cu privirea de data aceasta la frumoasa fată a cărei faţă gălbioară era scăldată-n lacrimi, a căzut pe pămînt, în genunchi, cu ochii mereu tot mai larg deschişi înspre fată, ca un ultim strigăt de iertare..., ea a sărit asupra lui, s-a aşezat lîngă el, i-a

cuprins capul în mîini, i l-a aplecat în poala ei, şi l-a mîngîiat întruna zicînd: "Tîlharul meu ! Tîlharul meu !" pînă ce tîlharul şi-a dat sufletul. (Gura lumii zice că năluca lui moş Avghera ar fi tras...).

Restul indivizilor prezenţi la această scenă s-au speriat, s-au culcat la pămînt, şi-au rămas mult timp în poziţia culcaţi, chiar şi judecătorul, şi popa.

Cine să fi fost cel care-a tras, cine era dibaciul ţintaş şi unde se ascundea, nimeni n-a putut afla nici pînă astăzi, cu toate scormonirile şi scotocirile poliţiei şi-ale asfaliei, cu toate iscodirile făcute cu iscusinţă şi pricepere de către oameni angajaţi din partea locului, chiar din Paltin şi Tanara. Numai tenebroasa cobe, bătrîna Zumbiloaia, care trăieşte şi astăzi, cînd vine vorba de misteriosul trăgător rîde înfundat, sinistru, cu viclenie. Şi nu vrea să spună nimic, nici s-o arzi cu lumînarea. "N-aveţi ce arde", zice dînsa, "pielea mea nu mai este piele, este cărămidă. Cine poate ceti ce stă scris pe cărămidă, bine, cine nu, să-şi vadă de treabă. Hi, hi, hi...hî, hî, hî."

A fost îngopat acolo, sub pinii de pe Golna (cred că acest cuvînt este de origine glavă, l-au dat acestui loc ca denumire cei din satul din vale, Bozovo, în vremea cînd vorbeau încă glavona, iar ai noştri l-au însuşit şi ei,... nu de alteva dar pentru că sună frumos... : începe cu o deschidere violentă: *go*, apoi are o alunecare dulce şi adîncă: *l*, şi sfîrşeşete-ntr-o genune fără fund, ca-ntr-un fel de chemare: *na*...) lîngă ceilalţi patru fărtaţi care zăceau aici sub aceşti pini, de pe timpul alungării burcilor, din aceleaşi pricini ucişi ca şi Vazura.

Lumea ocolea locul. Zicea că este ţarină cu demoni. Ştiau legenda celor patru pini, felul ciudat în care crescuseră acolo chiar în clipa cînd i-au aruncat pe cei patru haiduci în groapă, şi, lucru şi mai straniu, care confirmă temerea şi credinţa oamenillor, din groapa-n care-a fost azvîrlit

prietenul Thanu Vazura, creşte alt pin, al cincilea, şi-a atins deja cinci metri, deşi coniferele, ştim bine, cresc foarte-ncet. N-aş fi crezut, nu v-aş fi spus-o, dacă n-aş fi văzut cu ochii mei acest pui de pin crescînd acolo, lîngă ceilalţi patru pini de pe Golna.

Ba, s-a petrecut încă un lucru bizar pe care nu trebuie să-l uit a vi-l spune: Chiar în primăvară, cînd am venit, aşa cum v-am spus, să-mi petrec Paştile aici la Tanara, m-am dus în ziua de Joia-Mare, ca-n vremea copilăriei - poate că şi dumneata ai făcut la fel, unchiule don Ferdo - să culeg, aşa cum este obiceiul, flori de amarand, de pe plaiul de la poalele Golnei, ca să le duc a doua zi la biserică, să le pun lîngă trupul mort al lui Isus Hristos, cel atît de frumos închipuit pe pînză, ...ţi-l aminteşti ? întins peste masa care se numeşte epitaf. Le-am adus vineri, şi-am trecut pe sub masă, sub epitaf, aşa mare cum sînt, după cum cere datina, ca pe vremea copilăriei. Vă amintiţi...

Cu acest prilej am întîlnit, acolo pe Golna, o femeie ciudată, care culegea şi ea flori. Făcuse două buchete frumoase, iar acum stătea pe-o piatră. Îmbrăcată-n negru şi stînd aşa nemişcată acolo, cu capul îmbrobodit, de nu i se vedeau ochii, părea o arătare străină. Ochii ei erau mari aidoma unor văi depărtate de nori aducători de zăpadă. Dacă-i priveai de aproape păreau altceva: nişte spaţii albastre peste care un destin trist risipea cenuşi, iar acum aceste cenuşi erau agitate de o chemare a amintirii, şi prin mişcarea lor tăcută, misterioasă, vedeai cum se ridică zboruri de ciocîrlii şi de alte feluri de păsări. Vă scrie aceste lucruri unul care nu este cît de cît poet, adică vreau să spun om care fantazează, care aiurează.

M-am apropiat de dînsa, m-am oprit înaintea ei - ea nici n-a ridicat măcar genele spre mine, am agrăit-o, nu fără o emoţie de teamă... şi-am întrebat-o, cu sfială, ce face aici.

A răspuns , după ce şi-a deschis ochii şi i-a întors către mine, ochii aceia nefiresc de mari: "Culeg flori pentru Isus."

A mai rămas aşa cu ochii larg deschişi asupra mea încă cîteva clipe, cîntărindu-mi parcă încrederea, clipe-n care am văzut aevea-n ei vedeniile acelea de păsări şi cenuşi, apoi i-a aplecat încet, încet, ca şi cum o piatră de mormînt ar fi căzut peste ea. Şi-a tăcut greu, de nu o deosebeai de nemişcarea pietrei pe care sta.

La întoarcere - se însera deja -, cînd să părăsesc locul acela care începea să te învăluie cu îngînări de peste tot, în faţa mea apare un tip mic de statură, mărunţel şi negricios, cu nişte ochi foarte vii, mici şi rotunzi. A intrat în vorbă cu noi şi-am aflat curînd că este cetăţean nabab, dar că prin naştere ţine de aceste locuri ca şi noi.

Mi-am permis să-l întreb cu ce ocazie venise pe-aici, şi mi-a răspuns că vine-n fiecare an la Pinii de pe Golna, pentru că aşa-l îndeamnă un legămînt pe care l-a făcut în urmă cu nişte ani împreună cu alţi trei prieteni, dintre care numai dînsul trăieşte în mod sigur, deoarece, dintre ceilalţi trei, doi au murit, - unul stă îngropat chiar aici - iar celălalt, trăieşte sau ba, undeva prin Velhia...

Mai spunea că este scriitor şi că-l cheamă Caloir - eu unul n-am auzit de un astfel de nume de scriitor, nici Mery, soţia mea, - că are bani mulţi, şi că va da el cumva de urma celui care trăieşte, sau, mai mult nu trăieşte, în Enosia velhă şi că la anul va face tot posibilul, să ştie că-şi cheltuieşte toţi banii cîţi îi are, ca să-l aducă şi pe acela aici, la locul legămîntului pe care l-au făcut toţi patru, aici, în ziua de 28 octombrie 1940, cînd se auzeau grohotind tunurile la munţii Peristeri de la graniţa cu Trabania.

Am pornit spre casă... Deodată, pinii se porniră a şuiera tînguitor, apoi din ce în ce mai intens, sfîşiaţi parcă de-o mare durere venind din de demult, din amintire.

Şuierau cuprinşi de vîrtejul unei disperări, şi veneau după noi, despletiţi ca nişte crini. N-am întors capul... Ne-a fost frică.

Cînd să trecem Valea-Mare, din pădurea deasă de la poalele Climărilor, a apărut un moş. Nu avea pe umăr nici traistă, nici măcar obişnuita legătură cu surcele pentru foc. N-avea nimic. Venea, ieşea adică, din întunericul pădurii şi se ducea cine ştie unde... A mers cu noi o bucată de timp, apoi, după ce ne-a îndrugat tot felul de fantasmagorii, a dispărut ca prin farmec, pe un drumeag ce făcea la stînga.

Mă mai întrebi în scrisoare, dragă unchiule, că ce fac oamenii de la Tanara, cum o duc, ce s-a ales din clădirea şcolii velheşti, de casele cele frumoase, ale lui Ion Giurgiuma, a noastră...

Află că oamenii de la Tanara nu mai sînt cei care-au fost.. Nu mai ţin oi, nici cărăvănărit nu mai fac. Din păcurari s-au făcut muncitori necalificaţi în Tedeschia. Aduc de-acolo bani, îşi fac case, se apucă de negoţ şi-şi petrec. Petrecerile la Tanara se ţin lanţ, dar oamenii au început să-şi piardă din vigoarea de altă dată. Nu mai sînt spătoşi, nu umblă drepţi, nu li-s obrajii roşii de soare şi aer aspru şi curat, ca atunci. Încep a fi aduşi de spate, uscaţi la faţă, cu privirea obosită. Lumea de la Tanara s-a transformat într-o societate de consum. Este domn numai cel care mănîncă bine, produse mai scumpe şi mai felurite, dacă se poate din cele aduse de la oraş, şi se simte fericit cel care-şi petrece cît mai mult şi se-mbracă cît mai şic.

Oi nu mai ţin decît Gherghe Maţuchi şi Nuli Zumbili, dar numai aşa, ca să le treacă de dor, să nu tînjească-n ei sufletul strămoşesc, şi nu se mai duc să le ierneze-n Farsalia sau pe ţărmurile Ageei - sînt puţine şi nu se merită să te porneşti cu ele la drum, mai mare jalea şi ruşinea, cu vreo 100-110 capete dacă s-ar uni laolaltă doi,

ci le ţin în sălaşuri făcute pe hotarul comunei, ca de pildă la Voltupă, Nirandză, Grîmină, Padea-lu-Spînu, La-lu-Dalabecu, la Vulogi..., şi le hrănesc iarna cu frunză de stejar, vîsc şi pănuşi de porumb.

Fetele şi băieţii se plimbă à la braţet prin platee, se duc pînă la biserica Sfîntu Atanasie, prinşi unul de altul, iar acolo se afundă-n pădurea aceea mare şi-ntunecoasă unde descoperă o mulţime de treburi.

Oamenii de la Tanara s-au emancipat, au progresat şi acest progres duce încet dar sigur la pieirea etniei şi-a limbii. Tinerii nici nu mai vor să ştie că sînt velhi, darămite să vorbească-n limba velhă. Ferit-a sfîntul.

Este drept că vigoarea şi misterul s-au dus... Viaţa le este mai bună, dar nu şi mai frumoasă. În locul vitalităţii teribile de altă dată, acum apre paloarea şi străvezimea omului rafinat, emancipat.

Noroc că unii mai lucrează încă la pădure ca butinari, iar alţii cultivă asiduu viţa de vie şi grădinile cu pomi fructiferi.

Munţii au rămas pustii. Nici pasăre nu mai trece peste ei. Piscurile de la Toaca se ascund în neguri şi acolo visează la vremurile de altădată, cînd toate plaiurile erau înălbite de turme şi erau încinse la limita pădurilor de-o centură de stîni.

Prin codrii cei mari de stejari sau fag nu se aude decît arareori vreun topor care doboară cîte un trunchi pentru lemne de foc. Ecourile lovituriii se aud pustii, ca-ntr-o împărţire a morţii.

Cine ştie ce pasăre străină zboară cu ţipăt, ca şi cum ar prevesti cine ştie ce urgie.

Toate aceste lucruri mi le-a spus bătrînul acela enigmatic pe care l-am întîlnit la întoarcere şi care-a dispărut din ochii noştri, tot ca un fel de pasăre-întruchipare a nopţii.

În clădirea şcolii velheşti, unde tu ai deprins abecedarul şi aritmetica, cititul istoriei, al poeziei, s-a instalat acum miliţia - instituţie mult mai necesară progresului uman decît şcoala, astăzi, şi care numără nu patru inşi ca pe vremuri, ci treizeci, conform emancipării generale, iar în frumoasa casă a dascălului Giurgiuma, stau comandanţii ei, gradele...

Casa voastră a ars din temelii.

Acestea decoamdată. Ai noştri sînt toţi sănătoşi şi vă sărută cu drag şi, fireşte, şi eu nepotul care vă iubeşte,

Stamatis

P.S. Uitasem ceva foarte important să vă scriu: Părintele Popa Stere, sfidînd canoanele bisericeşti, care interzic înmormîntarea cu preot şi slujbă creştinească a celor morţi de moarte năprasnică, nelegală, a făcut liturghie în toată regula peste groapa lui Thanu Vazura, el, ajutat de psaltul, noaptea tîrziu, sub stele ca sub bolta unei uriaşe bazilici, sfinţind totodată locul acela blestemat care se cheamă Pinii de pe Golna.

Ooo !, uitasem încă ceva şi mai important, vai de mine, ceva foarte ciudat, care s-a petrecut în Tanara la scurt timp după terminarea războiului şi-a zaverei frăţeşti: V-o amintiţi pe bătrîna văduvă Maria lui Scupra, cea cu doi băieţi, Stere şi Toli. Stere a murit în bătaia din Trabania. Nevastă-sa, Gala, a rămas singură. Pe Toli şi pe soţia sa i-au ridicat, într-o noapte, lupii, pe el de la stînă, cu oi cu tot (fără cîini) iar pe ea, de-acasă, din pat... după ce s-au jucat puţin cu... dînsa. Se numeşte Lica.

Ei bine, Gala, de la o vreme se arăta în lume: la biserică, la şipot, pe stradă, prin casele vecinilor, cu mîna dreaptă legată înfăşurată şi atîrnată de gît. Fiind văduvă şi

în plus neputînd rămîne grea - căci era stearpă din fire i-au ieşit vorbe.

Cică s-ar fi ţinut cu ofiţerii canţoni care ar fi umplut-o de boli ruşinoase, ba că şi-acum ar fi trăind laolaltă, în taină, cu ăla al lui Foti, care lucrînd el mulţi ani la Sarona ca negustor de răcoritoare, s-ar fi fost îmbolnăvit acolo de necazuri lumeşti, necazuri pe care i le-a dăruit şi Galei.

Ea însă, adică Gala, zice că s-ar fi ars niţel, cînd spăla rufele, în vale, că s-a opărit cu leşie, aprigă şi iute din fire şi întruna repezită la lucru cum este.

Dar ce fel de arsură poate fi aceea care nu numai că nu se vindecă, dar se întinde mereu tot mai sus, aşa după cum arăta bandajul, iar dînsa să arăta a fi tot mai tăinuitoare şi nici la doctor nu mergea să se caute şi să se trateze. De ruşinea lumii pesemne...

Deci, au dreptate oamenii cînd spun că are mulufranţ (traducerea în velheşte a expresiei frînce "mal de France"), adică sifilis.

Şi se necăjeşte amarnic, şi plînge noaptea cu sfîşiere, uitîndu-se la mîna desfăcută de sub bandaje, mai albă decît ele, de ti se fac spaimă şi greaţă... Să fie lepră ? se întreabă unii. În munţi nu există aşa ceva, decît numai prin deşerturi.

Au zărit-o însă, nişte fiinţe curioase... ca acelea de care nu duce lipsă deloc lumea, cred că nici la voi în Velhia-Mare, care nu au tihnă, nici odihnă pînă ce nu află ceea ce se ţine ascuns. Unele nu pot nici să moară din cauza curiozităţii chinuitoare, mai chinuitoare decît orice beteşug de moarte.

S-a deprins, sărmana muiere, să lucreze cu mîna stîngă. Cu cea dreaptă nu poate nici măcar crucea a-şi face... "Mai ales crucea", exclamă oamenii. Şi slăbeşte văzînd cu ochii, şi se topeşte frumuseţea ei de femeie, crîncen de frumoasă nu cu mult înainte, de erai în primejdie să faci

cancer la ochi, ca să nu mai vorbesc de inimă uitîndu-se la ea.

De la o vreme însă, misterul începe a se desluşi..., dar cum ?! Într-un fel înfricoşător... ca-n istorisirile fantastice ale lui Poe:

Apărea, cică, - eu unul n-am văzut, dar maică-mea jură pe Dumnezeul în care crede cu neclintire, cum că a văzut cu ochii ei proprii - minunea fantasma, taman la miezul nopţii şi mai deosebit pe vreme de ninsoare de ploaie sau cînd bate a prevestiri funeste Luna. Uneori se arată a fi ieşind din trupul lunii, printr-un fel de poartă ceţoasă, năluca.

Se iveşte, deci, la fereastră, cînd ţi-i lumea mai urîtă, chipul unui moşneag, tras la faţă, de culoarea cerilor care ard în biserică la denii, cu nişte ochi albaştri azurii, dojenitori de blînzi şi cu fire lungi, luminoase, colilii în barba subţiindu-se prelung.

(Unii mai iscoditori din fire şi mai pozitivişti, ziceau că acela nu-i altcineva decît aiuritul Moş Avghera dispărutul din zarea lumii.)

Năluca, aşadar, se arăta la fereastră, întîi surîdea, apoi se uita stăruitor drept în ochi - Gala nu-i putea ocoli nicicum privirea, drept în inimă. Înfricoşată se afla înaintea acelei priviri şi îngheţată ca-n faţa şarpelui din paradis. După ce o pătrundea stăruitor cu privirea, îi surîdea cu blîndeţe săgetătoare, a dojană parcă, şi, cu o voce subţire de tot, ca o sfîşiere în deşert:

"Dă femeii ce este al ei, dă femeii bunul ei. Dacă vrei să scapi de rău, dă-i ce nu este al tău; dacă nu, ca-ntre uluci, leţul, ai să te usuci, cu pielea albă, peste oasele albe".

Gala atunci - ştiind ea bine despre ce este vorba - ca să scape de coşmar, a alergat iute la Popa Stere de s-a mărturisit - de şi-a mărturisit mîrşăvia -, după care

mărturisire misterul s-a destrămat. Iată despre ce era vorba: Bătrîna Scuproaia, soacra ei şi-a Licăi, avea o salbă mare, toată numai din flurii turceşi, din aur din acela greu.

Era salba aceea ca o constelaţie, unchiule Ferdo, iar cînd o atîrna peste pieptul ei de nevastă tînără, parcă o zare alb-albastră, înstelată venea înspre tine. (Vedeţi că am moştenit ceva din înclinaţia dumneavoastră către poezie.)

Înainte de moarte, bătrîna a înmînat somptuoasa salbă nurorii sale pentru că numai pe ea o avea aproape, celălalt băiat al ei cu soaţă-sa fiind dispăruţi în zarea zavistiei, dar cu jurămînt cumplit de înfricoşare mare, ca să deie jumătate din flurii şi celeilalte nurori, Lica, atunci cînd şi dacă se va întoarce cu sau fără soţul ei, Toli, acasă..., că dacă nu, iar aici vocea bătrînei devenea spăimoasă, ochii i se măreau îngrozitor "să ţi se usuce mîinile şi să te usuci toată, de vie !"

Şi Lica s-a întors din surghium, dar fără soţul ei, care pierise, nu se ştie unde şi cum, dar cu doi copii după dînsa. Şi era foarte necăjită, mai că nu avea ce să deie de mîncare pruncilor..., dar după ce a primit ceea ce era al ei - jumătate din slaba cu flurii, a putut să-şi aşeze un rost în casă şi la copii.

Iar chinuita de vedenii, Gala, îndată după mărturisirea ei şi după ce a predat cumnatei sale partea ce i se cuvenea, sărutîndu-se şi cuprinzînd-o tare şi îndelung la piept, în braţele-i aproape uscate, a simţit ca o înviorare prin toată fiinţa şi din acea clipă a început a se tămădui, şi s-a tămăduit de tot.

Vestea despre acest miracol s-a răspîndit repede prin toate satele din jur, pînă departe în tîrguri, încît s-a pornit adevărat pelerinaj la casa văduvei Gala.

N-ar fi rău, unchiule, ca şi dumneavoastră, împreună cu mătuşa Aurelia să faceţi un pelerinaj (hagialîc) în locurile unde v-aţi născut... Noi ne-am bucura mult de tot şi...

Aşadar, aşteptăm. Încă odată, Vă sărută cu drag şi cinstire, nepotul

Stamatis.

Scrisoarea a fost scrisă în limba nefidă, iar naratorul îşi cere iertare dacă cumva n-a făcut o traducere frumoasă - dacă nu este chiar exactă nu contează: Stamatis nu mai ştie velheşte, iar povestitorul nu cunoaşte cum trebuie nefideasca. Destul de rău pentru amîndoi, dar mai ales pentru nepotul care a scris-o, căci acum nu mai iscăleşte pe velheşte Stamu sau Stamuli, ci... *Stamatis.*

... Şi coboară acum asupra mea vraja amară a acelor stihuri-blestem(ate) să mă pedepsească şi să mă mîntuie. Şi ca o armată de umbre în tumult se trezeşte-n mine stihia moştenirii ancestrale:

Cari şi-alasă limba lui,
Ş-lu-ardă pira focului;
Si-si dirină viu pi loc,
Si-l'i si frigă limba-n foc.
(Costa Belimace).

(Cel ce-şi lasă limba lui,
Arză-l para focului;
Sfîşie-se viu pe loc,
Frigă-i-se limba-n foc.)

sau:
Şi s-ti disică guri di şărchi,
Daraci s-ti-adună-n ace;
Şi si-ni te-adjungă-acel blîstem,
Greulu, al Belimace.

(Să te sfîşie guri de şerpi,
Draci să te-adune-n ace;
Şi să te-ajungă-acel blestem
Greu al lui Belimace.)

Dacă n-am reuşit să redăm faptele şi stările de lucruri întocmai precum le-a povestit şi înfăţişat mătuşa Eftimia, în acea noapte albă, împresurată toată de ninsori, cerem iertare cititorilor şi, cu plecăciune mare, măiastrei naratoare.

CUPRINS

ÎNTOARCEREA 5
LEGĂMÎNTUL 18
"SĂ-I MÎNCAŢI, BĂIEŢI" 27
ÎN CASA UNUI PREOT 38
O CĂLĂTORIE SPRE INSULA CLIOS 56
ÎN CALEA OAMENILOR APAR SEMNE 78
VIZIUNILE LUI VAZURA
ŞI NIŞTE ÎNTÎMPLĂRI 86
ÎN PIELEA BERBECILOR 99
LUPII 121
LUPII ATACĂ 131
UNDE-A DISPĂRUT MOŞ AVGHERA ? ... 172
CARE-NCOTRO 179
ÎN CELULA NR. 5 190
EXTRĂDAREA 216
JUDECĂTORII 228
SCRISOARE DE LA UN NEPOT 243

Redactor: Ciprian Moga

Tehnoredactare computerizată
DELTA PRESS - Cluj
Tipărit la imprimeria
"ARTA GRAFICĂ" - Bucureşti

Bun de tipar: 21.09.1993
ISBN: 973-95356-1-5

Balcanica

DELTA PRESS

Preț 999 lei